METODICKO-PEDAGOGICKÉ CENTRUM
V PREŠOVE

Pracovný materiál pre nultý ročník základnej školy

2. časť

Prešov 2005

METODICKO-PEDAGOGICKÉ CENTRUM
V PREŠOVE

Pracovný materiál pre nultý ročník základnej školy

2. časť

Prešov 2005

PRACOVNÉ MATERIÁLY PRE NULTÝ ROČNÍK ZÁKLADNEJ ŠKOLY

O B S A H

ÚVOD

1. ČASŤ

1 ROZVOJ MOTORICKÝCH A GRAFOMOTORICKÝCH ZRUČNOSTÍ
(Erika Adamová, Miroslava Luptáková, Eva Reiszová, Katalin Varjú)

2 JAZYK A KOMUNIKÁCIA
(Miroslava Čerešníková, Mária Kňažíková, Stanislav Cina)

2. ČASŤ

3 MATEMATIKA
(Katarína Mužíková, Františka Vantušková, Ernest Győrgy)

4 ROZVOJ KOGNITÍVNYCH ZRUČNOSTÍ (PRVOUKA)
(Eva Lukáčová, František Godla, Helena Valentová)

Katarína Mužíková
Františka Vantušková
Ernest Győrgy

3 MATEMATIKA

OBSAH

MATEMATIKA

Úvod

1 Matematické pojmy a rómske dieťa ... 13

2 Cieľ, úloha a obsah matematiky v nultom ročníku ... 14

3 Metódy, formy a prostriedky práce s rómskymi deťmi v matematike ... 18

4 Námety činností ... 19
4.1 Námety aktivít a hier ... 20
4.1.1 Námety aktivít a hier na precvičovanie základných pojmov z výrokovej logiky (orientácia v čase, priestore, rade) ... 20
4.1.2 Námety hier a aktivít na precvičovanie základných pojmov z geometrie ... 21
4.1.3 Námety hier a aktivít na precvičovanie porovnávania a triedenia (podľa veľkosti, tvaru a množstva) ... 22
4.1.4 Námety hier a aktivít na precvičovanie farieb ... 24
4.1.5 Námety hier a aktivít na budovanie pojmu prirodzené číslo, usporiadanie a porovnávanie, sčitovanie, odčitovanie ... 25
4.2 Námety na prácu s pracovnými listami ... 27
4.2.1 Základné pojmy z výrokovej logiky (orientácia v priestore, čase, rade) ... 27
4.2.2 Základné pojmy z geometrie ... 30
4.2.3 Porovnávanie a triedenie (podľa veľkosti, tvaru, množstva) ... 31
4.2.4 Farby ... 33
4.2.5 Budovanie pojmu prirodzené číslo, usporiadanie a porovnávanie, sčitovanie, odčitovanie ... 34

Záver ... 36
Zoznam použitej literatúry ... 37
Zoznam odporúčanej literatúry ... 39

Príloha A - Pracovné listy pre žiakov z oblasti Základné pojmy z výrokovej logiky (orientácia v priestore, čase, rade) ... 41
PL 1 Hore letí vážka a dole je slimák ... 42
PL 2 Orientácia v priestore (hore - dole) ... 43
PL 3 Orientácia v priestore (vpravo - vľavo) ... 44
PL 4 Orientácia v priestore (vpravo - vľavo) ... 45
PL 5 Orientácia v priestore (vpravo - vľavo) ... 46
PL 6 Orientácia v priestore (nad - pod) ... 47
PL 7 Orientácia v priestore: medzi ... 48
PL 8 Orientácia v priestore: deň - noc ... 49

Príloha B - Pracovné listy pre žiakov z oblasti Základné pojmy z geometrie ... 50
PL 1 Svet štvorcov ... 51
PL 2 Kamarát kruh ... 52
PL 3 Kamarát trojuholník ... 53
PL 4 Vyfarbi len obdĺžniky ... 54

PL 6 Niektoré veci sa kotúľajú 55
PL 7 Orientácia 56
PL 8 Kamarátky 57
PL 9 Raketa 58
PL 10 Tváre 59
PL 11 Hra s útvarmi a farbami 60

Príloha C - Pracovné listy žiakov z oblasti Porovnávanie a triedenie (podľa veľkosti, množstva a farby) 61
PL 1 Porovnávanie: malé - veľké 62
PL 2 Porovnávanie: kratšia - dlhšia 63
PL 3 Porovnávanie: kratšie - dlhšie 64
PL 4 Porovnávanie: nižší - vyšší 65
PL 5 Porovnávanie 66
PL 6 Porovnávanie 67
PL 7 Viac 68
PL 8 Menej 69
PL 9 Rovnako 70
PL 10 Viac, menej, rovnako 71

Príloha D - Pracovné listy žiakov z oblasti Farby 72
PL 1 Biela 73
PL 2 Modrá 74
PL 3 Červená 75
PL 4 Žltý citrón 76
PL 5 Zelená 77
PL 6 Svet farieb 78

Príloha E - Pracovné listy z oblasti Budovanie pojmu prirodzené číslo, usporiadanie a porovnávanie a odčítanie 79
PL 1 Jeden 80
PL 2 Dva 81
PL 3 Tri 82
PL 4 Štyri 83
PL 5 Jeden, dva, tri, štyri, päť 84
PL 6 Dve vrecúška 85
PL 7 Rozkladanie 86
PL 8 Rozkladanie 87
PL 9 Porovnávanie množstva 88
PL 10 Porovnávanie množstva 89
PL 11 Porovnávanie množstva 90
PL 12 Bodky a čísla 91
PL 13 Koľko je predmetov 92
PL 14 O viac, o menej 93
PL 15 1, 2, 3, 4, 5 94

Príloha F - Ukážky hodín v nultom ročníku 95
Zelený šarkan - farby 96
Dva - číslo 2 97

ÚVOD

Matematika je všade okolo nás, ale nie vždy si to uvedomujeme. Možno sa to nepodobá na matematiku, ktorú sme sa učili v škole. Matematika vo svete okolo nás je niekedy neviditeľná, a preto sa ľahko prehliada. Prítomná je však vždy. Je u nás doma, na našich pracoviskách, na ulici, všade. No to, aby deti objavovali matematiku vo svojom svete, naučili sa ju ovládať, žiť s ňou, je potrebné, aby ju spoznávali v rôznych podobách. Matematika znamená počítanie, ale aj manipuláciu s predmetmi, vytváranie modelov, triedenie, meranie, odhadovanie, pravdepodobnosť, štatistiku a riešenie problémov, odôvodňovanie, komunikovanie a hľadanie súvislostí v rámci i mimo matematiky. Tieto činnosti nemôžu však byť odtrhnuté od reálneho života, pretože sú s ním bytostne späté.

Tvar, veľkosť, farby a čísla sú pojmy, s ktorými sa rómske dieťa stretáva často prvýkrát až v škole, pretože dovtedy neboli preň životne dôležité. V školskej praxi sa však bez nich nezaobíde. Preto je potrebné hľadať vhodné metodické postupy, ktorými mu ich priblížime. Existuje veľa spôsobov ako naučiť matematiku, ale neexistujú jednoznačné algoritmy, schémy, šablóny pre prácu učiteľa. Neexistuje ani ustálené poradie, čo má učiteľ robiť ako prvé, čo ako posledné. Jedným z najúspešnejších spôsobov, ako naučiť matematiku rómske deti, je zaujať ich prostredníctvom aktivít, zameraných na riešenie takých problémov, ktoré majú pre ne zmysel a ktoré možno riešiť pomocou jednoduchého prostriedku, umožňujúceho u detí rozvíjať sebadôveru, vedomosti, zručnosti a radosť z matematiky.

Nemôžeme dať učiteľom priamy návod, ako rozvíjať zmyslové vnímanie a matematické predstavy u Rómov v nultom ročníku ZŠ, ale prostredníctvom metodických materiálov chceme:

- *poskytnúť metodickú radu na tvorbu hodín matematiky so zreteľom na životné potreby, ciele, osobitosti rómskych detí,*
- *pomôcť oživiť vyučovanie matematiky,*
- *ponúknuť aktivity, ktoré budú povzbudzovať rómske dieťa a dajú mu šancu byť úspešným,*
- *využiť rómsku kultúru pri budovaní matematických pojmov,*
- *zapojiť rodičov do edukačného procesu,*
- *ukázať, že matematika nie je „bezduchý strašiak", ale „vznešená dáma".*

S aktivitami, uvedenými v metodických materiáloch, sme sa zaoberali so žiakmi rôzneho veku a schopností. Prispôsobili sme ich osobitostiam žiakov nultého ročníka a učebným osnovám matematiky pre spomínaný ročník. Sú určené pre deti, učiteľov, rómskych asistentov na priamu vyučovaciu činnosť. Niektoré z nich môžeme využiť pri poobedňajších aktivitách, mnohé môžu deti robiť doma s rodičmi. Aktivity zámerne nie sú „tiché". Žiaci by sa pri nich mali rozprávať, argumentovať, vymieňať si svoje názory a dokonca sa aj smiať.

1 MATEMATICKÉ POJMY A RÓMSKE DIEŤA

Pri vstupe dieťaťa do prvého ročníka sa predpokladá, že *má základné matematické predstavy na úrovni predškoláka* - skúsenosti so vzťahmi medzi objektmi okolitého sveta, vie mechanicky odriekať za sebou idúce čísla, ako aj odpovedať na otázku koľko, usporadúvať veci podľa veľkosti a počtu, počítať konkrétne predmety, triediť predmety podľa jednotlivých vlastností, na základe merania dokáže určiť, že jeden predmet je väčší, menší alebo rovnako veľký ako iný predmet, má priestorovú predstavivosť (Guziová, 1999, s.142) a *prvé skúsenosti s matematickými pojmami.* Prichádza s nimi z rodiny alebo materskej školy. Pretože rómske deti navštevujú materskú školu len sporadicky a rodinná výchova pri budovaní matematických predstáv je nedostačujúca, majú tieto predstavy veľmi málo rozvinuté, často nie sú rozvinuté vôbec.

Mieru potreby a využívania matematických pojmov si stanovuje dieťa samo. Hlavnou charakteristikou rómskeho dieťaťa je, že sa učí len to, čo nevyhnutne potrebuje pre svoj život. Pamäť rómskych detí sa riadi mechanizmom RÝCHLO - KRÁTKO - JASNE - POTREBNE. Nepamätajú si veľa pojmov. Nechcú si napríklad pamätať veličiny objemu, sily a času, ale na druhej strane pojmy ako hmotnosť, teplota a dĺžka áno, pretože tie sa viažu priamo na ich osobu a život.

Rómske deti často nepoznajú farby, geometrické tvary, nevedia správne počítať, pretože sa vo svojom prostredí s tým nestretli. Uvedené pojmy nie sú v predškolskom veku pre ne potrebné. A tak sa budovanie pojmov z matematiky u rómskeho dieťaťa často zužuje len na matematiku v „peniazoch“. Peniaze sú dôležitým faktorom v živote rodín, preto manipulácia s predmetmi je pre ne samozrejmosťou (čo je výhodné používať pri budovaní matematických predstáv).

Rady majú nové hry, nápady, ale nevydržia pri nich dlho. Prejavuje sa u nich súťaživosť, ale nedokážu prehrávať. Povzbudenie, najmä v matematike, hrá dôležitú úlohu. Každé sklamanie je pre ne ťažké. Prácu chcú rýchlo ukončiť a vidieť hotový produkt. Úlohy robia rýchlo, ale na úkor kvality. Časové vzťahy - včera, dnes, zajtra sú pre ne abstraktnými pojmami. Ak ich používajú, mýlia sa. Jasnejšie chápu pojmy ráno, večer, pretože sa v nich orientujú podľa činností, ktoré v tom čase vykonávajú. Výborne dokážu vnímať pohyb a priestor.

Problémom v myslení z hľadiska abstrakcie sú matematické pojmy - kruh, štvorec, trojuholník, obdĺžnik, číslo, číselná os, pojmy z výrokovej logiky. Pri ich budovaní je potrebné vychádzať zo subjektívneho zážitku a priamej skúsenosti. Predpokladajú zvládnutie základných myšlienkových operácií – analýzy, syntézy, generalizácie, abstrakcie a konkretizácie. Proces poznania je potrebné realizovať pomocou manipulácie s predmetmi. Názornosť a pozorovanie sú u rómskych detí prostriedkom tvorby pojmov, ich konkretizácie a praktického využitia. Prostredníctvom pozorovania deti vnímajú množstvá, v akých sa tieto predmety vyskytujú. Vzťahy medzi dvoma predmetmi „vyšší - nižší, starší - mladší“ a vzťahy medzi skupinami predmetov (dve skupiny porovnávame napr. podľa počtu) „patrí - nepatrí, viac - menej “, zisťujú a určujú tak, že postupne priraďujú predmety, zvieratá a osoby.

Rovnako ako ostatné šesťročné deti dokážu sústrediť pozornosť len na jeden znak situácie a nevšímajú si ostatné, aj keď sú dôležité. Ak urobíme pokus s dvoma rovnako veľkými guličkami, pričom jednu guličku premeníme na valček a opýtame sa dieťaťa, ktorý kúsok je väčší, zvyčajne ukáže na rozvaľkanú guličku. Inými slovami – sústredilo sa len na jednu stránku problému. V tomto veku deti nedokážu pochopiť, že množstvo

plastelíny je zachované, aj keď s tvarom robíme čokoľvek. Rovnaký pokus môžeme urobiť s cukríkmi. Rozložíme rovnaké množstvo do dvoch radov, potom jeden rad roztiahneme. Keď sa opýtame dieťaťa, kde je viac cukríkov, automaticky odpovie, že v dlhšom rade. Slovné úlohy a matematické hádanky neobľubujú, pretože im nerozumejú. Pri riešení hádaniek vykríknu hocičo, len aby niečo povedali. (Spracované podľa: Ďuričeková, 2000; NŠD, 2000; Pasch, 1995 a konzultované s učiteľmi rómskych žiakov.)

Keďže väčšina rómskych detí neovláda spisovný jazyk, rozvoj ich matematického myslenia, jeho rozvoj, ktoré je priamo spojené s rečou, má potom logicky iný charakter, obsah a inú úroveň ako pri ostatných deťoch v tom istom veku.

2 CIEĽ, ÚLOHA A OBSAH MATEMATIKY V NULTOM ROČNÍKU

Ciele matematiky v nultom ročníku ZŠ môžeme rozdeliť do dvoch kategórií (modifikované podľa Petrášovej a kol., 2001, s. 10):

1.*výchovný* – vďaka rozvoju matematických predstáv učíme žiakov presnosti, vytrvalosti, sústredenosti, využívaniu kritického a funkčného myslenia, logickému zdôvodňovaniu, abstrakcii a zovšeobecňovaniu; pravidelnou a poctivou prácou učiteľ vedie deti k pracovitosti, systematickosti, dôkladnosti, rozvíja intuíciu, aktivitu, tvorivosť, učí ich prekonávať prekážky a vedie ich k starostlivosti a poriadku,

2. *vzdelávací* – učí žiakov porovnávať a triediť predmety, resp. skupiny predmetov podľa danej vlastnosti, počítať ich, vytvárať prvotné predstavy o čísle, orientovať sa v čase, priestore, rade, poznať čísla, usporadúvať, sčitovať a odčitovať.

Úlohou vyučovania matematiky v nultom ročníku je nielen dať všetkým deťom skutočnú matematickú prípravu, ale aj pripraviť rómskych žiakov na využitie matematiky v bežnom živote, ako aj v ostatných učebných predmetoch. Umožniť deťom pracovať spôsobom primeraným ich veku a schopnostiam a postupne im priblížiť matematické pojmy a rozvíjať ich tak, aby mohli vniknúť do základov matematického myslenia. Dôležité je to preto, lebo:

- v rómskych rodinách absentuje činnosť venovaná budovaniu základných matematických predstáv,
- rómske rodiny často nemajú záujem o predškolskú výchovu v materskej škole,
- matematika má pre rómske dieťa význam len v základnej rovine (stretávajú sa s ňou pri nákupoch, preberaní sociálnych dávok a niektorí ju prakticky využívajú pri „výletoch“ do zahraničia),
- vzťah rómskeho dieťaťa k matematike je ovplyvňovaný negatívnymi skúsenosťami jeho rodičov s predmetom matematika v ZŠ a vrodenými predpokladmi na jej porozumenie.

Aby si učiteľ nultého ročníka ZŠ ľahšie predstavil, čo je **obsahom** vyučovania matematiky v spomínanom ročníku, spracovali sme podľa Programu výchovy a vzdelávania detí v materskej škole (K. Guziová, 1999, s. 141), Učebných osnov a plánov nultého ročníka (Vladová, 2002, s. 10 - 11, nepubl.) a publikácie Prípravný – nultý ročník v základnej škole pre šesťročné deti nepripravené pre úspešný vstup do školy (Maczejková, 2002, s. 55 - 58) zoznam matematických pojmov, ktoré by mali byť výsledkom riadeného výchovno- vzdelávacieho procesu v nultom ročníku a zároveň vytvárať predpoklady úspešného prechodu detí do 1. ročníka ZŠ.

Tabuľka č. 1 Zoznam matematických pojmov potrebných k plynulému prechodu do 1. ročníka ZŠ

Tematický celok	Očakávané vedomosti, zručnosti a spôsobilosti žiakov	Metodické odporúčania
ZÁKLADNÉ POJMY Z VÝROKOVEJ LOGIKY (orientácia v priestore, čase, rade) **Orientácia v priestore** hore - dolu, vpredu - vzadu, vpravo - vľavo, ďaleko - blízko, tam - tu, pri, na v, pod - nad, vedľa, pred - za, medzi, uprostred, vysoko - nízko, vnútri - vonku, okolo - oproti, **Orientácia v čase** ráno, večer, dnes, včera, zajtra **Orientácia v rade** vpredu – vzadu pred, za, hneď pred, hneď za	✓ Chápe a pozná pojmy súvisiace s orientáciou. ✓ Správne používa príslovky miesta, času a predložky. ✓ Popíše polohu predmetu vzhľadom k sebe. ✓ Určí polohu dvoch predmetov navzájom. ✓ Dokáže usporiadať predmety podľa konkrétnej požiadavky. ✓ Orientuje sa v čase, rozlišuje a správne používa pojmy ráno, večer, dnes, včera, zajtra. ✓ Rozlišuje pravdivý a nepravdivý výrok.	Pri vyvodzovaní, utvrdzovaní a precvičovaní učiva využívať: hru s hračkou a hrové činnosti, dlhodobé pozorovanie javov, manipuláciu s predmetmi, demonštratívne metódy, napodobňovanie, kontrolu a hodnotenie. Pojmy utvárať a precvičovať s využitím: medzipredmetových vzťahov, pre deti známych predmetov. Modelovať situácie na nácvik a upevnenie: orientácie v priestore, čase a v rade. Pomocou hrových činností učiť určovať a správne pomenovať polohu predmetu vzhľadom k sebe, polohu dvoch predmetov vzhľadom jedného k druhému. Pozornosť je potrebné venovať nácviku pojmových dvojíc: nad - pod, hore - dole, vpravo - vľavo, vpredu - vzadu a pod. Pri osvojovaní času a časových vzťahov využívať vnímanie a reprodukovanie životných udalostí žiakov. Časové vzťahy je potrebné v nich vyčleniť a analyzovať. Ako prvé zaviesť pojmy ráno, večer, po dokonalom zvládnutí vyvodiť pojmy dnes, včera, zajtra. V praktických činnostiach sa zamerať na pravoľavú orientáciu (precvičovanú ruku vyznačiť napr. farebnou mašľou). Precvičovať, že jedna topánka je pravá (obúvame ju na pravú nohu), druhá je ľavá (obúvame ju na ľavú nohu) a patria k sebe.
ZÁKLADNÉ POJMY Z GEOMETRIE **Rovinné útvary** kruh štvorec trojuholník **Priestorové útvary** kocka guľa valec **Kreslenie krivej a rovnej čiary**	✓ Pozná, vie pomenovať a určiť jednotlivé geometrické tvary a útvary. ✓ Skladá obrázky z geometrických útvarov. ✓ Kreslí jednoduché obrázky v štvorcovej sieti. ✓ Rozlíši rovnú a krivú čiaru. ✓ Kreslí krivú čiaru. ✓ Pozná základné geometrické telesá – kocku, guľu, valec. ✓ Rozlišuje štvorec a kocku, kruh a guľu.	Vytvárať situácie, v ktorých žiaci majú možnosť hľadať a nachádzať (identifikovať a odlišovať) rôzne geometrické tvary, útvary, môžu ich modelovať a vyfarbovať. Zamerať sa na osvojenie si len základných tvarov – kruh, štvorec, trojuholník a obdĺžnik. Deti s týmito útvarmi pracujú v dvojrozmernej podobe. Pri práci môžeme využívať stavebnice, súbory geometrických útvarov. Od útvarov odvodíme tvar a vyhľadávame ho v okolí, aby si deti uvedomili jeho využitie v živote človeka. Pozorovanie, experimentovanie využívame pri precvičovaní, aby deti pochopili a správne si osvojili kocku a štvorec, guľu a kruh. Pri geometrických tvaroch môžeme precvičovať farby, triedenie a porovnávanie.

Tematický celok / obsah / pojmy	Očakávané vedomosti, zručnosti a spôsobilosti žiakov	Metodické odporúčania
POROVNÁVANIE A TRIEDENIE (podľa veľkosti, tvaru, množstva) **Podľa veľkosti** veľký – malý, menší – väčší, najmenší – najväčší, dlhý – krátky, najdlhší – najkratší, vysoký – nízky, najvyšší – najnižší, silný – slabý, široký – úzky, tučný – chudý **Podľa tvaru** okrúhly – okrúhlejší hranatý – hranatejší **Podľa množstva** menej, viac, rovnako najmenej, najviac	✓ Správne používa prídavné mená a neurčité číslovky. ✓ V konkrétnych situáciách rozlíši predmety podľa veľkosti, tvaru a množstva. ✓ Dokáže charakterizovať predmety prirovnaním k iným. ✓ Slovne vyjadruje a charakterizuje rozličné tvary. ✓ Porovnáva súbory priraďovaním. ✓ Vie rozlíšiť tvar vo svojom okolí. ✓ Určuje spoločné, rozdielne vlastnosti a vzťahy medzi predmetmi, osobami, javmi. ✓ Rozlišuje pravdivý a nepravdivý výrok.	Na základe porovnávania a triedenia bežných predmetov (napr. predmety zo školských tašiek, gombíky, prírodné materiály) učíme vytvárať súbory, resp. skupiny predmetov. Žiaci triedia predmety na tie, ktoré požadovanú vlastnosť majú – nemajú. Ide o získavanie poznatkov, ktoré predmety patria spolu, sú podobné, a oboznamovanie sa s funkciou týchto predmetov, poznanie ich tvaru, veľkosti a farby. Pomocou manipulácie a experimentovania môžeme porovnávať predmety, určovať, ktorý je väčší, menší, rovnaký. Ako didaktickú pomôcku môžeme využívať súbory rôznych geometrických útvarov (precvičujeme nimi tvar, veľkosť, farbu, množstvo). Rozhodovanie o tom, ktorá skupina má viac predmetov (resp. menej, rovnako), realizujú žiaci pomocou tvorenia dvojíc, nie počítaním predmetov po jednom. Tieto vzťahy vysvetľujeme pomocou konkrétneho materiálu alebo obrázku. Pri zavádzaní pojmov je potrebné ich vždy dopĺňať konkrétnymi (reálnymi) príkladmi, ktoré doplníme prácou s PL. Aby porozumeli pojmom, uvádzame ich v antonymických dvojiciach (veľký – malý). K zisťovaniu dĺžky používame šnúrku, ceruzku, krok (ako neštandardné meradlo).
FARBY žltá červená zelená modrá biela čierna	✓ Pozná základné farby. ✓ Pomenuje správne jednotlivé farby. ✓ Určuje farbu predmetu.	Žiakov učíme len základné farby. Umožníme priamy kontakt s farebnými predmetmi, ktoré môžu pozorovať a hrať sa s nimi. Pre ľahšie zapamätanie farby je vhodné ich pripodobniť k predmetom, resp. javom, ktoré majú danú farbu ako typický znak, napr.: červená - čerešňa, zelená - tráva, modrá - voda, biela - sneh, perie húsky, žltá - slnko, čierna - kominár, uhlie. K osvojeniu si ďalšej farby pristúpime len vtedy, ak predchádzajúcu farbu žiaci poznajú, vedia ju pomenovať a vybrať predmet danej farby.

Tematický celok	Očakávané vedomosti, zručnosti a spôsobilosti žiakov	Metodické odporúčania
Budovanie pojmu prirodzené číslo Počet prvkov – jeden, dva, tri,..., desať, nič. Čítanie čísel – 1, 2, 3,....., 10, 0 Priraďovanie - číslo k súboru, súbor k číslu. **Usporiadanie a porovnávanie** Tvorenie dvojíc – pár. Počítanie – po jednom od 0 do 10 a späť. Číselný rad, orientácia na číselnej osi. Množstvo – veľa, málo, menej, viac, nič. **Sčitovanie a odčitovanie** Zavedenie pojmu sčitovanie a odčito-vanie a znamienka +, - +, - v obore do 5	✓ Priraďuje a tvorí dvojice. ✓ Správne používa pojmy pri porovnávaní dvoch skupín predmetov (veľa - málo, viac - menej, rovnako). ✓ Chápe význam pojmu nič. ✓ V usporiadaní rozlišuje pojmy prvý, posledný, hneď pred, hneď za. ✓ Utvára, rozlišuje a rozdeľuje skupiny predmetov s počtom 1-10. ✓ Určuje počet osôb, predmetov počítaním po jednom. ✓ Rozdeľuje skupinu predmetov na dve skupiny a vie určiť počet predmetov v jednej skupine. ✓ Číta a píše čísla 1-5. ✓ Porovnáva čísla znakmi < , > , =. ✓ Vie spamäti základné spoje do 5. ✓ Správne používa slová pri výklade sčitovania a odčitovania. ✓ K obrázkom tvorí jednoduché slovné úlohy. ✓ Pomocou predmetov znázorní slovnú úlohu.	Deti sa postupne zoznamujú so základnými matematickými úkonmi, akými sú porovnávanie množstiev, vytváranie dvojíc, počítanie po jednom, čítanie a písanie číslic, sčitovanie a odčitovanie. Zadávame dva typy úloh: 1. vytvoriť skupinu predmetov s daným množstvom, 2. určiť počet predmetov v skupine. S číselným radom je najvhodnejšie sa zoznamovať pomocou riekaniek, ktoré vždy doplníme manipuláciou. Trénujeme tak nielen pamäť, ale aj osvojujeme základné matematické prvky. Pri vyvodzovaní čísel začíname číslami 1 a 2. Až keď získajú správnu predstavu o týchto číslach, môžeme začať s nácvikom čísla 3. Čísla 1, 2, 3 precvičujeme aspoň 2 mesiace, až keď ich ovládajú s istotou, pristúpime k nácviku čísla 4. Číselný rad 1 - 4 precvičujeme aspoň 3 mesiace. Pri počítaní predmetov dávame pozor, aby deti zároveň hovorili číslo aj ukazovali na počítaný predmet. Na viditeľné miesto v triede môžeme vystaviť pomôcku na nácvik číselného radu - číslica a rovnaký počet predmetov, jednotlivé číslice vystavujeme v postupnosti, ako ich vyvodzujeme. Relačné znaky < , > , = zavedieme až po pochopení pojmov rovnako, viac, menej, môžeme ich pripodobniť otvorenému zobáčiku. K precvičovaniu učiva používame drobné predmety aby mohli s nimi deti manipulovať. Pri vysvetľovaní +, - pre lepšiu názornosť používame slová: pridal, priletel, prišiel, zobral, odbehol, zjedol, odletel,... príklady na +, - modelujeme na základe reálnych situácií. Pri precvičovaní +, - používame peniaze ako didaktickú pomôcku. Pri vyvodzovaní tvaru číslic je vhodné použiť podobnosť tvarov písanej číslice a vhodného predmetu (napr. 1 - ihla, 2 - húsatko, 3 - vrana, 4 - stolička, 5 - jabĺčko). Úlohy vždy riešime aj graficky. Neformálnemu precvičovaniu sa môžeme venovať pri každej príležitosti, vhodné je, ak nosíme so sebou fixky a farbičky, aby sme si mohli kedykoľvek zapísať číslom to, čo sme sčítavali.

Do nadobudnutia účinnosti učebných plánov a učebných osnov nultého ročníka ZŠ odporúča MŠ SR (Metodický pokyn MŠ SR č. 600/2002-43 k zavedeniu nultých ročníkov základných škôl) využiť metodický materiál kolektívu autorov: Maczejková, Pavelčák, Šimková, Skoumalová, Hvozdič vydaný Metodickým centrom Prešov v roku 2000: Prípravný nultý ročník v ZŠ pre šesťročné deti nepripravené pre úspešný vstup do školy. V tomto metodickom materiáli je uvedený orientačný časovo-tematický plán matematiky pre nultý ročník.

3 METÓDY, FORMY A PROSTRIEDKY PRÁCE S RÓMSKYMI DEŤMI V MATEMATIKE

Edukácia Rómov si vyžaduje síce netradičné, ale o to efektívnejšie spôsoby ich pedagogického riadenia. Preto pri výbere činností musíme rešpektovať jednotlivé štádiá matematického myslenia a mentálnu úroveň detí. Výchovno-vzdelávacie pôsobenie v tejto oblasti má dosahovať takú úroveň, aby pripravilo plynulý prechod k mysleniu potrebnému v ďalšej školskej práci. Oblasť výchovnej a vzdelávacej práce v oblasti matematiky je potrebné zamerať na:

- *poskytnutie podnetov na činnosť, manipuláciu s predmetmi,*
- *činnosti, ktoré sú zamerané na pochopenie vzťahov medzi predmetmi a skupinami predmetov a učia deti postupovať podľa jednoduchých návodov,*
- *experimentovanie, pozorovanie, poznávanie, meranie, triedenie, porovnávanie,*
- *tvorbu aktivít na rozvoj tvorivosti, riešenie logických a matematických hádaniek, rébusov, hlavolamov, tangramov a skladačiek,*
- *rozvoj hrových činností, dramatizáciu rozprávok, ktoré v sebe ukrývajú matematické javy,*
- *zavádzanie propedeutiky algoritmizácie na reálnych situáciách,*
- *upozornenie o význame matematiky v bežnom živote.*

Pomocou pri riešení vzniknutých problémov na hodinách matematiky bude v rámci projektu aj prítomnosť rómskeho asistenta učiteľa (ďalej RAU). Náplň jeho práce na hodinách matematiky:

- *sleduje zapájanie čo najviac zmyslov do procesu, pomáha učiteľovi pri modelovaní rôznych situácií a venuje sa žiakom, ktorí najviac potrebujú pomoc,*
- *pozoruje a pomáha pri práci v skupinách, má na zreteli individuálny prístup k žiakom pracujúcim v skupinách,*
- *pomáha menej zdatným deťom v motorike pri práci s pracovnými listami,*
- *pripraví obrázky a pomôcky pre žiakov (skupinu) podľa pokynov učiteľa,*
- *komunikuje so žiakmi, formuluje otázky na porozumenie úloh, pokyny, návody na prácu, podľa potreby aj v rómskom jazyku,*
- *podľa pokynov učiteľa rieši úlohy so skupinami (jednotlivcami),*
- *vyhľadá knižky obsahovo venované matematike (útvarom, číslam, farbám, ...), ktoré možno využiť na precvičovanie učiva,*
- *pri príprave aktivity „Prechádzka za tvarmi“ si vopred obíde okolie a vyhľadá predmety, ktoré sú príslušných tvarov,*

- *číta texty k pracovným listom, podľa potreby ich vysvetlí aj v rómskom jazyku,*
- *rieši so žiakmi jednoduché slovné úlohy formou hry počas prestávok.*
- *dozerá na grafický vzhľad práce žiakov pri práci s pracovnými listami,*
- *jednotlivé predmety v triede označí názvom a symbolom príslušného tvaru,*
- *počas pobytu v prírode, návštevy obchodov, pohybu po komunikáciách atď. bude s deťmi pomenúvať farby predmetov, ktoré videli, a bude im vysvetľovať ich význam (napr. farby semaforu).*

Pri výbere *materiálu a pomôcok*, ktorý budeme používať na rozvíjanie matematických predstáv, je potrebné zohľadniť nielen učebný plán a cieľ hodiny, tematickú oblasť, ale aj záujmy, vývinové úrovne, zručnosti a skúsenosti detí s danou pomôckou. Každý učiteľ je zodpovedný za to, aby deťom ponúkol široký výber pomôcok opierajúci sa o zásadné vzdelávacie kritériá. Pomôcky, s ktorými žiaci pracujú, musia byť jednoduché, ale s matematickou výpovednou hodnotou. Dominantné postavenie medzi pomôckami by mali mať manipulačné pomôcky, ktoré podporia učenie skúsenosťou. Dieťa ich môže skúmať, hrať sa s nimi a postupne si na ne zvykne. Až neskôr im môžeme poskytnúť pomôcky, ktoré využijeme pri postupe od konkrétnych k abstraktným študijným činnostiam. Preto by v triede nemal chýbať prírodný materiál, odpadový materiál, hry, skladačky, stavebnice, kocky, domino, tangramy, rôzne predmety bežného života, hračky, demonštračný materiál. Rómske dieťa svoje poznatky *viaže účelovo*, preto by sme ho mali zapojiť do výberu pomôcok, ich uloženia a označenia. Takýmto spôsobom ho osobne zainteresujeme na dianí v triede, prenesieme naň zodpovednosť, poskytneme mu priestor na sebarealizáciu a uspokojenie jeho potrieb.

4 NÁMETY ČINNOSTÍ

Rómske dieťa poníma celú školskú činnosť zo začiatku ako hru. Tento moment je vhodné využiť na primerané zvládnutie požiadaviek a na správne osvojenie si potrebných návykov a pojmov z matematiky. V začiatkoch je potrebné, aby vyučovací proces bol stvárnený radostným, hravým spôsobom, aby bol plný tvorby a šťastia. To je úloha pre učiteľov; mali by vytvárať autentické vyučovacie modely hodín, v ktorých by mala dominovať detská tvorivá hra. Preto sme sa rozhodli vložiť do metodických materiálov námety hier a aktivít. Rozdelili sme ich po oblastiach uvedených v tabuľke č. 1. Sú to námety hier a aktivít pre učiteľov a žiakov, ktoré pomáhajú pri poznávaní a osvojovaní si matematiky tak, aby deti mohli využívať rôzne štýly učenia sa a rozvíjať všetky stránky svojej osobnosti (kognitívnu, afektívnu a psychomotorickú).

Aktivity a hry sú výsledkom našej niekoľkoročnej praxe, niektoré sme prevzali z rôznych zdrojov (Zapletal, 1983; Koval, 1972; Opava, 1989; Žitomirskij, 1975; Pausewangová, 1993; Silberman, 1997; Brestenská, 1997; Bálint, 1995; Lehoťanová, 1997; Kárová, 1996; Šikulová, 2001; Perlai, 1999) a modifikovali sme ich na vyučovanie matematiky v nultom ročníku. Aktivitami uvedenými v týchto materiáloch sme sa zaoberali so žiakmi rôzneho veku a schopností. Prispôsobili sme ich osobitostiam žiakov nultého ročníka a osnovám. Sú určené na priamu vyučovaciu činnosť pre deti, učiteľov, asistentov. Niektoré z nich môžeme využiť pri poobedňajších aktivitách. Naším konečným cieľom bolo priviesť deti k práci a mysleniu v matematických kategóriách v prostredí, kde nachádzajú podporu, cieľ a kde je proces edukácie pre ne príjemný.

4.1 Námety aktivít a hier

4.1.1 Námety aktivít a hier na precvičovanie základných pojmov z výrokovej logiky (orientácia v čase, priestore, rade)

Labyrint
Cieľ: Hrovou činnosťou precvičiť používanie prísloviek miesta.
Pomôcky: krieda
Na asfalt kriedou nakreslíme labyrint. Dieťa sa z neho musí dostať von tak, že nesmie prekročiť plnú čiaru. Pri putovaní labyrintom hovorí, kadiaľ ide - dopredu, dozadu, doprava, doľava.
Na čo myslím?
Cieľ: Precvičovanie prísloviek miesta, času a predložiek.
Pomôcky: plastová fľaša
Deti sedia v kruhu. Do stredu položíme fľašu a roztočíme ju. Na koho ukáže hrdlo fľaše, ten opíše, kde sa nachádza nejaký predmet v triede. Hovorí farbu, využitie, tvar, umiestnenie, ale nesmie ho pomenovať. Úlohou detí je ho pomenovať.
Dopredu, dozadu
Cieľ: Praktické precvičovanie pojmov dopredu, dozadu v spojitosti so sluchovým signálom.
Pomôcky: magnetofón
Pri zvukoch hudby sa deti pohybujú v kruhu. Keď učiteľ zakričí: „Dozadu“, deti musia rýchlo reagovať a začať kráčať dozadu. Keď povie: „Dopredu“, deti kráčajú dopredu. Hru možno sťažiť tak, že učiteľ nebude hovoriť smer, ale keď zatlieska jedenkrát, deti budú kráčať dopredu, keď dvakrát dozadu. Smer sa musí meniť často, ale v nepravidelných intervaloch.
Vpravo, vľavo
Cieľ: Precvičovanie pravo - ľavej orientácie.
Pomôcky: šatka
Deti stoja alebo sedia v kruhu. Jedno z nich sa postaví do stredu, zaviažu mu šatkou oči. Niekoľkokrát ho zatočia. Keď zastane, rukou ukáže na niektoré dieťa. Na koho ukáže, ten mu povie napr.: *„Zodvihni pravú ruku. Otoč hlavou doľava. Vykroč pravou nohou.“* Keď v strede stojaci správne a rýchle urobí daný pohyb, splnil úlohu. Deti si vymenia miesto.
Dve stoličky
Cieľ: Precvičovanie predložiek pred, za, vedľa, nad, pod.
Pomôcky: dve stoličky
Vedľa seba postavíme dve stoličky. Medzi ne sa postaví učiteľ. Deti rozdelíme do dvoch skupín. Po jednom z každej skupiny sa postavia ku stoličkám. Učiteľ hovorí päť povelov, deti sa ich snažia čo najrýchlejšie urobiť.
Napr.: *Postav sa vedľa stoličky. Sadni si na stoličku. Postav sa za, (pred) svoju stoličku. Daj nohu pod stoličku. Posaď sa na stoličku. Postav sa na stoličku.*
Kto z nich urobí povely bez chyby, získa bod pre svoju skupinu. Postupne sa vystriedajú všetci zástupcovia skupín.
Hore alebo dole
Cieľ: Analýzou reálnej situácie precvičovať pojmy hore, dole.
Pomôcky: model lietadla
Učiteľ, resp. RAU, predstavuje pilota lietadla. Popisuje, čo robí lietadlo a čo vidí pilot z lietadla. Žiaci rozhodujú, či lietadlo letí hore alebo pristáva na zem. Potom sa žiaci (ako

piloti) pohybujú po triede podľa pokynov učiteľa. Napr.: *Leť ku oknu, obleť lavicu, pristaň pod stolom,...*

Uložené zemiaky

Cieľ: Usporiadať odtlačky podľa veľkosti, rozlišovať a pomenovať veľkosť.

Pomôcky: zemiaky, nožík, vodové farby

Spolu s deťmi pokrájame toľko zemiakov, aby každé dieťa malo 4-5 kusov odrezkov. Zemiaky budú žiaci odtláčať na papier podľa pokynov učiteľa. Napr.: *Usporiadaj ich od najmenšieho po najväčší a opačne, vedľa malého otlač veľký, na pravo od malého otlač ešte jeden malý, ...*

Hody mincou

Cieľ: Precvičovanie pojmov vo vnútri a vonku.

Pomôcky: miska, mince, krieda

Na zem kriedou nakreslíme čiaru, od ktorej budú deti triafať mince do misky. Na kartičky nakreslíme bodky od 1 do 5. Položíme ich na stôl tak, aby nebolo vidieť, čo je na nich nakreslené. Každé dieťa si najskôr vyberie jednu kartičku a nahlas spočíta, koľko je na kartičke bodiek. Toľko si môže zobrať mincí. Spoza čiary bude hádzať mince, po každom hode povie, či jeho minca je vo vnútri v miske alebo vonku. Nakoniec spočíta, koľko mincí vhodil dnu do misky a koľko ostalo vonku.

Kreslený diktát

Cieľ: Kontrola pochopenia pojmov – hore, dole, napravo, naľavo, rozoznávanie farieb.

Pomôcky: farbičky

Deti kreslia podľa diktovania učiteľa, napr.:

Do prostriedku papiera nakresli dom. Pred dom mačku. Nad dom slnko. Vpravo od slnka letí vták.

Do stredu obrázka nakresli červený dom, na jeho pravú stranu zelený strom. Na dom dva modré oblaky a štyri čierne vrany. Do pravého horného rohu nakresli hnedé lietadlo. Na ľavú stranu od domu žlté auto. Ku domu čiernu búdu so psom.

4.1.2 Námety hier a aktivít na precvičovanie základných pojmov z geometrie

Pretláčanie tvarov

Cieľ: Uvedomenie si, že útvar je plocha, nie obrys. Rozvíjanie jemnej motoriky.

Pomôcky: modely geometrických útvarov z kartónu, biely papier, farbičky

Z kartónu vystrihneme modely nasledujúcich útvarov: kruh, štvorec, trojuholník. Pod biely papier podložíme útvar. Farbičkou pritlačíme na papier a prechádzame po ňom dovtedy, kým sa na ňom nepretlačí útvar, napr. kruh.

Obkresľovanie tvarov

Cieľ: Správne pomenovanie geometrických útvarov.

Pomôcky: súbor modelov geometrických útvarov, nožničky, farebné papiere.

Deťom dáme súbor modelov geometrických útvarov. Jednotlivé modely si položia na papier inej farby, odkreslia ich a vystrihnú. Postupne opíšu tvar a farbu.

Kruhy, štvorce, trojuholníky

Cieľ: Hrou precvičiť pojmy trojuholník, štvorec, kruh.

Pomôcky: 12 kartotečných lístkov, na každú kartičku nakreslíme jeden útvar (kruh, štvorec, trojuholník)

Hrá sa podľa nasledovných pravidiel :

- Vyberieme 2 až 4 hráčov.
- Rozložíme 12 kartičiek obrázkom nadol.
- Začínajúci hráč obráti dve kartičky a pomenuje útvary, ktoré sú na nich znázornené.

Ak sú to rovnaké útvary a hráč ich pomenoval správne, obidve karty si môže zobrať a pokračuje v hre. Ak sú útvary odlišné, alebo ak ich hráč nedokáže správne pomenovať, musí obidve karty vrátiť na stôl a v hre pokračuje nasledujúci hráč. Hra sa končí, keď hráči nájdu a uhádnu všetky páry. Vyhráva ten hráč, ktorý má najviac párov.

Prechádzka za tvarmi

Cieľ: Vyhľadávanie, rozpoznanie a správne pomenovanie geometrických tvarov a útvarov v okolí. Rozvíjanie postrehu a pozornosti.

Pomôcky: farbičky, poznámkové bloky

Ak to dovolí počasie, zoberieme deti na prechádzku von a spolu sa pokúsime nájsť a identifikovať jednoduché tvary, ako napríklad pneumatiky áut - kruhový, veže kostola - trojuholníkový,... V prípade zlého počasia sa môžeme poprechádzať po budove školy. Po skončení vychádzky sa vrátime do triedy a vytvoríme si prehľadný zoznam s názvom „Tvary, ktoré sme našli na prechádzke“. Každé dieťa povie tvar, ktorý si zapamätal, učiteľ zaznamená a napíše meno dieťaťa. Keď je zoznam hotový, celý ho prečítame deťom. Deti k zoznamu nakreslia objekt a prilepia symbol útvaru.

Mozaika

Cieľ: Rozvíjať schopnosť stavať podľa predlohy.

Pomôcky: súbor modelov geometrických útvarov

Úlohou detí je zostavovať mozaiky podľa vzoru, resp. fantázie, pomocou modelov geometrických tvarov. Učiteľ, RAU alebo deti pripravia reťazec, v ktorom sa budú opakovať útvary. Úlohou je pokračovať v reťazcoch.

4.1.3 Námety hier a aktivít na precvičovanie porovnávania a triedenia (podľa veľkosti, tvaru a množstva)

Triedenie

Cieľ: Hmatom rozlišovať drobný prírodný materiál.

Pomôcky: košík, drobný prírodný materiál, šatka

Do košíka pripravíme gaštany a orechy (kamienky, kukuricu, hrach, gombíky). Spolu s deťmi sa pozrieme na ich vlastnosti – farbu, tvar, povrch, veľkosť. Vložíme ich do koša. Dve deti so zaviazanými očami ich budú triediť. Napríklad jedno z nich zbiera gaštany a druhé orechy. Keď kôš bude prázdny, spolu s deťmi skontrolujeme, či správne triedili.

Triedenie gombíkov

Cieľ: Rozvíjanie jemnej motoriky triedením predmetov podľa daného kritéria.

Pomôcky: škatuľa s gombíkmi

Deti sedia okolo stola. Každé dieťa má pred sebou škatuľu s rôznymi gombíkmi. Úlohou je navliecť ich na niť tak, aby gombíky rovnakej veľkosti boli (tvaru, farby) spolu. Ak dieťa navlieklo všetky gombíky jedného druhu, uviaže niť. Keď sú všetky gombíky roztriedené, porovnáme triedenie.

Hľadanie dvojíc

Cieľ: Vytváranie dvojíc predmetov, ktoré patria k sebe.

Pomôcky: predmety dennej potreby

Do škatule dáme predmety dennej potreby také, aby vytvárali dvojice, ktoré k sebe patria. Deti rozdelíme do dvoch skupín. Postupne po jednom budú prichádzať ku škatuli a hľadať dvojice predmetov. Za každú správne vytvorenú dvojicu dostane skupina bod.
Predmety, ktoré k sebe patria: hrebeň a kefa na vlasy, nôž a vidlička, ihla a niť, vajíčko a pohár na vajíčko, topánka a šnúrka, pohár a viečko, zubná kefka a zubná pasta, peňaženka a mince, vodové farby a štetec, hrniec a pokrievka,...

Protiklady

Cieľ: Precvičovanie antoným.
Pomôcky: šatka
Deti stoja v kruhu, jedno sa postaví do stredu. Zaviažeme mu oči, aby nevidelo. Predpaží ruku a otočí sa dookola. Na koho ukáže, ten mu povie nejakú vlastnosť predmetov. Ono musí povedať opak, resp. protiklad. Ak odpovie správne, vystrieda ho ten, na koho ukázal.

Hra „Čierny Peter“ – Pexeso

Cieľ: Hravou činnosťou precvičovať pojmy veľký, malý a pomenovanie farieb.
Pomôcky: Na kartičky rovnakej veľkosti si deti pripravia odtlačky z pokrájaných zemiakov. Pre každú veľkosť vytvoria dvojicu kartičiek. Je dôležité, aby jednotlivé odtlačky boli zreteľne odlíšené podľa veľkosti, aj podľa farby.
Hra má viacero variantov:
- Môžeme ju hrať ako hru ***Pexeso***. Rozložíme kartičky na stôl lícnou stranou dolu. Deti si môžu pozrieť (otočiť) naraz len dve kartičky. Keď nájdu dve rovnaké, priložia si ich k sebe, keď nie, vrátia ich na pôvodné miesto. Vyhráva ten, kto našiel najviac párov. Hru môžeme hrať aj tak, že neprihliadame na veľkosť odtlačkov, ale na ich farbu. Vtedy sa hľadajú otlačky rovnakej farby.
- Hru môžno hrať ako hru ***Čierny Peter***. Rozdelíme karty medzi deti v rovnakom počte. Keď nájdu dve podobné karty – podľa vopred určeného pravidla, priložia si ich k sebe. Potom ťahajú karty jeden od druhého, aby si takto našli podobné karty. Samozrejme, že si vopred určíme poradie v akom budú ťahať karty. Vyhráva ten:
    - ktorý sa najskôr „zbaví“ všetkých svojich kariet,
    - alebo ten, ktorý bude mať najviac párov.

V týchto hrách je veľmi dôležité to, že kartičky si pripravia deti (prípadne môžu použiť aj odtlačky svojich prstov alebo rôznych predmetov). Pri príprave si deti musia dávať veľký pozor na veľkosť a farbu odtlačkov. Pri príprave kartičiek je potrebné, aby deti stále porovnávali a pomenovali veľkosti a farby. Takýmto spôsobom kontrolujú zhodné alebo nezhodné odtlačky.

Kto má akú ruku?

Cieľ: Porovnávanie veľkosti rúk meraním. Precvičovanie názvov farieb.
Pomôcky: papier, nožničky, farbičky
Deti si obkreslia svoju ruku na papier, vyfarbia ju a potom vystrihnú. Tieto „ruky“ budú potom porovnávať podľa farby a veľkosti. Vždy porovnávame len dve ruky!
Napr.: *Kto kreslil svoju ruku žltou (červenou, hnedou, zelenou, ...)? Ktorá je väčšia: modrá alebo čierna? Ktoré sú rovnako veľké? Kto má najväčšiu (najmenšiu) ruku?*

Matematický príbeh: Skokan a ropucha sú priatelia (stratený gombík)

Cieľ: Riešenie problému manipuláciou s drobnými predmetmi.
P*omôcky: škatule s gombíkmi, dať pozor, aby obsahovali gombíky z príbehu*
Ropucha skokan išli na dlhú prechádzku. Išli cez dlhú lúku, hlboký les a ešte popri rieke. Vracali sa nazad do domu ropuchy, keď tu zrazu ropucha namrzená vraví: „Nielenže ma bolia nohy, ale stratila som aj gombík zo saka. Skokan jej na to vraví: „Žiadne strachy,

vrátime sa pohľadáme ho.“ A tak na spiatočnej ceste hľadajú stratený gombík. Skokan skríkne: „Aha, tu je, našiel som ho v tráve.“ Ropucha ale vraví: „To nie je on. Tento je s dvoma dierkami a môj mal štyri dierky.“ Ale odložila ho do vrecka. Šli teda ďalej. Hľadajú v lese. Skokan nájde gombík a kričí: „Tu je !“ Ropucha mu hovorí: „To nie je on. Je malý, môj bol veľký.“ Spoza stromu sa ozve medvedík: „Počul som, že hľadáte gombík. Tu je jeden.“ Ropucha ale kričí: „To nie je on. Je štvorcový a môj bol okrúhly.“ Odložila ho do vrecka, ako aj ostatné nájdené gombíky. Hľadajú gombík stále, dokonca aj v blate. Skokan kričí: „A mám ho !“ Ropucha ale na to zvolá: „To nie je on. Je tenký a môj bol hrubý. „ Odloží ho do vrecka. Ropucha nešťastne kričí a reve:“ Celý svet je pokrytý gombíkmi a ani jeden nie je môj.“ Trepla dverami na svojom dome. A tu zrazu zbadá na zemi svoj gombík bielej farby. „Bol tu celý čas, ale aké problémy som narobila skokanovi.“ Vzala všetky gombíky a našila ich na sako, ktoré potom skokanovi darovala. Ten si to veľmi vážil a ocenil. Obliekol si sako a skákal od radosti. Pritom pochválil ropuchu, ako dobre prišila gombíky, lebo ani jeden nepadol.

Úlohou je charakterizovať gombík (má štyri dierky, je okrúhly, veľký, hrubý a biely).

4.1.4 Námety hier a aktivít na precvičovanie farieb

Farebné obrázky

Cieľ: Rozoznávanie a pomenovanie farieb.

Pomôcky: farebné časopisy, lep, nožnice

Na farebný papier postupne naliepame obrázky vystrihnuté z časopisov podľa podkladového papiera. Názov farby napíšeme veľkým typom písma a vystavíme v triede.

Obliekanie podľa farieb

Cieľ: Správne pomenovanie farieb.

Pomôcky: papierové postavičky s nevyfarbeným oblečením, farbičky

Deťom pripravíme papierové postavičky s nevyfarbeným oblečením, ktoré môžeme na tieto postavičky voľne pripevňovať a vymieňať. Deti si oblečenie vyfarbia, každý kus len jednou farbou. Potom začnú postavičky obliekať. Keď deti skončia s obliekaním, požiadame ich, aby porozprávali, aké farby použili.

Paličková hra

C*ieľ: Precvičovanie pomenovania farieb.*

Pomôcky: podložky s 5 krát 5 dierami a škatuľky s paličkami rôznej farby, ktoré budeme zasúvať do dier

Pripravíme podložku s 5 krát 5 dierami a škatuľky s paličkami rôznej farby, ktoré budeme zasúvať do dier. Jeden žiak postupne losuje zo škatule farebné kartičky. Hovorí farby, učiteľ kontroluje správnosť. Deti si vyberajú zo škatule paličky danej farby a postupne ich zasúvajú do dier. V závere hry si kontrolujú, či sa zhodli.

Iná verzia: na znamenie sa deti snažia vybrať zo škatuľky čo najviac paličiek určenej farby. Kto vyberie za stanovený čas najviac paličiek, ten vyhráva.

Klamanie farbami

Cieľ: Rozpoznávanie pravdivého a nepravdivého výroku

Učiteľ hovorí príbeh z bežného života, nemala by to byť rozprávka. Keď povie niečo nezmyselné, napr. *Červený pes prebehol cez cestu, alebo žltá mačka mraučala,* deti musia rýchlo zareagovať zodvihnutím ruky. Zamieňať sa môžu len farby, ostatné časti majú byť skutočné.

Farebné jedlá
Cieľ: Pomenovanie farieb, vyhľadávanie potravín danej farby.
Pomôcky: baliaci papier, farebné časopisy, lep, nožnice
Na stenu prilepíme štyri baliace papiere, na každý papier prilepíme koliesko z farebného papiera. S deťmi povystrihujeme z časopisov obrázky rôznych druhov jedál. Tieto obrázky nalepíme na baliace papiere.
Stavanie s farbami
Cieľ: Hrou so stavebnicou precvičovať pomenovanie farieb, opakovanie tvarov a počítanie.
Pomôcky: stavebnice
Trojica dostane kartičku so zoznamom stavebných kociek, ktoré bude potrebovať na stavbu. Na začiatku hry si deti prečítajú svoj zoznam, povedia koľko kociek akej farby budú potrebovať. Až potom môžu začať „stavať".
Triafanie podľa farieb
Cieľ: Poznanie a pomenovanie farby.
Pomôcky: terč, papierové farebné gule
Na baliaci papier sa nakreslí terč. Jedno dieťa dostane vrecúško s farebnými kartičkami. Postupne losuje kartičky, deťom ich neukáže, ale povie názov farby. Dieťa, ktoré je na rade, si z koša farebných papierových gúľ vyberie guľu danej farby. Snaží sa trafiť do terča. Potom sa skontroluje, či farba gule a kartičky sú rovnaké. Za správny výber získa bod. Na terč môžeme napísať body a skupiny budú medzi sebou súťažiť.

4.1.5 Námety hier a aktivít na budovanie pojmu prirodzené číslo, usporiadanie a porovnávanie, sčitovanie, odčitovanie

Stonožky
Cieľ: Utvrdzovanie pojmov vpredu, vzadu. Určovanie prvého a posledného v rade.
Žiaci vytvoria stonožku tak, že sa všetci postavia za seba a každý položí ruky na ramená spolužiaka, ktorý stojí pred ním. Oznámia meno žiaka, ktorý stojí vpredu a meno žiaka, ktorý stojí vzadu. Stonožka sa opatrne pohybuje po triede. Na znamenie učiteľa stonožka zastane, deti vytvoria nové stonožky podľa toho, aké číslo povie učiteľ. Ak učiteľ povie číslo 2, stonožku vytvoria dve deti. Jednotlivé stonožky povedia meno žiaka, ktorý stojí vpredu a meno žiaka, ktorý stojí vzadu. Stonožky sa v ľubovoľnom smere pohybujú po triede. Podľa počtu žiakov učiteľ nakoniec vytvorí rôzne veľké stonožky. Úlohou žiakov je vybrať zo škatule správny počet obrázkov papúč, aby každá noha stonožky bola obutá. Potom nasleduje práca s pracovným listom.
Knihy čísel
Cieľ: Vytváranie skupín predmetov v určenom počte.
Pomôcky: papier, fixky, lep, farebné časopisy, kúsky látok
Z výkresov vystrihneme rovnako veľké obdĺžniky. Každému dieťaťu rozdáme 5 obdĺžnikov, ktoré budú slúžiť ako stránky knihy čísel, ktorú deti vytvoria. Na prvú stranu každej knihy napíšeme meno dieťaťa a názov knihy (ten si môže vybrať každé dieťa samo). Na každú stranu si dieťa nalepí ľubovoľný počet kusov rôzneho materiálu (napr. látku, vlnu, obrázky...). O tom, koľko kúskov a ktorého materiálu si deti nalepia na určitú stranu, rozhodnú ony samy. Keď sú všetky kúsky nalepené, pomôžeme deťom spočítať ich a napísať pod ne príslušné číslo. Po ukončení práce stránky spoločne zviažeme.

Pečiatkovanie

Cieľ: Priraďovanie čísla a množstva.

Pomôcky: papier, fixky, pečiatky

Na hru použijeme pečiatky. Do stredu stola dáme podložku na namáčanie pečiatok. Učiteľ na papier urobí napr. dve odtlačky pečiatok vedľa seba, označí ich a napíše číslo, ktoré vyjadruje ich počet. Potom dieťa urobí toľko pečiatok ako učiteľ. Spoločne ich označia a zapíšu číslom. Inou pečiatkou môže urobiť to isté. Každé číslo dáme na nový výkres.

Hádzanie do koša

Cieľ: Správne chápať spojenie čísla s množstvo.

Pomôcky: papierové gule, kartičky s číslami 1-5

Dieťa si na začiatku hry vylosuje kartičku s číslom, potom si zoberie toľko papierových gúľ, aké číslo si vylosovalo. 2 - 3 metre pred deti dáme kôš na prádlo. Úlohou je trafiť do koša. Dieťa si počet vhodených gúľ a zoberie si kartičku s daným počtom, ktorú si odloží. Hru vyhráva to dieťa, ktoré má najviac úspešných hodov.

Číselné kvarteto

Cieľ: Hravou činnosťou precvičiť spájanie čísla so súborom predmetov.

Spoločne s deťmi si pripravíme číselné kvarteto tak, že na kartičky pohľadnicovej veľkosti urobíme sady kvarteta. Jedna sada vyzerá nasledovne:

1. kartička – jedna veľká bodka,
2. kartička – jedno auto,
3. kartička – jeden strom,
4. kartička – jeden dom.

Obrázky môžu deti nakresliť alebo nalepiť pomocou vystrihnutých obrázkov. Každú sadu označíme príslušným číslom, môžeme aj písmenom. Na kartičkách nesmie chýbať zoznam kartičiek jednej sady.

Hra na nemých

Cieľ: Počítať počet úderov a vyjadriť to počtom zdvihnutých prstov.

Pri tejto hre by sa nemalo rozprávať. Hráči sedia v kruhu tak, aby na seba dobre videli. Jeden z hráčov niekoľkokrát poklope na stôl alebo tleskne. Deti musia v duchu počítať a rýchlo ukázať počet úderov na prstoch. Kto ukáže ako prvý správne číslo, bude tlieskať alebo klopať. Kto prehovorí, je vylúčený z hry.

Vymenia si miesto tí, ktorí...

Cieľ: Precvičovanie počítania do 10.

Pomôcky: kamienky

Deti sedia v kruhu, pričom je tam o jednu stoličku menej ako je detí. Každé dieťa má v ruke vrecúško s kamienkami alebo drobnými predmetmi. Na začiatku kola si každé dieťa vyberie niekoľko predmetov do ruky. Jedno dieťa sa postaví do stredu kruhu. Hovorí: „Vymenia si miesto tí, ktorí majú v ruke 4 predmety“. Deti, ktoré držia v ruke 4 kamienky, si rýchlo vymenia miesta. Kto hovoril, rýchlo si sadá na voľnú stoličku. Komu neostala stolička, postaví sa do stredu. Musí skontrolovať všetkých, ktorí si vymenili miesto. Ak sa pri výmene niekto pomýlil, je vylúčený z hry. Hra pokračuje ďalej.

Rozprávanie s číslami

Cieľ: Spojenie čísla s počtom úderov.

Učiteľ hovorí príbeh z každodenného života a svoje rozprávanie dopĺňa číslami do 10. Pri každom čísle, ktoré sa vyskytne v príbehu, musia deti zatlieskať, alebo ukázať toľko prstov, aké číslo počuli.

Iná verzia: zodvihnú ruku len pri dohovorenom čísle.

Hľadanie cesty
Cieľ: Precvičovanie číselného radu.
Hra sa najlepšie hrá v prírode. Deti rozdelíme do dvoch skupín. Každá skupina má svoje hracie pole. Zo skupín vyberieme po jednom hráčovi. Jeho úlohou je hľadať cestu. Ostatné deti z jednotlivých skupín dostanú čísla od 1 do 10, najvyššie číslo ktoré pridelíme, musí zodpovedať počtu detí v skupine. Číslo ukazujú na prstoch. Každé číslo musí byť zastúpené v obidvoch skupinách.
Čísla v hracích poliach sa začnú voľne pohybovať. Keď tlieskneme, musia deti ostať stáť. Číslo na prstoch stále ukazujú. Na povel sa zástupcovia skupín začnú pohybovať v súperovom hracom poli. Rozhliadnu sa, hľadajú dieťa s jedným zodvihnutým prstom. Čo najrýchlejšie k nemu bežia. Keď sa ho dotknú, dieťa dá ruku dole. Takto pokračujú až dovtedy, kým sa nedostanú na koniec číselného radu. Vyhráva ten zástupca, ktorý ako prvý prebehne ku všetkým číslam. Jeho družstvo získa bod. Potom nasledujú iní zástupcovia skupín. Členovia skupín si vymenia čísla.
Aké číslo padlo ?
Cieľ: Počítanie predmetov.
Pomôcky: kamienky, kocky
Deti sedia v kruhu za jedným stolom. Každé má škatuľku plnú drobných kamienkov. Postupne hádžu kockou. Aké číslo padne na kocke, toľko kamienkov si vyberie zo škutuľky ten, kto hádzal kockou. Keď sa všetci vystriedajú, určí sa, kto má najviac kamienkov vonku. Víťaz berie kamienky ostatným. Konečným víťazom sa stáva ten, kto má najväčšiu kopu po piatich kolách.
Obrátené vrchnáčiky
Cieľ: Rozdelenie skupiny predmetov na dve časti.
Pomôcky: poháriky (alebo malé vedierka), vrchnáčiky
Každé dieťa dostane malý pohárik a toľko vrchnáčikov, aké číslo chceme rozkladať. Vrchnáčiky si vloží do vedierka, zahrká. Vysype ich pred seba na stôl. Zapíše, koľko vrchnáčikov sa prevrátilo a koľko nie. Pokusy opakuje a zapisuje možnosti rozkladu čísla na dva rôzne sčítance.

4.2 Námety na prácu s pracovnými listami

Práci s pracovnými listami (ďalej PL) by mala predchádzať manipulácia so skutočnými predmetmi, ktorou žiaci získajú praktické skúsenosti, zručnosti a vedomosti. PL môže učiteľ použiť na precvičovanie učiva, upevňovanie, overenie kvality, kvantity osvojeného učiva a na hodnotenie vedomostí žiakov. PL sú zostavené len pre určitú časť učebného plánu, ale tak, aby učiteľ mohol pracovať podľa individuálneho plánu so žiakmi, ktorých schopnosti sú na nižšej, ale aj na vyššej úrovni. Roztriedili sme ich podľa oblastí uvedených v tabuľke č. 1 na s. 7. Obsahujú krátky text (postup pri práci, pokyny, básničky), ktorý prečíta učiteľ alebo RAU. Učiteľ si ho môže podľa potreby upraviť.

V prílohe F uvádzame ukážku vyučovania matematiky v nultom ročníku.

4.2.1 Základné pojmy z výrokovej logiky (orientácia v priestore, čase, rade)

Cieľ: Vedieť určiť a rozlíšiť smery hore - dole na PL a v reálnej situácii.
Úloha: Rozlíšiť polohy objektov hore, dole dokresľovaním.

Pomôcky: farbičky, rôzne obrázky, magnetická tabuľa, PL 1/A, PL 2/A
Rozvíjanie: Orientácia v rovine a priestore.
Postup: Žiaci si pod vedením učiteľa (asistenta) precvičujú určovanie smerov hore a dole aj v triede. Určia, ako sú umiestnené rôzne obrázky na magnetickej tabuli. Určujú umiestnenie obrázkov na stene navzájom, napr.: Nad Petrom je nástenka, pod nástenkou sedí Peter, pod krajinkou je rozvrh hodín, nad rozvrhom je krajinka.
Žiaci ukazujú správny smer aj prstom (hore – ☝; dole - 👇).
PL 1/A – „Vážka letí hore a slimák sa plazí dole po cestičke.“ Pomenovať zvieratká, rozlíšiť, ktoré je hore a ktoré dole, dokresliť ku slimákovi, čo všetko môže byť dole na cestičke a ku vážke čo môže byť hore pri nej.
PL 2/A – Šípky, ktoré smerujú hore, vyfarbiť červenou farbičkou, a tie, ktoré smerujú dole, modrou.

Téma: Vľavo - vpravo
Cieľ: Vedieť určiť smery vľavo a vpravo.
Úloha: Žiaci si postupne vyfarbia šípky podľa vzoru, t.j. šípky ukazujúce doľava červenou farbou a šípky ukazujúce doprava zelenou farbou.
Pomôcky: farbičky, PL 3/A, PL 4/A
Rozvíjanie: Orientačnej schopnosti v rovine a priestore.
Postup: Do stredu kruhu pomiešať prezuvky detí (rukavice), úlohou je ich popáriť. Rozhodnúť, ktorá patrí na ktorú nohu. Pomenovať – pravá noha = pravá topánka, podobne vyvodíme rukavice a používanie príboru.
Žiaci si pod vedením učiteľa (asistenta) precvičujú určovanie smerov vpravo a vľavo v triede. Určia, kto sedí vľavo (vpravo) od Fera, Evky, ... atď. Potom si navzájom určujú svoje miesta v triede, napr.: vľavo odo mňa sedí Dežo, vpravo odo mňa sedí Eva. Žiaci ukazujú správny smer aj rukou (vľavo – 👈 , vpravo – 👉). Pred seba si zoberú rôzne predmety, rozložia si ich na pravú a ľavú stranu stola, pomenujú ich a určia na ktorej strane stola sa nachádzajú.
PL 3/A – Žiaci určujú polohu vecí vzhľadom na dievčatko, ktoré majú po pravej a ľavej [alebo: určujú, čo má (drží) na pravej a na...] ruke (Rozhodnúť sa od závislosti od obrázku v PL). Ľavú stranu trička vyzdobia bodkami, pásiky na pravej strane vyfarbia. Vpravo od koberčeka nakreslia veľkú loptu, vľavo auto.
PL 4/A – Dokresliť na pravú stranu od čiary rybu, ježka a auto, na ľavú stranu list, balón a mesiac.

Téma: Priestorová orientácia – vpravo, vľavo, hore, dole
Cieľ: Utvrdzovanie pojmov hore, dolu, vpravo, vľavo.
Úloha: Farbenie šípok podľa vzoru, t.j. šípky ukazujúce vľavo žltou, vpravo červenou, hore modrou, dole zelenou.
Pomôcky: farbičky, pracovný list PL 5/A
Rozvíjanie: Priestorovej orientácie, jemnej motoriky, slovnej zásoby, určovanie farieb, používanie prísloviek miesta.
Postup: Učiteľ na tabuľu nakreslí krtka a jeho chodbičky. Motivuje deti príbehom o krtkovi Rudovi. *Krtko Rudo je veľmi zvedavý práve na jar. Celú zimu spí pod zemou a na jar, keď sa pomaly prebudí, má plné ruky práce s opravou chodbičiek. Usilovne ich vedie všetkými smermi – vpravo, vľavo, hore, dolu, aby mohol vykúkať spod zeme a obdivovať krásu jarnej prírody. Aby krtko nezablúdil, označí si smer cestičky tabuľkou: červenou, ak chodba vedie doprava, zelenou, ak vedie dole žltou doľava, modrou hore. Jedného dňa mu*

dážď zotrel všetky farby z ceduliek. Pomôž mu ich vymaľovať – práca s pracovným listom PL 5/A.
Ďalšie aktivity s PL:
Rozhodnutie, ktorá šípka je najdlhšia, ktorá najkratšia, najtenšia a najhrubšia.

Téma: Orientácia v priestore - nad, pod
Cieľ: Poznanie priestorových vzťahov medzi predmetmi.
Úloha: Označiť predmety medzi inými predmetmi.
Pomôcky: farbičky, predmety v triede (obraz, nástenka, kôš ...), PL 6/A
Rozvíjanie: Zrakového vnímania, hmatu, pohybu, orientácie v priestore.
Postup: Učiteľ zovšeobecní priestorové vzťahy v triede a v prírode: nástenka je nad umývadlom, obraz visí nad stolom, aktovka je pod lavicou, slnko je nad nami a pod. Zároveň upevňujeme pojmy hore nad oblakmi, dole pod oblakmi. Pozorovanie javov v prírode vedie deti k získaniu praktických zručností, ktoré využijú v pracovnom liste PL 6/A.
PL6/A - Dokresliť, čo môže byť nad strašiakom a pod strašiakom.
Ďalšie aktivity:
Obrázok ovocného stromu na jeseň – oberanie, napr. koľko jabĺk je na strome, pod stromom.

Téma: Orientácia v priestore – medzi
Cieľ: Poznanie priestorových vzťahov medzi predmetmi – určenie polohy.
Úloha: Vyfarbiť obrázok, ktorý je medzi inými obrázkami.
Pomôcky: farbičky, magnetická tabuľa, magnetky ovocia, pracovný list PL 7/A
Rozvíjanie: Zrakového vnímania, hmatu, pohybu, orientácie v priestore.
Postup: Učiteľ ukladá na magnetickú tabuľu po dve rovnaké magnetky, napr. jablká v určitej vzdialenosti, určuje ich polohu, jedno jablko je vpravo, druhé vľavo. Uložením tretieho jablka vysvetľuje pojem a polohu medzi. Ďalšiu úlohu si žiaci modelujú sami na lavici ukladaním tretieho predmetu medzi dva vopred uložené predmety. Pracovný list učiteľ využije na zistenie pochopenia pojmu medzi PL 7/A.
PL 7/A- Vyfarbiť obrázok medzi inými obrázkami.

Téma: Orientácia v čase – deň a noc
Cieľ: Naučiť deti poznať a rozlíšiť činnosti, ktoré robíme cez deň a ktoré v noci.
Úloha: Opísať a nakresliť, čo robíme cez deň a čo v noci.
Pomôcky: farbičky, pracovný list PL 8/A
Rozvíjanie: Vnímania, pozorovania, jemnej motoriky, časových vzťahov.
Postup: Učiteľ naladí deti na tému deň a noc rozprávaním: *Deň sa začína, keď ráno vychádza slnko. Končí sa, keď večer slnko zapadá. Ľudia celý deň pracujú, deti sa hrajú, zvieratká pobehujú po lese, vtáčiky lietajú, rastlinky rastú a otvárajú lupene kvetov, otáčajú svoje hlávky za slnkom. Pretože je príroda veľmi múdra, zariadila, aby si po toľkej práci každý oddýchol. A tak po dni prichádza noc. Deň sa začína ránom. Vtedy vychádza slnko a svojím svetlom odhrnie nočný závoj. Slniečko svieti a hreje nielen ráno, ale aj dopoludnia, napoludnie i popoludní a večer – unavené po celodennej púti zapadá za hory. Vychádza mesiac, ktorý stráži odpočinok ľudí, zvierat i rastlín. Takto sa strieda deň s nocou, slnko s mesiacom, práca s oddychom.*
Počas rozprávania môžu deti rozobrať skúsenosti s jednotlivými časťami dňa formou otázok, napr.: Viete, ktorí ľudia a zvieratá nespia v noci? Čo ste robili celý deň? Čo sa vám v noci snívalo? Nakreslite do pracovného listu.
PL 8/A – Do okienok nakresliť, čo robili žiaci cez deň a čo sa im snívalo v noci.

4.2.2 Základné pojmy z geometrie

Téma: Geometrické útvary - štvorec, kruh, trojuholník, obdĺžnik
Cieľ: Osvojiť si pomenovanie a rozlišovanie základných geometrických tvarov a útvarov.
Úloha: Dokresliť predmety príslušného tvaru.
Pomôcky: farbičky, predmety dennej potreby
Rozvíjanie: Pozorovania, schopnosti analýzy podstatných znakov, fantázie.
Postup: Na úvod hodiny pozorujeme predmety v okolí, analyzujeme základné znaky na základe ktorých vyvodíme pomenovanie jednotlivých geometrických tvarov a útvarov. Potom použijeme na precvičovanie pracovné listy.
Prácou v PL si žiaci precvičia farby a spojenie farby s objektom, ktorý je pre ňu typický.
PL1 – Vyhľadať v okolí predmety, ktoré majú štvorcový tvar a nakresliť ich do PL, pomenovanie predmetov, precvičovanie tvarov.
PL2 – Vyfarbiť len obrázky, v ktorých je ukrytý kruh, dokresliť tvár postavičke.
PL3 – Nakresliť z trojuholníkov šarkana, loďku, dopravnú značku, hrad.
PL4 – Vyfarbiť len obdĺžniky.

Téma: Geometrické tvary – guľatý tvar, útvar guľa
Cieľ: Na základe praktickej činnosti pochopiť pojem – guľatý tvar.
Úloha: Prakticky si vyskúšať a do PL zaznamenať, ktoré veci sa kotúľajú a ktoré nie.
Pomôcky: Rôzne predmety, PL 5/B
Rozvíjanie: Pozorovania, rozhodovania.
Postup: Na úvod hodiny vysvetlíme, čo znamená pojem kotúľať. Potom si žiaci vyberú rôzne predmety a skúšajú ich kotúľať. Do PL 5/A nakreslia ku ☺ predmet, ktorý sa dá kotúľať, a ku ☹ predmet, ktorý sa nedá kotúľať.

Téma: Geometrické útvary
Cieľ: Rozlišovať jednotlivé geometrické útvary. Určovanie rôznych tvarov.
Úloha: Uvedomiť si spolupatričnosť väčšiny predmetov v riadku a nahradiť obrázok, ktorý do skupiny nepatrí.
Pomôcky: Farbičky, pracovný list 6/B, linajkový papier, fixky.
Rozvíjanie: Pozorovania, slovnej zásoby, rozlišovanie spoločných a rozdielnych znakov, rozprávanie, kladenie otázok.
Postup: V úvodnej časti hodiny pôjdeme s deťmi na vychádzku. Spolu skúsime nájsť a identifikovať geometrické útvary v okolí, ako napr. pneumatiky áut (kruh), veža kostola (trojuholník). V prípade zlého počasia sa môžeme prejsť po škole. Vyhľadávame tvary známych predmetov, ako napr. obdĺžnikový tvar dverí a stolov, okrúhly tvar košov na smeti. Po skončení vychádzky sa vrátime do triedy a porozprávame sa o tom, čo sme na vychádzke videli, môžeme to zapísať do PL Lovenie tvarov (PL 6/B).

Téma: Geometrické útvary - poloha
Cieľ: Vedieť určiť polohu rôznych útvarov a pomenovať základné tvary.
Úloha: Žiaci si vyberú dva útvary vpravo a dva útvary vľavo od zvislej deliacej čiary, vyfarbia si ich. Potom si jednotlivo ukážu vyfarbené útvary a hovoria, na ktorej strane sa nachádzajú. Podľa pokynov na pracovnom liste dokreslia ešte ďalšie tvary.
Pomôcky: farbičky, rôzne útvary, magnetická tabuľa, PL 7
Rozvíjanie: Pozorovania, slovnej zásoby, rozlišovania.

Postup: Žiaci z oboch strán jeden útvar, ktorý si pomenujú a vyfarbia. Po vyfarbení útvarov určujú ich polohu podľa pokynov učiteľa: *Ukáž, ktorý útvar je vpravo (vľavo)? Čo je nad ...?, Čo je pod ...?, ... atď.* Je vhodné pripraviť rôzne útvary na magnetickú tabuľu a rozdeliť ich na dve skupiny podľa pracovného listu, aby učiteľ – podľa potreby – vedel „pracovať" spolu so žiakmi. Na magnetickej tabuli môžu meniť umiestnenie jednotlivých tvarov.
PL 7/B – Vyfarbiť z každej strany jeden útvar, pomenovať ho a povedať, na ktorej strane od čiary sa nachádza. Obkresliť na ľavú stranu kruh a na pravú ľubovoľné útvary.

Téma: Geometrické útvary – Kamarátky, Raketa
Cieľ: Rozlišovať jednotlivé útvary.
Úloha: Rovnaké geometrické útvary vyfarbiť rovnakou farbou.
Pomôcky: farbičky, pracovný list PL 8,9,10 / B
Rozvíjanie: Pozorovania, rozlišovanie geometrických útvarov, presnosti, precvičovanie poznávania farieb.
Postup: Žiaci budú pracovať v skupinách. Skupina dostane škatuľu plnú rôznych geometrických útvarov. Ich úlohou bude vytriediť jednotlivé geometrické útvary. Každá skupina dostane iný geometrický útvar, ktorý bude hľadať v krabici. Potom porozprávajú, na základe akého znaku ich vybrali a čím sa líšia. Deti poznajú geometrické útvary vtedy, ak ich vedia vyfarbiť, nakresliť a usporiadať podľa vzoru.
PL 8 – Rovnaké geometrické útvary vyfarbiť rovnakou farbičkou. Pomocou modelov geometrických útvarov zložiť podľa nákresu mačku a kačku.
PL 9 – Podľa predlohy vyfarbiť útvary na obrázku.
PL 10 – Pomocou geometrických útvarov a krivých čiar nakresliť rôzne tváre.
Ďalšie aktivity:
- Hra Tik-tak-tou. Do hracieho poľa 3 x 3 okienka si deti nakreslia jednotlivé geometrické útvary. Učiteľ bude z vrecúška vyberať jednotlivé geometrické útvary, žiaci ich pomenujú a dajú si kamienok na príslušné políčko. Ak sa im podarí položiť kamienky vedľa seba, pod seba alebo do diagonály, môžu zakričať Tik-tak-tou.
- Geometrické útvary a čiary môžeme využiť pri vyjadrení nálady v pracovnom liste Tváre (PL 10/B).

4.2.3 Porovnávanie a triedenie (podľa veľkosti, tvaru, množstva)

Téma: Porovnávanie
Cieľ: Porovnávať predmety podľa veľkosti.
Úloha: Rozlíšiť malý – veľký, vysoký – nízky, ľahké – ťažké.
Pomôcky: farbičky, reálne predmety, PL 1/C
Rozvíjanie: Schopnosti analýzy podstatných javov.
Postup: Na úvod hodiny definujeme pojmy pomocou manipulácie s reálnymi predmetmi tak, že vytvárame antonymické dvojice.
PL 1/C - Dokresliť predmety opačneSchopj veľkosti.

Téma: Porovnávanie a triedenie – usporiadanie do radu
Cieľ: Vedieť porovnávať veci a predmety podľa ich dĺžky.
Úloha: Usporiadať ceruzky do radu podľa ich dĺžky.
Pomôcky: farbičky, paličky rôznej dĺžky, PL 2/C, 3/C
Rozvíjanie: Schopnosti porovnávať, usporiadať veci do radu podľa kritérií.

Postup: Žiaci si pripravia svoje farbičky (paličky), pomenujú farby a vyberú najdlhšiu farbičku (paličku). Postupne pomocou prirovnávania priradia menšiu farbičku. Tak pokračujú, kým neusporiadajú všetky farbičky od najdlhšej po najkratšiu (resp. opačne). Porovnávajú susedné farbičky, hovoria, ktorá je dlhšia (kratšia).
Pri práci v PL 2/C si žiaci môžu pomôcť pri porovnávaní pásikom papiera tak, že na ňom si vyznačia dĺžku čiernej ceruzky a postupne ju prirovnávajú k ďalším ceruzkám, ktoré potom vyfarbia (červenou ceruzky dlhšie ako čierna, žltou kratšie). Po vyfarbení a porovnávaní hovoria o polohe jednotlivých ceruziek vzhľadom na čiernu (nad, pod).
PL 3/C – Červenou farbičkou vyfarbiť čerešničku a modrou kvapku. V 1. časti PL (pri čerešničke) vyfarbiť červenou farbičkou všetky farbičky, ktoré sú kratšie ako červená farbička žiaka. V 2. časti PL (pri kvapke) modrou farbičkou vyfarbiť tie farbičky, ktoré sú dlhšie ako modrá farbička žiaka.

Téma: Porovnávanie výšky
Cieľ: Vedieť určiť a porovnávať veci a predmety podľa výšky.
Úloha: Žiaci určia, ktorá budova a palička je vyššia, ktorá nižšia.
Pomôcky: Farbičky, paličky rôznej veľkosti a farby, obrázky s budovami, stavebnicové kocky na stavbu domov, PL 4/C
Rozvíjanie: Schopnosti porovnávať, triediť, rozlišovať farby.
Postup: V úvode hodiny žiaci stavajú zo stavebnicových kociek domy, porovnávajú najprv dva domy navzájom (ktorý je menší, ktorý je väčší), potom tri – štyri domy a rozhodujú sa, ktorý je najvyšší a ktorý najnižší.
PL 4/C – K obrázkom nakresliť také isté obrázky, ale s opačnou vlastnosťou. K vysokému domu 2 nižšie domy, k nízkemu komínu vysoký, ku stromu 1 vyšší a 1 nižší strom.

Téma: Počítanie množstiev a porovnávanie podľa množstva prvkov v skupine
Cieľ: Vedieť porovnávať skupiny predmetov.
Úloha: Vytvárať skupiny predmetov podľa rovnakej vlastnosti a porovnávať ich podľa počtu prvkov.
Pomôcky: PL 5/C
Rozvíjanie: Schopnosti vytvárať pojem čísla a porovnávať čísla.
Postup: Žiaci si pripravia skupiny rôznych predmetov. Učiteľ vždy určí vlastnosti, podľa ktorých sa budú vytvárať skupiny. Treba dbať na to, aby v skupinách nebolo príliš veľa vecí (prvkov), aby si ich žiaci vedeli spočítať. Zároveň porovnávajú, v ktorej skupine je viac – menej predmetov.
PL 5/C – Pomenovať nakreslené predmety, porovnávať ich vytvorením dvojíc.

Téma: Porovnávanie – tvorenie dvojíc
Cieľ: Naučiť sa porovnávať skupiny predmetov na základe vytvárania dvojíc.
Úloha: Spájanie dvoch rôznych predmetov do dvojíc.
Pomôcky: rôzne predmety, farbičky, PL 6/C
Rozvíjanie: Schopnosti riešiť problém, vytvárať dvojice, porovnávať a triediť, označovať názvami
Postup: PL 6/C – Spájaním dvoch predmetov do skupín (šarkan – chvost, ježko – červík) určiť, čoho je viac, čoho je menej a čo je v rovnakom množstve. Šarkanov môžu vyfarbiť a ježkom dokresliť pichliače. *Bude mať každý šarkan chvost? Dostane každý ježko červíka? Ostane ešte nejaký červík?*

Téma: Porovnávanie
Cieľ: Precvičovanie pojmov viac, menej, rovnako.
Úloha: Dokresliť predmety, aby ich bolo viac, menej alebo rovnako.
Pomôcky: farbičky, rovnaké predmety rôznej veľkosti, PL 7,8 ,9/C
Rozvíjanie: Jemnej motoriky, pozorovania.
Postup: V úvode hodiny žiaci spoločne s učiteľom zisťujú, či je v triede viac chlapcov alebo dievčat. Vytvárajú skupiny predmetov, navzájom ich porovnávajú tvorením dvojíc a rozhodujú, v ktorej skupine je predmetov viac, menej, rovnako.
PL 7/C – Dokresliť rovnaké množstvo predmetov.
PL8/C – K oblaku a k mesiacu nakresliť menej kvapiek, hviezd.
PL 9/C – Lienkam nakresliť rovnaky počet bodiek, ježkom pichliačov, kravám fľakov.
PL 10/C – Nakresliť viac stromčekov, menej áut, rovnaký počet lôpt ako je nakreslených.

4.2.4 Farby

Téma: Farby
Cieľ: Precvičovanie farieb.
Úloha: Dokresliť predmety danej farby.
Pomôcky: farbičky, predmety rôznej farby, PL 1/D, lep, nožnice, farebné časopisy
Rozvíjanie: Vnímania, jemnej motoriky, pozorovania.
Postup: Z množstva predmetov vyberú žiaci predmety precvičovanej farby. Učiteľ, resp. RAU, drží v ruke farebný papier a pomenuje jeho farbu. Žiaci pomenúvajú aj predmety a vyhľadávajú ďalšie v časopisoch, vo svojom okolí, atď.
PL1/D – Do rámčeka prilepiť obrázky bielej farby.

Téma: Farby
Cieľ: Poznať jednotlivé farby, vedieť ich nájsť, pomenovať a rozlíšiť.
Úloha: Vyfarbiť predmety, pre ktoré je daná farba typickým znakom. Dokresliť predmety danej farby.
Pomôcky: farbičky, predmety rôznych farieb, PL 2, 3, 4, 5/D
Rozvíjanie: Jemnej motoriky, vnímania a pozorovania.
Postup: Učiteľ, RAU, si pripraví predmety rôznej farby a rozloží ich pred žiakov. Deti ich pomenujú a určia ich polohu. Potom učiteľ vyberie predmet precvičovanej farby, napr. červený. Pomenuje farbu. Deti vyhľadávajú predmety rovnakej farby. Na vyvodenie farieb môžeme použiť básničky z pracovných listov.
PL 2/D – Naučiť sa básničku. K oblaku dokresliť predmety modrej farby - tmavomodrou nakresliť kvietok zvonček, najtmavšou slivku a najbledšou modrou motýľa.
PL 3/D – Vyhľadať predmety, ktoré sú nakreslené na PL. Zistiť, akej sú v skutočnosti farby, pomenovať ich. Správne vyfarbiť všetky obrázky v PL.
PL 4/D – V okolí vyhľadať predmety žlté ako citrón a nakresliť ich do bruška citróna.
PL 5/D – Správne určiť , ktorá farba je ukrytá v PL. Zelenou farbičkou vyfarbiť nakreslenú farbičku a všetky obrázky. Do okienka nakresliť, čo sa nachádza medzi nakreslenými obrázkami.

Téma: Farby
Cieľ: Rozlíšiť a pomenovať farby.
Úloha: Prilepiť obrázky rôznej farby.

Pomôcky: farbičky, lep, nožnice, farebné časopisy
Rozvíjanie: jemnej motoriky, pozorovania
Postup: Na úvod naučíme deti básničku a PL. Do stredu medzi deti dáme predmety rôznej farby. Rozdelíme deti do skupín, každá skupina si vylosuje lístok s obrázkom nejakého predmetu (slnko, čerešňa, tráva, kvapka vody, pierko). Obrázok si správne vyfarbia, pomenujú predmet a farbu. Úlohou je vybrať predmety rovnakej farby, ako je farba na obrázku.
PL 6/D – Vyfarbiť obrázky správnou farbičkou.

4.2.5 Budovanie pojmu prirodzené číslo, usporiadanie a porovnávanie, sčitovanie, odčitovanie

Téma: Budovanie pojmu prirodzené číslo
Cieľ: Osvojiť si pojmy jeden, dva, tri, štyri, päť
Úloha: Dokresliť, resp. vyfarbiť precvičovaný počet predmetov.
Pomôcky: farbičky, predmety, dominové karty s číslami, PL
Rozvíjanie: Jemnej motoriky, pozorovania.
Postup: Pomocou manipulácie s reálnymi predmetmi učiteľ precvičuje vytváranie skupín, počítanie predmetov po jednom v skupinách, označenie počtu predmetov v skupinách číslom.
PL 1/E – Vyfarbiť vždy len jeden obrázok zo skupiny rovnakých obrázkov.
PL 2/E – Dokresliť postavám, čo im chýba (2 ruky, 2 nohy, 2 oči, 2 uši).
PL 3/C – Dokresliť troch snehuliakov z troch gúľ.
PL 4/C – Na vrecúško nakresliť 4 záplaty, na kocku 4 bodky, na šarkanov chvost 4 mašličky.

Téma: Rozklad skupiny predmetov
Cieľ: Rozložiť predmety na dve skupiny.
Úloha: Rozložiť drobné predmety do vrecúšok a zapísať rozklad.
Pomôcky: drobné predmety, 2 farbičky (červená a modrá), PL 6/E
Rozvíjanie: Jemnej motoriky.
Postup: Na čiaru v PL si deti do radu rozložia drobné predmety (max 5). Potom ich rozdelia do vrecúšok. Červenou farbičkou vyfarbia toľko okienok, koľko mali drobných predmetov v ľavom vrecúšku, modrou farbičkou, toľko koľko ich bolo v pravom vrecúšku. Rovnaké množstvo gombíkov skúšajú rozdeliť rôznymi spôsobmi.
PL 7/E – Do prázdnych rámčekov nakreslia zvyšné predmety, ktoré ostali po delení.
PL 8/E – Rozdelia predmety do dvoch rámčekov.

Téma: Porovnávanie čísel pomocou relačných znakov
Cieľ: Naučiť žiakov porovnávať pomocou relačných znakov.
Úloha: Kreslenie predmetov požadovaného množstva a porovnávanie.
Pomôcky: farbičky, drobné predmety, dve paličky (na znázornenie relačných znakov)
Rozvíjanie: Pozorovania, rozhodovania, jemnej motoriky.
Postup: Učiteľ precvičuje a opakuje so žiakmi pojmy viac, menej, rovnako. Využíva motivačné aktivity na porovnávanie, čoho je viac, čoho menej. Pomocou paličiek deti znázorňujú relačné znaky. Učiteľ zdôrazňuje, že tam, kde je viac predmetov, sú konce paličiek

od seba a tam, kde je menej, sú konce spojené. Navzájom porovnávajú skupiny rovnakých predmetov.
PL 9/ E – Do rámčekov dokresliť taký počet predmetov, koľko je bodiek pri rámčeku. Navzájom porovnať skupiny pomocou relačných znakov.
PL10/E – Porovnať, čoho je viac a čoho menej. Červenou farbičkou označiť krúžkom miesto, kde je z dvojice viac predmetov. Do malých rámčekov zapísať číslom, koľko je predmetov v krúžkoch, porovnať čísla.
PL 11/E – Počet predmetov v skupine znázorniť pomocou bodiek do malých rámčekov. Skupiny navzájom slovne porovnať. Do malých rámčekov zapísať číslom počet predmetov a porovnať čísla.

Téma: Počet a čísla
Cieľ: Počítať predmety a ich množstvo vyjadriť číslom.
Úloha: Zapísať číslom počet predmetov v skupine.
Pomôcky: drobné predmety, ceruzky
Rozvíjanie: Pozorovania, počítania, jemnej motoriky.
Postup:
PL 12/E – Do ľavého rámčeka deti nakreslia toľko bodiek, koľko je predmetov v krúžku. Ak dokáže, do pravého rámčeka zapíšu počet číslom.
PL 13/ E – Spočítajú predmety v krúžkoch. Spoja krúžok s číslom, pri ktorom je rovnaký počet štvorčekov, ako je počet predmetov v krúžku. Predmety, ktorých je rovnaký počet, vyfarbia rovnakou farbičkou.

Téma: O viac, o menej
Cieľ: Rozlíšiť pojmy o viac, o menej.
Úloha: Vyfarbiť o viac, o menej predmetov.
Pomôcky: predmety, farbičky
Rozvíjanie: Rozlišovania, porovnávania, pozorovania.
Postup: Učiteľ položí pred seba isté množstvo predmetov. Deti si zoberú rovnaké predmety a uložia ich k učiteľovým podľa jeho pokynov. Napr.: *Polož o dva predmety viac* (menej), ako som položil ja.
PL14 / E – Vyfarbiť o dva trojuholníky viac ako je vyfarbených, o jeden kruh menej, o tri štvorce viac, o dva obdĺžniky menej. Spočítať koľko bolo vyfarbených a koľko vyfarbil žiak.

Téma: Počítanie predmetov
Cieľ: Preopakovanie farieb a počítanie po jednom.
Úloha: Vyfarbiť krúžky na koberci podľa pokynov.
Pomôcky: farbičky, PL 15/ E
Rozvíjanie: Jemnej motoriky, počítania, pozorovania, pozornosti, fantázie.
Postup: V PL deti vyfarbia krúžky podľa pokynov učiteľa: 1 krúžok červenou farbičkou, 2 zelenou, 4 žltou, 5 modrou. Úlohou je spočítať, koľko krúžkov ostalo nevyfarbených. (3 ostanú biele). Koberec môžu podľa fantázie dotvoriť.

ZÁVER

Všetky deti sa rodia s určitým potenciálom a je takmer nemožné presne vymedziť, kde sú medze ich schopnosti učiť sa. No úlohou dobrého učiteľa je vedieť, že učenie matematiky nie je len jednostranný proces odovzdávania hotových poznatkov, ale je to aktívny proces. Má svoje zákonitosti, ktoré sú podmienené individuálnymi osobitosťami detí. Dôležité je ich akceptovať a pripravovať vyučovanie tak, aby viedlo dieťa k zhromažďovaniu, interpretácii a syntéze vedomostí a k produkovaniu nových nápadov a riešení.

Citlivý učiteľ prispôsobuje výučbu deťom, pretože sa snaží o to, aby každé dieťa malo z vyučovania čo najväčší efekt a aby bolo úspešné. U mnohých rómskych žiakov nedosiahneme veľa, ak v učení využívame prevažne tiché sedenie, stereotypné počúvanie a napodobňovanie. Pre väčšiu úspešnosť vyučovania je výhodné meniť metódy a formy práce. V školskej praxi je potrebné prekonať knižný a verbálny charakter a v maximálne možnej miere rozvíjať priame zážitky, skúsenosti z vlastnej praktickej činnosti, možnosti vlastného experimentovania a konkrétnej práce.

Na záver úsmevná skúsenosť z hodiny matematiky – riešenie slovných úloh v 1. ročníku ZŠ: *Deťom som hovorila slovnú úlohu o stolárovi, ktorý zabil 15 klincov. Na to sa ma rómsky žiak opýtal: „A živých ?“*

ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY

1. Bálint, Ľ., 1995 a. *Matematika pre najmenších.* Bartislava: PERFEKT, 1995
2. Bálint, Ľ., 1995 b. *Vyučovanie matematiky na 1.stupni ZŠ od polovice 70-tych rokov dodnes.* In: Pedagogická revue, 1995, 47, č. 7-8, s. 36-43.
3. Beumontová, E., 2001. *Obrázky zo škôlky.* Bratislava: Mladé letá, 2001.
4. Brestenská, E. - Zoradová, V., 1994. *Hravé počty 1 – Učebnica matematiky pre 1.ročník pomocnej školy.* Bratislava: SPN, 1994, ISBN 80-08-02833-5.
5. Brestenská, E. - Akopianová, 1997. *Hravé počty 2 – Učebnica matematiky pre 2.ročník pomocnej školy.* Bratislava: SPN, 1997, ISBN 80-08-02567-0.
6. Brestenská, E., 1997. *Hravé počty.* Bratislava: SPN, 1997.
7. Ďuričeková, M., 2000. *Edukácia rómskych žiakov.* Prešov: MC, 2000, ISBN 80-8045-266-0.
8. Esztergályos, J., 1999. *Számóvoda – számiskola.* 1999. Celldömölk: Apáczai kiadó, 1999.
9. Guziová, K., 1999. *Program výchovy a vzdelávania detí v MŠ.* Trenčín: Ľudoprint, 1999, ISBN 80-967721-1-2.
10. Jedinák, D., 1993/94. *K otázke motivácie pri vyučovaní matematiky.* In: Pedagogické rozhľady, 1993/94, č.4, s. 6-8., ISNN 1335-0404.
11. Kadlečíková, *Zmyslová výchova a základy matematických predstáv – Časovo-tematický plán pre nultý ročník ZŠ.* Bratislava: ŠPÚ, nepubl.
12. Kárová, V., 1996. *Počítanie bez obáv.* Praha: Portál, 1996, ISBN 80-7178-050-2.
13. Končoková, E. - Porubský, Ľ., 2002. *Krok za krokom – Alternatívna metodická príručka pre I.stupeň Základnej školy.* Žiar nad Hronom: NŠD, 2002
14. Kurucz, I. 2001. *Az én matematikám 1.osztály.* Celldömölk: Apáczai Kiadó, 2001
15. Kurucz I.-Varga, L., 2001. *Az én matematikám 1.osztály – feladatgyűjtemény.* Celldömölk: Apáczai Kiadó, 2001.
16. Lehoťanová, B., 1997. *Matematika pre 1.ročník ZŠ – Metodická príručka.* Bratislava: Orbis pictus Istropolitana, 1997, ISBN 80-7158-042-2.
17. Liégeois, J. - P., 1995. *Rómovia, cigáni, kočovníci.* Bratislava: Charis s r.o., 1995, ISBN 80-967380-4-6.
18. Maczejková, M. a kol., 2002. *Prípravný ročník v ZŠ pre šesťročné deti nepripravené pre úspešný vstup do školy.* Prešov: MC, 2002, ISBN 80-8045-218-0.
19. Nováková, M., 1999 a. *Rok predškoláka - jeseň.* Košice: NOMI, 1999,ISBN 80-88958-14-8.
20. Nováková, M., 1998 a. *Škôlkárova jeseň*. Košice: NOMI, 1998, ISBN 80-968018-7-2.
21. Nováková, M., 1999 b. *Škôlkárovo leto*. Košice: NOMI, 1999, ISBN 80-88958-04-0.
22. *Obkresli a vymaľuj – čísla.* Bratislava: Mladé letá, 2000.
23. *Ovisuli – játékos matematiak nagycsoportosoknak 2.* Kecskemét: Klassz Lapkiadó, 2002.
24. Ondrášová, K. – gestor., 2001. *Koncepcia výchovy a vzdelávania rómskych detí a žiakov – Pracovný materiál na medzinárodný seminár 7. - 9. jún 2001 Levoča.* Bratislava: MŠ SR, 2001.
25. Pausewangová., *150 her utvárení osobnosti.* Praha: Portál, 1993.
26. Perlai, R., 1999. *Matematikai játékok az óvodáskorban.* Vyd. Okker, 1999, ISBN 963-9228.

27. Pracovný zborník. *Rómovia a sociálna pedagogika aplikovaná do podmienok materských a základných škôl.*
28. Remišová, J., 1995. *S pastelkou v kráľovstve matematiky.* Považská Bystrica: AKKA, 1995, ISBN 80-967440-0-3.
29. Silberman, M., 1997. *101 metod pro aktívní výcvik a vyučování.* Praha: Portál, 1997, ISBN 80-7178-124-X.
30. Šikulová, V., 2001. *Zmyslová výchova a základy matematických predstáv – Metodický materiál pre prípravný ročník ZŠ.* Bratislava: ŠPÚ, 2001
31. *Učebné plány a učebné osnovy pre prípravný ročník ZŠ.* Bratislava: ŠPÚ, 2002, nepubl.
32. Valachová, D. – Zelina, M. – Kadlečíková, Z. – Butášová, A., 2002: Vzdelávanie Rómov. SPN: Bratislava, 2002, ISBN 80-0803-339-8.
33. Veberová, E. - Hřebejková, J., 1986. *Tešíme sa do školy.* Bratislava: SPN, 1986, TSD 067-102-89.
34. *Vyhodnotenie prieskumu o postavení rómskeho dieťaťa a žiaka vo výchovno-vzdelávacom systéme SR.* Prešov: MC, 2002.
35. Wagnerová, E., 2002. *Predškolská príprava rómskych detí. Príručka pre učiteľky Materských škôl.* Žiar nad Hronom: NŠD, 2002.
36. Wagnerová, E., 2002. *Desegregácia rómskych žiakov – Predškolský preventívny program.* Žiar nad Hronom: NŠD, 2002.

ZOZNAM ODPORÚČANEJ LITERATÚRY

1. Bálint, Ľ. 1995. *Matematika pre najmenších.* Bartislava: PERFEKT, 1995
   Pracovný zošit je plný krásnych a pestrých obrázkov, pomocou ktorých sa môže dieťa vybrať na cestu poznania. Jednoduché úlohy sú hrou, ktorou v dieťati vzbudíme záujem o matematiku. Deti pochopia základné matematické pojmy, osvoja si znaky známych čísel a dokážu pomenovať najjednoduchšie geometrické tvary.
2. Esztergályos, J., 1999. *Számóvoda – számiskola.* 1999. Celldömölk: Apáczai K., 1999.
   Je to vlastne pracovný zošit, ktorý názornými príkladmi pomáha pri zavedení pojmu čísel od 1 do 10.
3. Gorgeková, L., 1975. *Zajímavá matematika.* Praha: ALBATROS, 1975
   Kniha o radosti z nových objavov, o prekvapujúcich pravdách, o užitočných veciach.
4. Hewittová, S., 1998. *Čo mám vedieť predtým, kým pôjdem do školy.* Prešov: Fragment, 1998.
   Kniha sa môže stať odrazovým mostíkom, ktorý pomôže deťom priblížiť základy matematiky, geometrie, naučí ich orientovať sa v čase, rozvíja ich priestorovú predstavivosť, naučí deti vnímať detaily a celok, a tak ich nenásilne pripraví do ZŠ.
5. Maczejková, M. a kol., 2000. *Prípravný – nultý ročník v základnej škole pre šesťročné deti nepripravené pre úspešný vstup do školy.* Prešov: MC, 2000.
   Kapitola 3.5 Matematická zložka, str. 55 – autori charakterizujú rómske dieťa. Navrhujú orientačný časovo-tematický plán matematiky pre prípravný ročník a stručne navrhujú okruhy obsahu matematiky.
6. Nováková, M., 1999. *Tematický súbor programu výchovnej práce v MŠ pre 5 - 6 ročné deti – ROK PREDŠKOLÁKA.* Košice: NOMI, 1999.
   Séria pracovných listov, ktoré príťažlivou formou podporia dieťa okrem prípravy na školu aj v rozumovej, citovej, etickej, zdravotnej a environmentálnej oblasti.
7. Opava, Z., 1989. *Matematika kolem nás.* Praha: Albatros, 1989.
   Táto kniha sa snaží hovoriť o matematike jednoduchou rečou. Je možné v nej nájsť matematické rébusy a hádanky.
8. *Ovisuli – játékos matematika nagycsoportosoknak 2.* Kecskemét: Klassz Lapkiadó, 2002.
   Táto publikácia so svoju skladbou umožňuje deťom, aby si hravo a veľmi ľahko, postupne osvojili základné matematické pojmy a získali skúsenosti v riešení matematických úloh. Zaoberá sa základnými matematickými pojmami ako sú skupina, protichodné páry (veľký - malý, dlhý - krátky, nízky - vysoký, široký - úzky), usporiadanie do radu, viac – menej, veľa – málo, priradenie číslic k množstvám. Takto môžeme predísť problémom, ktoré sa objavujú v škole pri vyučovaní matematiky.
9. Perlai, R., 1999. *Matematikai játékok az óvodáskorban.* Vyd. Okker, 1999, ISBN 963-9228-03-6.
   Publikácia obsahuje veľa – prevažne matematických – hier, ktoré poskytujú nové nápady učiteľom aj na I. stupni ZŠ, hoci je určená pre MŠ. Hry rozvíjajú slovnú zásobu a logické myslenie, ktoré je nevyhnutné vo vyučovaní a osvojovaní si matematických pojmov. Prostredníctvom hier deti získajú skúsenosti o sebe, o ľuďoch, o veciach, o javoch a o svojom okolí, v ktorom môžu objaviť matematické úkazy. U žiakov sa formuje aj prispôsobenie sa spolužiakom, učiteľom, rodičom, ako aj

celému okoliu.
10. Remišová, J., 1995. *S pastelkou v kráľovstve matematiky.* Považská Bystrica: AKKA, 1995.
Kniha je plná obrázkov a riekaniek so základnými matematickými predstavami a vzťahmi. Je vhodnou pomôckou pri upevňovaní učiva z matematiky.
11. Szigeti, K., Számjáték – matematikai foglakoztató 1.oszt. Debrecen: Puedlo Kft.
Publikácia je vlastne „pracovný zošit", ale je aj zbierkou jednoduchých hier s matematickou tematikou. Deti majú riešiť jednoduché príklady s priateľom, s rodičom, nikdy nie samy. Hoci je určená pre prvákov, môže slúžiť ako pomôcka na hodinách matematiky aj v 0. ročníkoch.
12. Šikulová, V., 2001. *Zmyslová výchova a základy matematických predstáv.* Bratislava: ŠPÚ, 2001.
Autorka vynikajúcim spôsobom predkladá metodiku zmyslovej výchovy, matematických predstáv. Rozoberá metódy a formy práce v oblasti zmyslovej výchovy.
13. Zapletal, M., 1983. *Kniha hlavolamov.* Bratislava: Mladé letá, 1983.
Kniha je spracovaná ako zbierka hlavolamov so zaujímavým komentárom. Hlavolamy môžu byť využité ako zábavné chvíľky alebo ako motivácia, resp. forma, ktorú si učiteľ prispôsobí vekovým osobitostiam detí.
14. Žitomirskij, V., 1975. *Geometrie pre děti.* Bratislava: SPN, 1975.
Kniha je plná veselých človiečikov: Ceruzky, Robotka, Nevedka, Smieška, ktorí učia deti geometriu. Cieľom knihy je prístupnou a zábavnou formou oboznámiť deti s niektorými základnými geometrickými pojmami, naučiť ich orientovať sa v najjednoduchších geometrických situáciách a objavovať geometrické útvary v okolitom prostredí.

Príloha A

Pracovné listy žiakov z oblasti – Základné pojmy z výrokovej logiky

(orientácia v priestore, čase a v rade)

Príloha A
Pracovný list 1
Názov: Hore letí vážka a dole je slimák

Dokresli ku vážke a slimákovi, čo môžu stretnúť pri svojom putovaní.

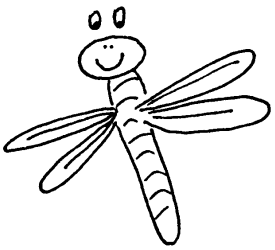

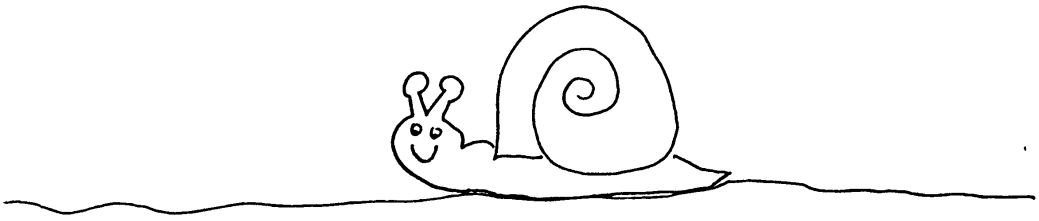

Príloha A
Pracovný list 2
Názov: Orientácia v priestore (hore -dole) (modifikované podľa Kuruez, 2001)

Vyfarbi všetky šípky ukazujúce hore červenou farbou a šípky ukazujúce dole modrou farbou.

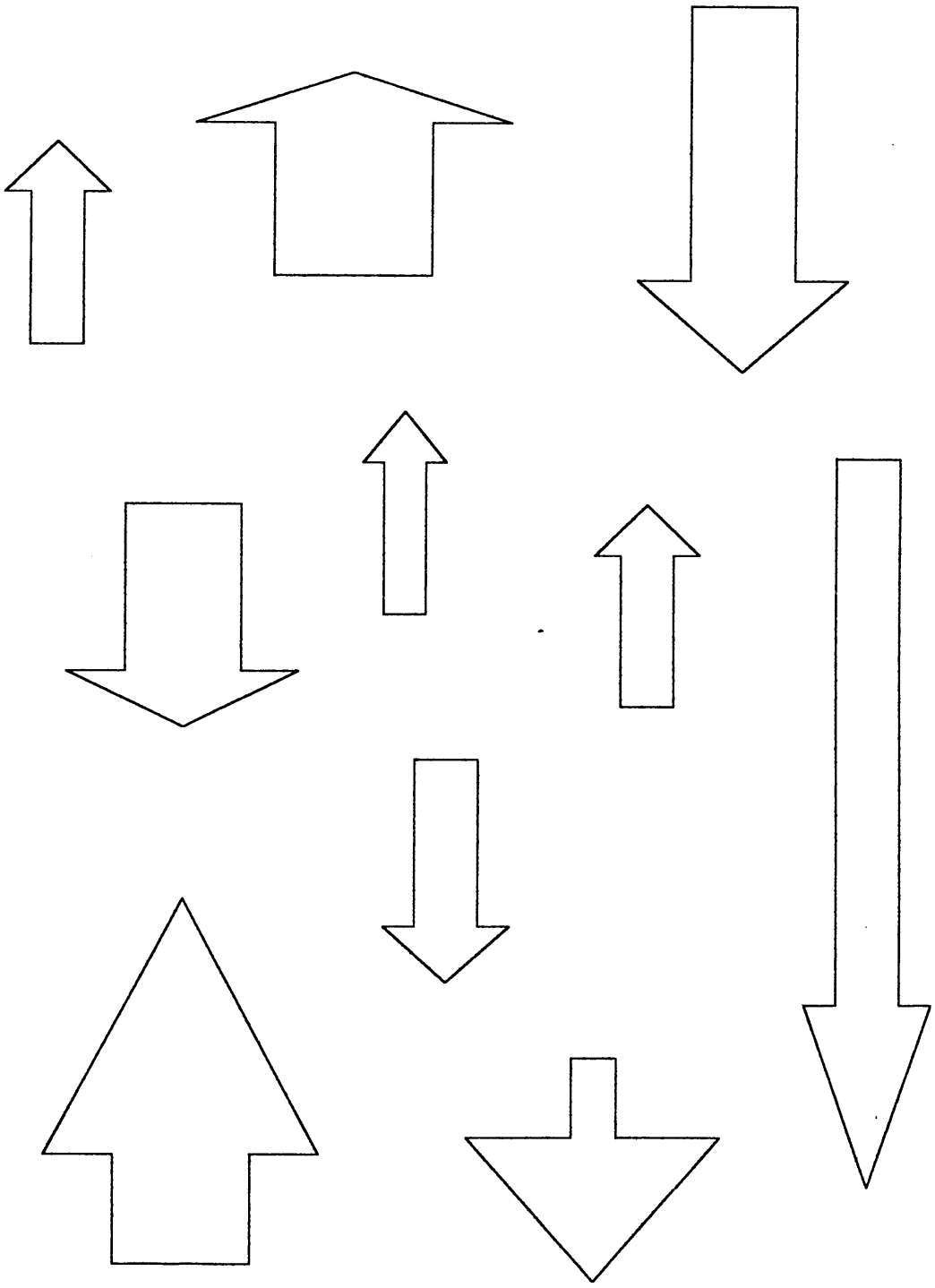

Príloha A
Pracovný list 3
Názov: Orientácia v priestore (vpravo - vľavo) (modifikované podľa Nováková, 1998 b)

Vyfarbi obrázky a povedz, čo je vľavo a vpravo od dievčatka. Vyzdob ľavú stranu trička bodkami a pásiky na pravej strane vyfarbi. Vpravo od koberčeka nakresli veľkú loptu a na ľavú auto.

Príloha A
Pracovný list 4
Názov: Orientácia v priestore (vpravo - vľavo)

Napravo od čiary nakresli rybu, ježka a auto. Na ľavú stranu nakresli list, balón a mesiac.

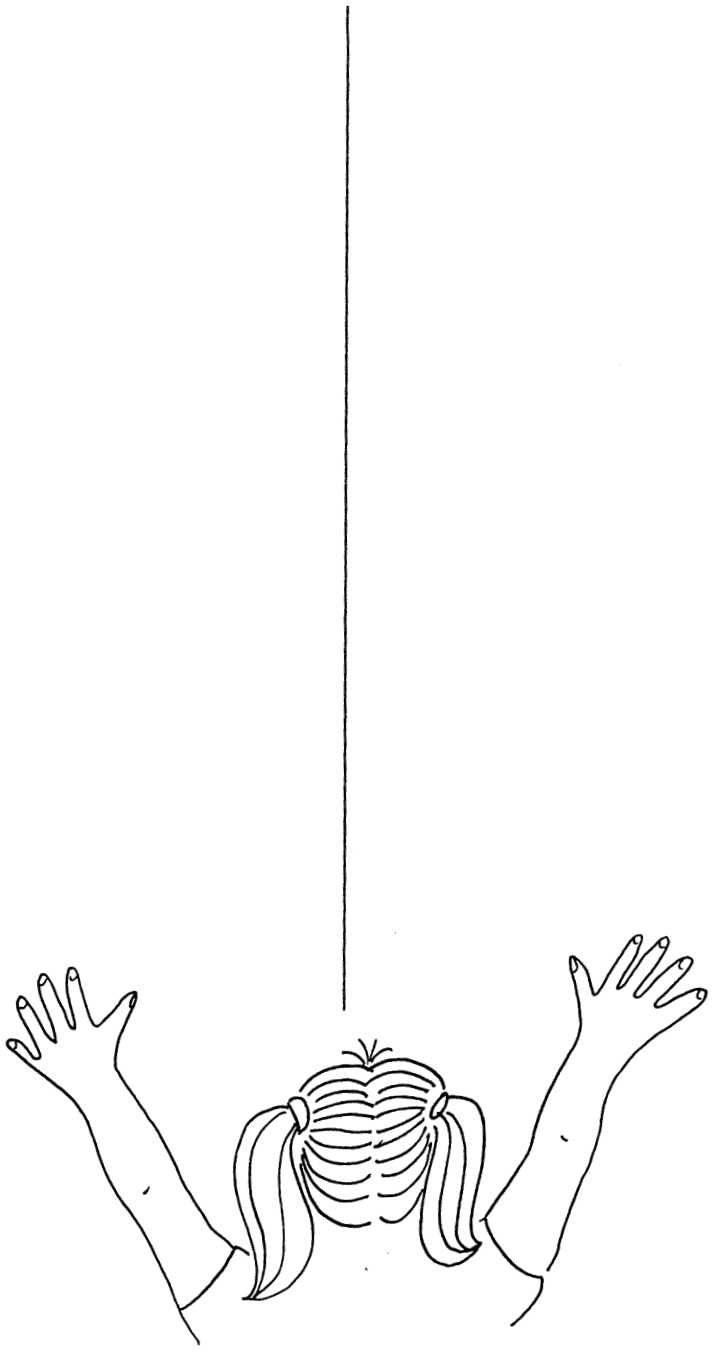

Príloha A
Pracovný list 5
Názov: Orientácia v priestore: vpravo - vľavo (modifikované podľa Kuruez, 2001)

Vyfarbi všetky šípky ukazujúce doprava červenou, doľava žltou, hore modrou, dole zelenou farbičkou.

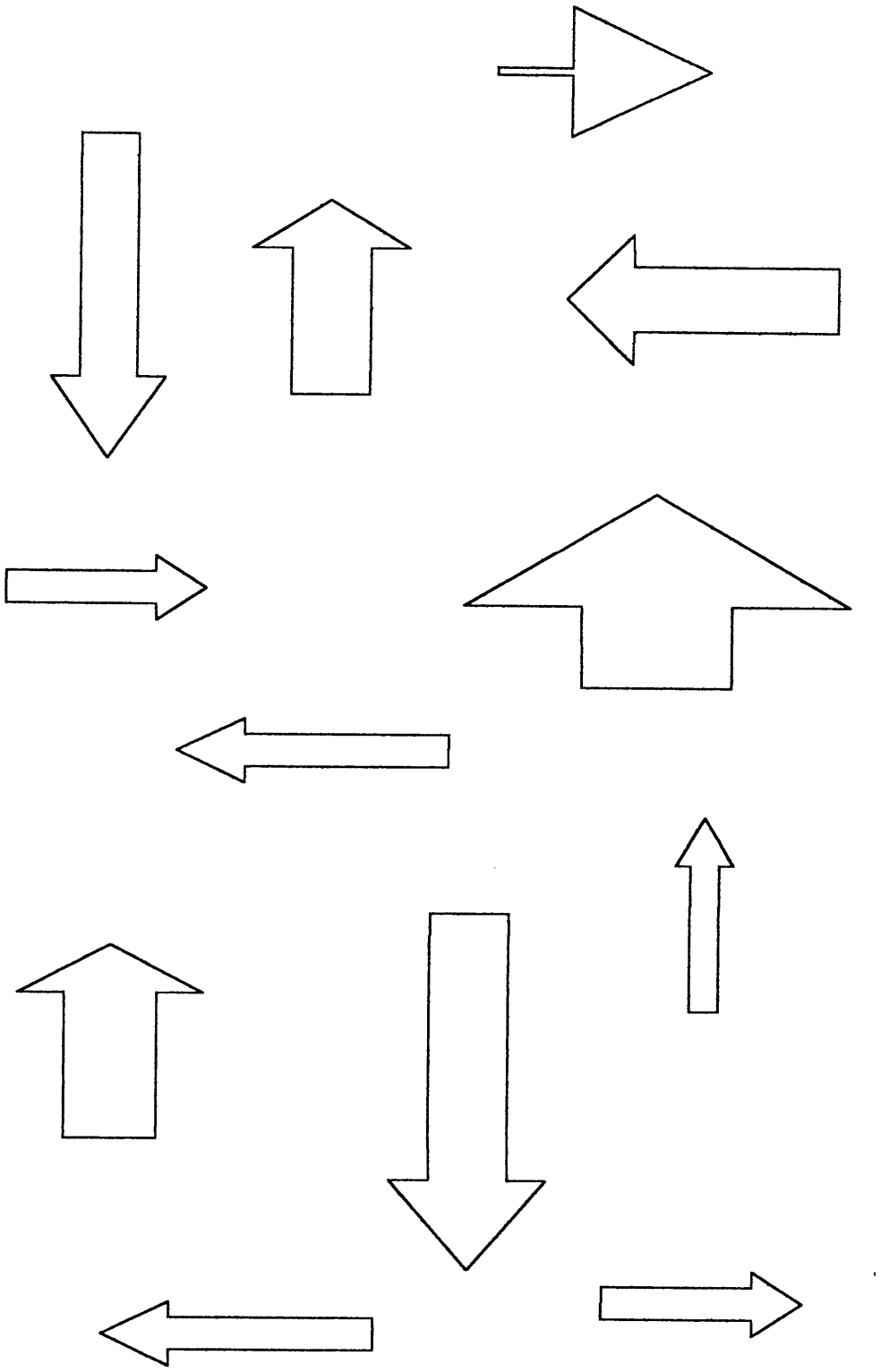

Príloha A
Pracovný list 6
Názov: Orientácia v priestore: nad - pod

Nakresli, čo môže byť nad strašiakom a čo pod strašiakom.

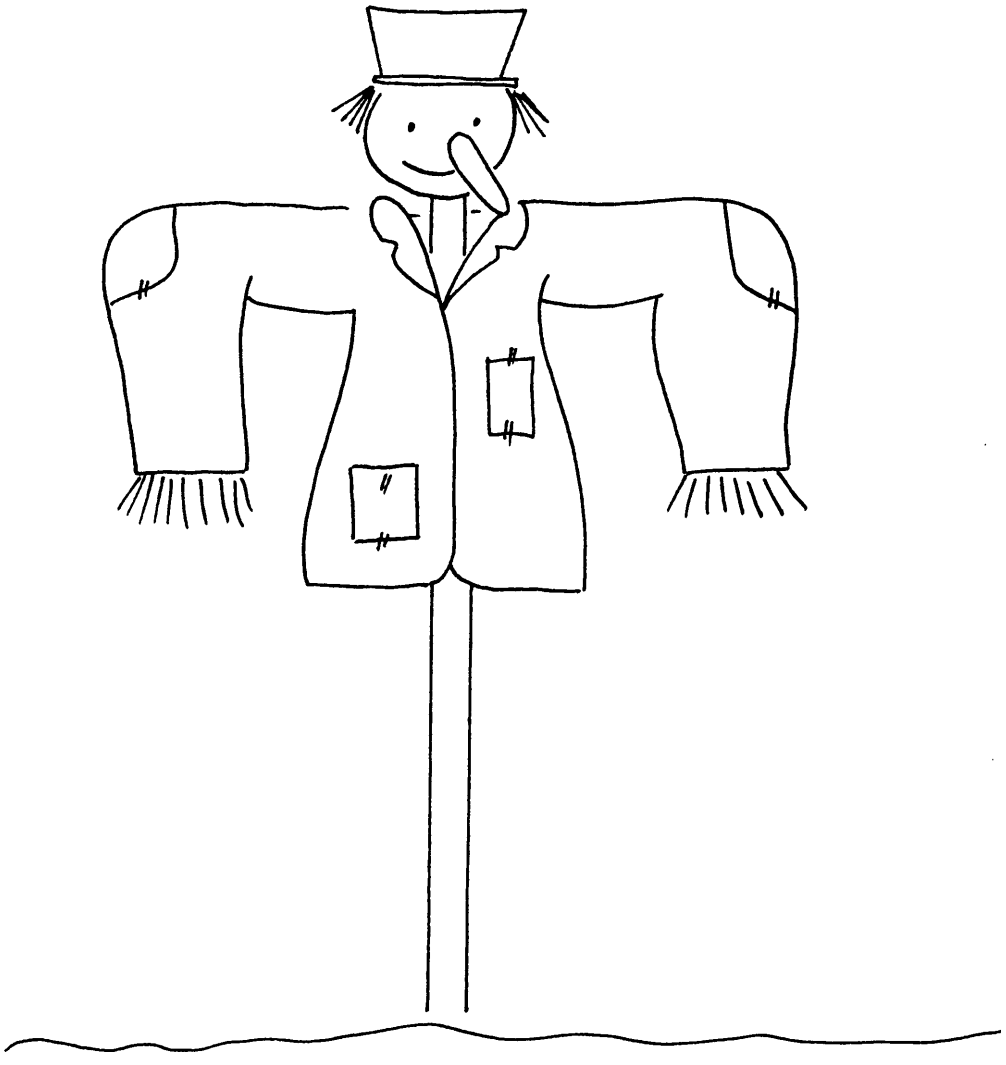

Príloha A
Pracovný list 7
Názov: Orientácia v priestore: medzi

Vymaľuj každý obrázok, ktorý je medzi inými útvarmi.

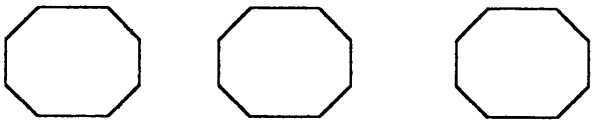

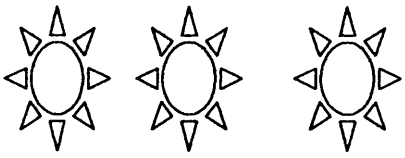
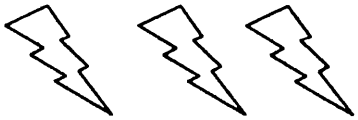

Príloha A
Pracovný list 8
Názov: Orientácia v čase: deň - noc

Nakresli, čo si robil cez deň.

Nakresli, čo sa ti snívalo v noci.

Príloha B

Pracovné listy žiakov z oblasti – Základné pojmy z geometrie

Príloha B
Pracovný list 1
Názov: Svet štvorcov (modifikované podľa Nováková, 1998 b)

Štvorec je pán hranatý,
štvorboký a rohatý.
Štyri boky rovnaké,
štyri rohy rožkaté.

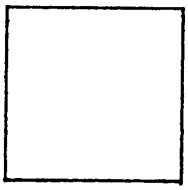

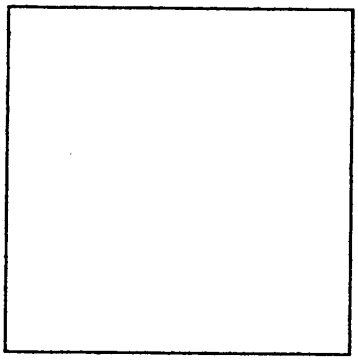

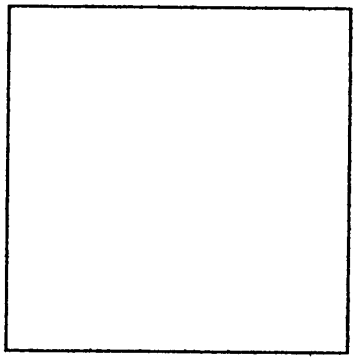

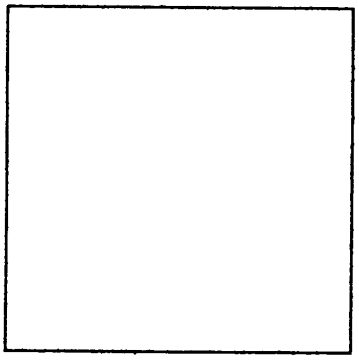

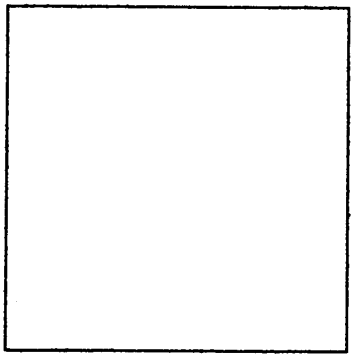

Príloha B
Pracovný list 2
Názov: Kamarát kruh (modifikované podľa Nováková, 1998 b)

Kruh sa krúti ako guľa,
zmestí sa doň Zemeguľa.
Slniečko i Mesiac v splne,
gombík, lopta, guľky nové.
Prázdny kruh je veľký rám,
nakresli tam svoju tvár.

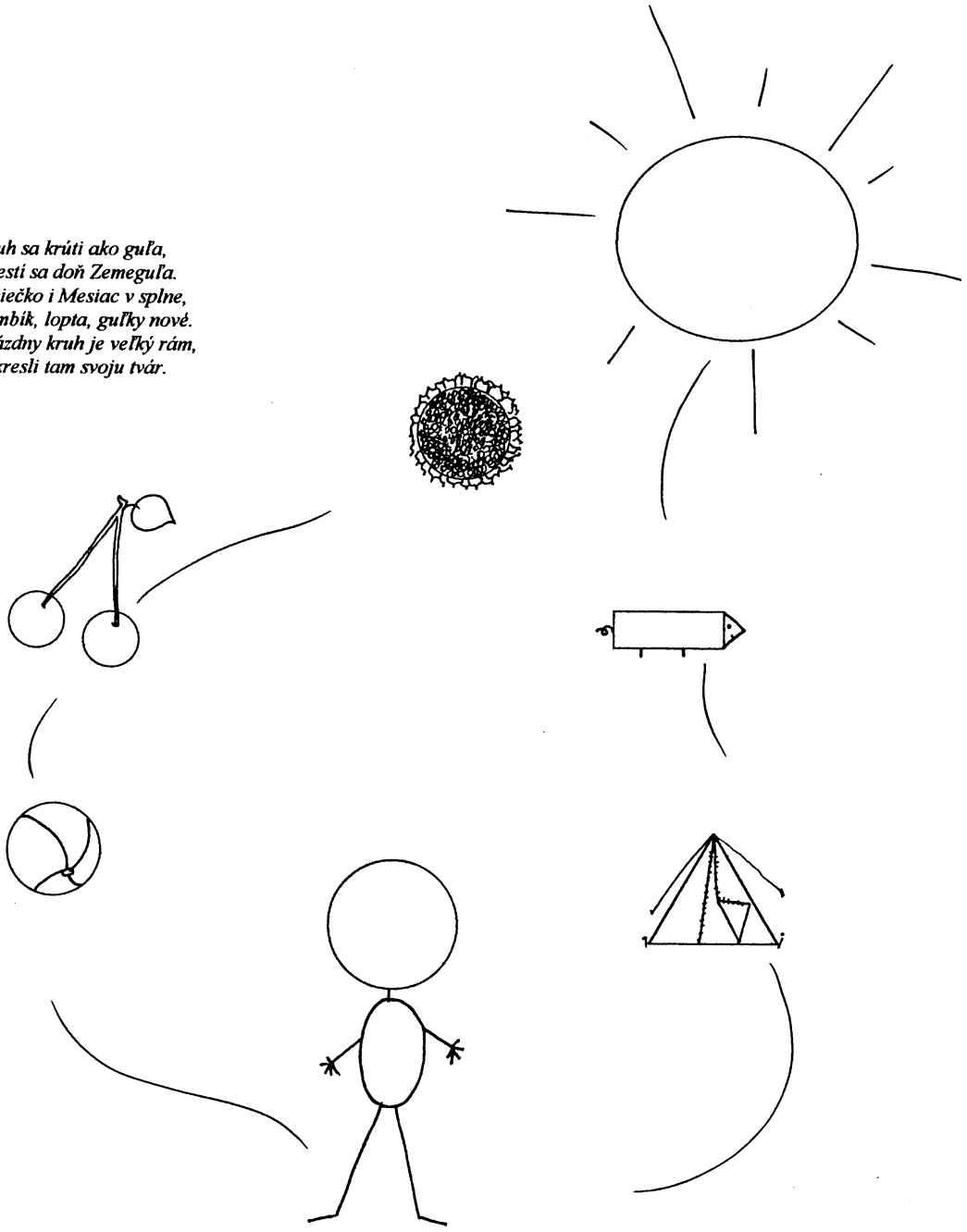

Postavičke nakresli tvár. Na nitke vyfarbi obrázky, v ktorých je ukrytý kruh.

Príloha B
Pracovný list 3
Názov: Kamarát trojuholník (modifikované podľa Nováková, 1998 b)

Náš kamarát trojuholník,
dokáže sám, čo veru nik!
Má tri rohy rohaté,
ostré a aj rohaté.

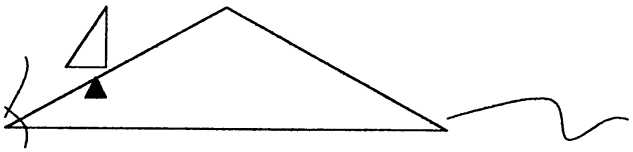

Nakresli z trojuholníkov šarkana, loďku, dopravnú značku, hrad.

Príloha B
Pracovný list 4
Názov: Vafarbi len obdĺžniky

Vyfarbi len obdĺžniky.

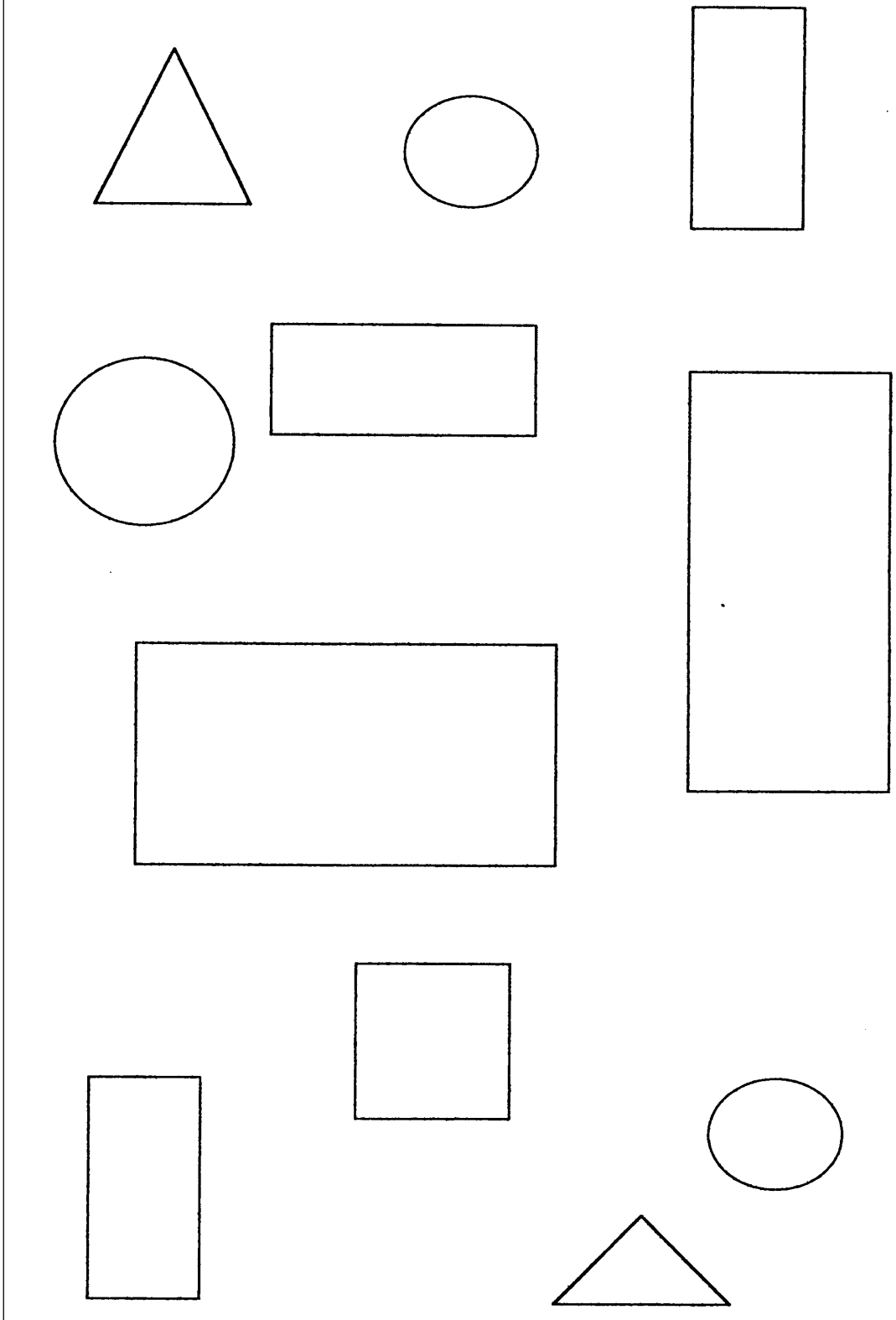

Príloha B
Pracovný list 6
Názov: Niektoré veci sa kotúľajú

Ktorú z týchto vecí môžeš kotúľať?

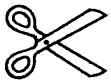

Nájdi niektoré predmety a pokús sa ich kotúľať.
Nakresli veci, ktoré sa dajú kotúľať.

Nakresli veci, ktoré sa nedajú kotúľať.

Príloha B
Pracovný list 7
Názov: Orientácia

Z každej strany vyfarbi jeden útvar, ktorý sa ti páči, pomenuj ho.

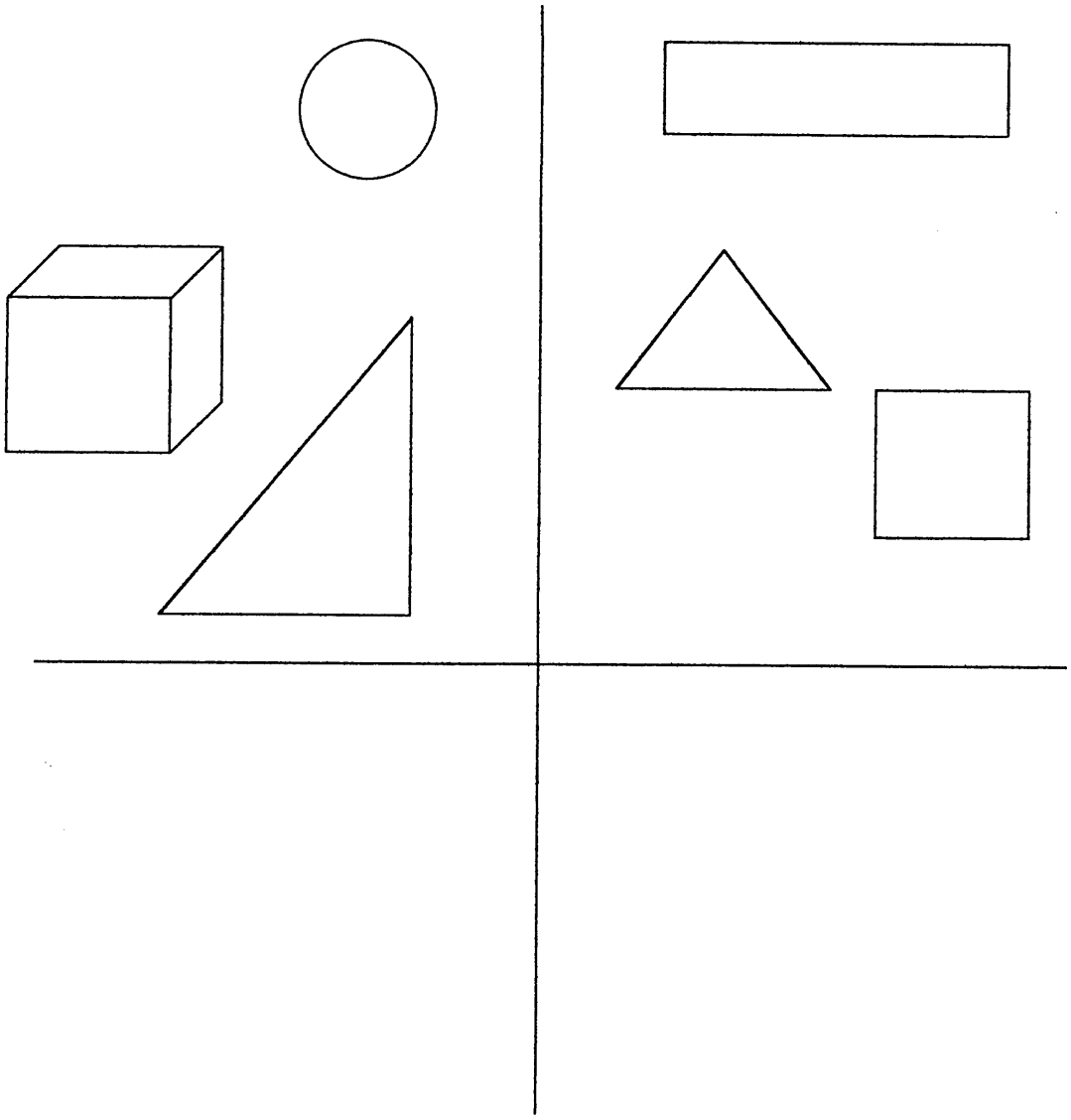

Na ľavú stranu obkresli kruh, na pravú stranu obkresli ešte dva iné útvary.

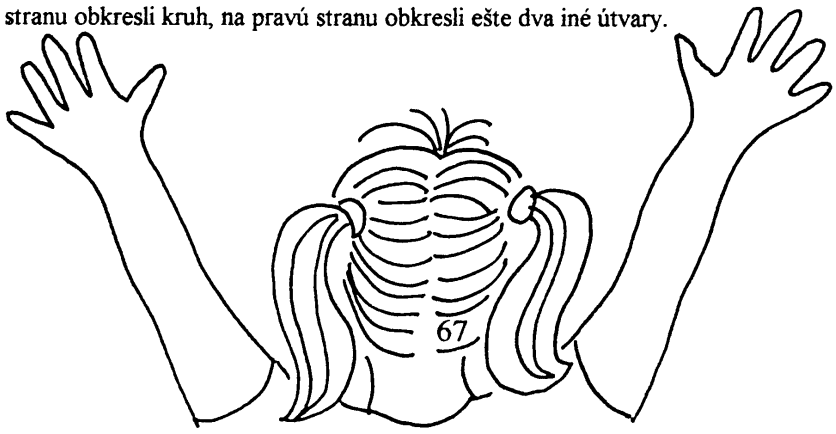

Príloha B
Pracovný list 8
Názov: Kamarátky

Rovnaké geometrické útvary vyfarbi rovnakou farbičkou.

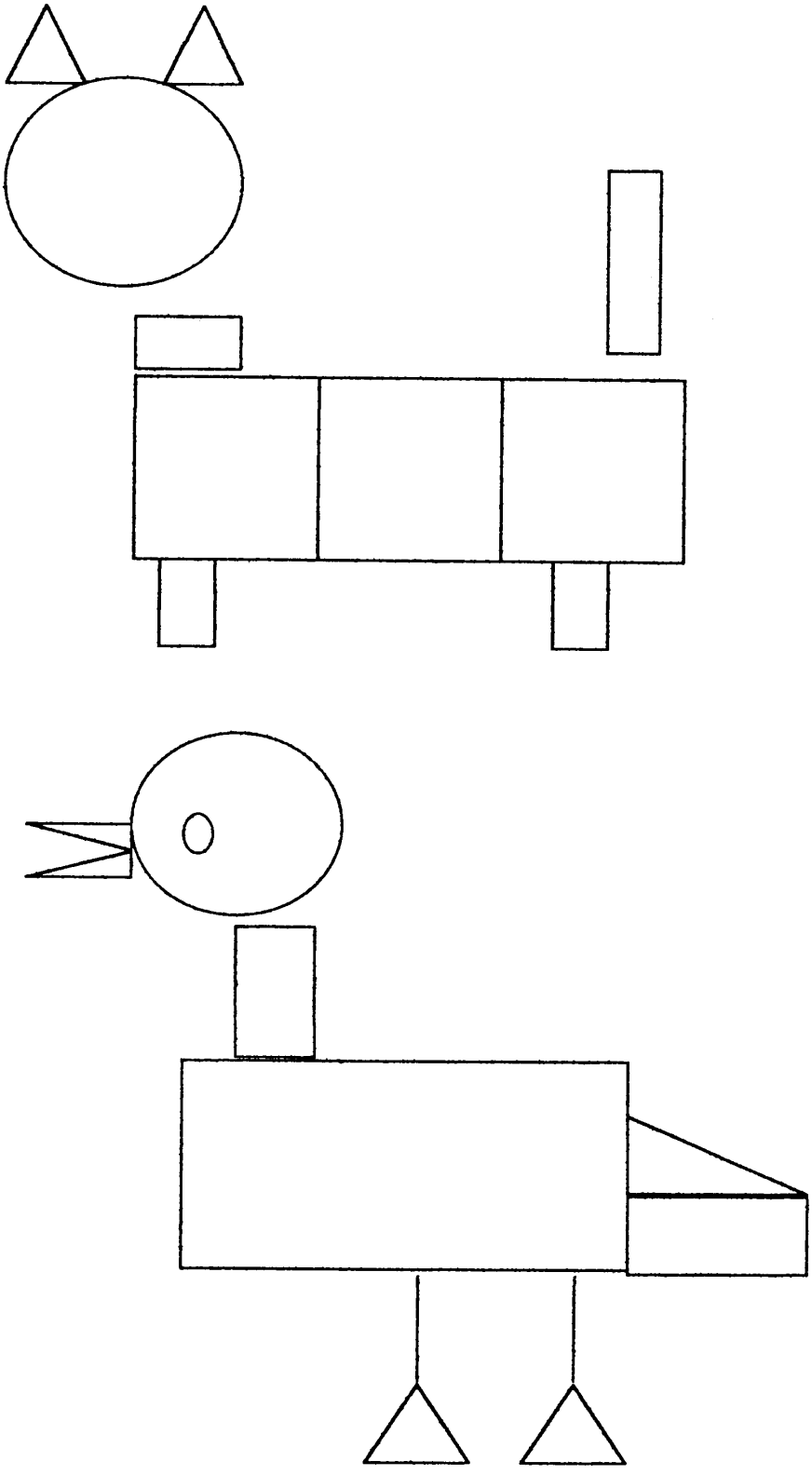

Príloha B
Pracovný list 9
Názov: Raketa

Podľa predlohy vyfarbi útvary na obrázku.

čierna červená modrá žltá zelená

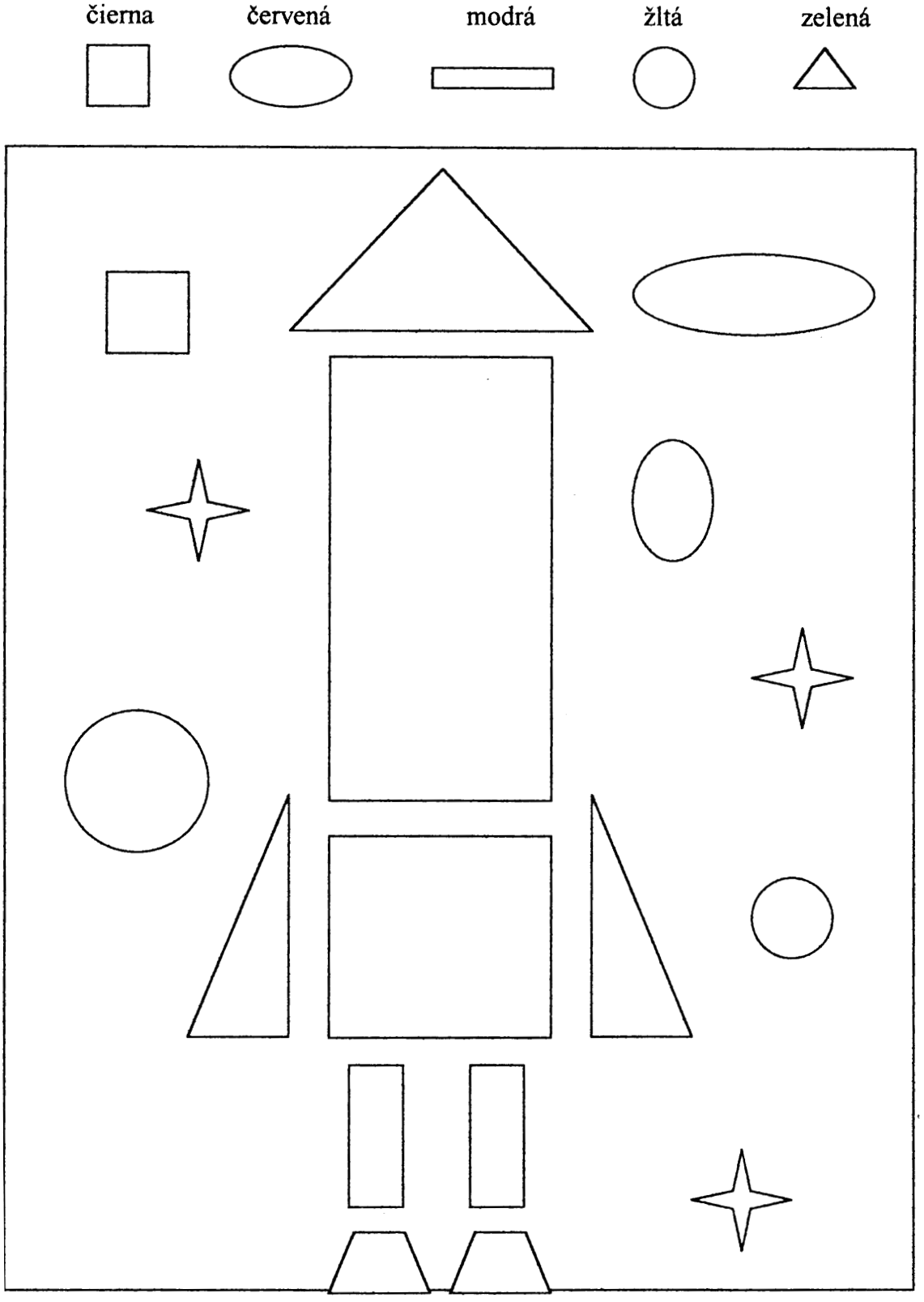

Príloha B
Pracovný list 10
Názov: Tváre

Pomocou geometrických útvarov vytvor rôzne masky .
Do kruhov dokresli ■ štvorcové alebo ● kruhové oči,
▲ trojuholníkový nos,
rovné _____ alebo kučeravé ∿ vlasy,
pekné veselé ∪ alebo ∩ smutné ústa.

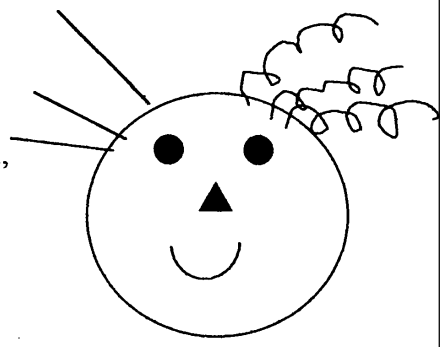

Príloha B
Pracovný list 11
Názov: Hra s útvarmi a farbami

Vystrihni kartičky a zahraj sa dominmo.

Hracia plocha a hracie karty:

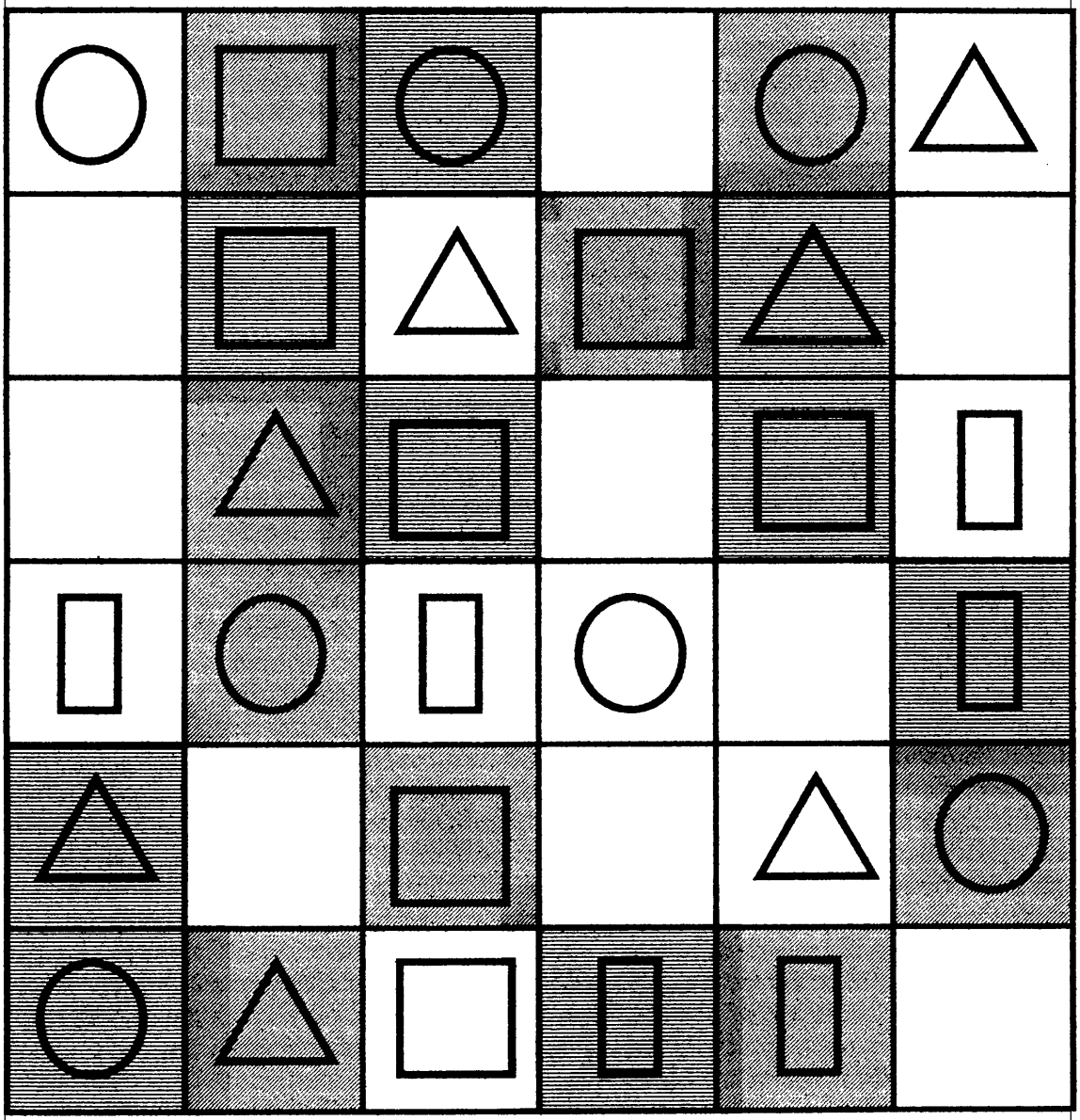

PRÍLOHA C

PRACOVNÉ LISTY ŽIAKOV Z OBLASTI – POROVNÁVANIE A TRIEDENIE

(podľa veľkosti, množstva a farby)

Príloha C
Pracovný list 1
Názov: Porovnávanie: malé - veľké

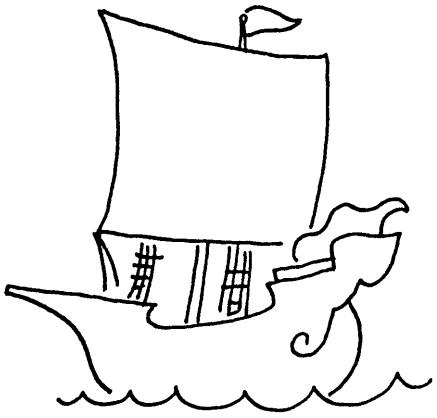

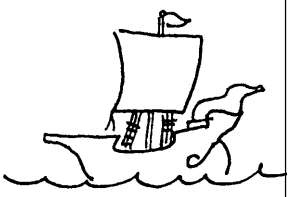

Dokresli veľký vak a tri malé ryby.

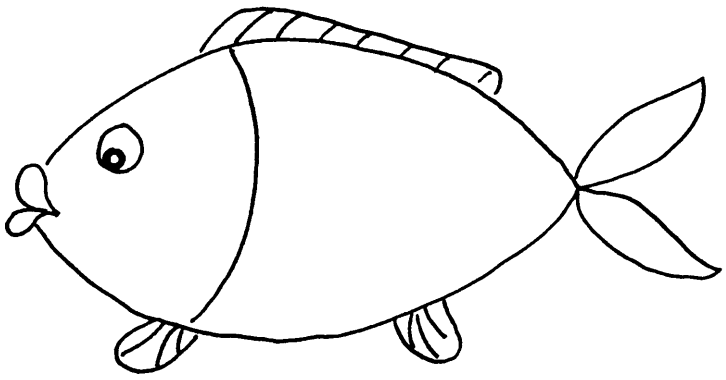

Príloha C
Pracovný list 2
Názov: Porovnávanie: kratšia - dlhšia

Červenou farbičkou vyfarbi dlhšie ceruzky ako je čierna.
Žltou farbičkou kratšie ako je čierna.

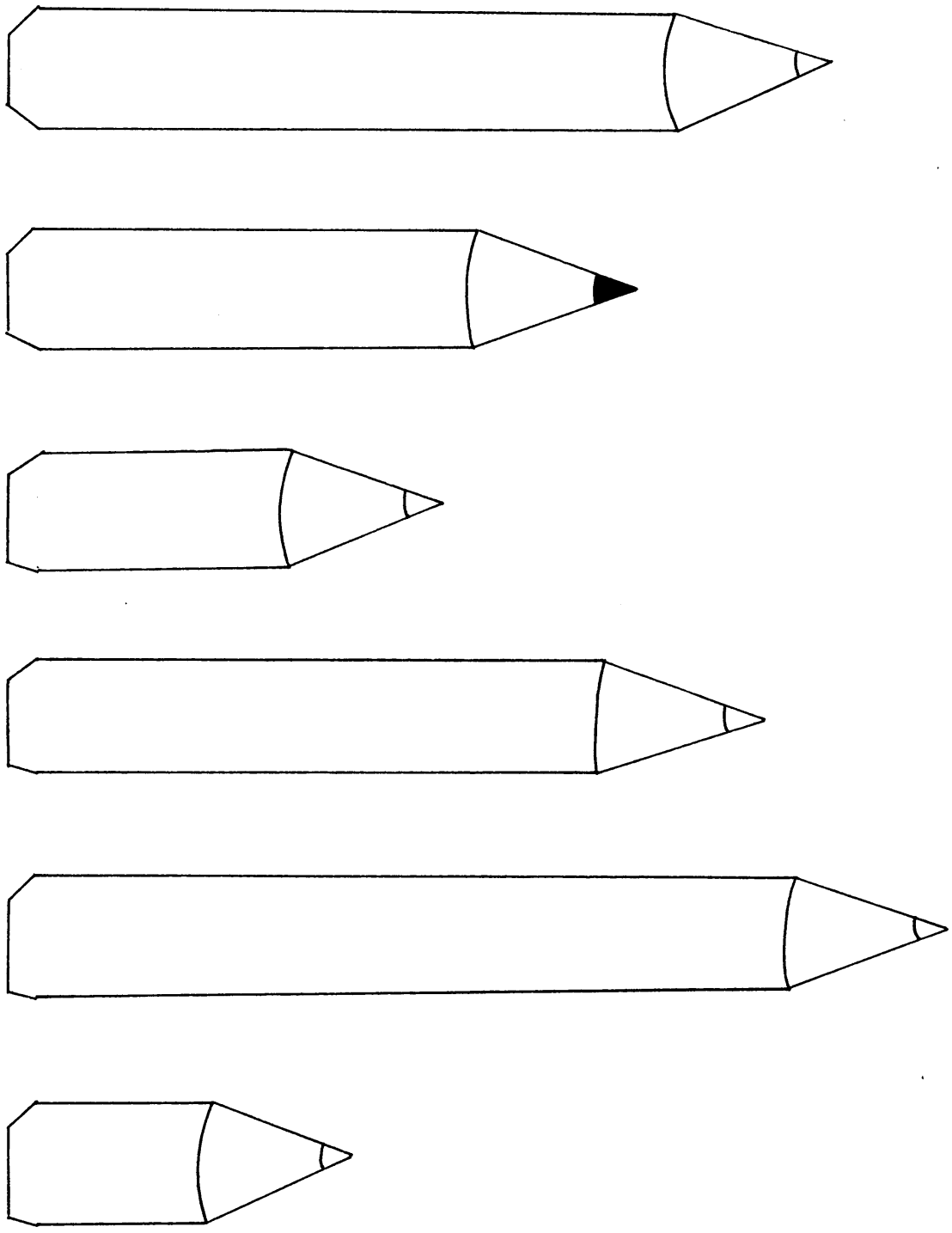

Príloha C
Pracovný list 3
Názov: Porovnávanie: kratšie - dlhšie

Červenou farbičkou vyfarbi čerešničku a všetky ceruzky, ktoré sú kratšie ako tvoja červená farbička.

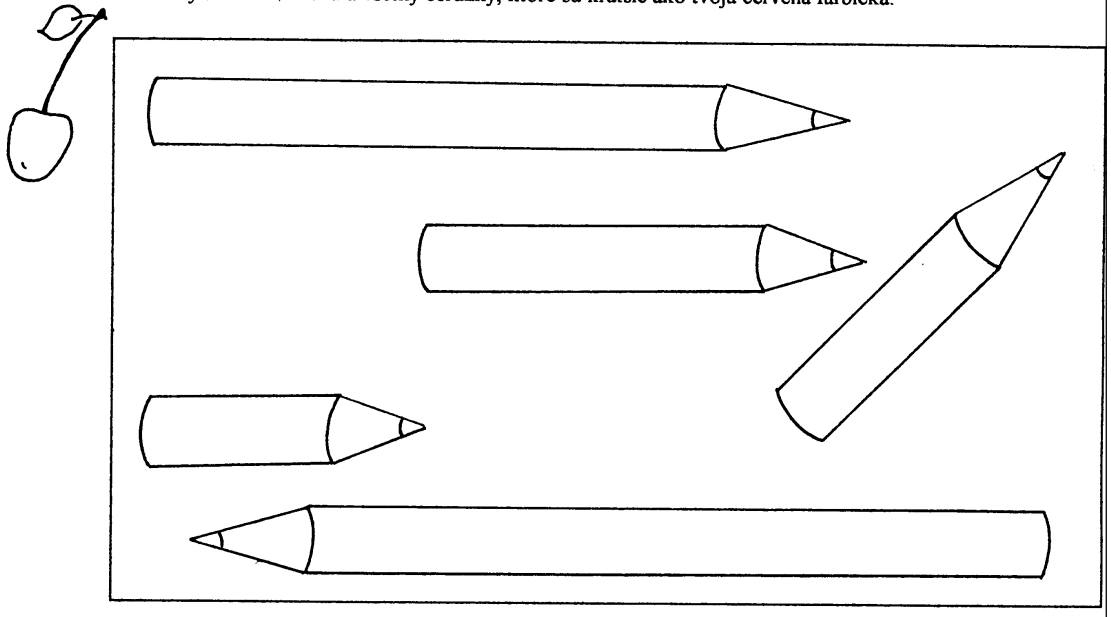

Modrou farbičkou vyfarbi kvapku a všetky farbičky, ktoré sú dlhšie ako tvoja modrá farbička.

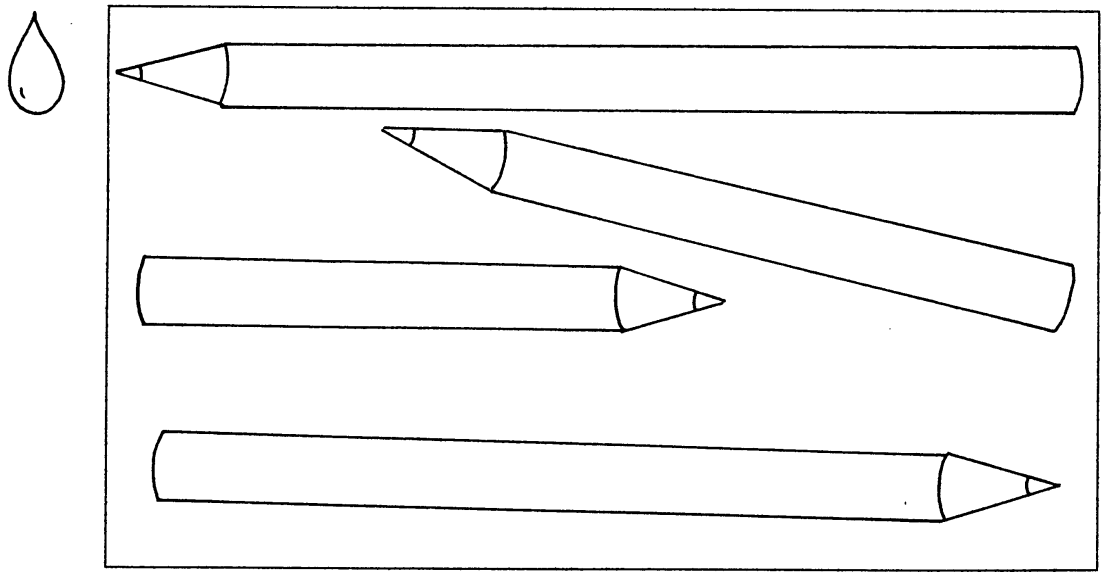

Príloha C
Pracovný list 4
Názov: Porovnávanie: nižší - vyšší

Nakresli dva nižšie domy.

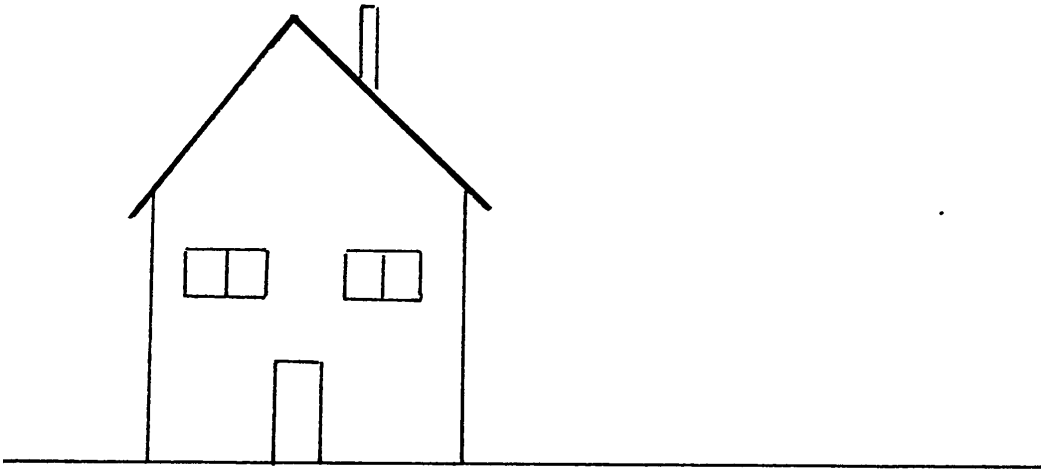

Nakresli jeden vyšší komín.

Nakresli jeden vyšší a jeden nižší strom.

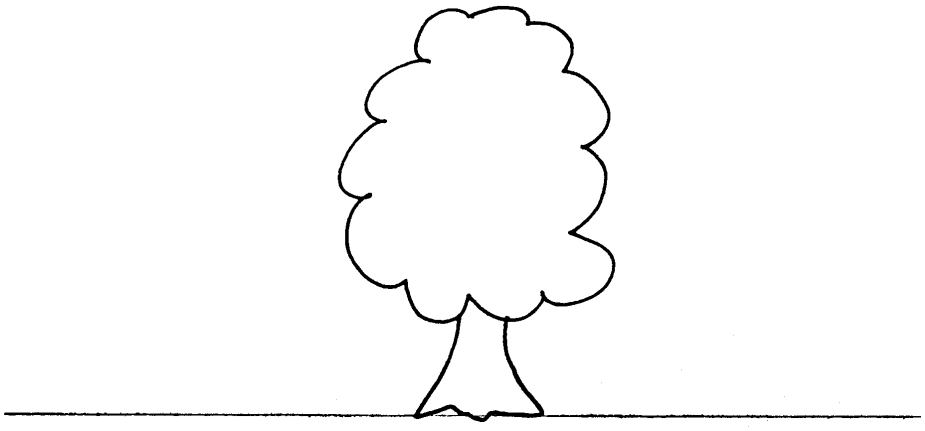

Príloha C
Pracovný list 5
Názov: Porovnávanie

Porovnaj, čoho je viac.

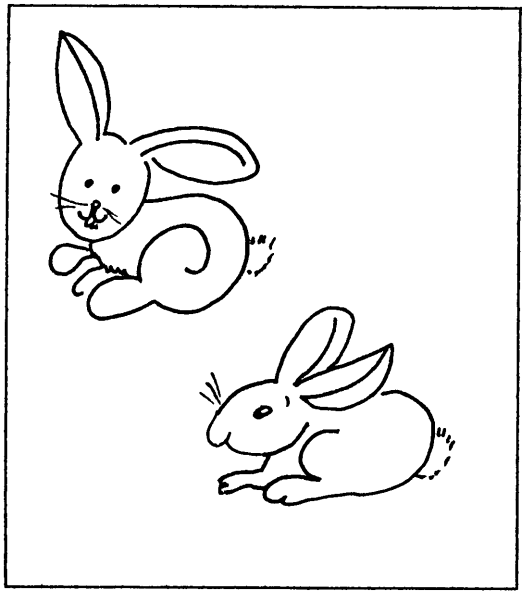

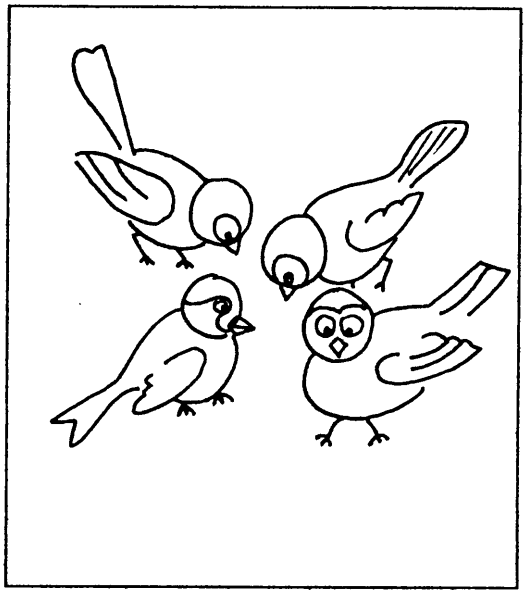

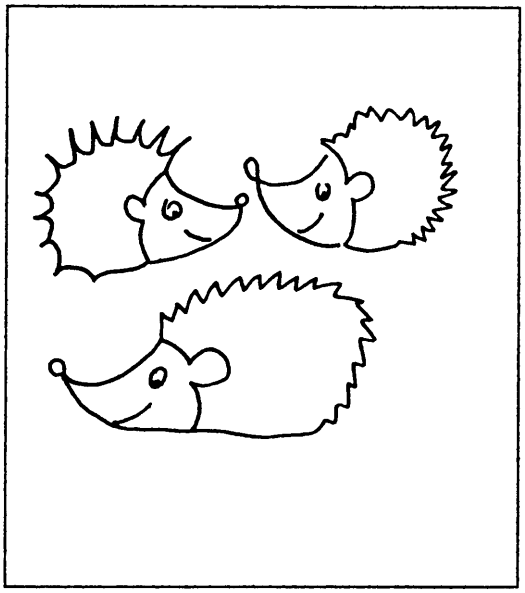

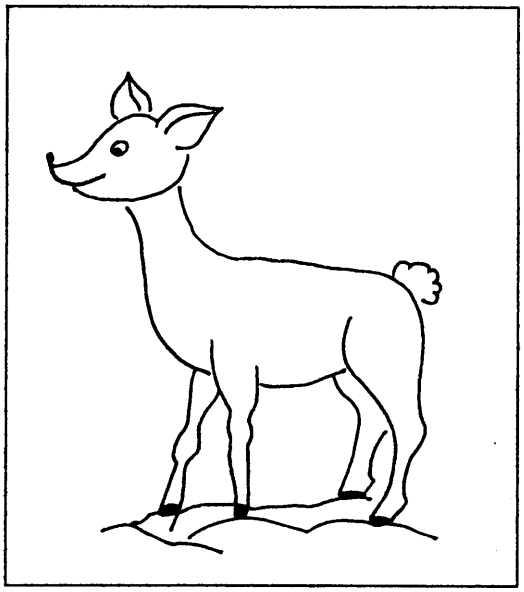

Príloha C
Pracovný list 6
Názov: Porovnávanie

Bude mať každý šarkan svoj chvost?

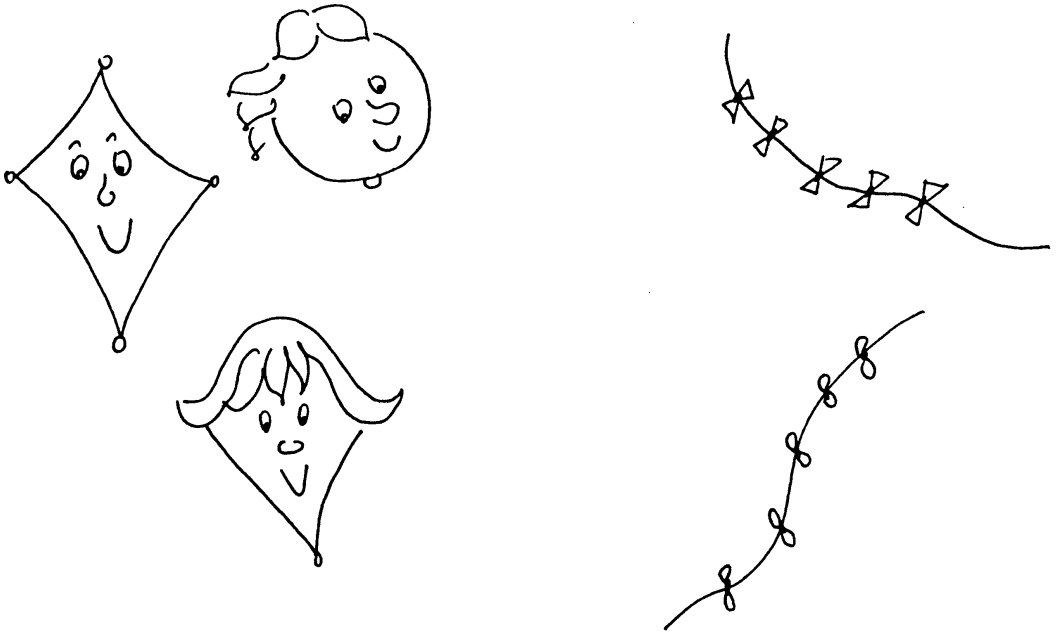

Zje každý ježko jedného červíka?

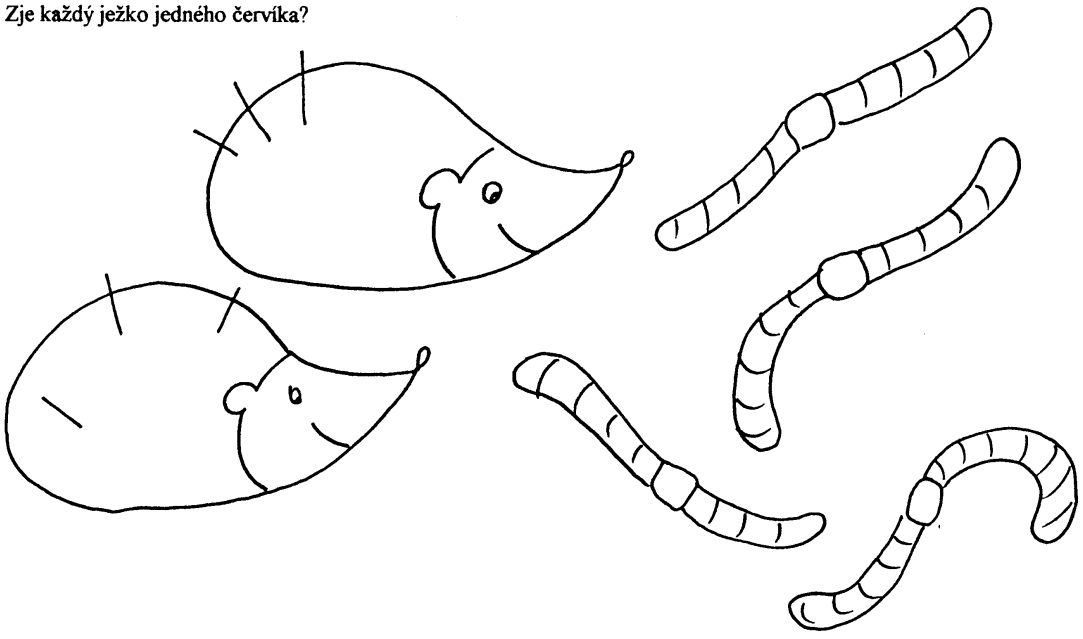

Príloha C
Pracovný list 7
Názov: Viac

Dokresli do rámčekov, aby bolo rovnako rýb, motýľov, myší ako je nakreslených.

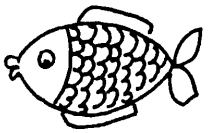

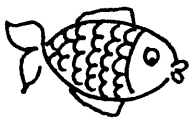

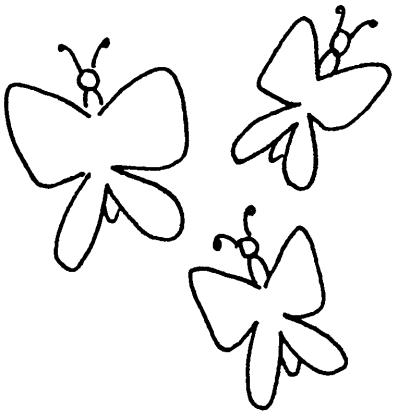

Príloha C
Pracovný list 8
Názov: Menej

Druhému oblaku dokresli menej kvapiek.

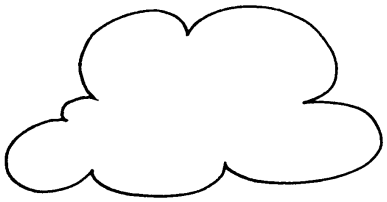

Druhému mesiacu dokresli menej hviezd.

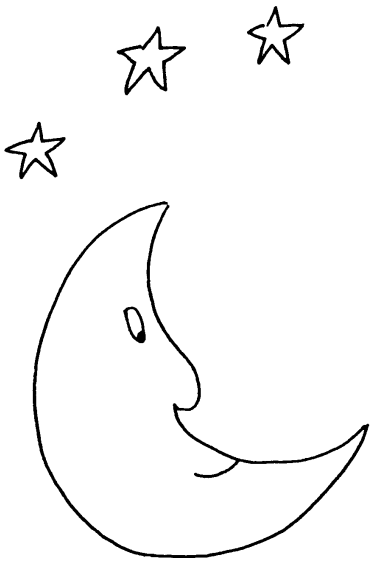

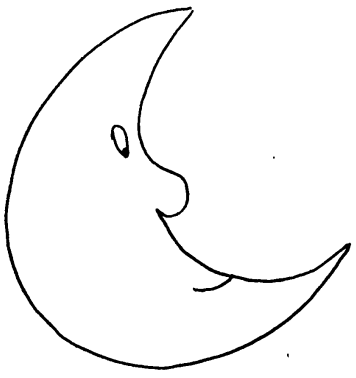

Príloha C
Pracovný list 9
Názov: Rovnako

Nakresli lienkam rovnako bodiek.

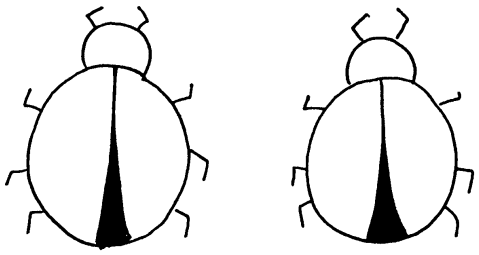

Nakresli ježkom rovnako pichliačov.

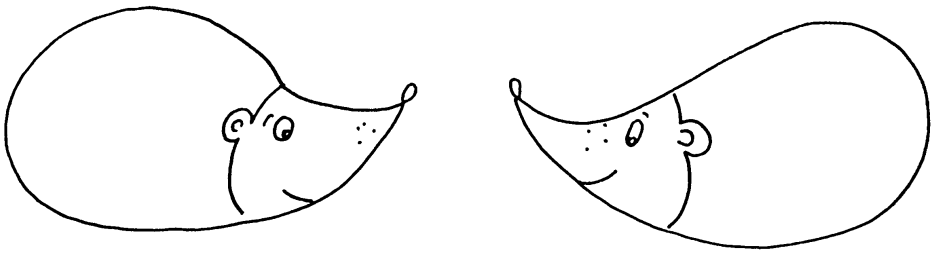

Nakresli kravám rovnako fľakov.

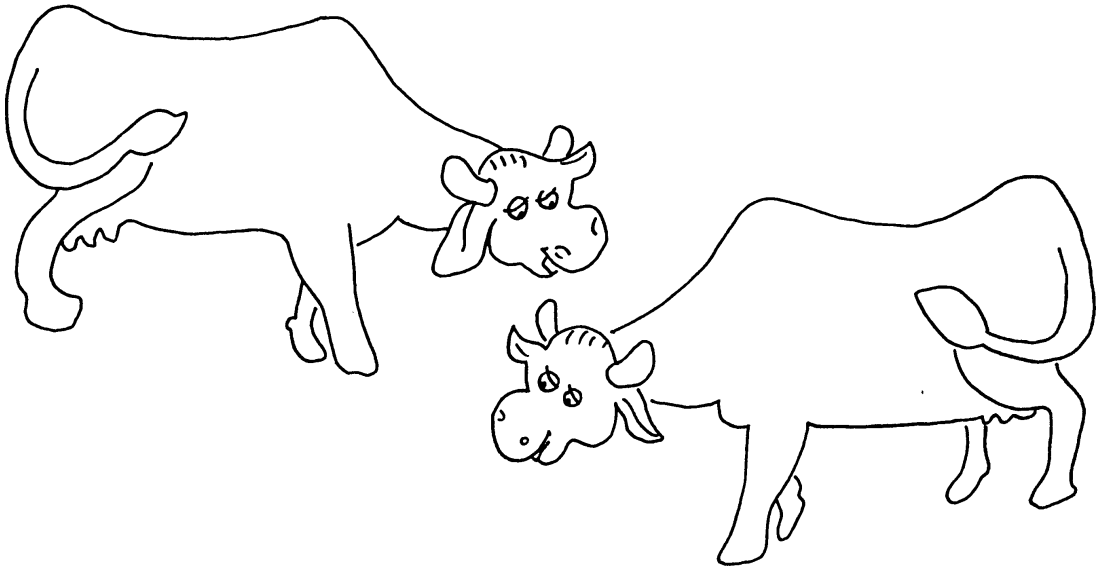

Príloha C
Pracovný list 10
Názov: Viac, menej, rovnako

Dokresli viac stromov, menej áut, rovnako lôpt.

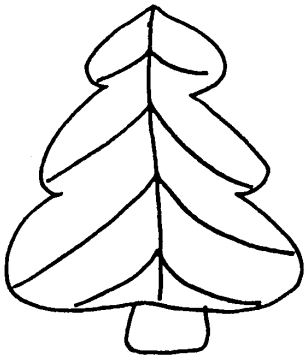

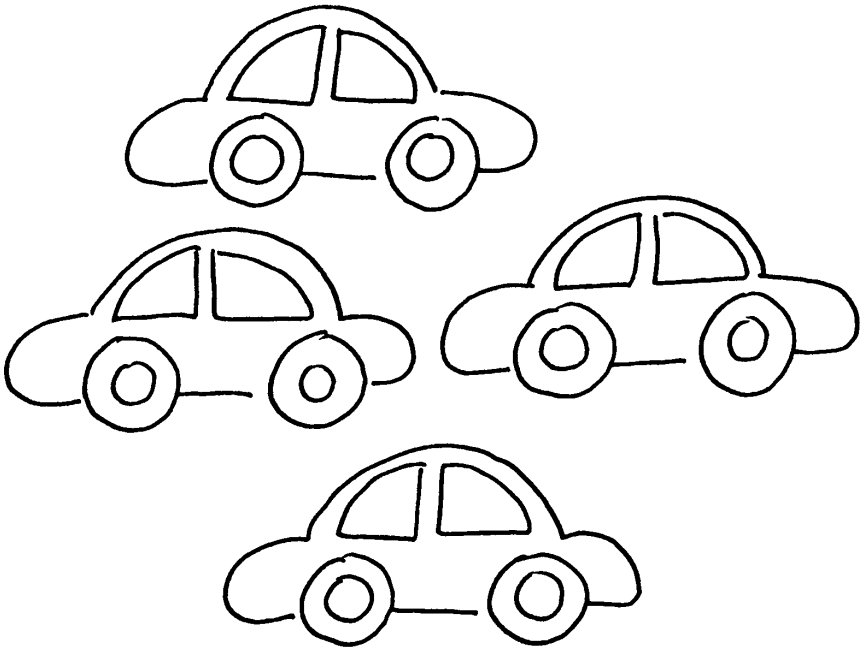

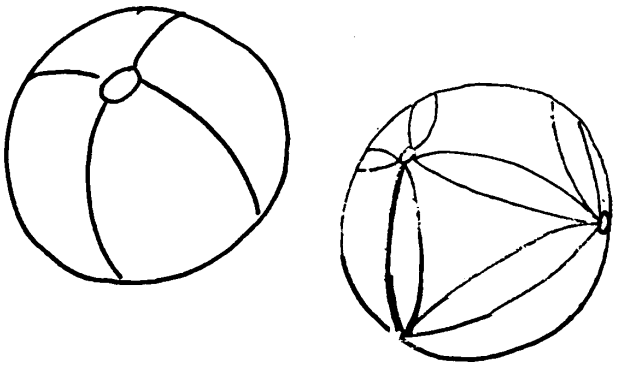

Príloha D

Pracovné listy žiakov z oblasti – Farby

Príloha D
Pracovný list 1
Názov: Biela

Do okienka nalep obrázky bielych predmetov.

Príloha D
Pracovný list 2
Názov: Modrá (modifikované podľa Nováková, 1999a)

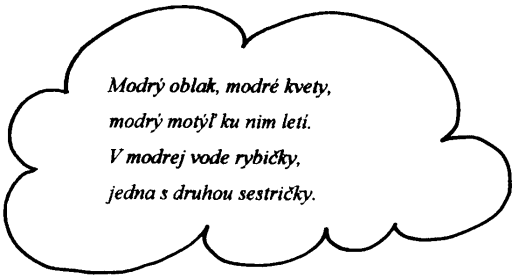

Vyber si všetky modré farbičky. **Najtmavšou modrou farbičkou nakresli slivku, bledšou kvietok zvonček a najbledšou motýľa**. **Ak si objavil aj iné modré predmety**, môžes si ich nakresliť alebo nalepiť.

Príloha D
Pracovný list 3
Názov: Červená

Správne vyfarbi obrázky. Daj pozor, dva z nich nie sú červené.

Príloha D
Pracovný list 4
Názov: Žltý citrón

Žltý citrón hladný býva,
iba žlté si do bruška ukrýva

Ak nájdeš žlté predmety, nakresli alebo nalep ich do bruška citróna.

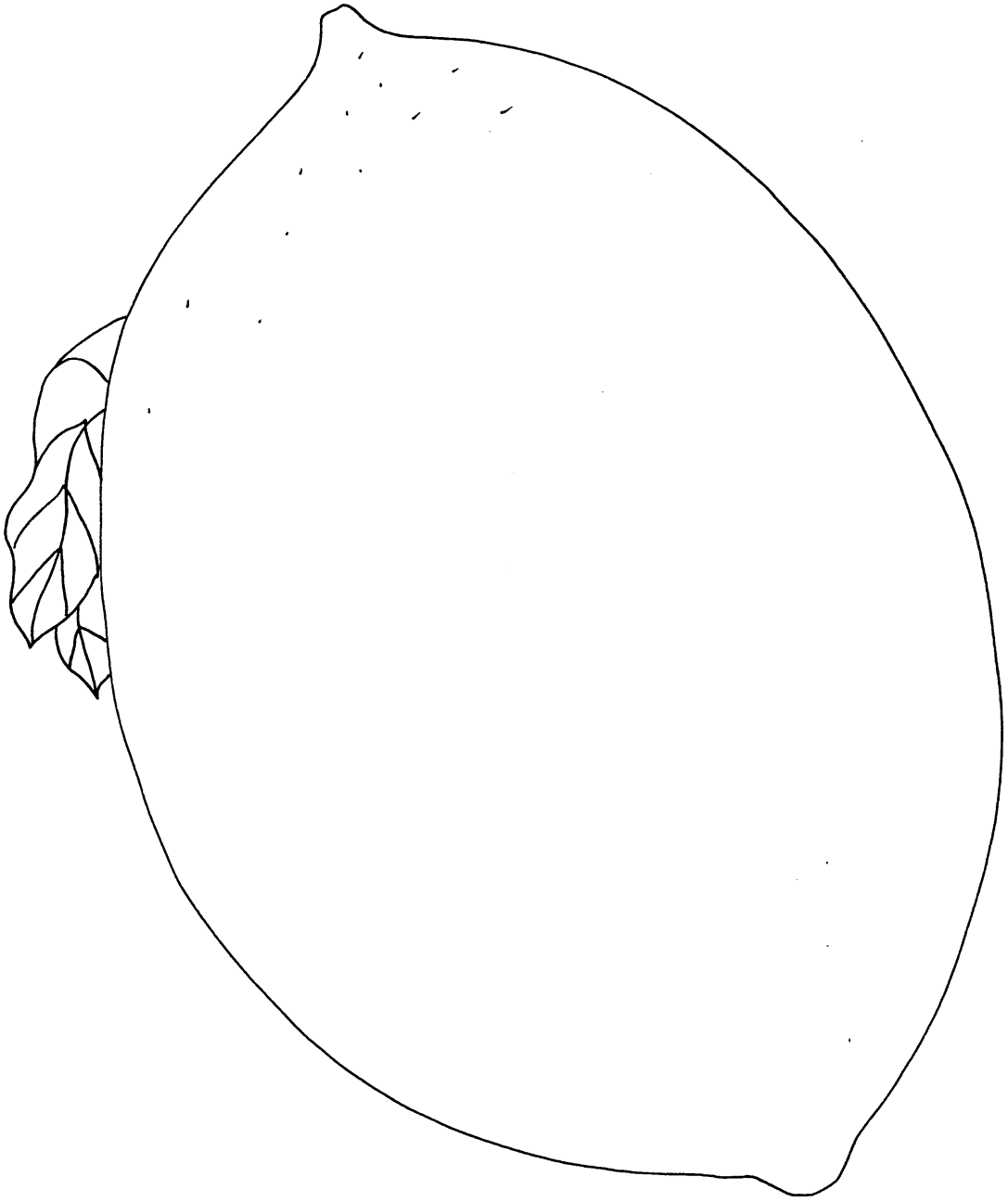

Príloha D
Pracovný list 5
Názov: Zelená

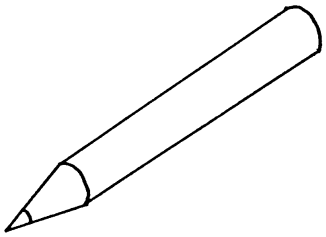

Vieš uhádnuť, ktorá farba je ukrytá v tomto pracovnom liste. Vyfarbi ňou farbičku, aj všetky obrázky.

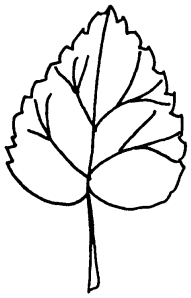

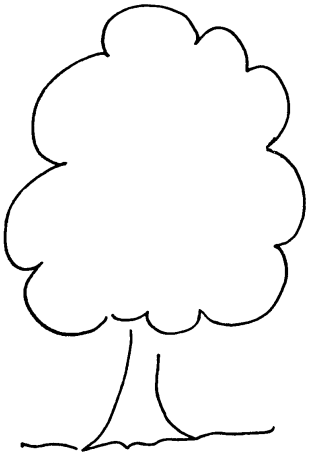

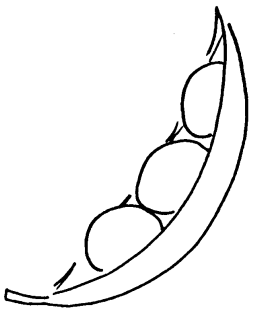

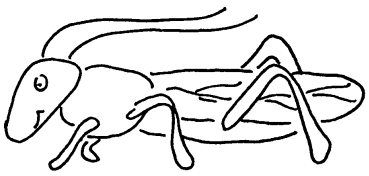

Do okienka nakresli, čo je medzi

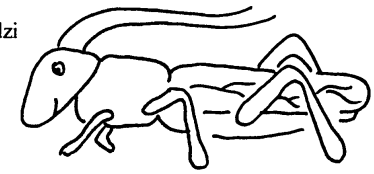

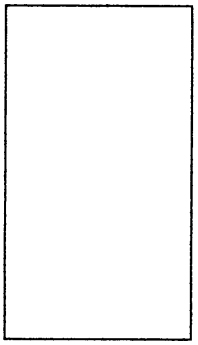

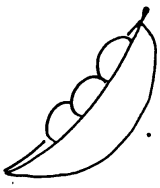

Príloha D
Pracovný list 6
Názov: Svet farieb

Modrá zdobí motýľa ,
zelená zas žabku,
červená sa ukryla
v maľovanom džbánku.

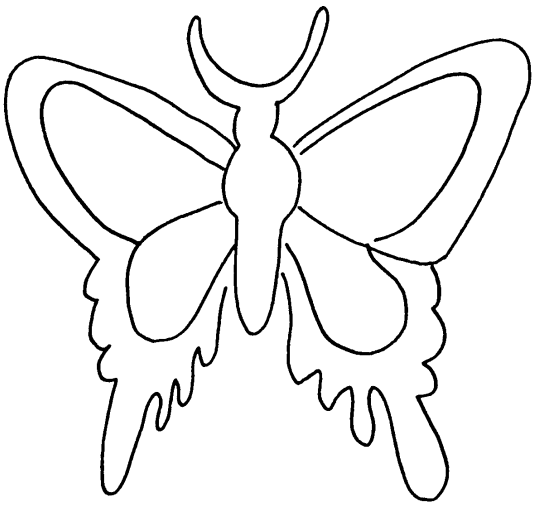

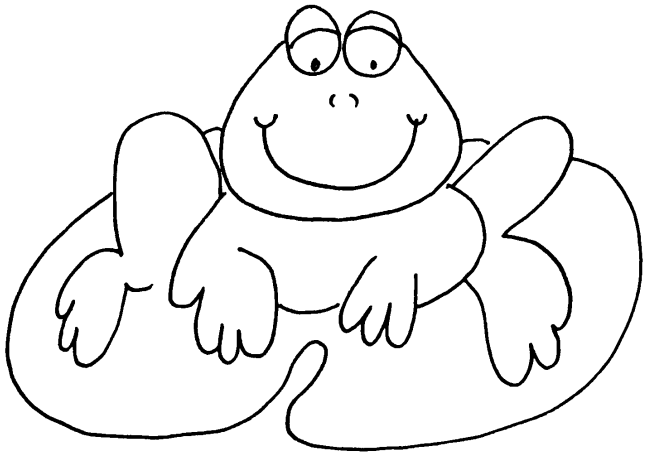

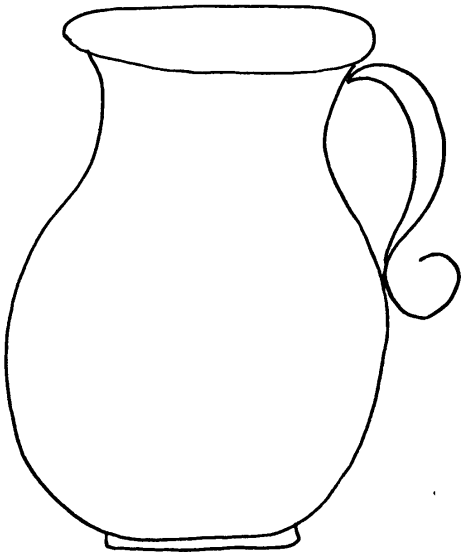

Správne vyfarbi obrázky.

Príloha E

Pracovné listy žiakov z oblasti – Budovanie pojmu prirodzené číslo, usporiadanie a porovnávanie a odčítanie

Príloha E
Pracovný list 1
Názov: Jeden

1

Vyfarbi vždy len jeden predmet zo skupiny rovnakých predmetov.

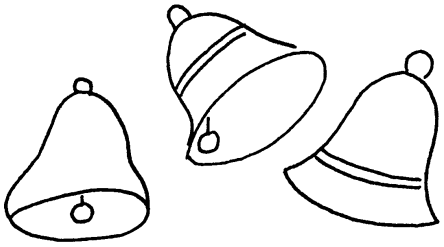

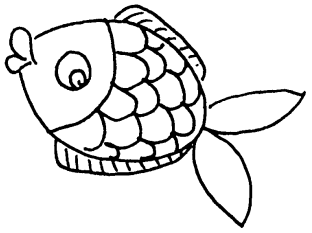

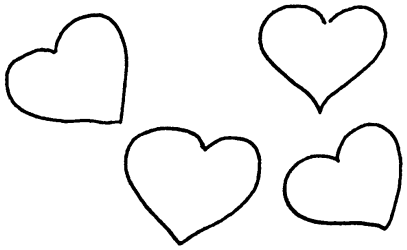

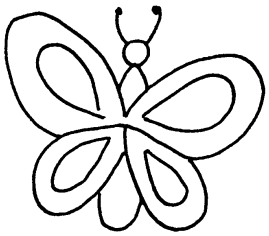

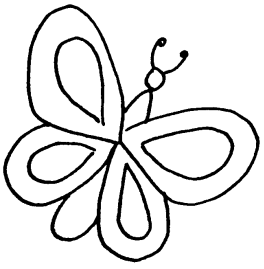

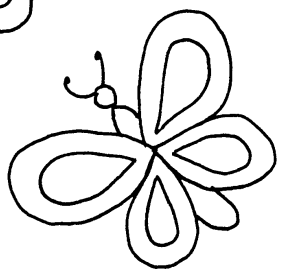

Príloha E
Pracovný list 2
Názov: Dva

Dokresli deťom, čo im chýba.

2

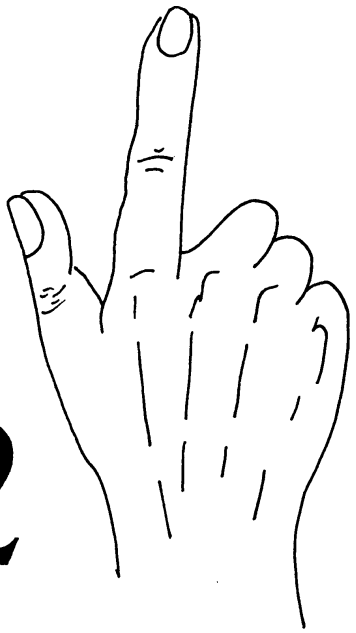

Príloha E
Pracovný list 3
Názov: Tri

3

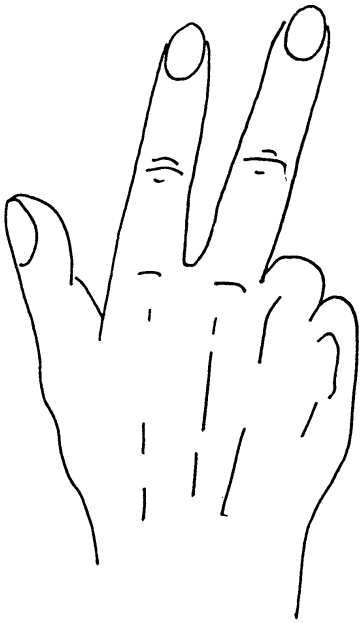

Dokresli troch snehuliakov z troch gúľ.

Príloha E
Pracovný list 4
Názov: Štyri

Na vrecúško nakresli 4 záplaty, na kocku 4 bodky • , šarkanovi 4 mašličky .

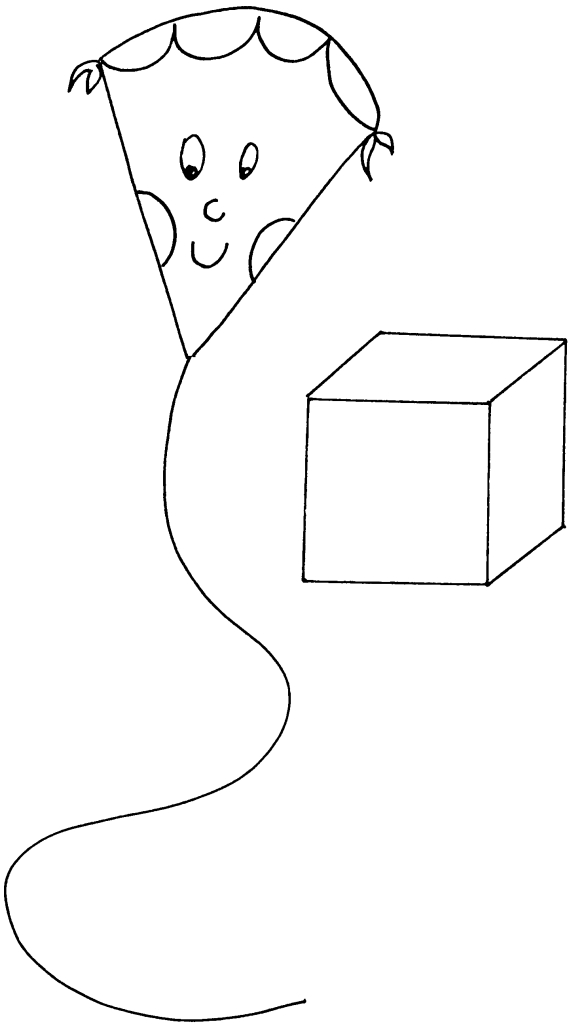

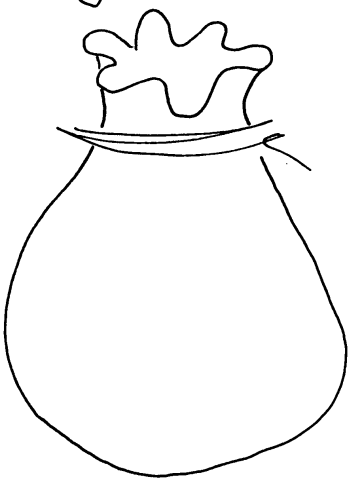

4

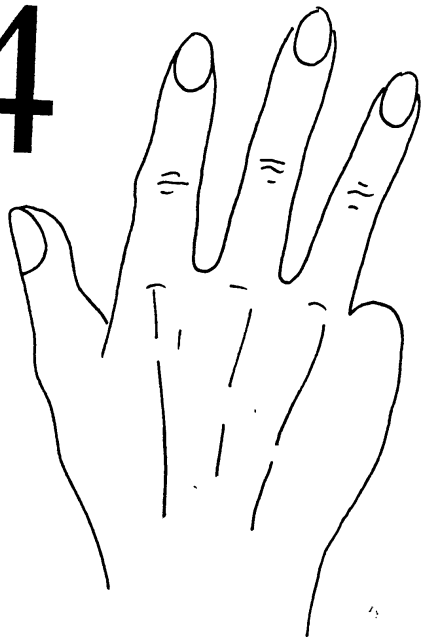

Príloha E
Pracovný list 5
Názov: Jeden, dva, tri, štyri, päť

Dokresli toľko obrázkov, koľko bodiek je v štvorčeku.

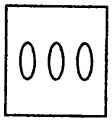

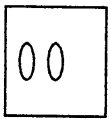

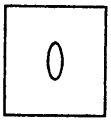

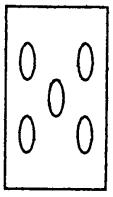

Príloha E
Pracovný list 6
Názov: Dve vrecúška

Na čiaru si polož drobné predmety. Potom ich rozdeľ do dvoch vrecúšok. Do štvorčekov nakresli dvomi farbičkami koľko predmetov si dal do ľavého a koľko do pravého štvorčeka.

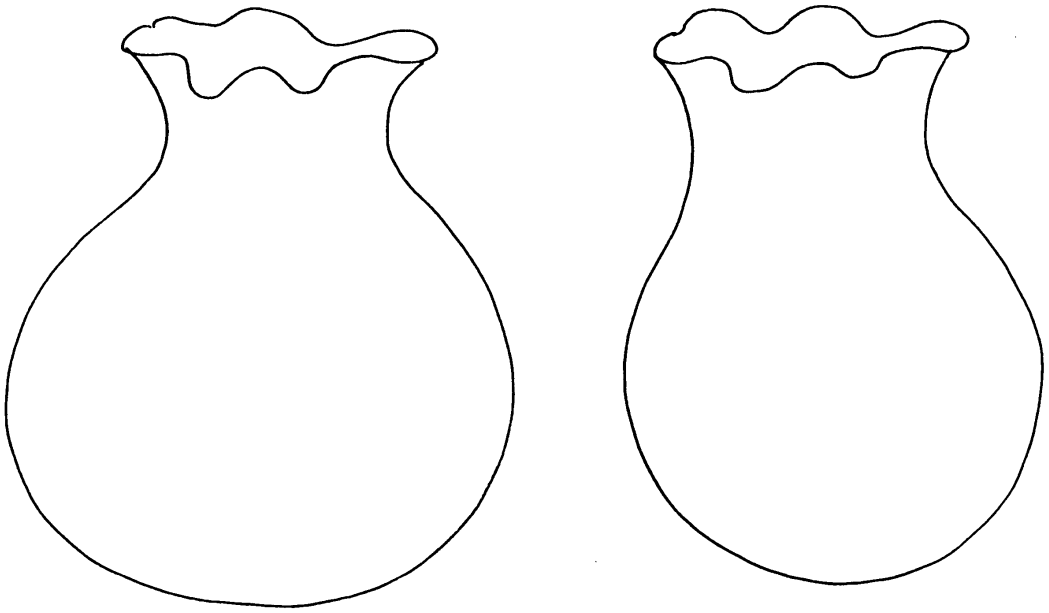

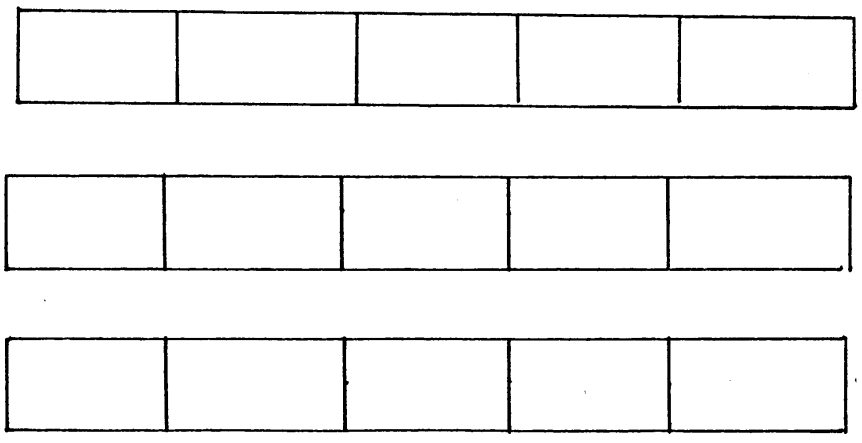

Príloha E
Pracovný list 7
Názov: Rozkladanie (modifikované podľa Bálint, 1995)

Do prázdnych okienok nakresli zvyšné predmety, ktoré ostali pri delení.

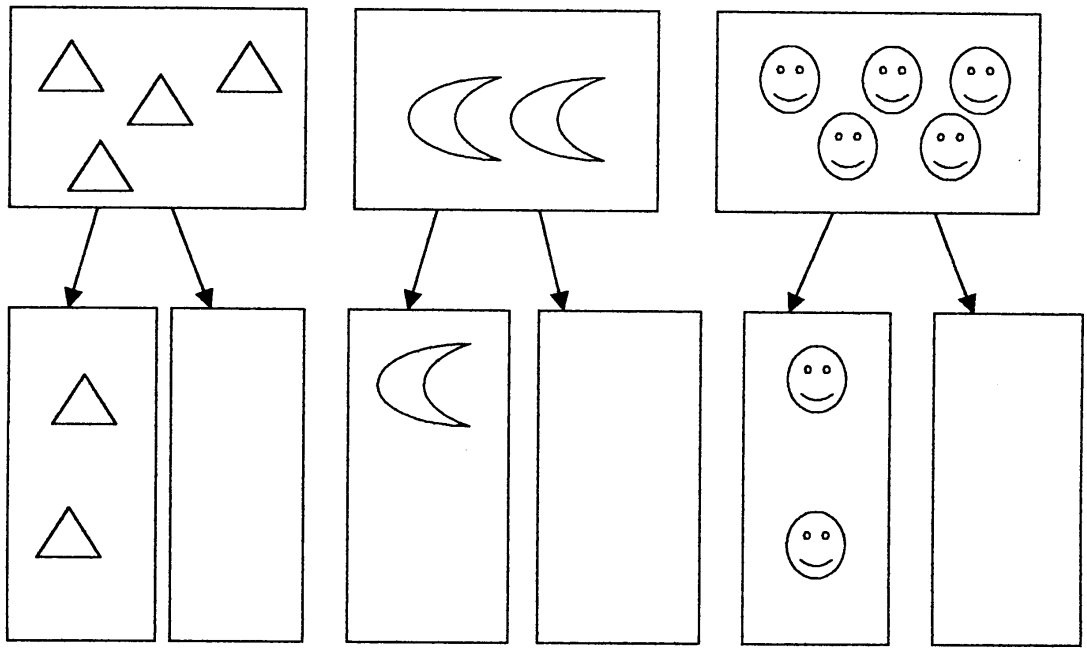

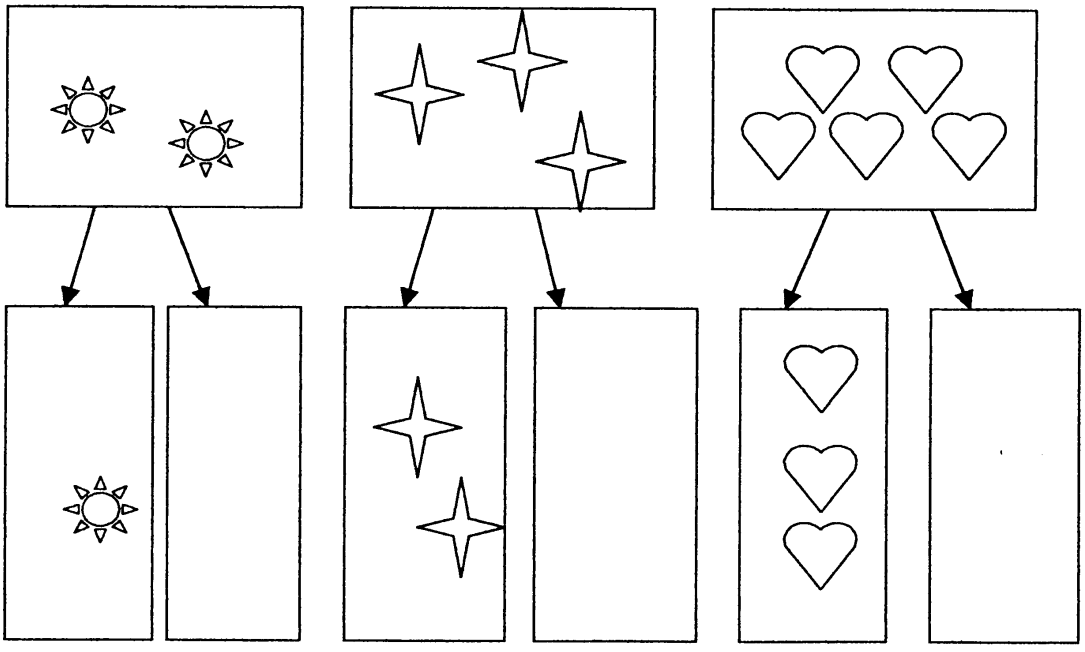

Príloha E
Pracovný list 8
Názov: Rozkladanie (modifikované podľa Bálint, 1995)

Skús predmety rozdeliť do dvoch rámčekov.

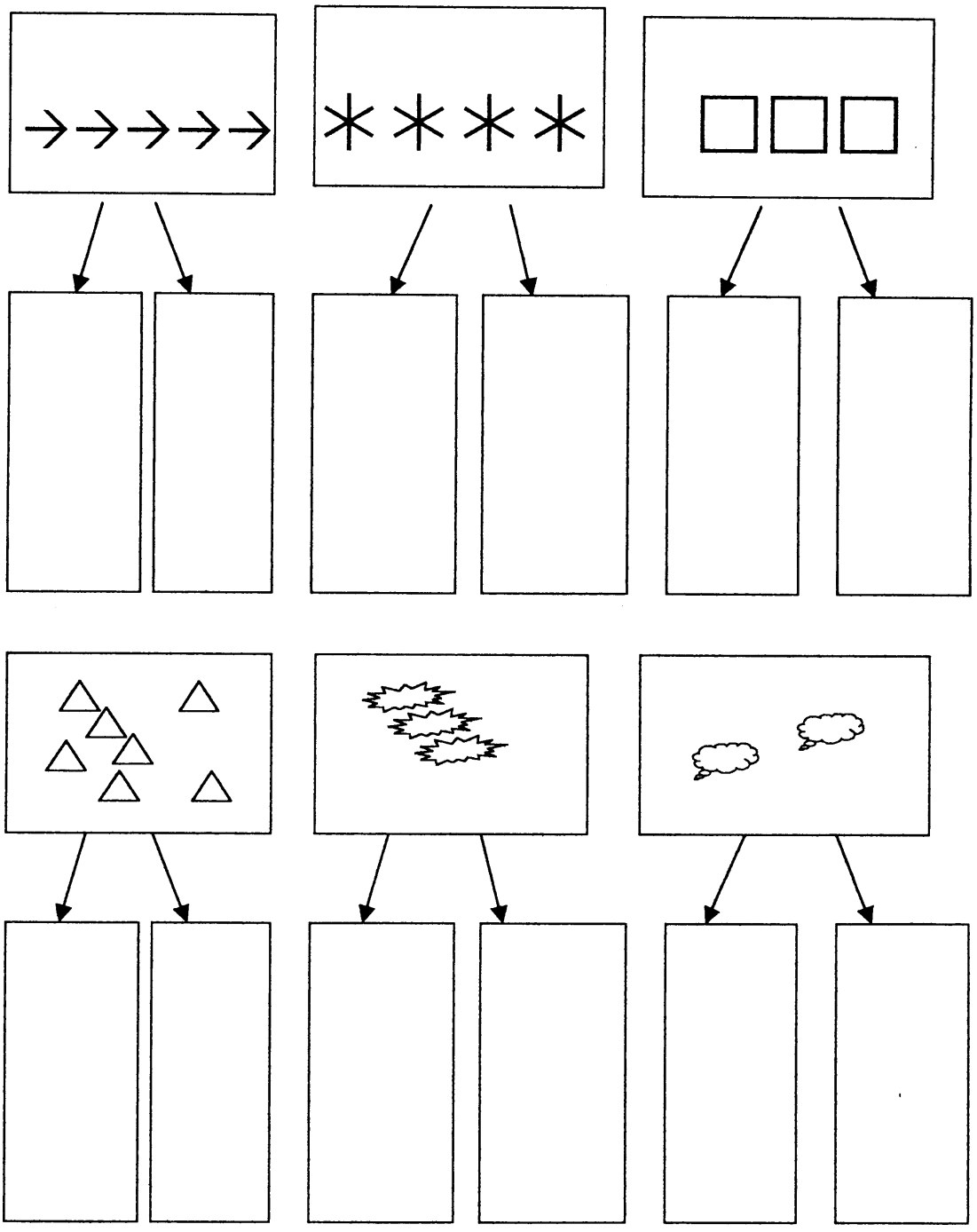

Príloha E
Pracovný list 9
Názov: Porovnávanie množstva

Do veľkých prázdnych štvorčekov nakresli toľko kusov ovocia (hrušiek, sliviek, čerešní, jabĺk), koľko bodiek je vyznačených v malom štvorčeku . Správne doplň <,=,>.

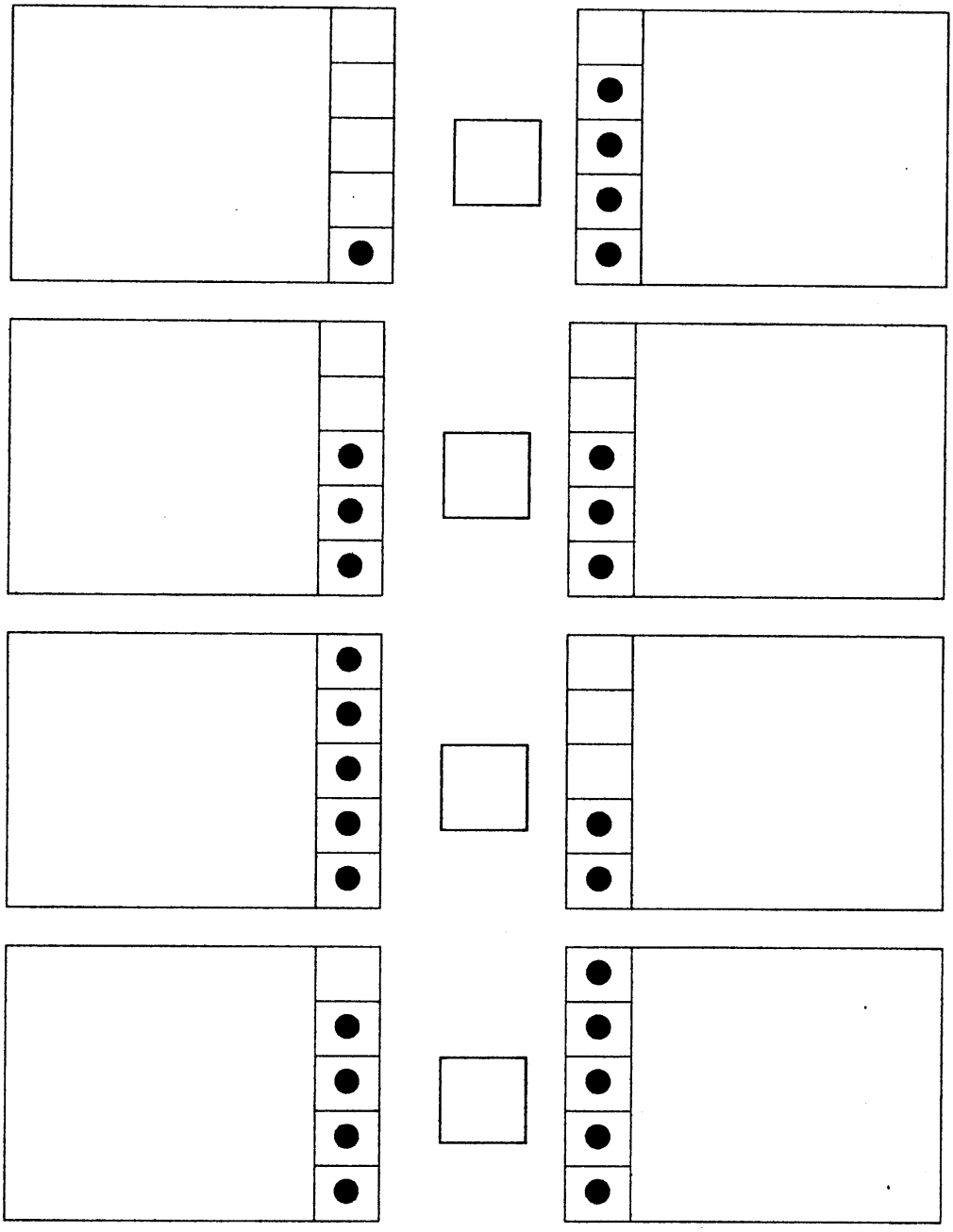

Príloha E
Pracovný list 10
Názov: Porovnávanie množstva (modifikované podľa Kurucz, 2001)

Červenou farbičkou obtiahni ten krúžok, kde je viac obrázkov.
Do malých štvorčekov zapíš číslom, koľko je predmetov v krúžkoch. Čísla porovnaj (=, <, >).

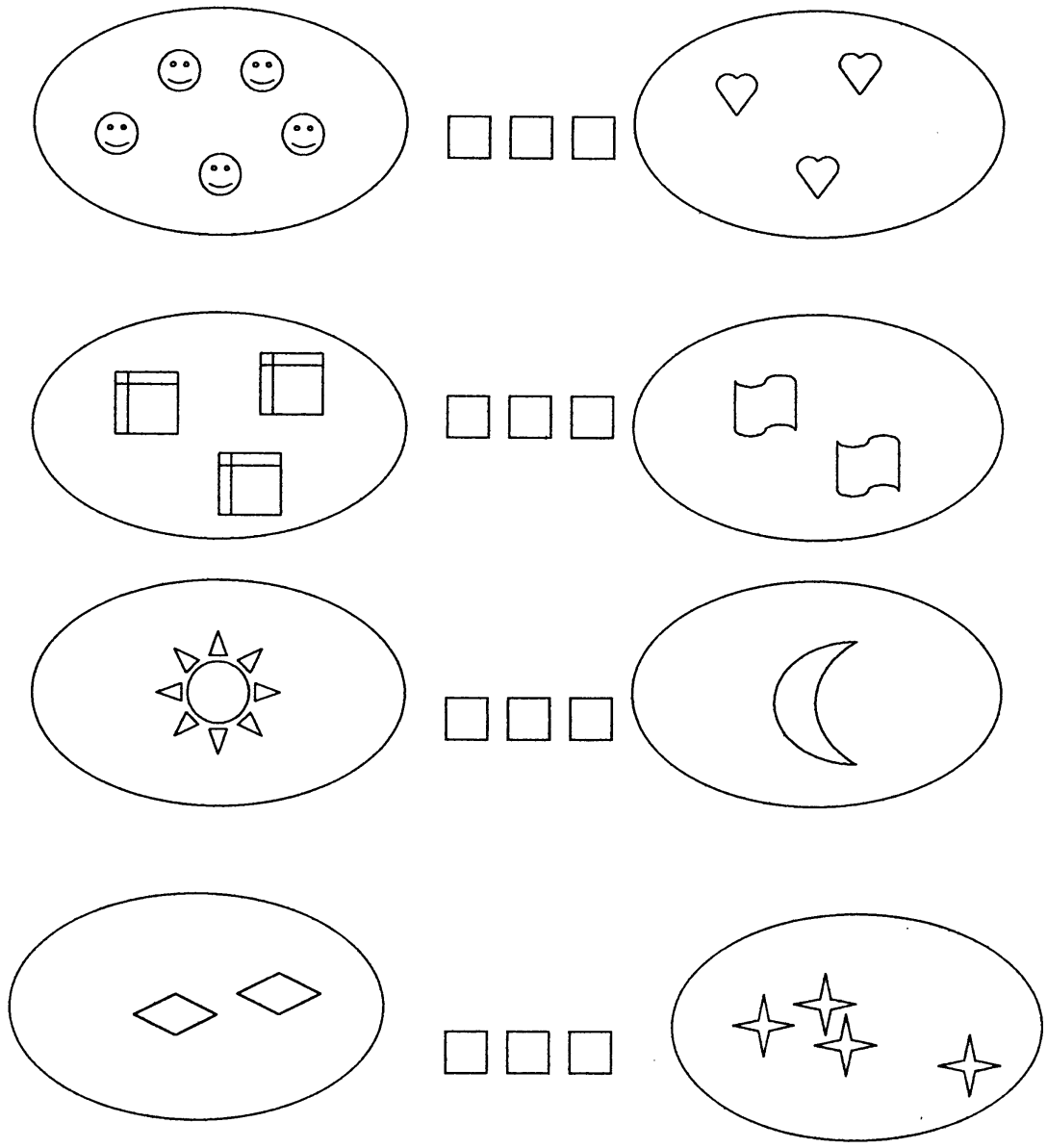

Príloha E
Pracovný list 11
Názov: Porovnávanie množstva

Porovnaj, čoho je viac.

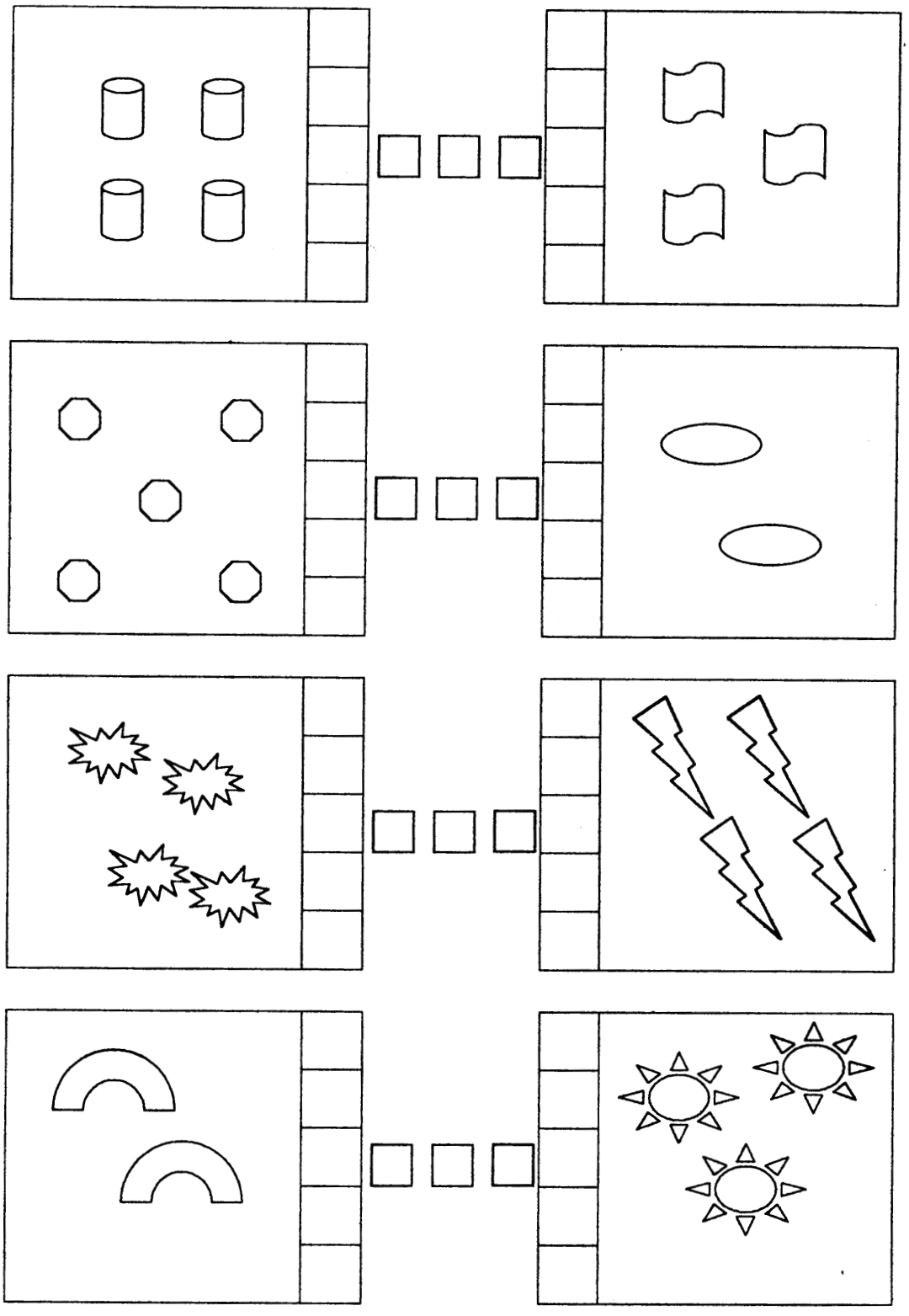

Príloha E
Pracovný list 12
Názov: Bodky a čísla (podľa Bálint, 1995)

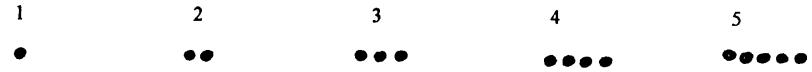

Do ľavého rámčeka nakresli toľko bodiek, koľko je v krúžku vecí.
Ak vieš, do pravého štvorčeka napíš číslo, ktoré sa rovná počtu bodiek.

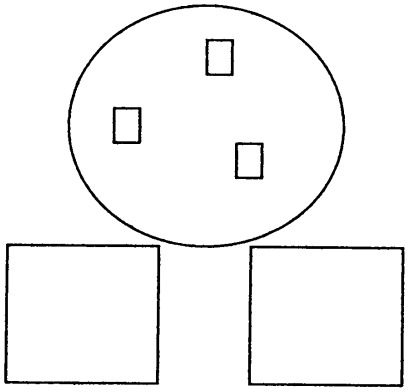

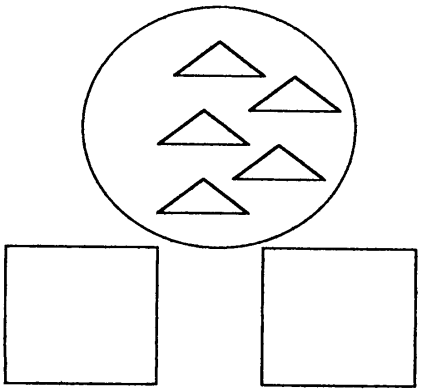

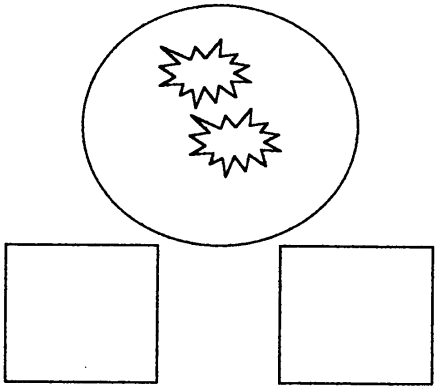

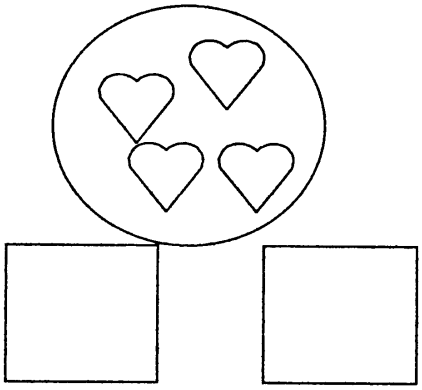

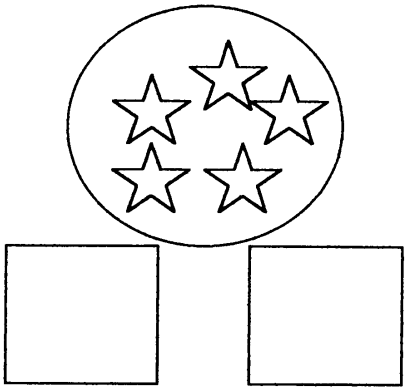

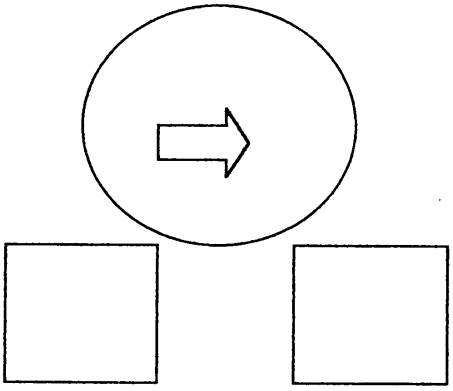

Príloha E
Pracovný list 13
Názov: Koľko je predmetov (modifikované podľa Bálint, 1995)

Spočítaj predmety v krúžkoch. Spoj krúžok s číslom. pri ktorom je rovnaký počet štvorčekov ako je počet predmetov v krúžku.
Predmety, ktorých je rovnaký počet vyfarbi rovnakou farbičkou.

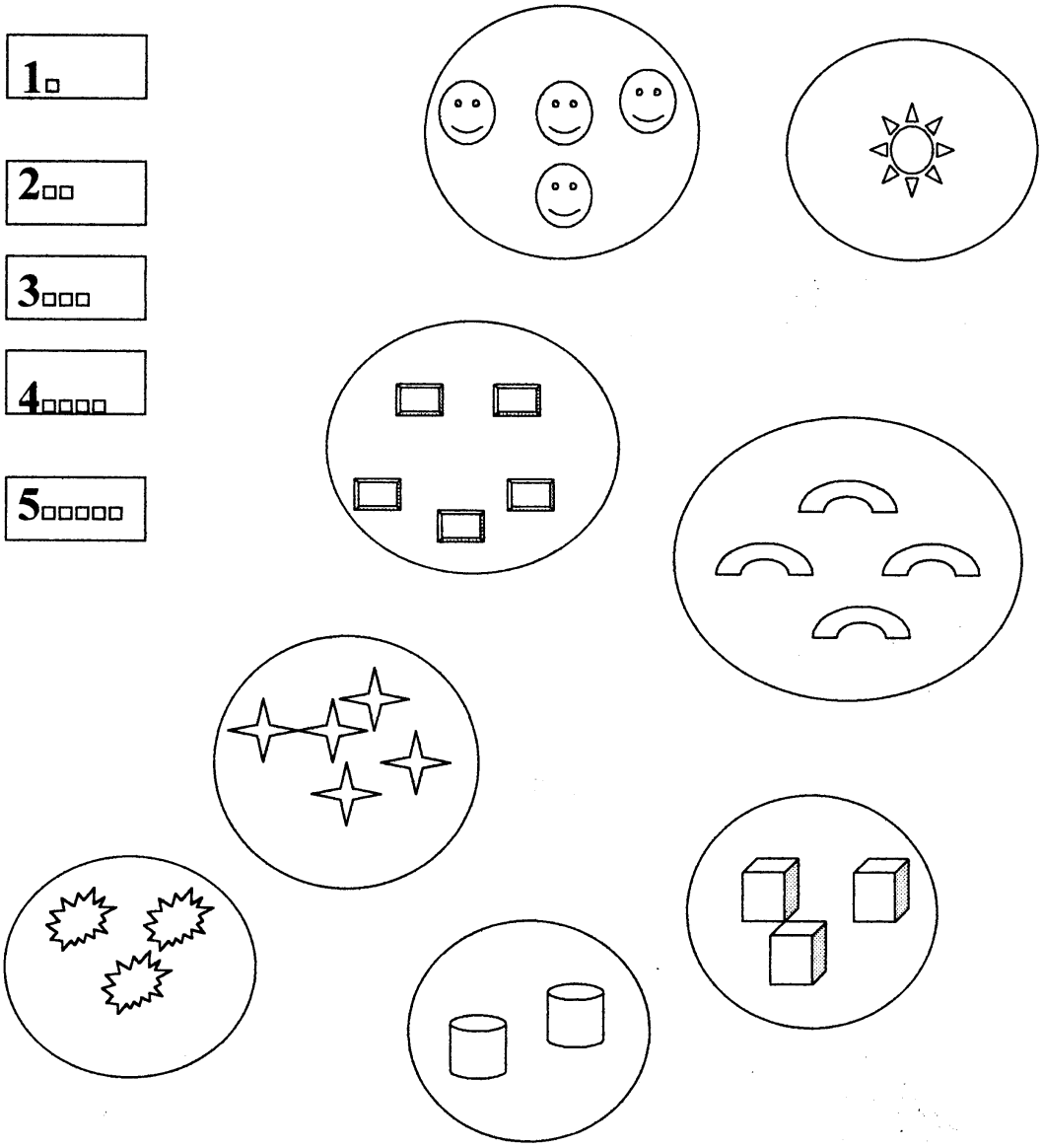

Príloha E
Pracovný list 14
Názov: O viac, o menej

Vyfarbi o dva trojuholníky viac, ako je vyfarbených.

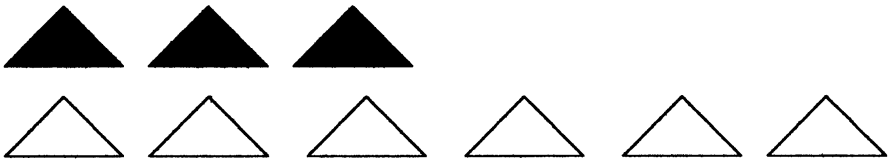

Vyfarbi o jeden kruh viac, ako je vyfarbených.

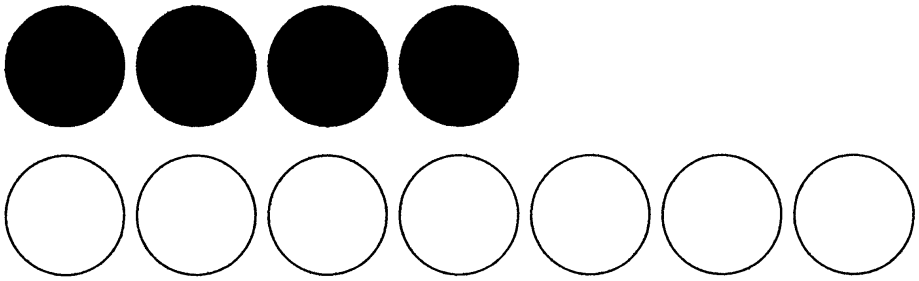

Vyfarbi o tri štvorce viac, ako je nakreslených.

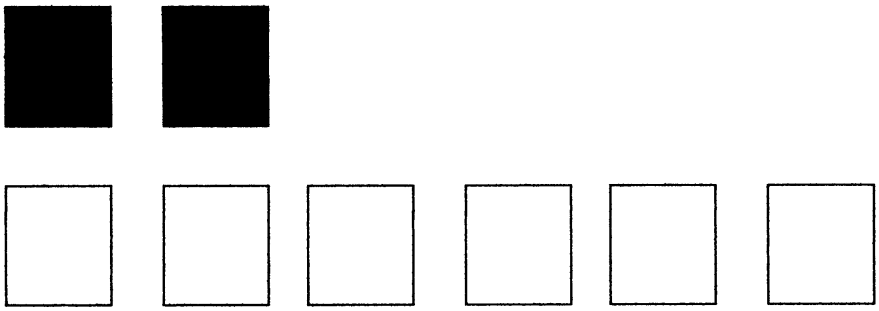

Nakresli o dva obdĺžniky menej, ako je nakreslených.

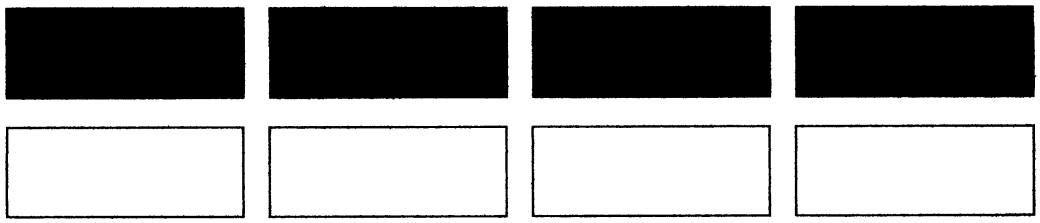

Príloha E
Pracovný list 15
Názov: 1, 2, 3, 4, 5

Jeden krúžok vyfarbi červenou farbičkou, dva zelenou, štyri žltou, päť modrou.

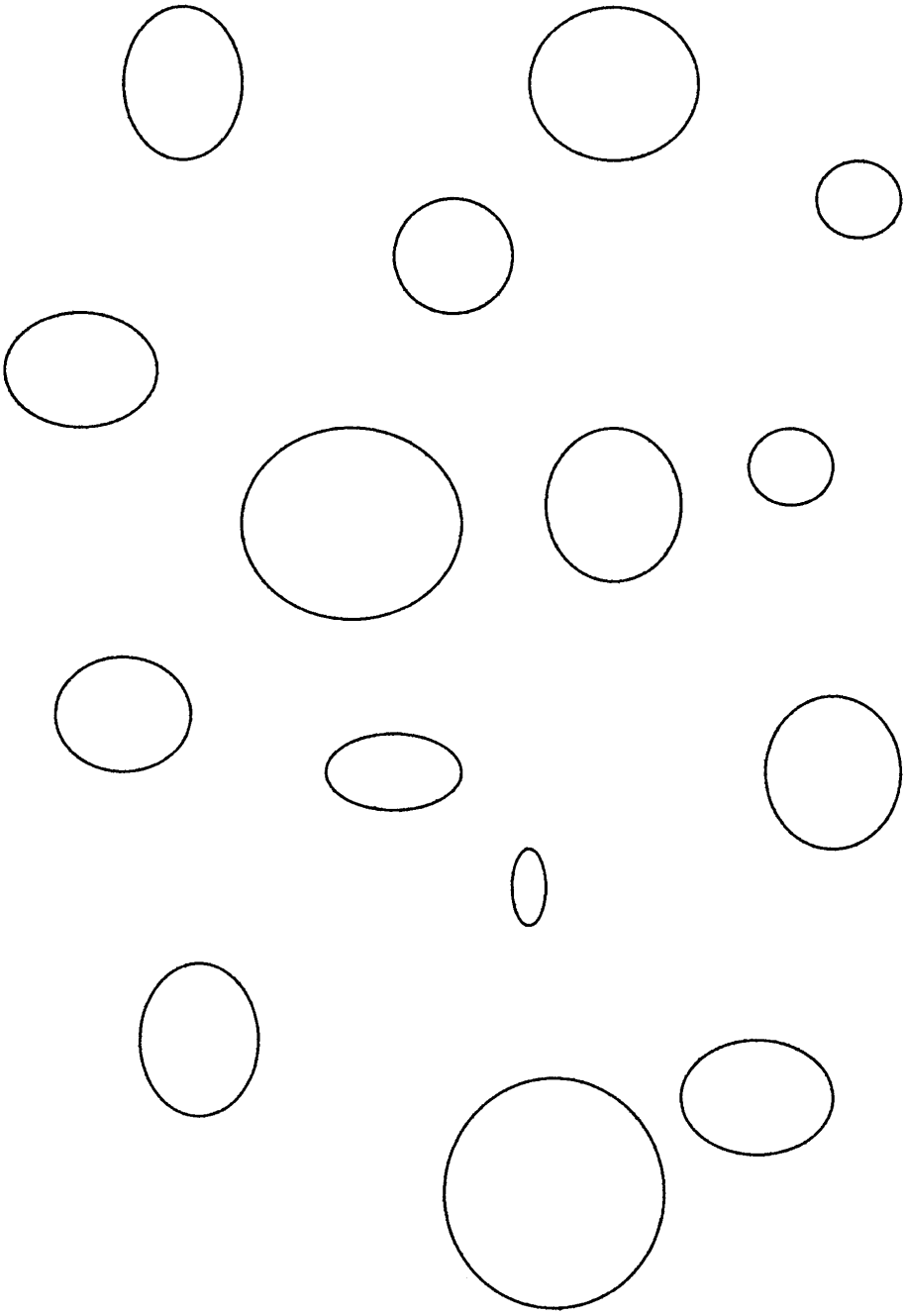

Príloha F

Ukážky hodín v nultom ročníku

Zelený šarkan - farby

Téma: Farby
Základná charakteristika: Praktickým precvičovaní farieb uvedomiť si ich výskyt v prírode.
Cieľ: Určovanie farieb. Poznať a určovať rôzne druhy zeleniny.
Úloha: Vyhľadávať rôzne predmety zelenej farby.
Výchovné zameranie: vzájomná pomoc, dôležitosť získavania poznatkov rôznymi zmyslami
Pojmy: farby, zelená farba, pred, za
Pomôcky: Rôzne druhy zeleniny, farebné obrázky z časopisov, lep, nožnice, PL 5/D, predmety rôznej farby, zelený šarkan v tvare listu.
Časová dotácia: týždeň (1 časť = 1 vyučovacia hodina)

Priebeh vyučovania

1.časť:

Hádanka

– Učiteľ si pripraví rôzne druhy zeleniny (toľko kusov, koľko je žiakov v triede), dá ju do nepriesvitného vrecúška. Vysvetlí deťom postup hry.

Deti sedia v kruhu a podávajú si vrecúško. Kto má vrecúško, vopchá ruku dnu, hmatom zisťuje, akú zeleninu drží v ruke. Skúsi ju pomenovať, až potom ju vyberie z vrecúška. Spoločne skontrolujeme, či správne pomenoval zeleninu. Vrecúško podá ďalšiemu žiakovi. Tak pokračujeme, kým sa nevystriedajú všetci žiaci.

– Porovnávanie, čo všetko zistíme o zelenine len hmatom, len zrakom a keď môžeme zapojiť viac zmyslov. Na záver aktivity učiteľ upozorní na potrebu zraku pri zisťovaní farby.

Triedenie zeleniny podľa farieb

– Hádanka: V ktorom ročnom období sa narodí zelená farba a v ktorom ročnom období je jej najviac?

– Básničkou uvedieme úlohu:

Zelený hrášok šuška
susedke fazuli do uška,
že v jesennej zelenine
pýšia sa aj farby iné.

– Úlohou detí je roztriediť zeleninu podľa farieb. Ku každej skupine priložíme farebný papier prislúchajúcej farby a pomenujeme farbu.

– Spočítanie, koľko kusov zeleniny je v skupinách.

2.časť:

Vyhľadávanie zelenej farby

– Deti v triede, časopisoch vyhľadávajú predmety zelenej farby. Vystrihnú ich a nalepia na zelený farebný papier.

3.časť:

Práca s pracovným listom Zelená PL 5/D

– básnička:

Lístok v šate zelenom,
zatúžil byť šarkanom.
Švihal dlhým chvostom,
zelení mu boli hosťom.
Vraj prišli aj nezvaní
– žltý spolu s červeným.

– Učiteľ si pripraví predmety rôznej farby (predmetov je toľko, koľko je žiakov v triede, prevládajú zelené) a maketu zeleného šarkana v tvare listu. S deťmi dramatizuje let šarka-

na a zbieranie farebných kamarátov predmetov, ktoré má v ruke každé dieťa). Keď deti pristupujú na chvost šarkana, pomenujú svoj predmet a povedia jeho farbu.
Lístok skôr, ako vyschol, zobral rozum do hrsti a s pomocou zelených kamarátov a vetríka sa vydal na dlhý výlet do sveta.
– Farbičku v PL vyfarbia zelenou farbičkou. Pomenujú obrázky, vyfarbia len obrázky, ktoré majú byť zelené.
– Problémová úloha: Nakresli, čo je medzi žabkou a slniečkom.
4. časť:
Vyhodnotenie
Na záver žiaci spoločne s učiteľom vyhodnotia výsledky práce a pripravia výstavku zelenej farby.

Dva - číslo 2

Téma: Číslo 2
Základná charakteristika: Jednoduchá problémová úloha využívajúca rôzne matematické vedomosti a zručnosti k vyvodeniu čísla 2.
Cieľ: Nájsť súvislosti medzi matematickými pojmami a ich praktickým využitím. Poznať číslo 2.
Úloha: Vyvodenie čísla 2 z dominantných pojmov z prírode a v spoločnosti. Tvorenie dvojíc, priraďovanie čísla ku skupine predmetov.
Výchovné zameranie: Sebauvedomovanie, základná štruktúra rodiny, objavovanie tajomstiev.
Pojmy: jeden, dva, tvár, o jeden viac, číslo 2
Pomôcky: zrkadlo, farbičky, papier, vlna, pracovný list PL 2/E
Časová dotácia: 1 vyučovacia hodina

Priebeh vyučovania:

Opakovanie pojmu jeden
– Na úvod hodiny žiaci sedia v kruhu. Učiteľ vysvetlí postup úvodnej aktivity: Oznámi žiakom, že v krabičke priniesol jednu vzácnu vec (v krabičke je pripevnené zrkadlo). Každý žiak sa bude môcť na ňu pozrieť, ale nesmie ostatným prezradiť, čo tam videl. (Žiakom je potrebné vysvetliť, čo by sa stalo, keby hneď prezradili, vykríkli, čo videli.)
– Potom si žiaci zoberú farbičky, papier a nakreslia, čo uvideli v krabičke. Dôležité je ich upozorniť, aby nakreslili všetko, čo videli, aby na nič nezabudli. Kreslia tak, aby to ostatní nevideli. Učiteľ, resp. asistent učiteľa dozerá na kreslenie. Ak niektorému dieťaťu chýba nejaká časť tváre, prinesie mu zrkadlo, aby si mohlo skontrolovať, či nakreslilo naozaj všetko, čo videlo v zrkadle. Na znamenie učiteľa všetci naraz ukážu, čo nakreslili a povedia, čo videli v zrkadle.
– Všetky obrázky sa vložia do krabice, učiteľ (resp. RAU) vylosuje dvojice obrázkov. Ich majitelia si sadnú oproti sebe, navzájom sa budú pozerať do tváre. Pomocou prstov žiaci odpovedajú na učiteľove úlohy :
Ukáž toľko prstov, koľko vidíš na kamarátovi : nosov, úst, hláv.
Číslo 2
Pojem dva (PL 2/E)
- Čo máme na tvári jedno, už vieme, preto teraz povedzte, čoho máme na tele o jedno viac.
Deti postupne hovoria, čoho, majú na svojom tele DVE, zároveň to aj ukazujú.

– V nasledujúcej aktivite sa žiaci presvedčia ako je dôležité, že máme dve oči, uši, nohy, ruky. Zakryjú si jedno oko a to, čo vidia, porovnajú s tým, čo videli dvoma očami. Jednu ruku si dajú za chrbát, len jednou rukou sa snažia vyložiť stoličku na lavicu. Učiteľ uzavrie aktivitu: *Teraz ste skúsili, čo je lepšie jedno oko alebo dve, jedna ruka alebo dve. Príroda zariadila, že najmä ľuďom a zvieratám je smutno samým. Ak máte súrodenca, určite je vám doma veselšie. Aj rodičov máte dvoch - jednu mamičku a jedného otecka.*

Číslica 2, čítanie

– Básnička na vyvodenie tvaru číslice 2:

DVOJKA, hlávka guľatá,
pripomína húsatá.
Dve očká a zobáčik,
unáša ju potôčik.

– Predstavenie čísla 2, jeho správne čítanie.

– Ukážka rôznych dvojíc predmetov.

– Vytváranie rôznych skupín predmetov s dvoma prvkami (skutočné alebo demonštračné predmety, kreslenie alebo odtláčanie pečiatok), priraďovanie čísla 2 .

– Učiteľ pripraví skupiny predmetov s rôznym počtom, žiaci ku skupine s dvoma prvkami priraďujú číslo 2.

– V PL 2/D dokreslia chlapcovi a dievčatku, čo máme na tvári dve.

Záver hodiny

Deti robia pohyby podľa pokynov učiteľa, napríklad: *Vystrč dva prsty! Pred seba polož dve farbičky! Urob dva drepy! Dvakrát tlieskni! Dvakrát vyskoč!*

Vyhodnotenie

Eva Lukáčová
František Godla
Helena Valentová

4 ROZVOJ KOGNITÍVNYCH ZRUČNOSTÍ (PRVOUKA)

ROZVOJ KOGNITÍVNYCH ZRUČNOSTÍ (PRVOUKA)

Úvod 103

1 Ciele a obsah prvouky 103

2 Obsahové zameranie jednotlivých tematických celkov 104
2.1 Téma: Škola 104
2.2 Téma: Rodina 105
2.3 Téma: Jeseň 105
2.4 Téma: Zima 106
2.5 Téma: Naše telo 106
2.6 Téma: Jar 107
2.7 Téma: Zvieratá okolo nás 107
2.8 Téma: Leto 108

3 Námety na dosahovanie edukačných cieľov prvouky v nultom ročníku 109
3.1 Téma: Škola 109
3.2 Téma: Rodina 110
3.3 Téma: Jeseň 110
3.4 Téma: Zima 111
3.5 Téma: Naše telo 112
3.6 Téma: Jar 113
3.7 Téma: Zvieratá okolo nás 113
3.8 Téma: Leto 114

Zoznam použitej literatúry 116
Zoznam odporúčanej literatúry 117

Príloha A - Prvouka 118
Príloha B - Námety na ekologické hry 152
Príloha C - Praktické ukážky vyučovacích hodín 154
Príloha D - Motivačné príbehy, básne a riekanky k jednotlivým vyučovacím témam 159

ÚVOD

Prvouku chápeme ako kompletný vyučovací proces, ktorý rozširuje kognitívne a nonkognitívne zručnosti, vedomosti žiakov a výchovne ich obohacuje. Sprístupňuje poznávanie okolitého sveta, prírodovednú, spoločenskú a sociálnu kultúru. Umožňuje vnímať prostredie, v ktorom dieťa žije a realizovať sa v ňom. Umožňuje pozorovať rozličné javy, triediť, analyzovať, konkretizovať, experimentovať. Dáva priestor pre sebapoznanie a sebahodnotenie, učí vhodne, primerane a pohotovo reagovať, pomáha orientovať sa v okolí, spoločnosti, prostredí, pomáha vytvárať vzťahy k sebe, rodine, spoločnosti. Deti nultého ročníka učí rozmýšľať v schéme: ČO, PREČO a AKO.

1. CIELE A OBSAH PRVOUKY

Prvouka je vyučovací predmet, ktorý sa prelína celým edukačným procesom. Témy a rozvrhnuté podtémy nie sú ohraničené a presne delené na jednotlivé časové etapy. Vyučujúci majú možnosť flexibility a výberu podľa mentálnych možností a schopností detí.

Prvouka obsahuje prírodovedné a spoločenské učivo, ktoré sa špirálovito rozvíja vo vyšších ročníkoch. Obsah sa plní v týchto okruhoch:

Škola
Rodina
Jeseň
Zima
Naše telo
Jar
Zvieratá okolo nás
Leto

Spoločenská časť poskytuje:

- získavanie základných predstáv o postojoch a vzťahoch k rozličným situáciám,
- nadväzovanie kontaktov so životom,
- získavanie schopností a znalostí dôležitých pri vytváraní vzťahov k sebe samému a iným ľuďom,
- poznávanie základných zásad spoločenského správania,
- vytváranie vzťahov k miestu a prostrediu, v ktorom žiak žije,
- osvojovanie si návykov zdravého životného štýlu,
- osvojovanie si zručností dôležitých pre podporu zdravia, bezpečia, osobnej pohody,
- vytváranie zdravých životných návykov a postojov,
- osvojovanie základných pracovných a obslužných činností,
- rozvíjanie vlastného sebasystému, sociálnych vzťahov, sebaobjavovania a sebahodnotenia.

Prírodovedná časť:

- poskytuje informácie o živej a neživej prírode,
- umožňuje sledovanie zmien ročných období pomocou obrazových znakov a priamym pozorovaním prírody,

- umožňuje pozorovaním a experimentovaním chápať javy a zmeny, ktoré v prírode prebiehajú,
- umožňuje poznávanie stavu životného prostredia a jeho vplyvu na kvalitu života,
- umožňuje osvojenie si znalostí a zručností potrebných na vykonávanie jednoduchých pracovných činností,
- zabezpečuje spoluvytváranie zdravého a bezpečného prostredia,
- rozvíja schopnosti prispôsobovať sa prirodzenému vývinu a bežným zmenám,
- vytvára povedomie o vlastnom spolunažívaní so svetom.

2. OBSAHOVÉ ZAMERANIE JEDNOTLIVÝCH TEMATICKÝCH CELKOV

2.1 Téma: ŠKOLA

Podtémy:
Naša trieda
V škole
Cesta do školy
Pracovníci školy

Hlavný cieľ:
- zvládnuť základné orientačné schopnosti,
- poznať prostredie školy, učebne, funkciu a účelovosť školských pomôcok a potrieb,
- ovládať svoje pocity, odbúravať negatívne javy v správaní, rozvíjať schopnosti a znalosti dôležité pri navodzovaní vzťahov dieťaťa k sebe samému a k iným ľuďom,
- vedieť manipulovať so školskými potrebami, používať ich a chrániť
- osvojiť si základné zásady spoločenského správania sa v škole a na verejnosti,
- osvojiť si základné pravidlá bezpečnosti cestnej premávky,
- poznať profesie zamestnancov školy.

Tematické zameranie:
1. Budova školy – učebne, sociálne zariadenie, kuchyňa, jedáleň, školský klub, zborovňa, telocvičňa, areál školy (dvor, ihrisko, školský pozemok...).
2. Zariadenie triedy – nábytok, centrá aktivít, školské pomôcky, potreby a pod.
3. Funkcia rolí (pomôckar, zametač, šatniar, polievač kvetov, zdravotník, knihovník ...).
4. Vzájomné spoznávanie spolužiakov (mená a priezviská) .
5. Režim školy (začiatok vyučovania, prestávky, koniec vyučovania…).
6. Dopravné prostriedky, svetelné znamenia, chodník pre chodcov, križovatka.
7. Funkcia učiteľa, RAU, vychovávateľa, školníka, upratovačky, kuchárky a pod.

2.2 Téma: RODINA

Podtémy:
Rodina a členovia rodiny
Domov a zariadenie domácnosti
Okolie domu
Režim dňa

Hlavný cieľ:
- získať poznatky o rodine a jej funkcii,
- poznať podiel jednotlivých členov rodiny na spoločnej práci v prospech domácnosti,
- vytvárať pozitívny vzťah k miestu a prostrediu, v ktorom žijeme,
- poznať hodnotu predmetov a ľudskej práce,
- poznávať mravné hodnoty v konaní ľudí (čestnosť, úprimnosť, pravdovravnosť…),
- vedieť sa orientovať v okolí domu, na ulici, v štvrti a obci,
- osvojiť si návyky zdravého životného štýlu – denný režim.

Tematické zameranie:
1. Moje bydlisko (adresa, orientácia v obci, meste).
2. Členovia rodiny (príbuzenské vzťahy – otec, mama, brat, sestra, babka, dedko…).
3. Úlohy a povinnosti rodičov.
4. Zamestnanie členov rodiny.
5. Miestnosti v dome (kuchyňa, spálňa, detská izba...).
6. Zariadenie a vybavenie domácnosti.
7. Dôležité budovy v okolí (pošta, zdravotné stredisko, obchod..).
8. Režim dňa, rozdelenie dňa na časti – ráno, obed, večer, deň, noc.
9. Práca, učenie, hra, oddych.

2.3 Téma: JESEŇ

Podtémy:
Jeseň ako ročné obdobie
Počasie v jeseni
Jesenné práce v záhrade – ovocie a zelenina
Jesenné práce na poli

Hlavný cieľ:
- získať poznatky o jeseni ako ročnom období (opadávanie listov zo stromov, odumieranie rastlín...),
- poznať počasie podľa obrazových značiek,
- získať poznatky o zbere úrody v ovocnej záhrade, zeleninovej záhrade, na poli,
- rozvíjať potrebu ochrany životného prostredia,
- poznať činnosti ľudí typické pre toto ročné obdobie,
- poznať pracovné náradie a stroje.

Tematické zameranie:

1. Počasie – obrazové značenie (prší, fúka, vietor, hmla...).
2. Stromy (druhy stromov, listy – rôzne tvary a farby).
3. Oblečenie – časti odevu.
4. Ovocie – jablko, hruška, slivka, orech.
5. Zelenina – mrkva, petržlen, kapusta, kaleráb.
6. Poľné plodiny – zemiaky, kukurica, repa.
7. Zber skladovanie a spracovanie jesennej úrody.
8. Pracovné náradie a stroje pri práci na poli, v záhrade.

2.4 Téma: ZIMA

Podtémy:

Zima ako ročné obdobie
Zimné športy a hry na snehu
Izbové rastliny v zime
Vianočné sviatky

Hlavný cieľ:

- osvojiť si jednoduché poznatky o svete, prírode, o ich rozmanitosti, vývoji a neustálych premenách,
- poznať typické znaky zimy,
- poznať izbové rastliny a ich význam pri estetizácii prostredia,
- poznať tradície vianočných sviatkov rómskej komunity a porovnávať ich s inými kultúrami.

Tematické zameranie:

1. Zima – hlavné znaky zimy (ľad, sneh, mráz…).
2. Počasie v zime (obrazové značky).
3. Zimné športy (sánkovanie, lyžovanie, korčuľovanie…).
4. Izbové rastliny.
5. Vianočné sviatky.

2.5. Téma: NAŠE TELO

Podtémy:

Ľudské telo
U lekára
Hygiena
Starostlivosť o zdravie

Hlavný cieľ:

- získať vedomosti o vlastnom tele a naučiť sa vnímať ho,
- osvojiť si zručnosti dôležité pre podporu zdravia, bezpečia, osobnej pohody a vytvárania zdravých životných návykov,
- vedieť, že človek patrí do prírody a je jej súčasťou,
- pochopiť význam čistoty tela a prostredia pre zdravie,
- poznať funkciu zmyslov,
- zvládnuť základné sebaobslužné činnosti.

Tematické zameranie:

1. Ľudské telo – časti tela.
2. U lekára (zdravotné stredisko – detský lekár, zubný lekár, zdravotná sestra).
3. Základné hygienické návyky a potreby.
4. Zásady prvej pomoci, vybavenie lekárničky.
5. Lekáreň – nebezpečenstvo zneužívania liekov.

2.6 Téma: JAR

Podtémy:

Jar ako ročné obdobie
Jarné rastliny
Jar v záhrade
Veľkonočné sviatky
Deň matiek

Hlavné ciele:

- sledovať skutočné javy a deje v prírode,
- poznať liečivé byliny a ich význam,
- utvárať pestovateľské návyky,
- osvojiť si elementárne poznatky o rastlinách,
- poznať zvyky a tradície veľkonočných sviatkov,
- posilňovať citový vzťah k matke.

Tematické zameranie:

1. Jar ako ročné obdobie (zmeny počasia).
2. Jarné kvety.
3. Liečivé rastliny.
4. Stromy (časti stromu).
5. Pracovné náradie.
6. Zelenina v jarnej záhrade.
7. Veľkonočné sviatky.
8. Matka – rodina.

2.7 Téma: ZVIERATÁ OKOLO NÁS

Podtémy:

Domáce zvieratá
Voľne žijúce zvieratá
Zvieratá a ich mláďatá
Vtáky

Hlavné ciele:

- osvojiť si elementárne poznatky o živote zvierat,
- poznať význam zvierat pre život na Zemi,
- viesť deti k ochrane a zlepšovaniu životného prostredia,
- osvojiť si znalosti a zručnosti potrebné k vykonávaniu jednoduchých činností dôležitých pre starostlivosť o okolie a vytváranie zdravého a bezpečného prostredia.

Tematické zameranie:

1. Zvieratá a ich vonkajšie znaky.
2. Zvieratá a ich spôsob života.
3. Voľne žijúce zvieratá.
4. Vtáky.
5. Domáce zvieratá.
6. Význam domácich zvierat pre život človeka.

2.8 Téma: LETO

Podtémy:

Leto ako ročné obdobie
Letné rastliny
Deň detí
Prázdniny

Hlavné ciele:

- poznať charakteristické znaky leta,
- poznať letné rastliny, ich význam a využitie,
- rozvíjať schopnosti vážiť si život vo všetkých jeho formách, rasová znášanlivosť,
- poznať práva a povinnosti dieťaťa,
- naučiť sa efektívne využívať voľný čas počas letných prázdnin.

Tematické zameranie:

1. Leto ako ročné obdobie (zmeny počasia).
2. Letné rastliny.
3. Práva a povinnosti dieťaťa (postavenie dieťaťa v rodine a spoločnosti).
4. Spolunažívanie ľudí rozličných rás.
5. Voľný čas.

3. NÁMETY NA DOSAHOVANIE EDUKAČNÝCH CIEĽOV PRVOUKY V NULTOM ROČNÍKU

3.1 Škola

A/ Práca s pracovnými listami

1. (príloha A.1.1): Pomenuj obrázky a čiarou spoj s triedou tie, ktoré do nej patria. Tvor jednoduché vety. Upevňuj pojmy vpravo, vľavo, dole. Obrázky vymaľuj. Doporučujeme obrázok zväčšiť a pracovať v skupine.
2. (príloha A.1.2): Povedz, kto je na obrázku. Vymenuj predmety a čiarou spoj predmety potrebné pre činnosť učiteľky. Utvor jednoduché vety. Obrázky vymaľuj.
3. (príloha A.1.3): Povedz, kto je na obrázku. Vymenuj predmety a čiarou spoj predmety potrebné pre činnosť upratovačky. Utvor jednoduché vety. Obrázky vymaľuj.
4. (príloha A.1.4): Pomenuj dopravné prostriedky. Tvor jednoduché vety. Obrázky vymaľuj, vystrihni a zaraď ich, kam patria – cesta, koľajnice, voda, obloha. Odporúčame urobiť nákres na veľký hárok papiera, kde budú deti dopravné prostriedky umiestňovať.

B/ Podporné poznávacie činnosti

- spoločne so žiakmi, rodičmi a AU zriaďte v triede centrá aktivít (začnite s menším počtom – 2 až 3), dvojjazyčne ich pomenujte a výtvarne znázornite, zariaďte ich materiálom, potrebami, pomôckami a porozprávajte sa o činnostiach v jednotlivých centrách;
- zavedenie rolí žiakov a určenie ich povinností;
- exkurzia po škole, v areáli budovy školy;
- beseda s rodičom na tému *Moje spomienky na školu*;
- beseda s upratovačkou a kuchárkou o ich práci;
- pantomíma *Kto som?* – napr. učiteľka, upratovačka, kuchárka, školník, údržbár;
- hra – *Čo sa zmenilo v triede?*;
- hra *Na učiteľku, kuchárku, upratovačku*;
- hra s kockami, stavebnicou – *Postav školu*;
- z kartónových škatuliek vyrob nábytok a zariaď triedu;
- svojpomocná výroba pomôcok, napr. k písmenku „a“ vystrihni a prilep obrázky, ktoré sa na dané písmeno začínajú;
- hry *Na dopravu*;
- pieskový stôl – simulácia dopravnej situácie;
- výroba dopravných prostriedkov zo škatuliek;
- zavedenie kroniky (denníka) o činnosti triedy;
- výroba leporela (školské pomôcky, nábytok, zamestnanci školy…);
- kimova hra – *urči, ktoré pomôcky sa zmenili*; *zapamätaj si čo najviac pomôcok položených na stole*;
- práca s encyklopédiou.

3.2 Rodina

A/ Práca s pracovnými listami

1. (príloha A.2.1): Porozprávaj o obrázku, vymenuj jednotlivých členov rodiny, obrázok vymaľuj a spočítaj. Dokresli ďalších členov rodiny. Upevňuj pojmy vysoký – nízky, malý – veľký, mladý – starý, vpravo – vľavo. Odporúčame obrázok podľa potreby zväčšiť.
2. (príloha A.2.2): Utvor vety podľa obrázkov. Porozprávaj, čo robí tvoja mama. Obrázky vymaľuj.
3. (príloha A.2.3): Pomenuj, čo je na obrázku. Utvor jednoduché vety. Zakrúžkuj nábytok jednou farbou a kuchynské potreby inou farbou.
4. (príloha A.2.4): Tvor vety podľa obrázkov. Obrázky rozstrihaj na časti a usporiadaj podľa svojho režimu dňa. Doporučujeme najprv pracovať spoločne na veľkom formáte.

B/ Podporné poznávacie činnosti

- tvorba rodinného albumu (fotografie možno nahradiť obrázkami);
- tvorba knihy *Moja rodina*;
- tvorba básne *Moja mama*, *Môj otec*, *Moja rodina*;
- výroba nástenky *U nás doma*;
- beseda s rodičom o jeho povolaní;
- práce v pieskovom stole – môj dom a okolie, významné budovy;
- práca s kockami, stavebnicou – stavba domu, štvrtí, dediny, mesta;
- výroba nábytku, domčekov z kartonových škatuliek;
- dramatizácia rozprávky *Domček, kto v tebe býva?*;
- hra *Na rodinu*;
- koláž *Moja rodina* – obrázky z rôznych časopisov;
- práca s encyklopédiou;
- premietanie domáceho videa z rodinných osláv;
- dramatizácia podľa knihy M. Floriana *Budíček*.

3.3 Jeseň

A/ Práca s pracovnými listami

1. (príloha A.3.1): Rozhovor o obrázku. Dokresli ovocie, ktoré zbierame v jeseni v sade. Tvor jednoduché vety. Precvič pojmy na, pod, za, pred, vedľa, hore, dole, vysoko, nízko, vpravo, vľavo. Spočítaj ovocie.
2. (príloha A.3.2): Pomenuj, vystrihni a vlož zeleninu do debničky a ovocie do košíka. Roztrieď ovocie podľa ročného obdobia, v ktorom dozrieva. Tvor jednoduché vety. Obrázky vymaľuj. Odporúčame zväčšiť na veľký hárok papiera a pracovať skupinovo.
3. (príloha A.3.3): Pomenuj náradie a stroje. Tie, ktoré sa používajú na poli, zakrúžkuj jednou farbou a tie, ktoré sa používajú záhrade inou farbou. Obrázky vymaľuj.
4. (príloha A.3.4): Vystrihni listy, rozstrihni ich na polovice a správne zlož. Listy vymaľuj a nalep na strom. Odporúčame pracovať vo väčšom formáte a skupinovo.

B/ Podporné poznávacie činnosti

- vychádzky do prírody, zber jesenných listov a plodov;
- vychádzka na pole, pozorovanie jesenných prác;
- hra na predavačku ovocia a zeleniny;
- hra – *Čo je vo vrecúšku?* – hmatom urči ovocie, zeleninu a iné plody;
- urči podľa chuti (kúsky ovocia a zeleniny), čo ješ;
- vyjadri mimikou tváre počasie (slnečno – úsmev, dážď – mračím sa…);
- hra na moderátora počasia (zhotoviť z kartónovej škatule obrazovku);
- výroba knihy o počasí (aké činnosti robíme, keď je teplo,keď prší…);
- výroba a púšťanie šarkana;
- príprava ovocného koláča s rodičmi;
- zaváranie a sušenie ovocia s rodičmi;
- varenie šípkového čaju, jablkového kompótu, slivkového lekváru;
- výroba zvieratiek a postavičiek z jesenných plodov (gaštan, žaluď, šípky);
- vyhotovenie herbára jesenných listov;
- dramatizácia rozprávky *O repe*;
- výstavka ovocia, zeleniny a jesenných plodov;
- návšteva obchodu s ovocím a zeleninou, príp. konzervárne;
- výroba pečiatok zo zemiakov;
- experimentovanie so semenami ovocia (predklíčenie semena hrušky, jablka);
- výroba leporela (ovocie, zelenina);
- domino – ovocie a zelenina;
- práca s encyklopédiou.

3.4 Zima

A/ Práca s pracovnými listami

1. (príloha A.4.1a): Pomenuj časti postavy a dokresli chýbajúce časti tváre. Dokresli zimnú krajinku.
   (príloha A.4.1b): Pomenuj časti zimného odevu, vymaľuj ich, vystrihni a obleč postavu. Odporúčame pracovať aj s reálnym oblečením.
2. (príloha A.4.2): Pomenuj športové potreby, spoj čiarou, čo k sebe patrí a utvor jednoduché vety. Obrázok vymaľuj. Odporúčame pracovať s reálnymi športovými potrebami.

B/ Podporné poznávacie činnosti

- konštrukčné činnosti – stavby zo snehu;
- experimentovanie na snehu – písanie do snehu paličkou, odtláčanie rôznych častí tela;
- pozorovanie a rozlišovanie rôznych odtlačkov v snehu (ľudské, zvieracie, vtáčie...);
- experimentovanie s izbovými rastlinami (rozmnožovanie odrezkami, presádzanie);
- zisťovanie experimentovaním, čo potrebuje rastlina pre svoj život (teplo, svetlo, voda);
- herbár izbových rastlín;
- ošetrovanie izbových rastlín (odstránenie suchých častí, polievanie, utieranie prachu);

- zodpovednosť dieťaťa za zverenú rastlinku;
- rozhovor s rodičmi o Vianociach ich detstva;
- spoločná príprava kultúrneho programu k Vianociam;
- pečenie drobného vianočného pečiva;
- výroba vianočných pozdravov;
- pomoc rodičov pri vianočnej výzdobe triedy;
- dramatizácia Vianočného príbehu podľa Lukáša ;
- výroba knihy o vianočných zvykoch a tradíciách Rómov;
- výroba darčekov pre rodinných príslušníkov;
- nácvik vianočných kolied;
- práca s encyklopédiou.

3.5 Naše telo

A/ Práca s pracovnými listami

1. (príloha A.5.1a,b): Pomenuj časti tváre, vystrihni a nalep ich na správne miesto, pritom sleduj svoju tvár v zrkadle a porovnávaj. Utvrdzuj pojmy hore, dole, vpravo, vľavo, veľký, malý, zopakuj si farby. Tvor jednoduché vety. Obrázky vymaľuj.
2. (príloha A.5.2): Pomenuj predmety na obrázku, vystrihni a nalep ich do lekárničky. Obrázok vymaľuj.
3. (príloha A.5.3): Pomenuj veci na obrázku, vymaľuj, a vlož do hygienického vrecúška to doň patrí. Odporúčaná hra: vyber z vrecúška predmet, pomenuj ho a utvor vetu.

B/ Podporné poznávacie činnosti

- kimové hry – určovanie chuti (sladký, kyslý, slaný, horký, štipľavý), určovanie hmatom (poznaj svojho kamaráta so zaviazanými očami – *Kto som?*), sluchom (hra na kukučku), čuchom (vôňa, zápach);
- návšteva zdravotného strediska;
- dramatizácia *U lekára*, *V lekárni*, *Kúpanie bábätka*;
- praktické predvádzanie základných hygienických návykov v triede;
- vyhotovenie nástenky *Okienko zdravia*;
- zhotovenie lekárničky z prázdnych škatuliek, fľaštičiek…;
- obkresli (odtlač) svoje chodidlo, ruku a porovnávaj ich;
- beseda s detskou sestrou o hygiene tela a bežných detských chorobách;
- relaxačné cviky na uvoľnenie častí tela;
- pohybové hry (Hlava, ramená, kolená, palce…, Ika-tika gymnastika);
- tvorba knihy *Naše telo*;
- šitie hygienických vrecúšok s rodičmi;
- čítanie rozprávky *Janček Palček s kamarátmi* – dramatizácia;
- premietanie rozprávky *O stratenom kačiatku*;
- práca s encyklopédiou.

3.6 Jar

A/ Práca s pracovnými listami

1. (príloha A.6.1): Pomenuj jarné rastliny a vymaľuj ich. Odporúčame oboznámiť deti s ich liečivými účinkami, príp. zbierať ich a variť čaj.
2. (príloha A.6.2): Rozstrihni jednotlivé časti stromu, pomenuj ich a správne ho zlož. Obrázok vymaľuj a utvor jednoduché vety.
3. (príloha A.6.3): Pomenuj náradie, povedz, čo mu chýba a dokresli. Utvor jednoduché vety a obrázok vymaľuj. Odporúčame využiť reálne náradie.
4. (príloha A.6.4): Povedz, čo vidíš na obrázku, porovnaj so skutočnou zeleninou a chýbajúce časti dokresli. Obrázok vymaľuj, utvor jednoduché vety.

B/ Podporné poznávacie činnosti

- zber jarných kvetov a liečivých rastlín;
- pomoc rodičov pri príprave políčka a výsadbe zeleniny a pri výsadbe stromčekov v areáli školy;
- príprava ikebany;
- herbár liečivých rastlín;
- príprava bylinkového čaju s rodičmi (púpava, podbeľ);
- príprava púpavového medu s rodičmi;
- pletenie venčekov z púpavy;
- výroba ozdôb zo stoniek púpavy (prsteň, náramok, korálky, píšťalka);
- experimentovanie so semenami zeleniny;
- tvorba leporela – jarné kvety;
- experimentovanie s vetvičkami stromov (zlatý dážď, čerešňa);
- príprava chlebíkov s reďkovkou, cibuľkou..;
- príprava jarnej nátierky a jarného šalátu;
- pieskový stôl – kvetinová a ovocná záhrada;
- pantomíma *Uhádni, čo robím!* (činnosti – polievať, sadiť, plieť..);
- spoločná výzdoba triedy s rodičmi k sviatkom jari;
- dramatizácia rozprávky *Išlo vajce na vandrovku*; pohybová hra *Kozička je v záhrade*;
- beseda s rodičmi na tému *Veľká noc môjho detstva*;
- príprava tradičného rómskeho jedla;
- pletenie korbáčov za pomoci rodičov;
- zdobenie veľkonočných kraslíc rôznymi technikami;
- pečenie a zdobenie medovníkového srdiečka ku Dňu matiek;
- dramatizácia hry na mamičku a deti;
- zapojenie sa do jarného upratovania triedy a okolia školy;
- práca s encyklopédiou.

3.7 Zvieratá okolo nás

A/ Práca s pracovnými listami

1. (príloha A.7.1): Pomenuj zvieratká na obrázku, vystrihni a ulož ich spať. Tvor jednoduché vety. Zvieratká spočítaj, obrázok vymaľuj. Odporúčame pracovať vo väčšom formáte a skupinovo.

2. (príloha 4.7.2): Pomenuj zvieratká na obrázku a čiarou ich spoj s potravou, ktorou sa živia. Tvor jednoduché vety o užitočnosti týchto zvierat. Obrázky vymaľuj.
3. (príloha A.7.3): Pomenuj zvieratká na obrázku, spoj zvieratko a jeho mláďa. Spočítaj ich a obrázky vymaľuj. Tvor jednoduché vety.
4. (príloha A.7.4): Vystrihni zvieratká, zlož správne jednotlivé časti tela a pomenuj ich. Utvor jednoduché vety a obrázky vymaľuj.

B/ Podporné poznávacie činnosti

- návšteva rodiny, ktorá chová domáce zvieratká;
- návšteva obchodu so zvieratami, resp. ZOO;
- zhotovenie vtáčej búdky s pomocou rodičov;
- zhotovenie pexesa vtákov, zvierat;
- skladanie z papiera – origami;
- puzzle – obrázky zvierat;
- pantomíma *Uhádni, aké som zviera, vták?*;
- podľa zvuku uhádni, aké som zviera alebo vták;
- dramatizácia rozprávky *Zatúlané húsa*, *Pampúšik*, *Koza rohatá a jež*, *O kozliatkach*, *O kohútikovi a sliepočke*, *Máša a medveď, O červenej čiapočke*, O *psíčkovi a mačičike*, *Môj macík*;
- pieskový stôl – hospodársky dvor;
- hra „Zvierací bazár“ (rôzny materiál – obrázky zvierat – priradiť k výrobku zvieratko, z ktorého je vyrobený);
- hra na obchod so zvieratkami;
- práca s encyklopédiou – vyhľadávanie známych zvierat (učiteľka k nájdenému zvieratku pridá nejakú zaujímavosť);
- tvorba knihy – domáce zvieratá, voľne žijúce zvieratá, vtáky;
- tvorba leporela – mláďatá;
- príprava jedál z vajíčok a mlieka za pomoci rodičov (praženica, pomazánka, šalát, omeleta, puding, detská krupica, kakao, mliečne koktaily);

3.8 Leto

A/ Práca s pracovnými listami

1. (príloha A.8.1): Pomenuj lúčne kvety na obrázku, dokresli chýbajúce časti. Obrázky vymaľuj a utvor vety. Odporúčame pracovať vo väčšom formáte.
2. (príloha A.8.2): Pomenuj hmyz na obrázku, vymaľuj ho, vystrihni a nalep na miesto, kde sa najčastejšie vyskytuje.
3. (príloha A.8.3a,b): Rozhovor o obrázku. Vyber hračky vhodné na pieskovisko, vymaľuj ich, vystrihni a nalep. Tvor jednoduché vety. Odporúčame pracovať vo väčšom formáte a skupinovo.
4. (príloha A.8.4): Zadanie úloh počas letných prázdnin, vysvetlenie odkazov – prázdninová zmluva.

B/ Podporné poznávacie činnosti

- ikebany z lúčnych kvetov;
- zber lúčnych kvetov, výroba herbára;
- koláže s použitím lisovaných rastlín;

- výroba vonných vrecúšok zo sušených aromatických rastlín;
- pieskový stôl – lúka v lete;
- dramatizácia rozprávky *O dvanástich mesiačikoch*, *Kuriatko v obilí*;
- tvorba knihy – rastliny v lete.

ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY

BARTOŇOVÁ, M.: Přípravná třída pro děti ze sociokultúrne znevýhodneného prostředí. In: Predškolská výchova, 2001/2002, č. 2, s. 17.

BEHÚŇOVÁ, M.: Experimentálne zavedenie nultých ročníkov. In: Učiteľské noviny, 1995, č. 3, s. 5.

BRIATKA, A.: Skúsenosti z výchovy cigánov – Rómov. In: Vychovávateľ, 1993, č. 7-8, s. 31-32.

ČERVEŇÁKOVÁ, D. a kol.: Prvouka v 1. a 2. ročníku základnej školy – metodický materiál. Bratislava: ŠPÚ, 1994.

DOUŠKOVÁ, A.: Prvouka – učenie o sebe, prírode a spoločnosti. Prešov: MPC, 2001.

ĎURIČEKOVÁ, M.: Edukácia rómskych žiakov. Prešov: MPC, ISBN 80-8045-211-3.

GUZIOVÁ, K. a kol.: Program výchovy a vzdelávania detí v materských školách. 1999. ISBN 80-967721-1-2.

HANSENOVÁ, K. a kol.: Výchova a vzdelávanie detí predškolského veku k demokracii. Žiar nad Hronom: NŠD, 2002.

HVIZDOVIČ, Ľ. a kol.: Vyhodnotenie prieskumu v postavení rómskeho dieťaťa a žiaka vo výchovno-vzdelávacom systéme SR. Prešov: MPC, ISBN 80-8045-266-0.

ISENBERG, I. a kol.: Výchovno-vzdelávací program orientovaný na dieťa. Žiar nad Hronom: APRINT, 2000.

KLEIN, F.: Schuler Arbaitblätter. Donau Worth, 1974.

Krok za krokom – alternatívna metodická príručka pre prvý stupeň ZŠ. Žiar nad Hronom: APRINT, 2000. ISBN 80-89103-00-6.

MACEJKOVÁ, M. a kol.: Prípravný nultý ročník v ZŠ pre šesťročné deti nepripravené pre úspešný vstup do školy. Prešov: MPC. ISBN 80-8045-218-0.

MACZEJKOVÁ, M.: Projekt zriaďovania prípravného ročníka v ZŠ. In: Učiteľské noviny, 2000, č. 37, s. 3.

Metodická príručka pre predškolskú výchovu „Krok za krokom“. Žiar nad Hronom: NŠD, 1999. ISBN 80-968292-0-3.

Nadácia Škola dokorán: Ako vychovávať dojčatá a batoľatá (preložené z angličtiny). Žiar nad Hronom: NŠD, 2002.

PETRASOVÁ, A.: Vývoj učenia o prírode a spoločnosti v obsahu a cieľoch vzdelávania. Prešov: Manacon, 1999. ISBN 80-85668-88-2.

Práva dieťaťa. Bratislava: Mladé letá, 1990. ISBN 80-06-00323-8.

Program výchovnej práce v jasliach a v materských školách. Bratislava: SPN, 1985.

ROSSKOPOVÁ, E.: Pracovné listy „Vecné učenie“, 1. a 2. ročník. Bratislava: Slovenská kartografia, 1996.

SELLERSOVÁ, M. J. G. a kol.: Aplikovaný výskum vo výchove a vzdelávaní žiakov, súčasné trendy. Žiar nad Hronom: Artek, 2001.

STANKO, J. – STANKOVÁ, A.: Pracovný zošit k prvouke. Košice: Východoslovenské Vydavateľstvo. ISBN 80-89020-08-9.

ŠAFFOVÁ, A.: Dieťa z málopodnetného rómskeho prostredia v prípravnom ročníku ZŠ. In: Naša škola, 1998/1999, č. 1, s. 36.

ŠTIHOVÁ, A.: Návrh časovo-tematického plánu pre prípravný ročník ZŠ. Vytváranie integrovaných tried. Podľa angl. originálu Creating inclusive classroom, 1999. editovala Eva Končoková.

TROCHTOVÁ, I.: Rozvojový jazykový program pre rómske deti. Prešov: Rokus, 2002. ISBN 80-89055-21-4.

TUREK, M.: Diplomová a rigorózna práca. Prešov: PF PU, 2001. ISBN 80-8872243-8.

ZOZNAM ODPORÚČANEJ LITERATÚRY

BANGA, D.: Maľovaná rómčina. Bratislava: Romani kultura.
BANGA, D.: Genibarica. Žiar nad Hronom: APRINT, 2000.
Časopis Ľuluďi. Vydavateľstvo Luma pre Romani Kultura, Bratislava.
FAJČÍK, J.: Brúsime si jazýček – Kam zvieratká bežia. In: Včielka, 1999, č. 1, s. 5.
HAĽAMOVÁ, M.: Brúsime si jazýček. In: Včielka, 1998, č. 8. s. 8.
HARNIŠOVÁ, M.: V septembri som prváčikom. Košice: Nomi , ISBN 80-88958-28-8.
HERZÁNOVÁ, M.: Aj my lietame. In: Včielka, 1997, č. 8, s. 12-13.
HERZÁNOVÁ, M.: Poďme spolu do lesa. In: Včielka, 1997, č. 9, s. 10-11.
HUBSMANNOVÁ, M.: Amari Abeceda. Fortuna, 1998.
KONŠTIAKOVÁ, D.: Poznáte zvieratá ? In: Včielka, 1998, č. 6, s. 10-11.
KONŠTIAKOVÁ, D.: Poznáte zvieratá? In: Včielka,1998, č. 10, s. 10-11.
KOVÁČIK, Š.: Bude škola. ADADE. ISBN 80-88976-11-1.
KRAJŇÁKOVÁ, V.: Hádankové kráľovstvo. In: Učiteľské noviny, 1998, č. 15, s. 5.
KRAJŇÁKOVÁ, V.: Hádankové kráľovstvo. In: Učiteľské noviny, 1998, č. 23, s. 5.
KUNDRÁTOVÁ, B.: Postavenie rómskych detí v školských a mimoškolských kolektívoch. In: Vychovávateľ, 1995, č. 9-10, s. 24-25.
LYSÁKOVÁ, M.: Piesne, hry a riekanky detí predškolského veku. Bratislava: SPN, 1989.
MRVOVÁ, A.: Dramatická výchova v materskej škole. Bratislava: Metodické centrum MšaV SR, 1992.
NOVÁKOVÁ, M.: Rok predškoláka „Jar“. Košice: Nomi, 1997. ISBN 80-88958-00-8.
NOVÁKOVÁ, M.: Čáry- máry predškoláka „Jar a leto“. Košice: Nomi. ISBN 80-968018-9-9.
NOVÁKOVÁ, M.: Príbehy Janka a Aničky „Odkiaľ je rodina“. Košice: Nomi. ISBN 80-88958-29-6.
NOVÁKOVÁ, M.: Rok predškoláka „Zima“. Košice: Nomi. ISBN 80-968018-6-4.
STRASSMEIER, W.: 260 cvičení pro deti raného veku. Praha: Portál, 1996.
ŠIMANSKÝ, Z. – MERLIN, V.: Hry pomáhají s problémy. Praha: Portál, 1996.
ŠÚPLATA, V.: Moje najmilšie zvieratká v lese. Bratislava: Junior, 1994. ISBN 80-7146-181-4.
TOMEŠ, J. – HUBA, M.: Pracovný zošit „Jar“. Prievidza: Boletus. ISBN 80-967897-0-8.
VASILKOVÁ, N.: Pozri ako rastú – Káčatko. Bratislava: Champange avantgarde, 1992. ISBN 80-7150-039-9.
VÁGNEROVÁ, E.: Predškolská príprava rómskych detí. Vydaná za finančnej podpory Nadácie pre deti Slovenska z grantu „Hodina deťom“.

Príloha A

Prvouka

Príloha A
Pracovný list
Názov: Centrum

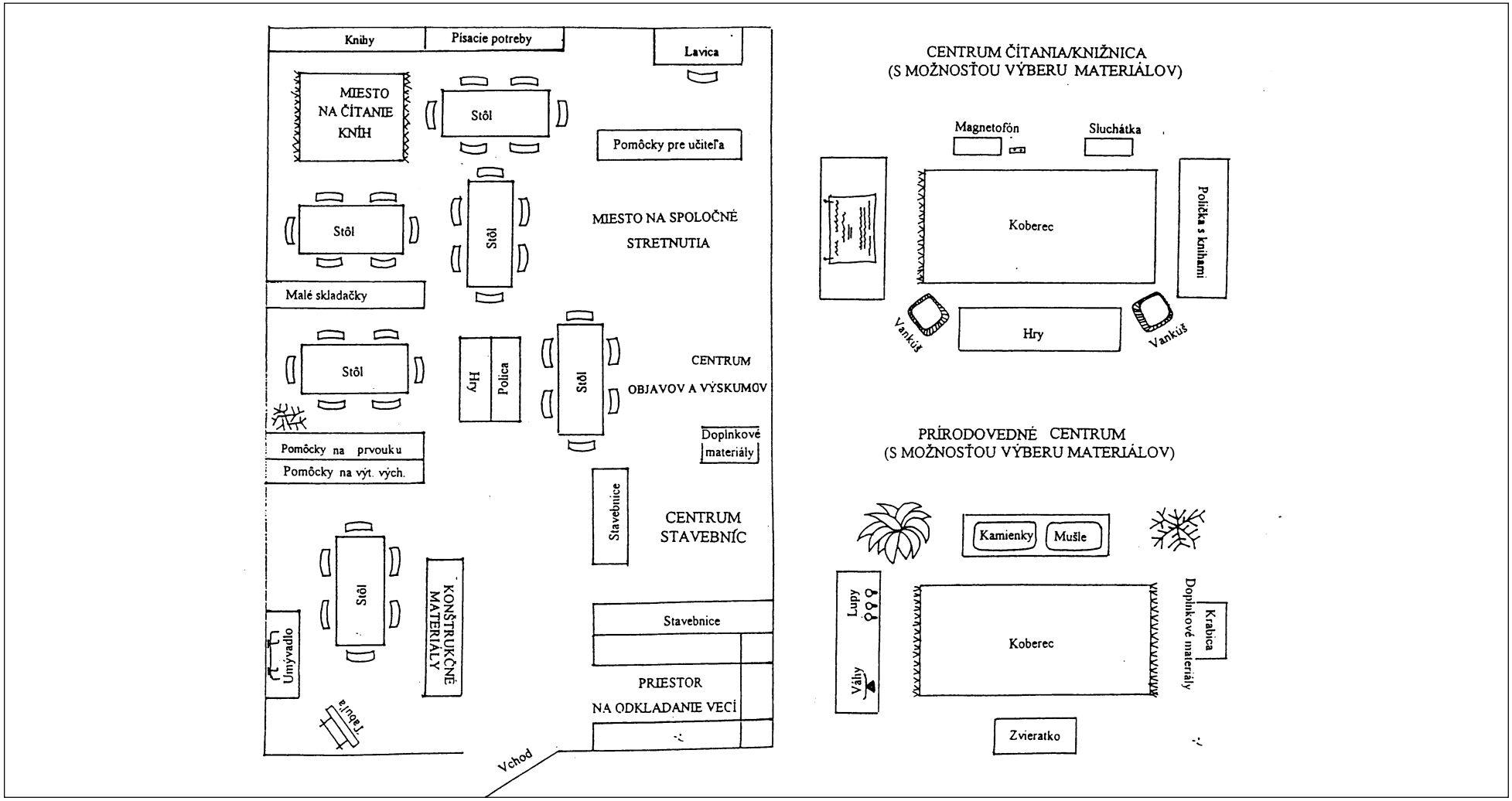

Príloha A
Pracovný list 1.1
Názov: Čo patrí do triedy

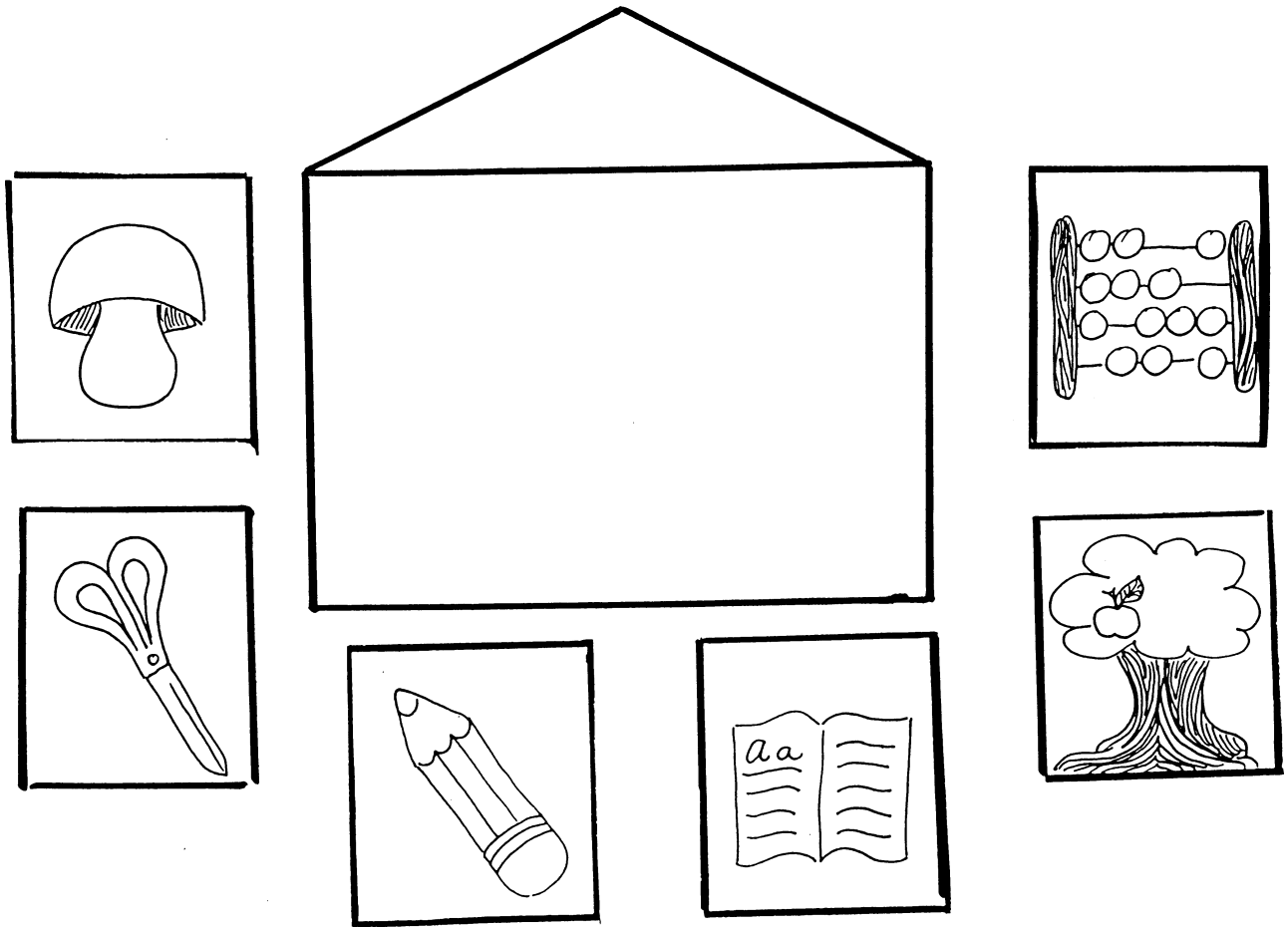

Pomôcka pre učiteľa :

dom	**kher**
huba	**chundrul**
nožnice	**nožňička**
ceruzka	**ceruzka**
zošit	**pisanka**
počítadlo	**počitadlos**
strom	**kašt**

Príloha A
Pracovný list 1.2
Názov: Potreby učiteľky

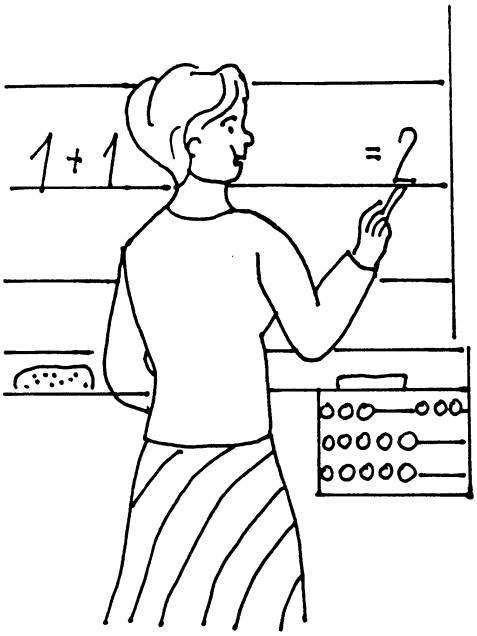

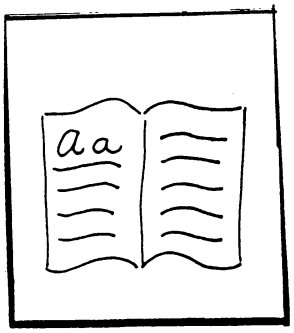

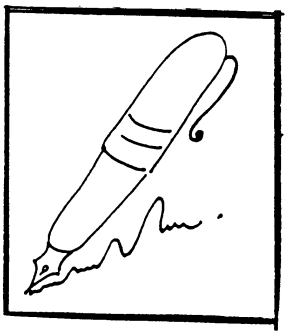

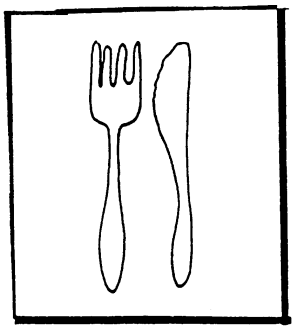

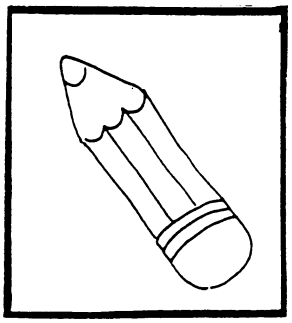

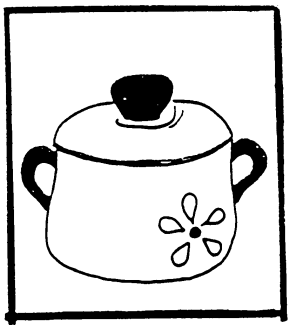

Pomôcka pre učiteľa :

Učiteľka píše na tabuľu.	**E učiteľka pisinel pre tabuľa.**
zošit	**e písanka**
vidlička, nožík	**e vidlička the e čhuri**
hrniec	**e piri**
ceruzka	**e ceruzka**
pero	**o pororo**

Príloha A
Pracovný list 1.3
Názov: Potreby upratovačky

POTREBY UPRATOVAČKY

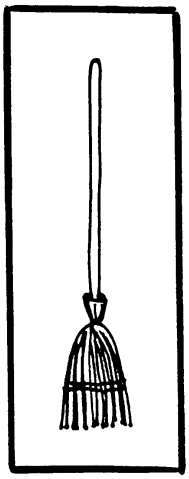

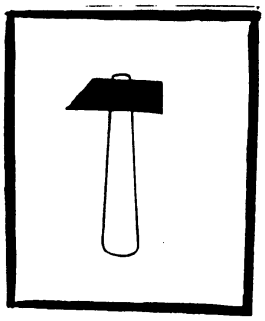

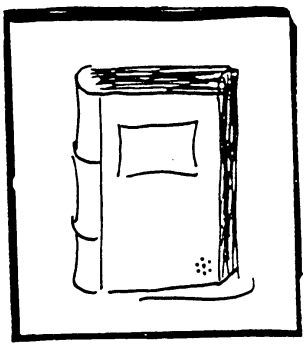

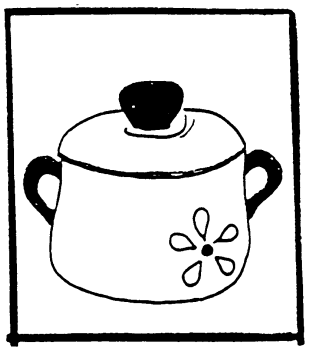

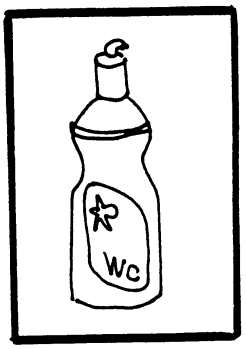

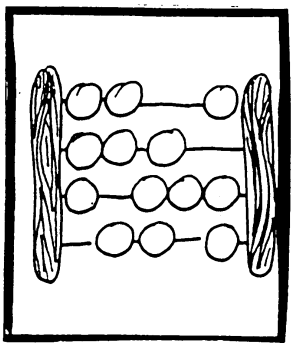

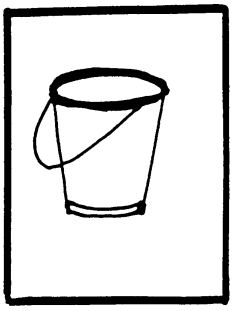

Pomôcka pre učiteľa :

kniha	**e genď i**
kladivo	**o čokanos**
metla	**e šuľadi / e metla/**
deodorant	**o žužardo pro WC**
upratovačka	**e upratovačka**
hrniec	**e piri**
vedro	**e vedra / o vedros/**
počítadlo	**o počítadlos**

Príloha A
Pracovný list 1.4
Názov: Dopravné prostriedky

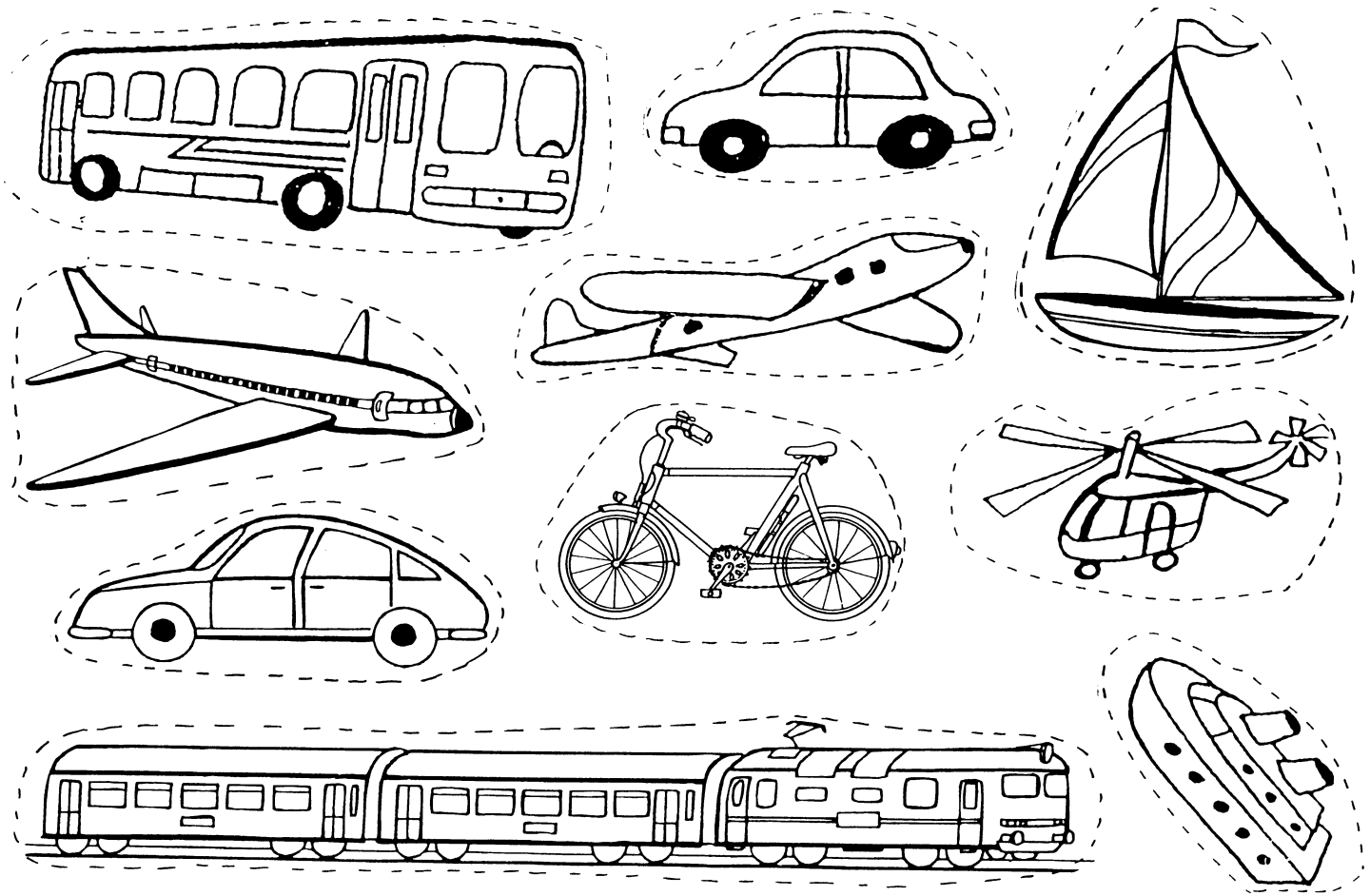

DOPRAVNÉ PROSTRIEDKY

Pomôcka pre učiteľa :

autobus	**autobusis**
auto	**motoris, vurdon**
plachetnica	**plachetňica**
lietadlo	**eroplanos**
bicykel	**bicigľa**
helikoptéra	**helikoptéra**
vlak	**mašina, vonato**
parník	**parňikos**

Príloha A
Pracovný list 2.1
Názov: Moja rodina

MOJA RODINA

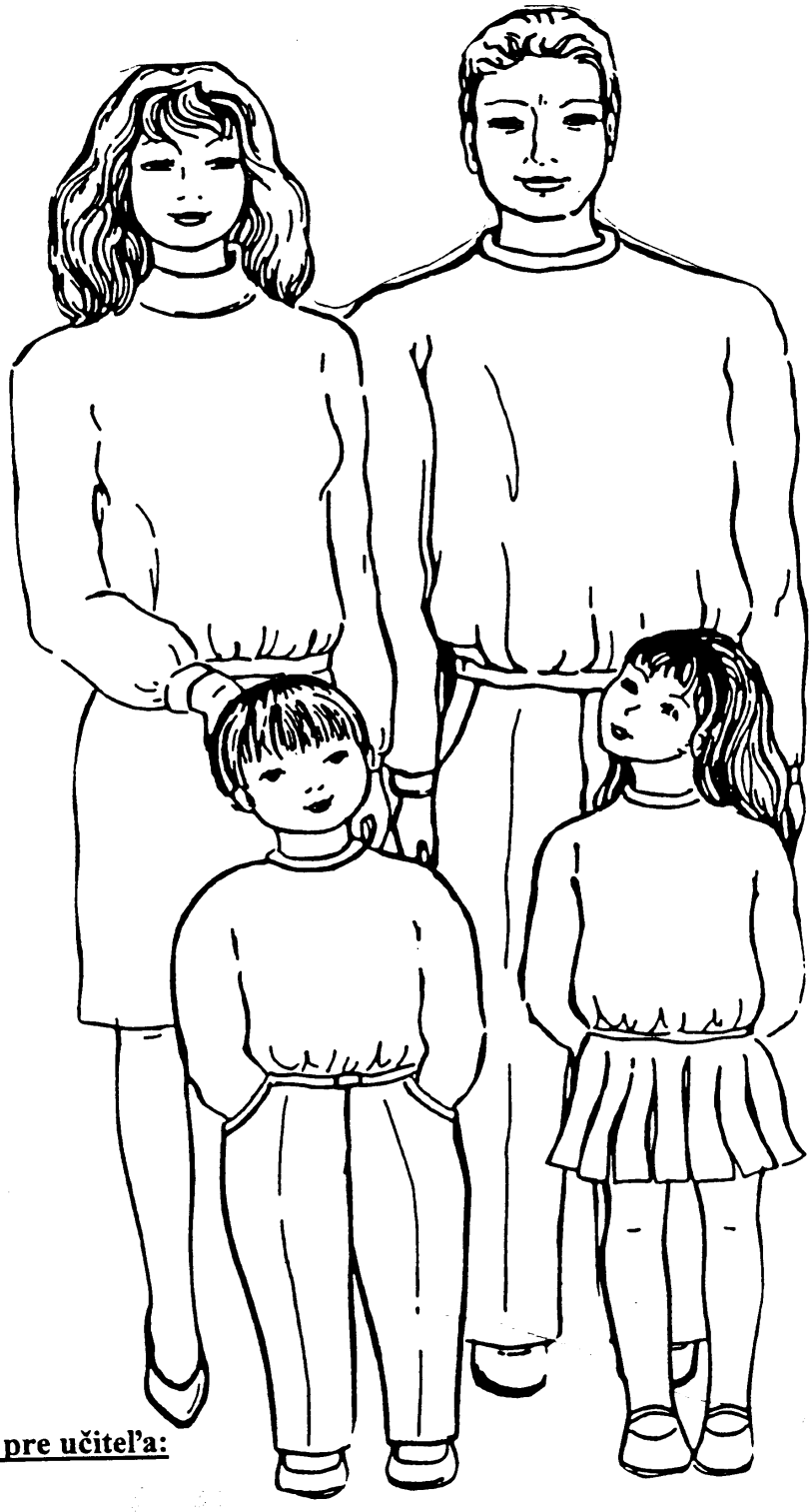

Pomôcka pre učiteľa:

otec	**o dad**
mama	**e daj**
dievča	**e čhajori**
chlapec	**o muršoro**

Príloha A
Pracovný list 2.2
Názov: Čo robí mama

ČO ROBÍ MAMA

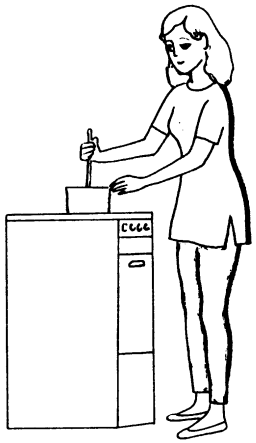

Pomôcka pre učiteľa :

Mama varí.	**E daj tavel.**
Mama oblieka.	**E daj urel la čhajora.**
Mama kŕmi.	**E daj del te pijel le čhavores.**
Mama perie.	**E daj thovel avri o gada.**
Mama vyšíva.	**E daj avri sivel.**
Mama podáva obed.	**E daj del la čhajorake o dilos.**

Príloha A
Pracovný list 2.3
Názov: Potreby domácnosti

POTREBY V DOMÁCNOSTI

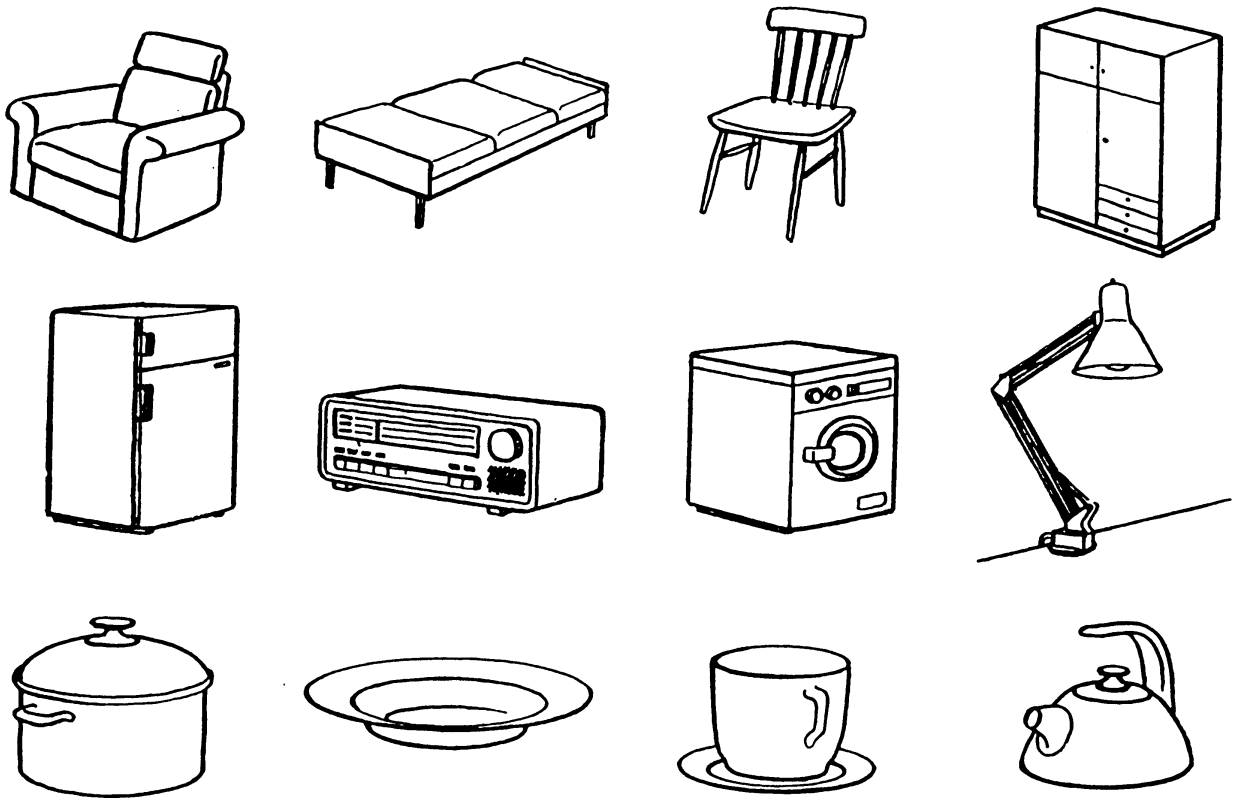

Pomôcka pre učiteľa :

fotel	o foteľis
váľanda	e valenda
stolička	o stolkos
skriňa	e skrinka
lampa	e lampa
práčka	e o radios
chladnička	e chladnička
čajník	o čajnikos
rádio	o radios
šálka	e kučori
tanier	o taniris
hrniec	e piri

Príloha A
Pracovný list 2.4
Názov: Denný režim

DENNÝ REŽIM

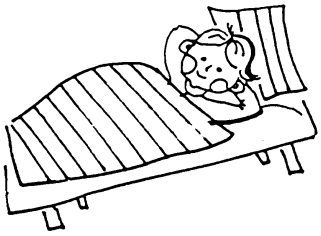

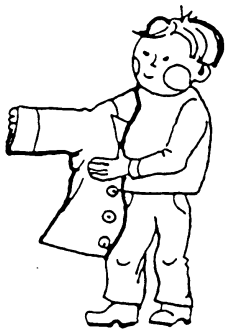

Pomôcka pre učiteľa :

Čo robí ?	So kerel ?
hrá futbal	bavinel futbalis
obeduje	chal o dilos
umýva sa	thovel pes
spí	sovel
učí sa	sikhľol
oblieka sa	urel pes
ide	džal
hrá sa	bavinel pes

Príloha A
Pracovný list 3.1
Názov: Jeseň v záhrade

JESEŇ V ZÁHRADE

Pomôcka pre učiteľa:

Otec stojí na rebríku	**O dad ačhel pre rebrina**
Chlapček mu pomáha	**O čhavoro leske šigitinel**

Príloha A
Pracovný list 3.2
Názov: Ovocie a zelenina

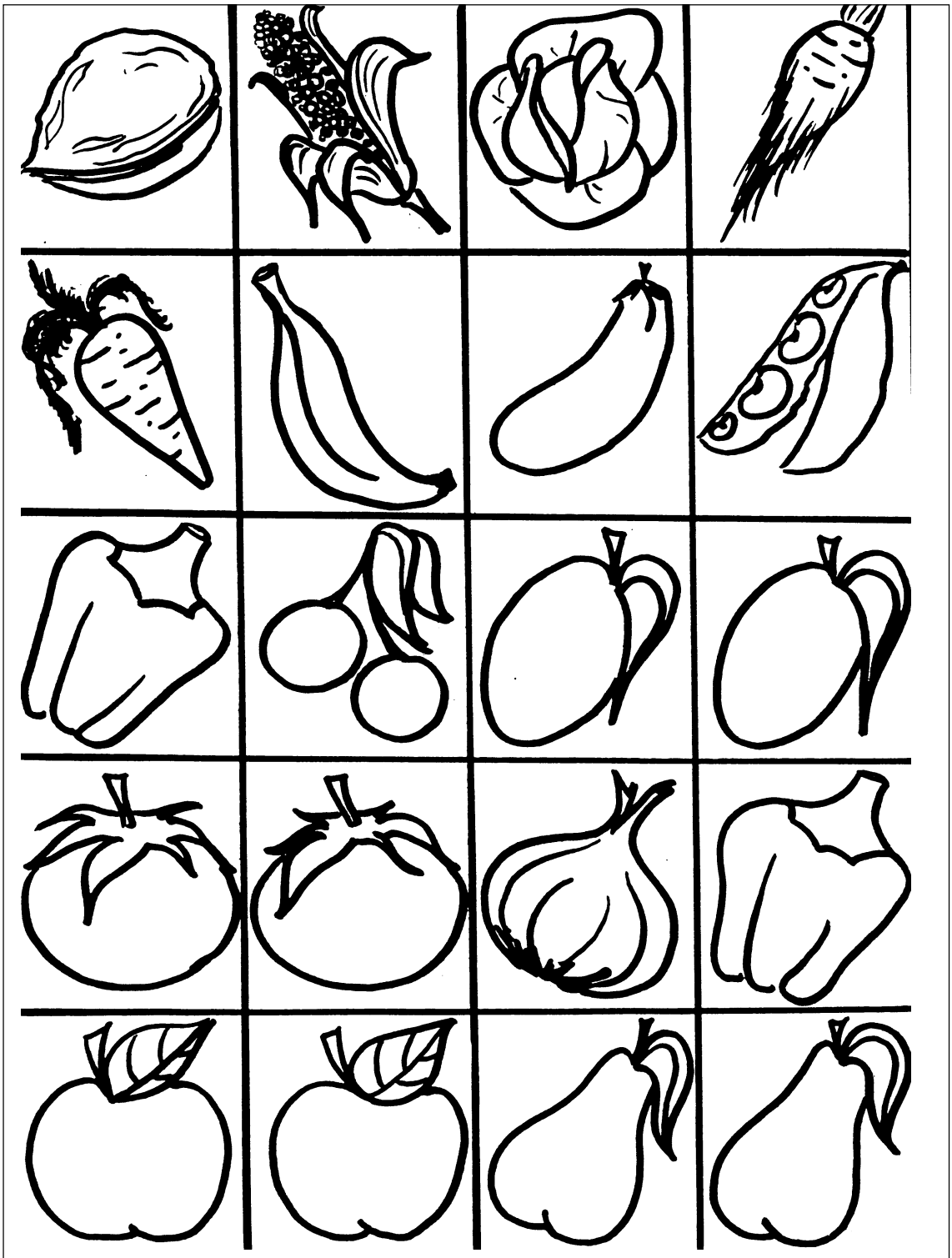

Denašel svetoha hiros, hoj tutar nulťakos pes tutar ačhel.
Ov la školatar na daral, pro drom pes kisitinel.
Pisinel, kreslinel lošanes, e škola hiňi leskro amal (kamaratos).
E abeceda prindžarel, o sami zgenavel.
Jekh, duj, trin, štar, panč,
čhavale, ko man arakhela maj ?
Lošanel pre Tute
Tiri sikhľarďi (učiteľka).

Keci ori ?
So kerel ?
Ochto ori
Chal tosarutno chaben
Dešuduj ori
džal te sovel
Efta ori
sikhľol

Príloha A
Pracovný list 3.3
Názov: Náradie a nástroje

NÁRADIE A STROJE

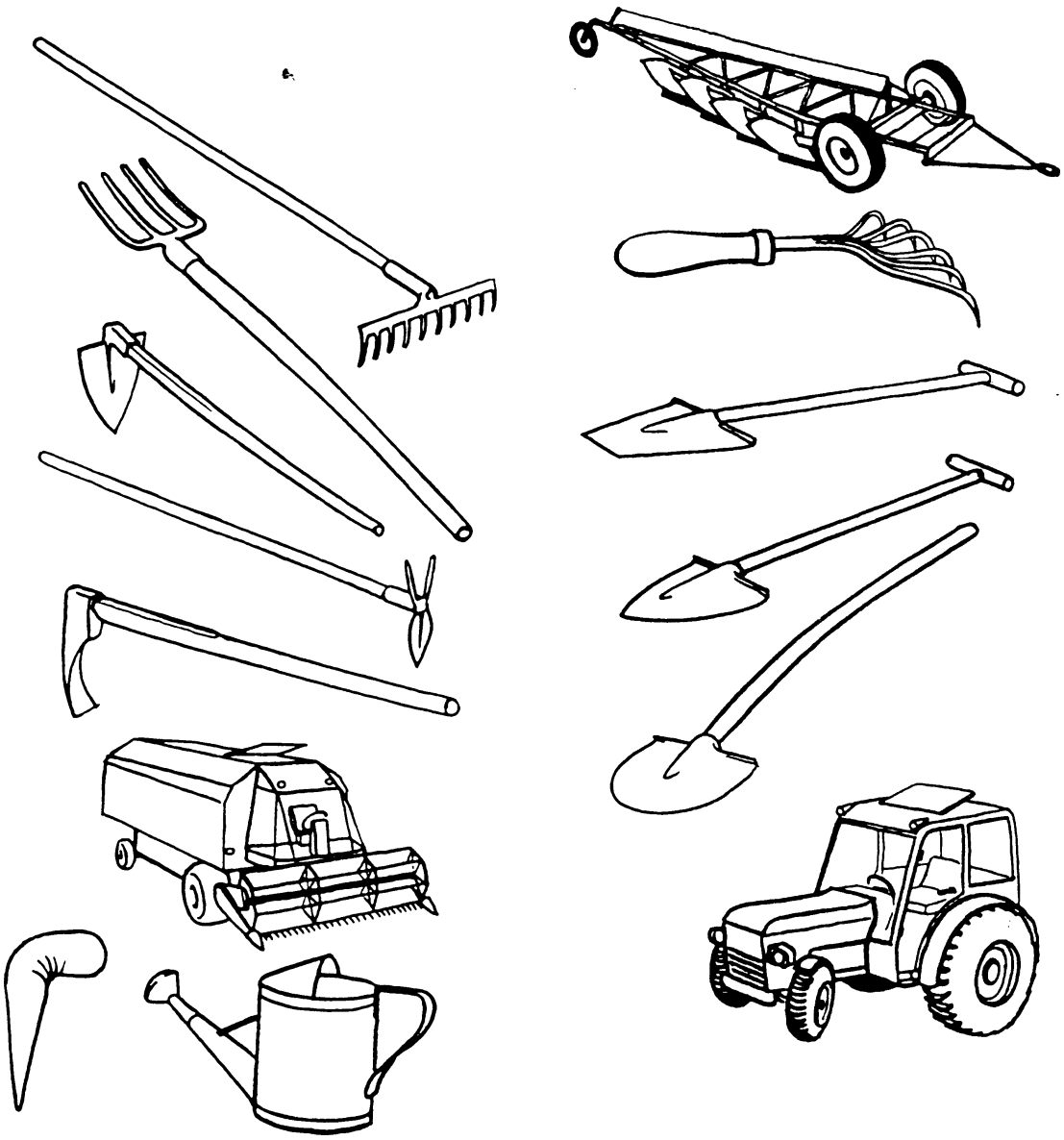

Pomôcka pre učiteľa:

hrable	**hrabľi**
kombajn	**kmobajnos**
motyka	**motika**
polievačka	**konvica**
pluh	**pluhos**
lopata	**lopata**
ryľ	**ryľos**
traktor	**traktoris**

Príloha A
Pracovný list 3.4
Názov: Listy

LISTY

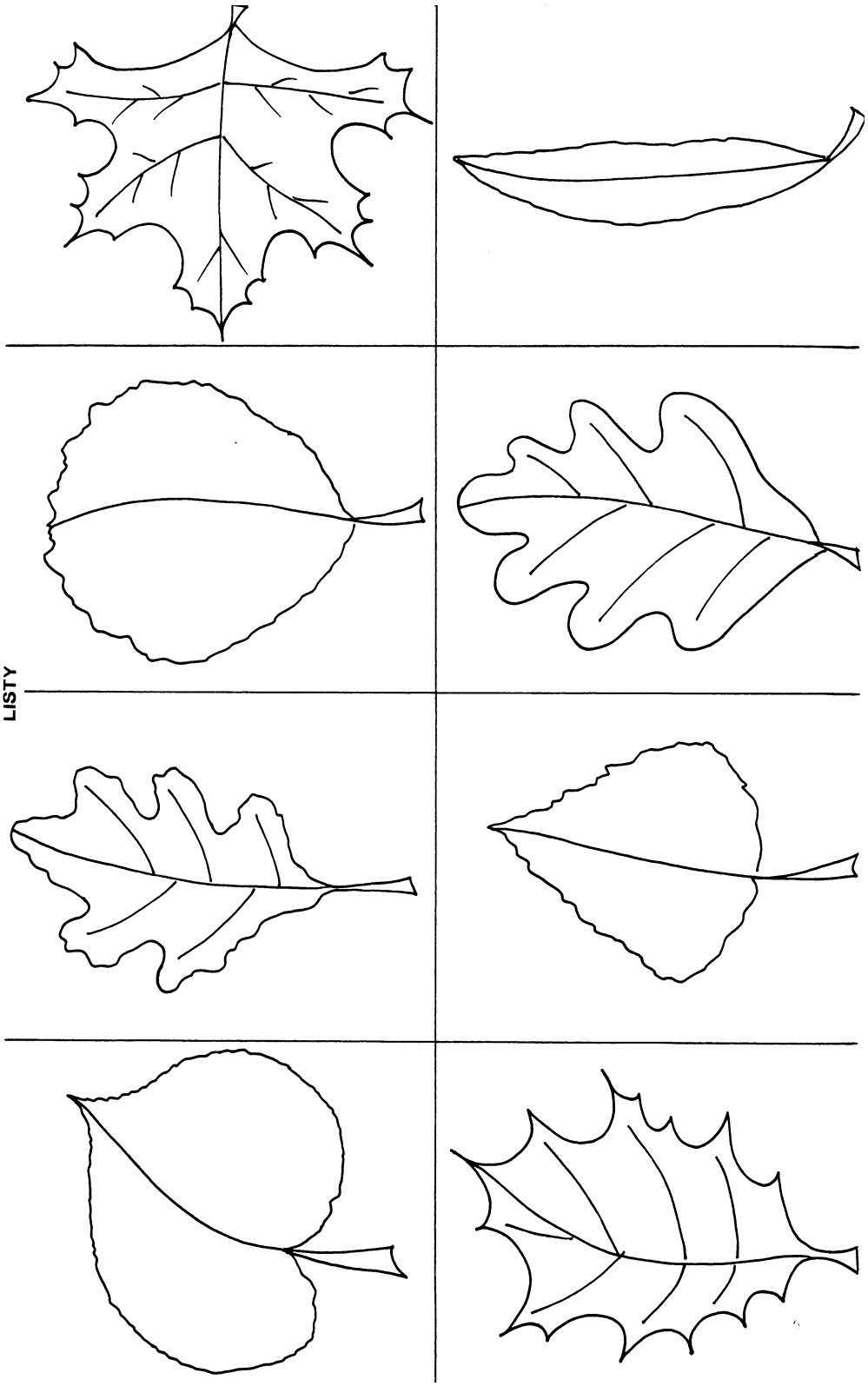

Pomôcka pre učiteľa:

Vystrihni a vymaľuj listy Strihin avri the avri maľin

Príloha A
Pracovný list 4.1a
Názov: Postava

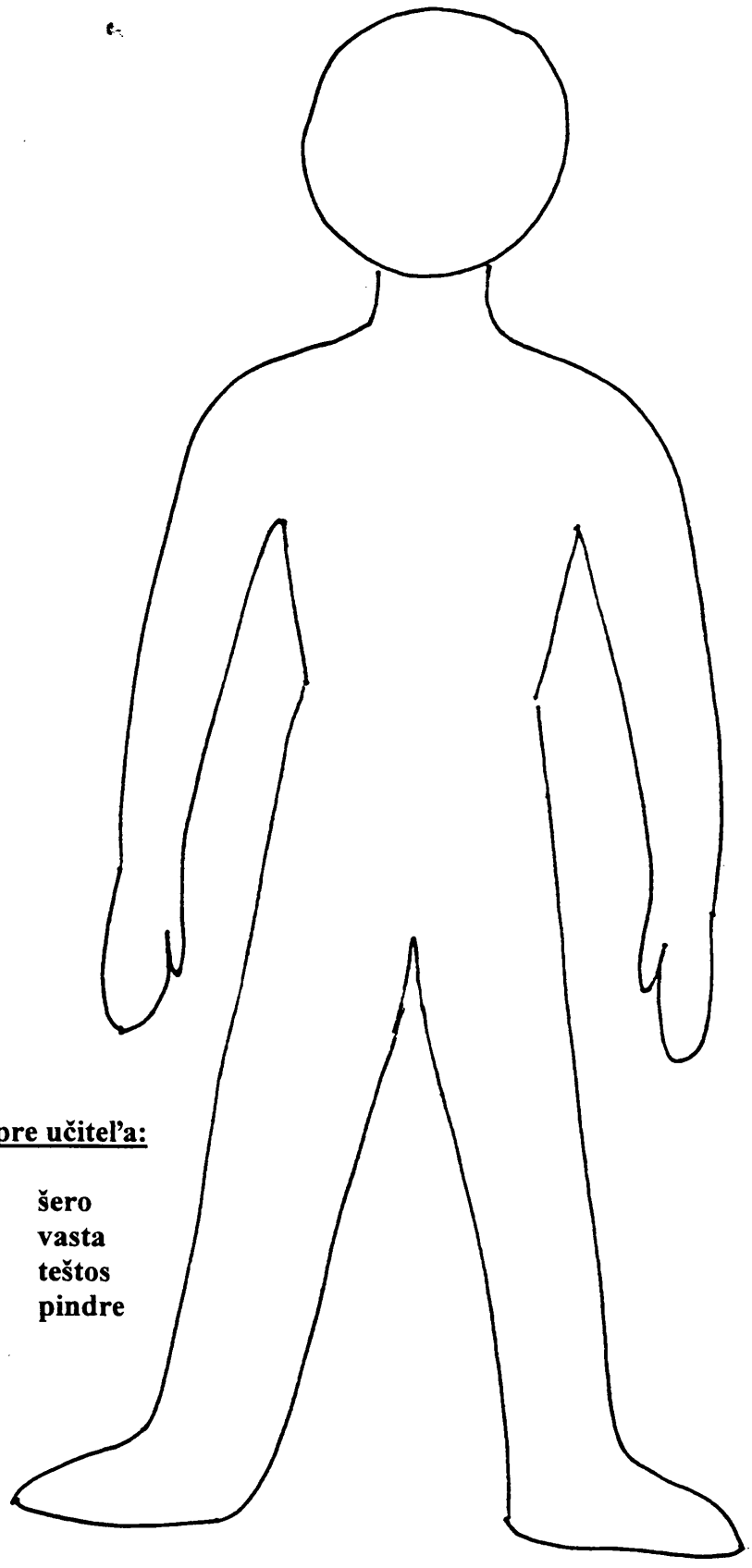

Pomôcka pre učiteľa:

hlava	**šero**
ruky	**vasta**
telo	**teštos**
nohy	**pindre**

Príloha A
Pracovný list 4.1b
Názov: Oblečenie

OBLEČENIE

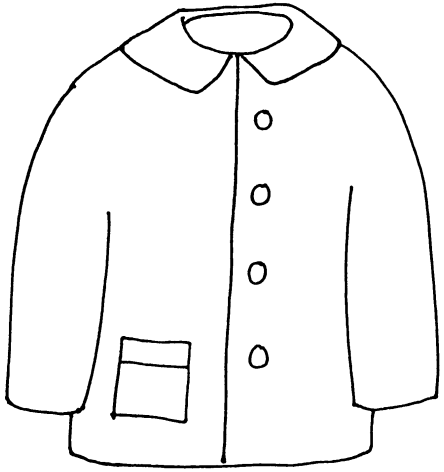

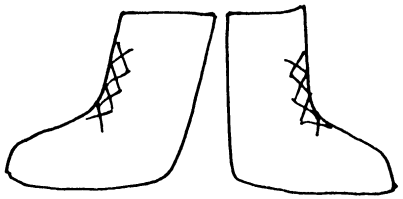

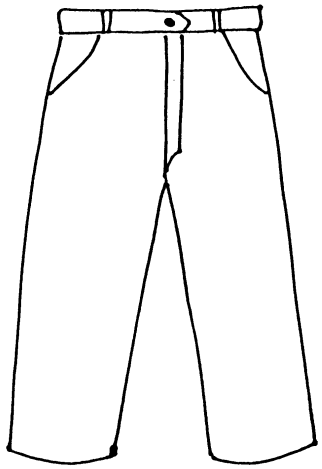

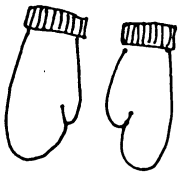

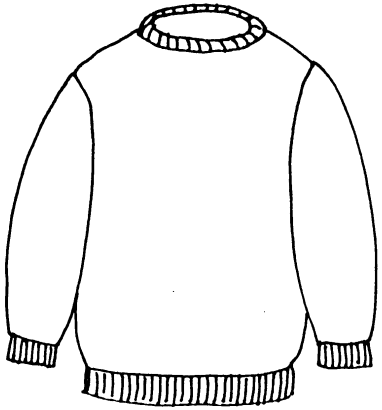

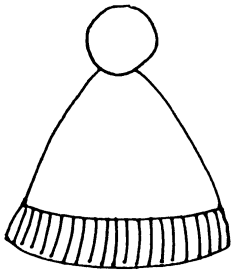

Pomôcka pre učiteľa:

kabát	**gerekos**
čižmy	**o čižmi**
nohavice	**e cholov**
rukavice	**rukavički**
sveter	**sveteris**
čiapka	**šeraľi (čapka)**

Príloha A
Pracovný list 4.2
Názov: Športové potreby

ŠPORTOVÉ POTREBY

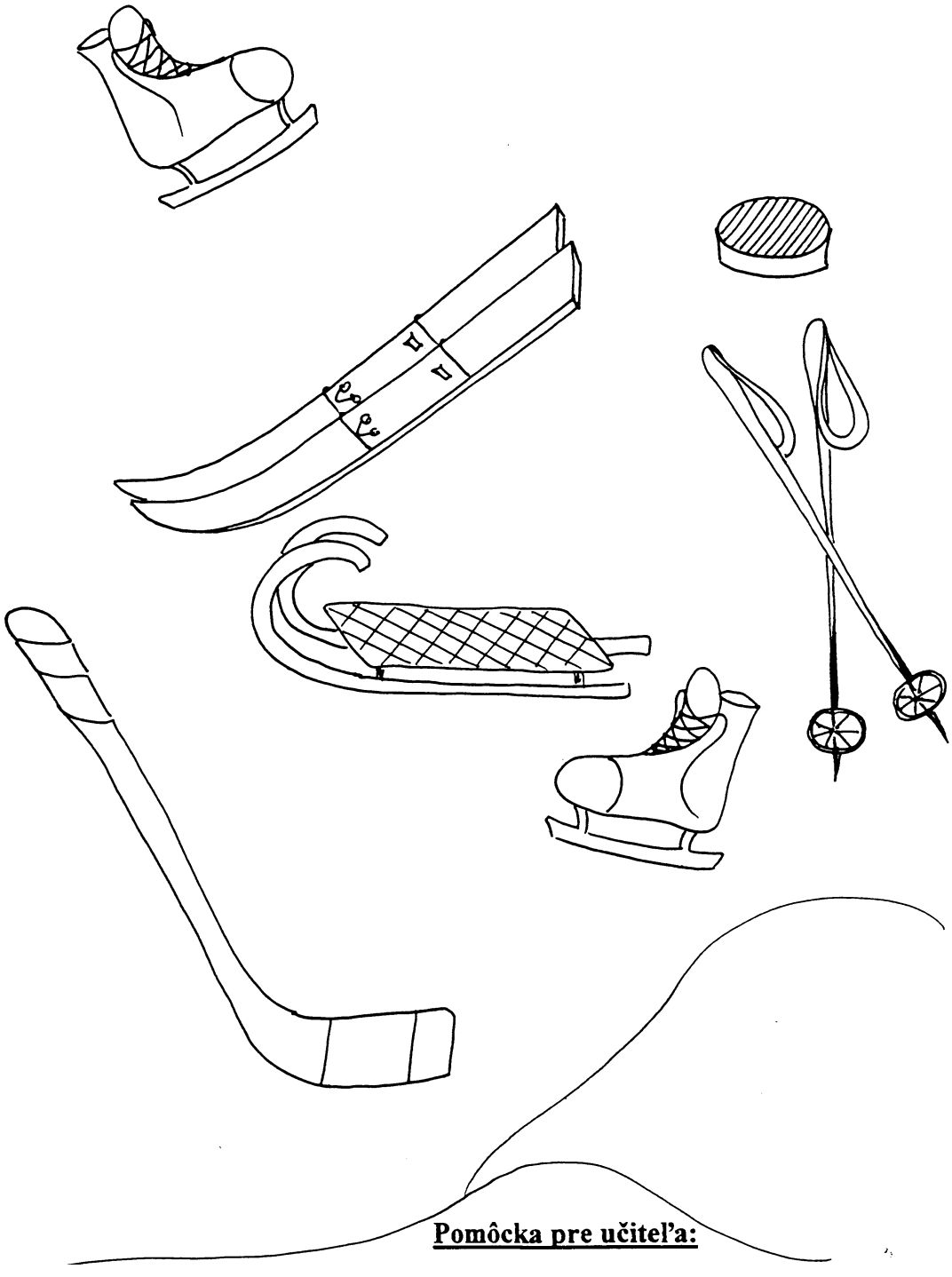

Pomôcka pre učiteľa:

korčule	**korčuľi**
lyže	**liži**
sane	**sanka**
hokejka	**hokejka**
palice	**paci**
puk	**pukos**

Príloha A
Pracovný list 5.1a
Názov: Časti tváre

ČASTI TVÁRE

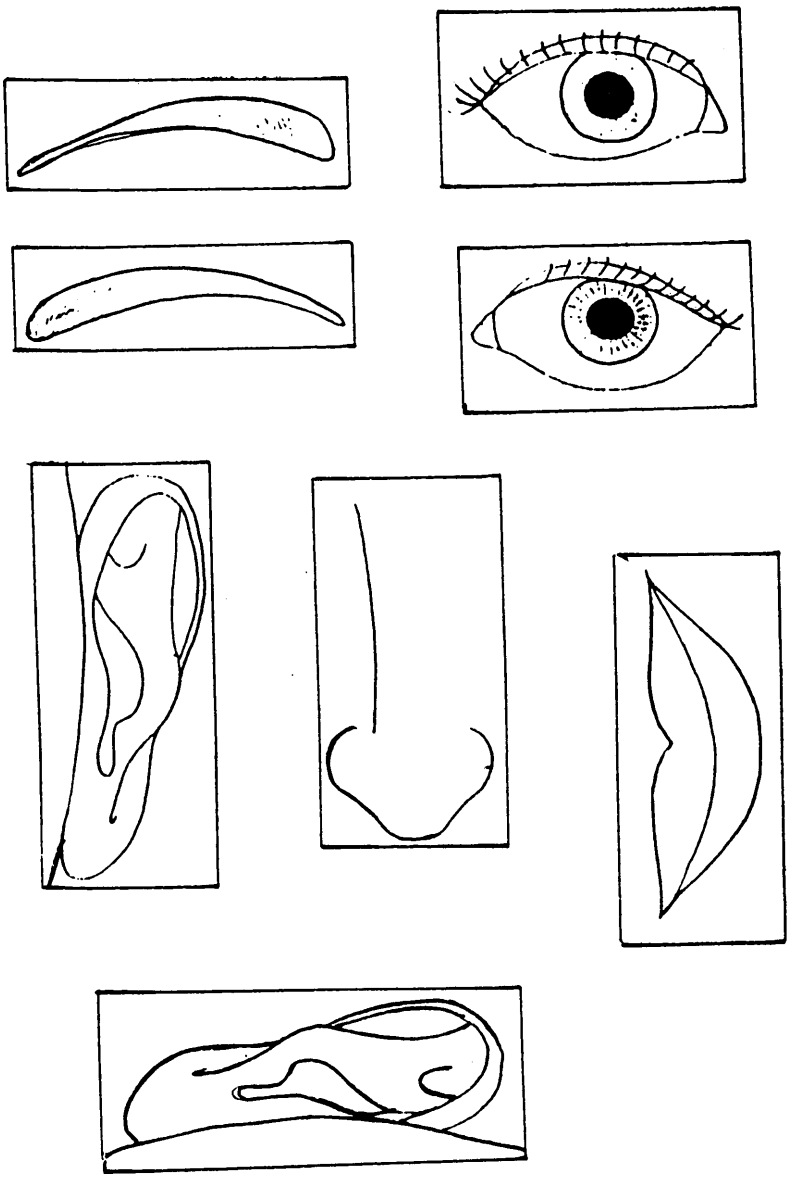

Pomôcka pre učiteľa :

oči	jakha
ucho	kan
nos	nakh
ústa	vušta

Príloha A
Pracovný list 5.1b
Názov: Hlava

HLAVA

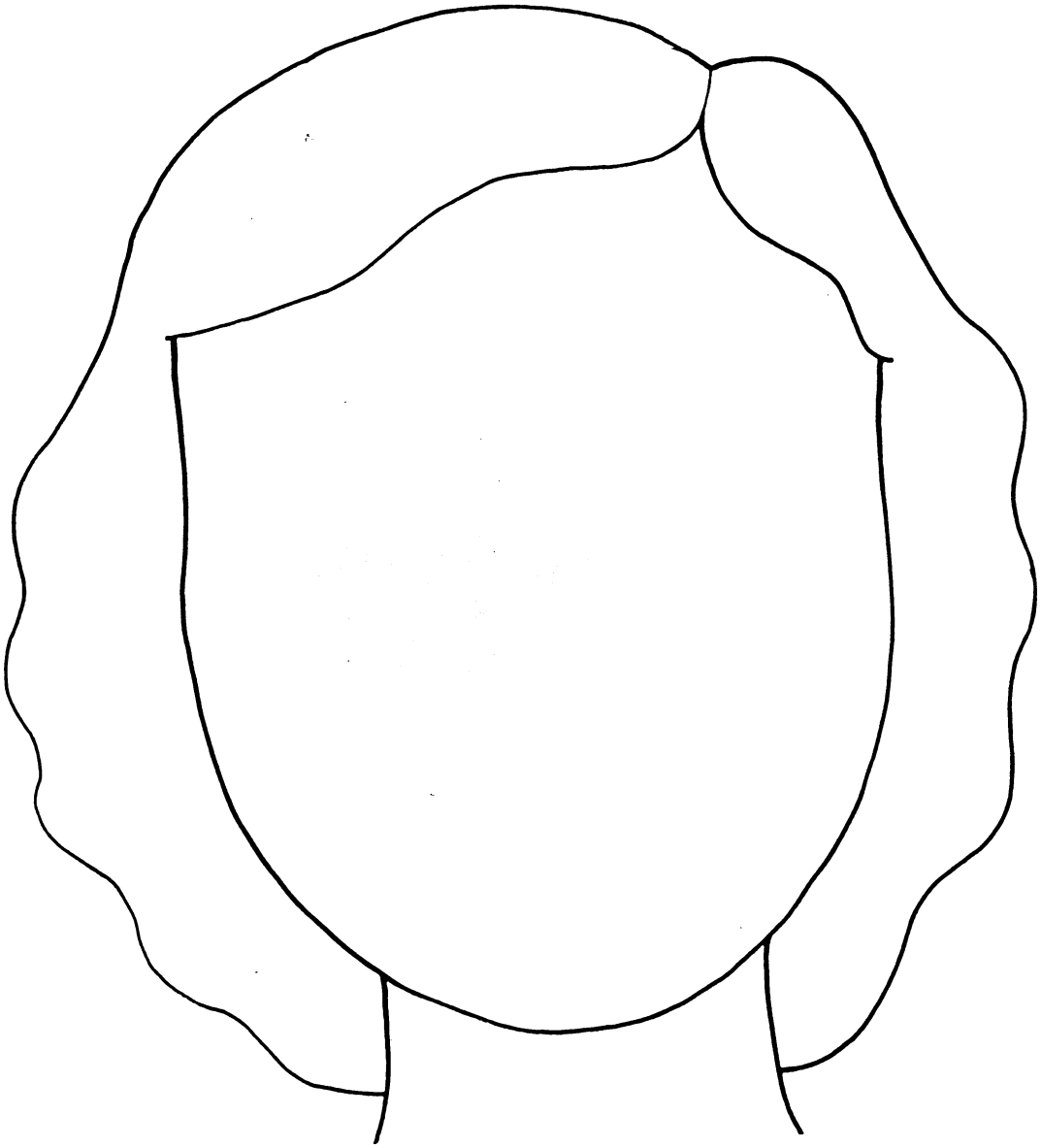

Pomôcka pre učiteľa:

hlava	**šero**
oči	**jakha**
uši	**kana**
ústa	**muj**
nos	**nakh**
vlasy	**bala**

Príloha A
Pracovný list 5.2
Názov: Lekárnička

LEKÁRNIČKA

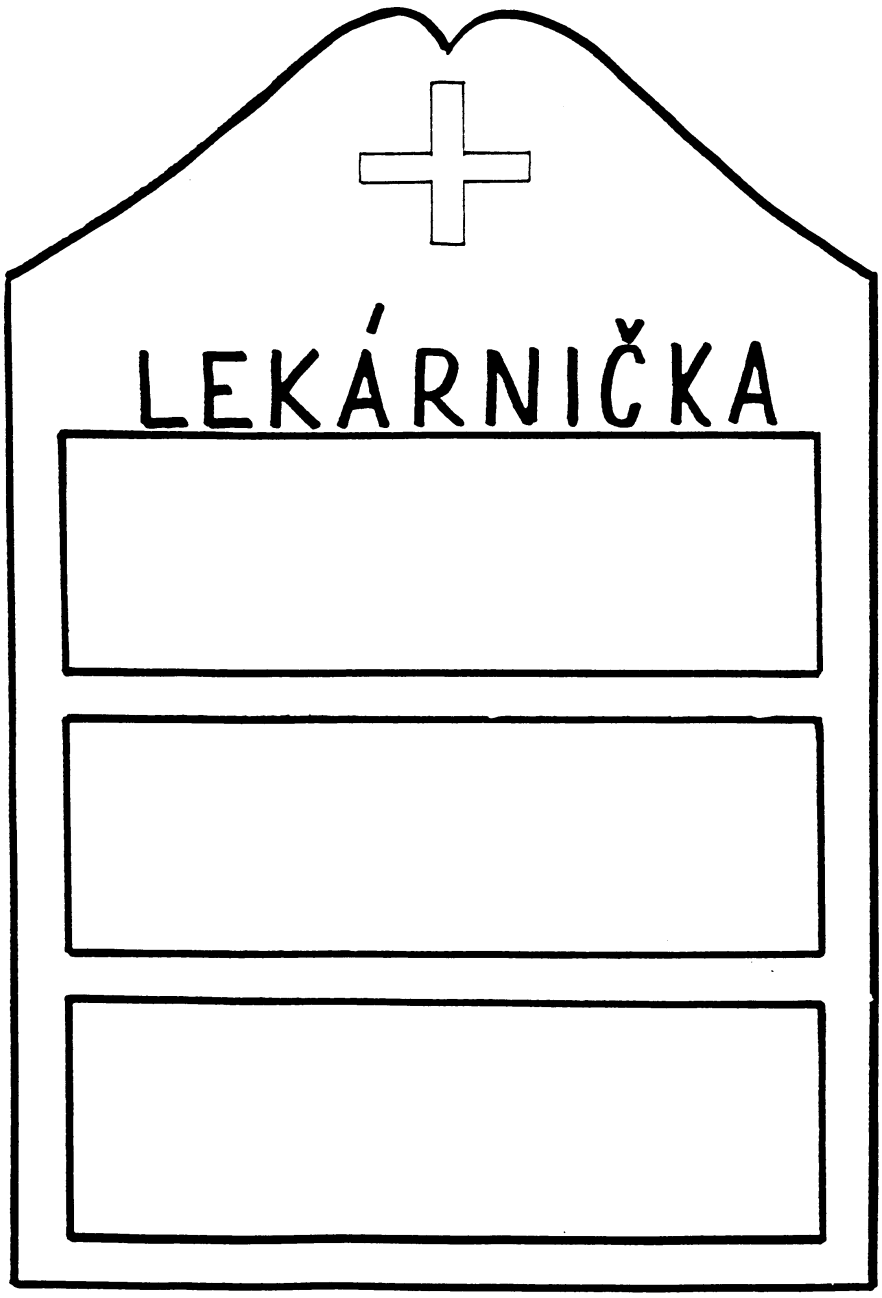

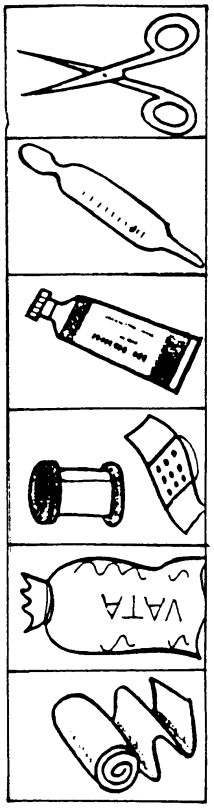

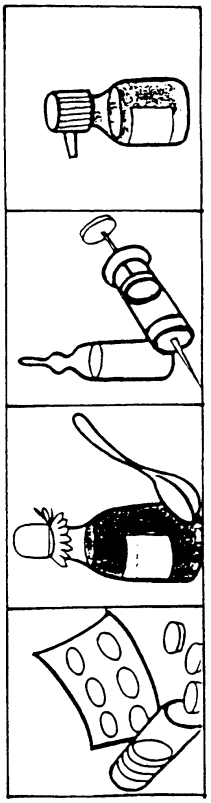

Pomôcka pre učiteľa:		
	tabletky	tabletki
	medicína	medicina
	injekcia	injekcija
	obväz	obvezis
	vata	vata
	mastička	žirocis
	teplomer	teplomeris
	nožnice	nožnička

Príloha A
Pracovný list 5.3
Názov: Hygenické vrecúško

HYGIENICKÉ VRECÚŠKO

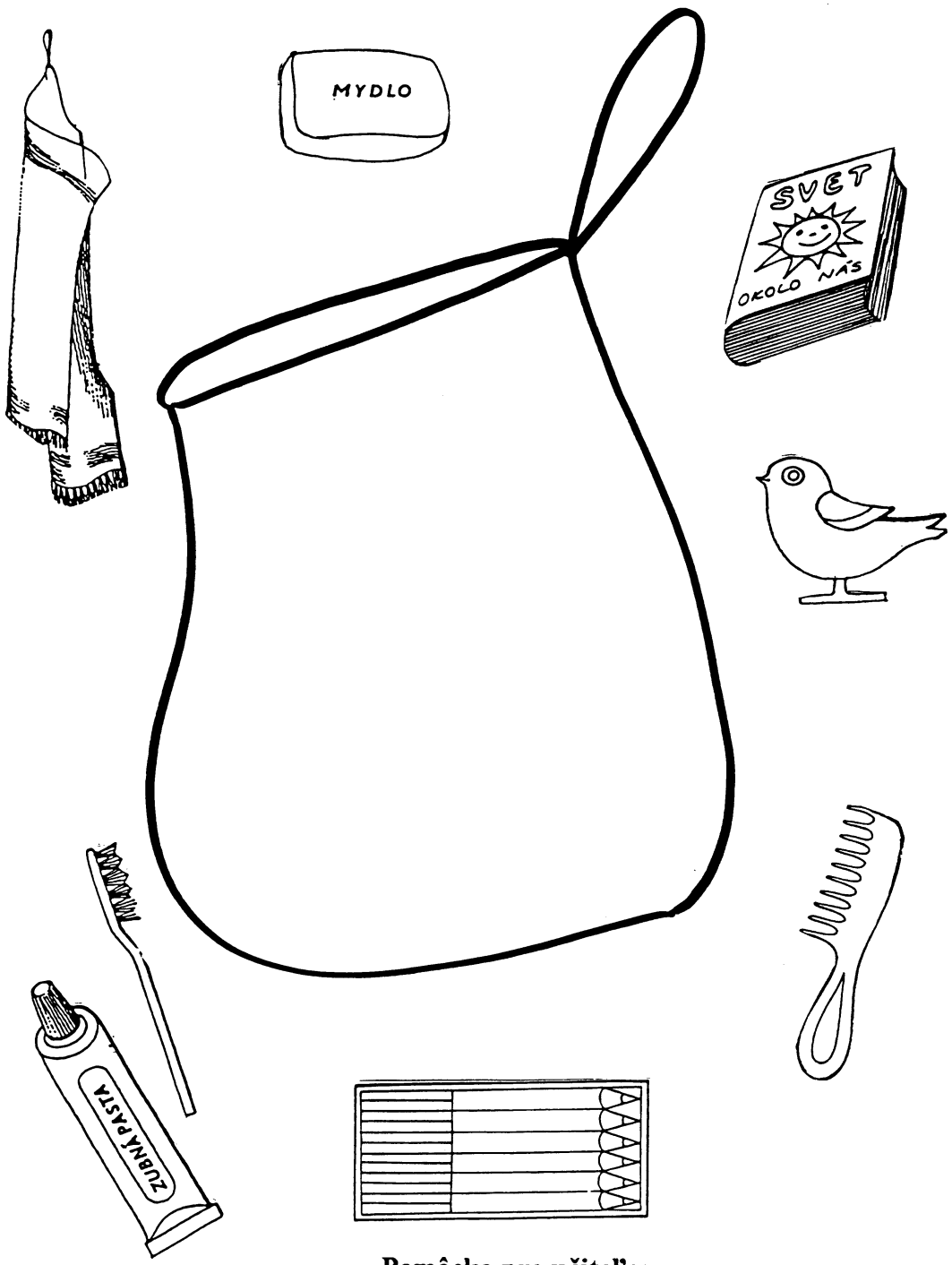

Pomôcka pre učiteľa:

mydlo	sapuňis
uterák	khosno
kniha	genďi
vtáčik	čiriklo
hrebeň	kangľi
pastelky	pastelki

Príloha A
Pracovný list 6.1
Názov: Jarné kvety

JARNÉ KVETY

Pomôcka pre učiteľa:

snežienka	snežienka
fialka	fialka
púpava	e pupava
podbeľ	podbeľis

Príloha A
Pracovný list 6.2
Názov: Časti stromu

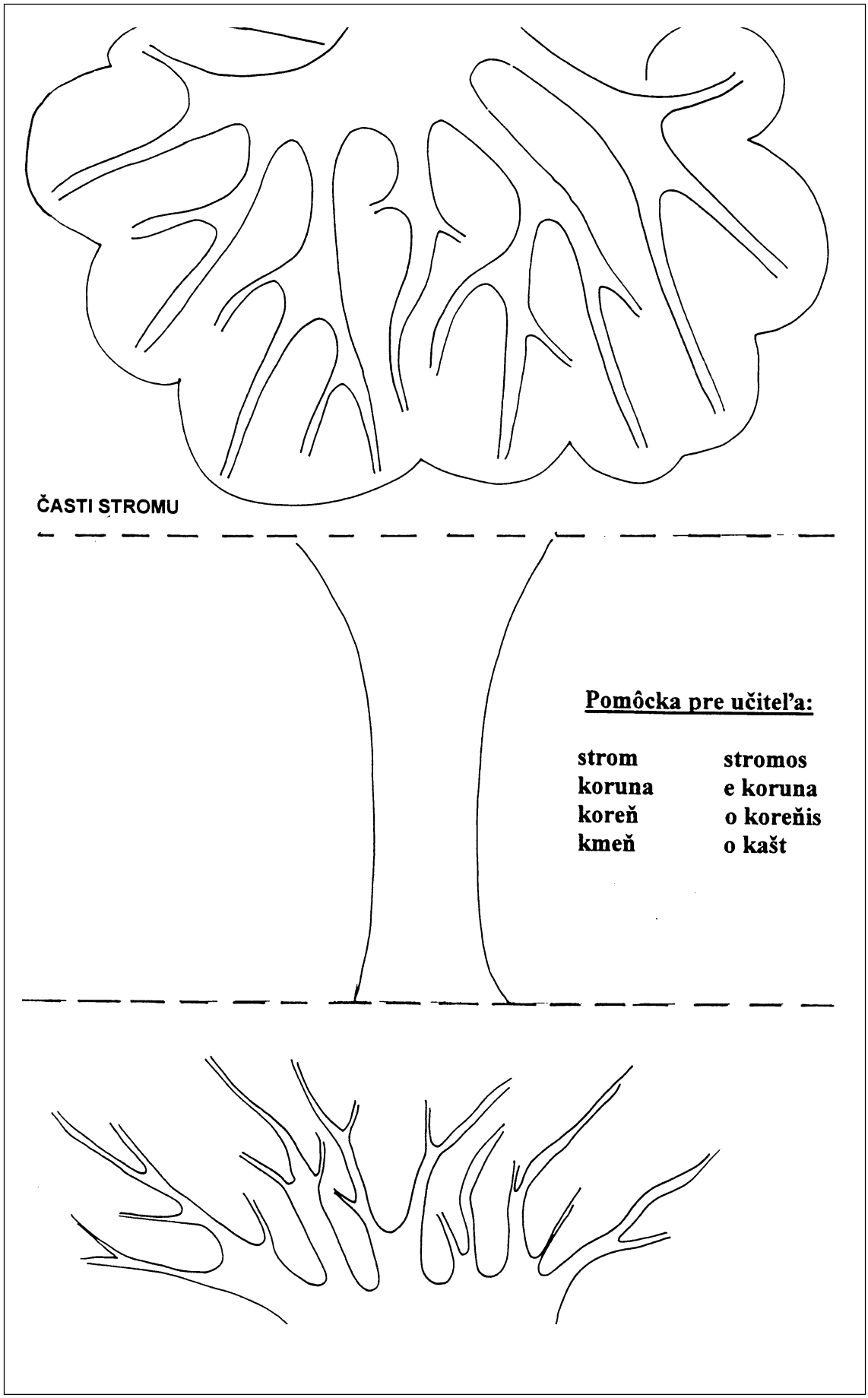

Príloha A
Pracovný list 6.3
Názov: Pracovné náradie

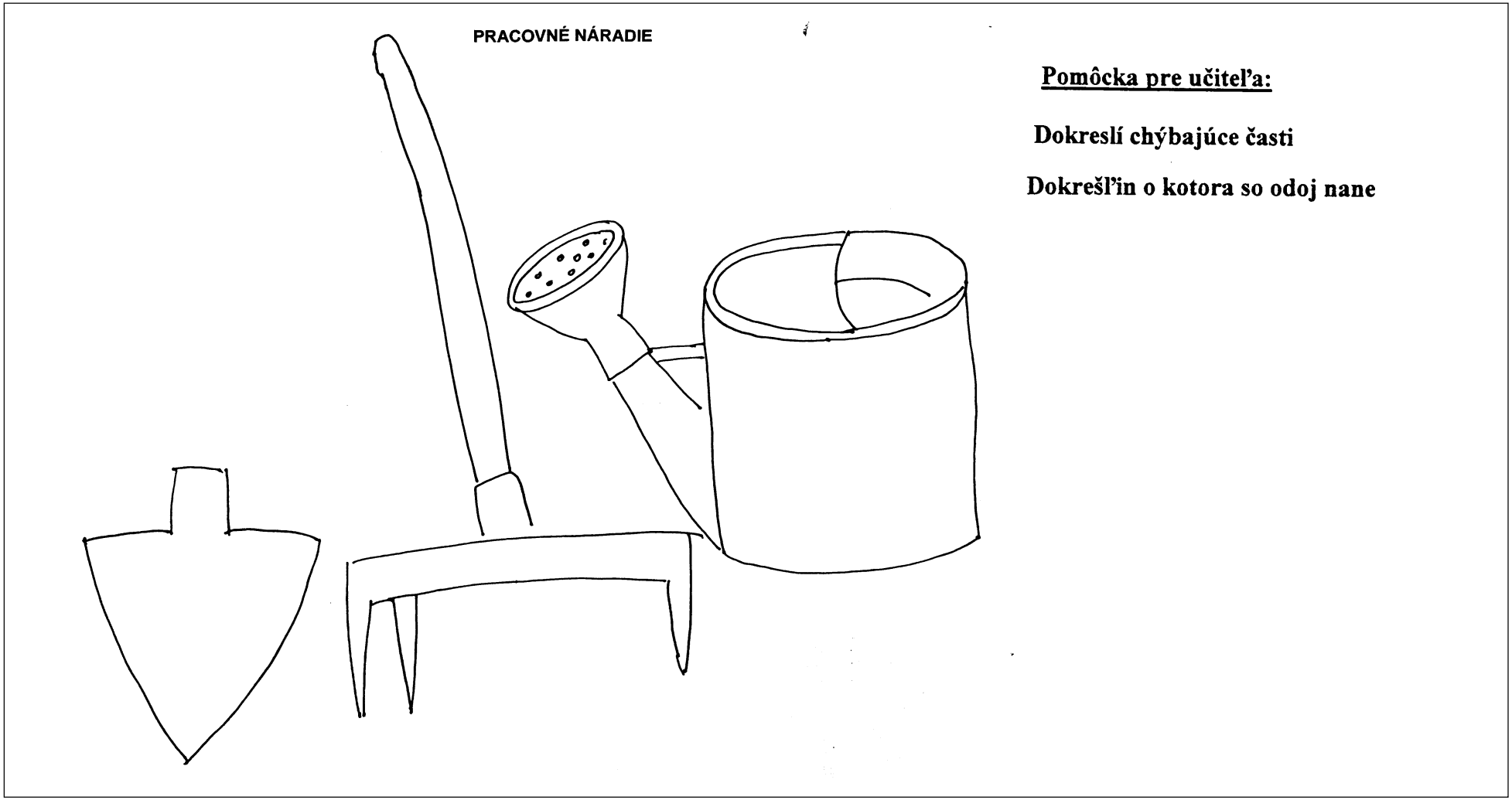

Príloha A
Pracovný list 6.4
Názov: Zelenina

ZELENINA

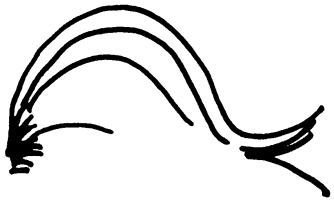

Pomôcka pre učiteľa:

Dokreslí :

cibuľu	**e purum**
redkvičku	**redkvička**
mrkvu	**repaňis**
hrach	**chirchiľ**

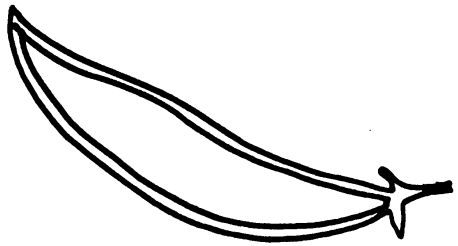

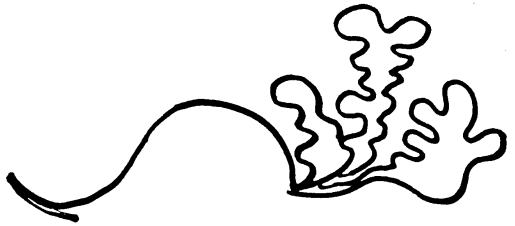

Príloha A
Pracovný list 7.1
Názov: Príbytok zvierat

PRÍBYTOK ZVIERAT

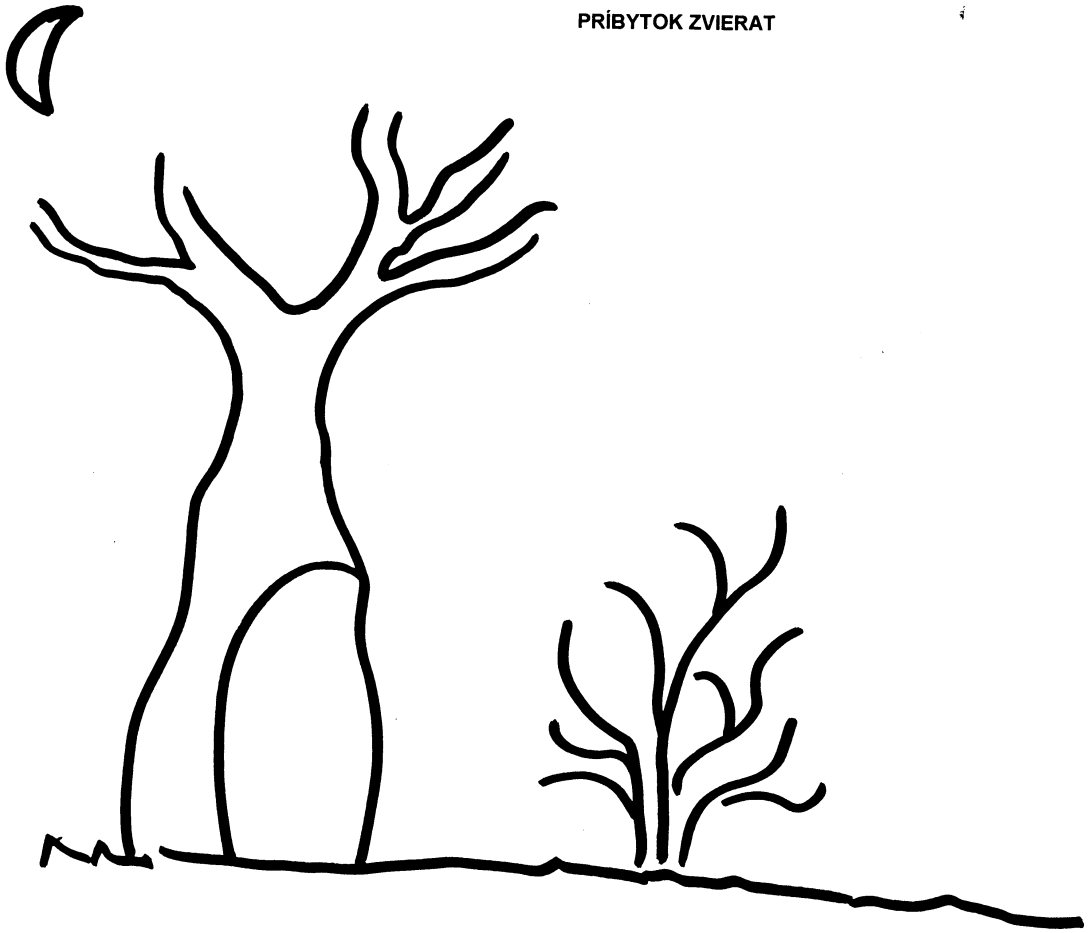

Pomôcka pre učiteľa:

Vystrihni a ulož zvieratko k spánku

Avri strihin u thov le zvieratkos ki o soviben

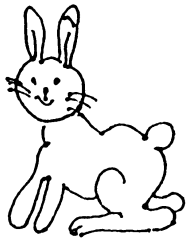

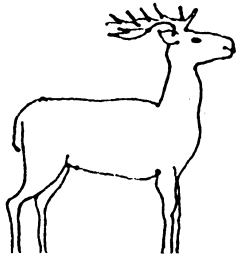

Príloha A
Pracovný list 7.2
Názov: Potrava zvierat

POTRAVA ZVIERAT

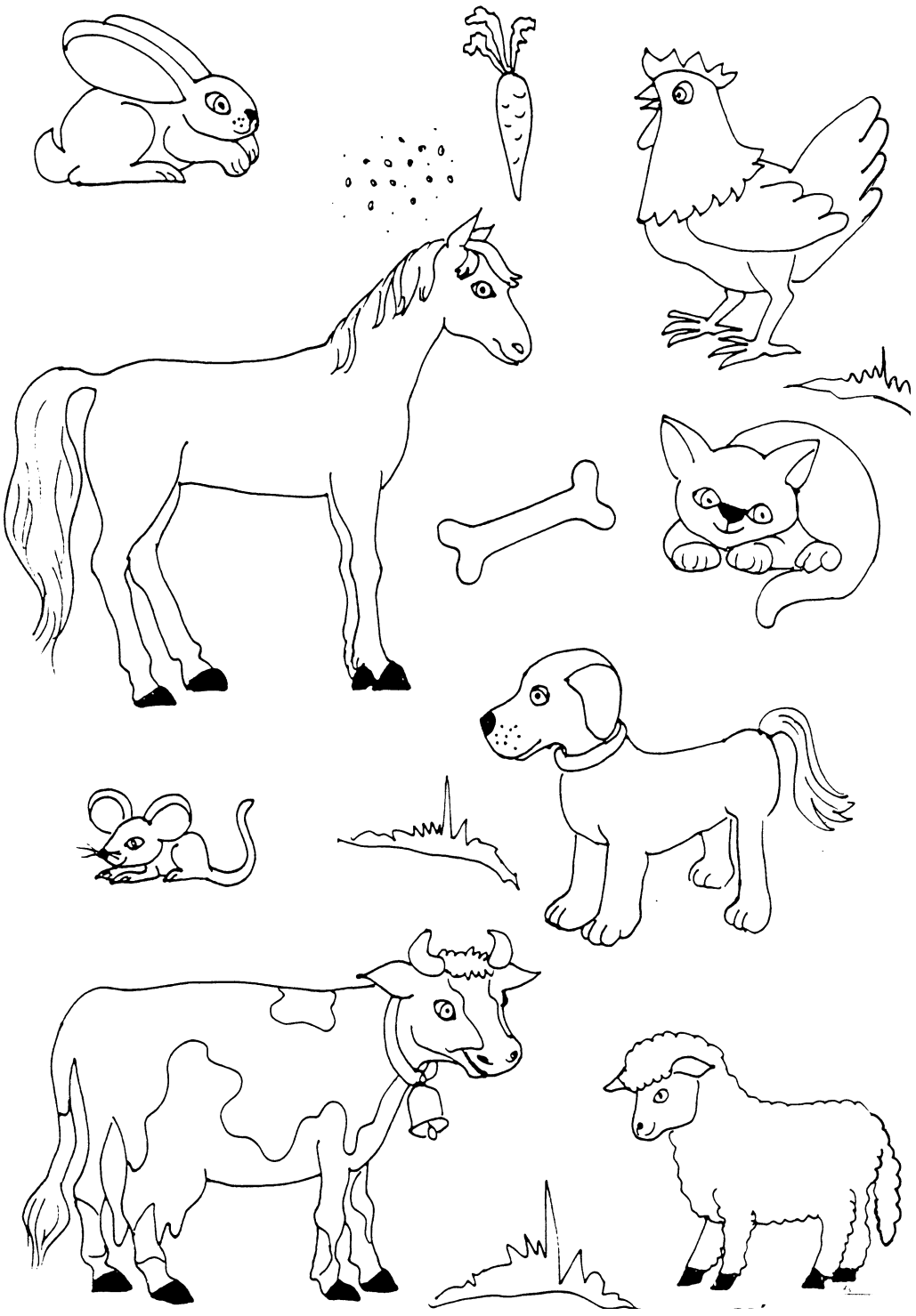

Pomôcka pre učiteľa:

zajac	šošoj
kôn	graj / grasto
myš	mišos
krava	guruvňi
mačka	mačka
pes	rikono, džuklo
baran	bakro

Príloha A
Pracovný list 7.3
Názov: Mláďatá zvierat

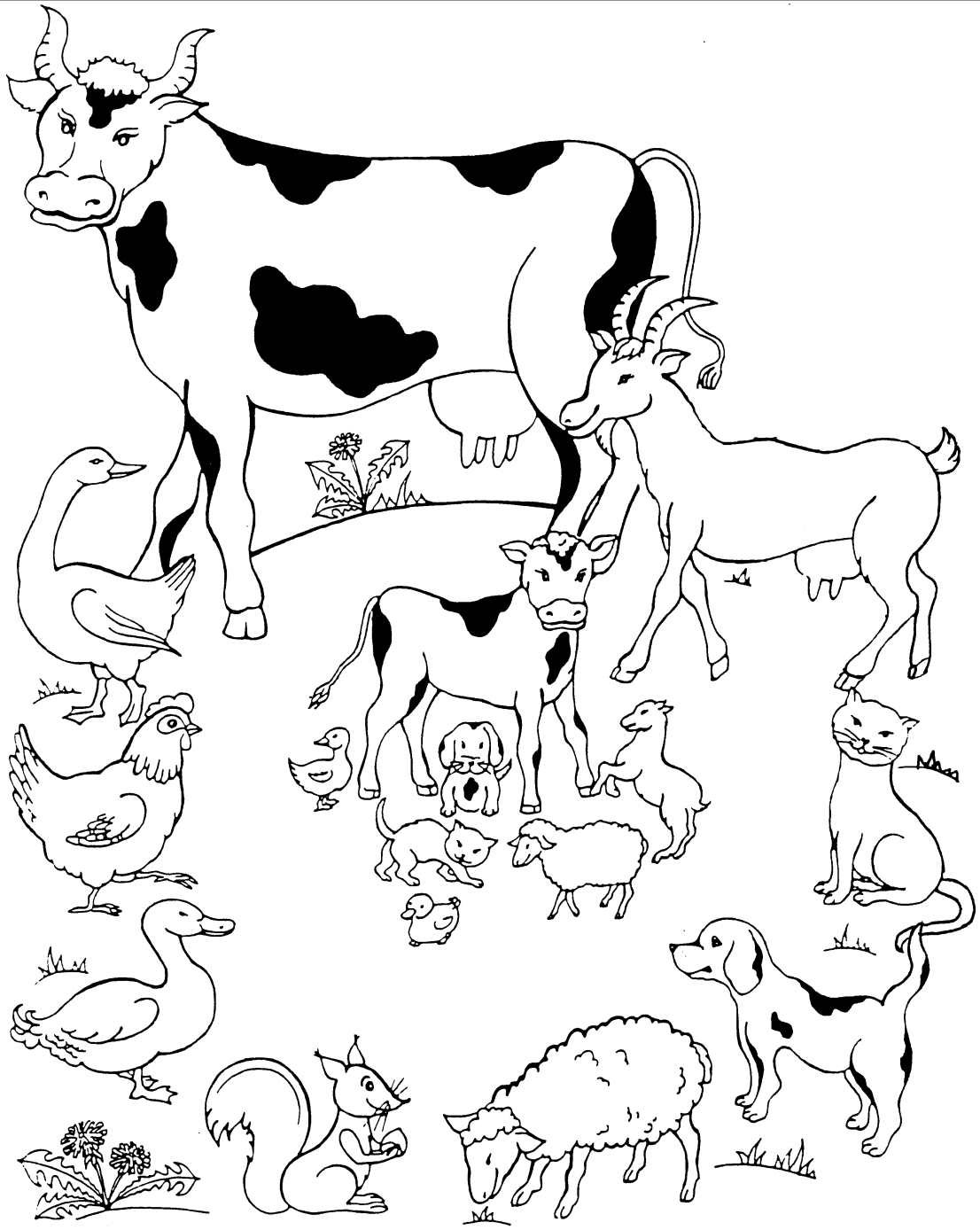

Pomôcka pre učiteľa :	**krava**	**guruvňi**
	hus	**papiň**
	koza	**e buzňi / e koza /**
	teliatko	**guruvňori**
	sliepka	**kachňi**
	kačka	**e kačka**
	mačka	**e mačka**
	veverička	**e veverička**
	baran	**o bakro**

Príloha A
Pracovný list 7.4
Názov: Lesné zvieratá

LESNÉ ZVIERATÁ

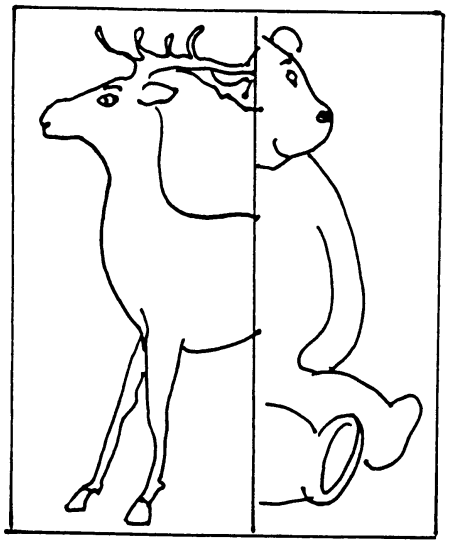

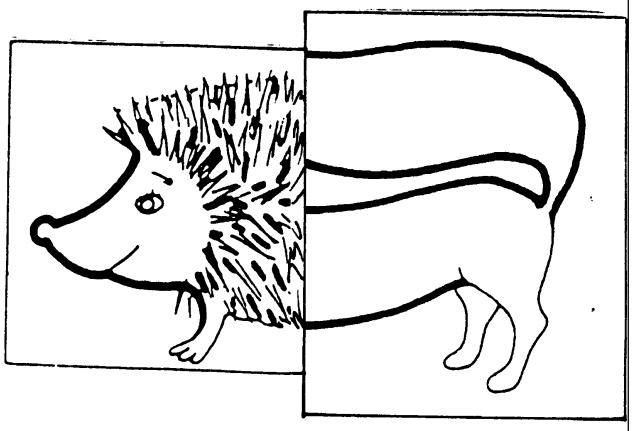

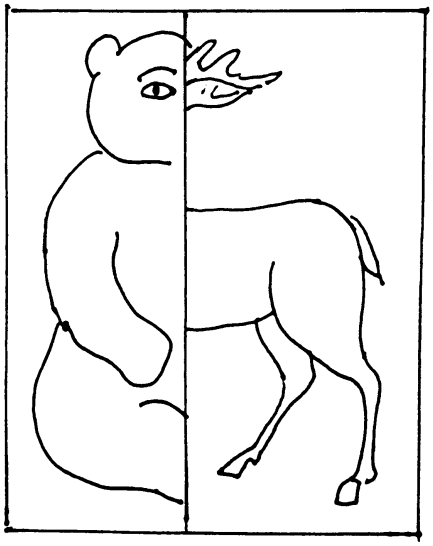

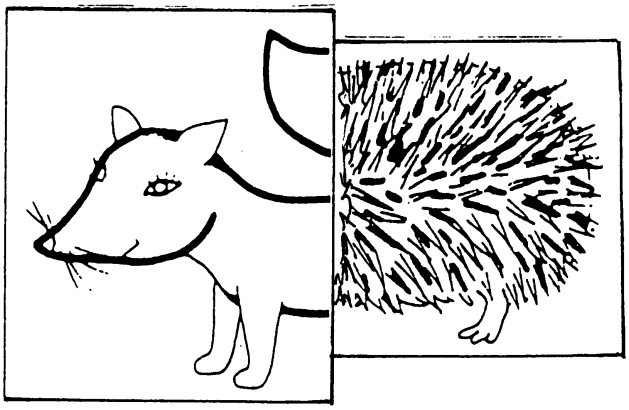

<u>Pomôcka pre učiteľa:</u>

Vystrihni a zlož správne časti zvierat

Avri strihin u mište sthov le zvieratkengre kotora

Príloha A
Pracovný list 8.1
Názov: Letné kvety

LETNÉ KVETY

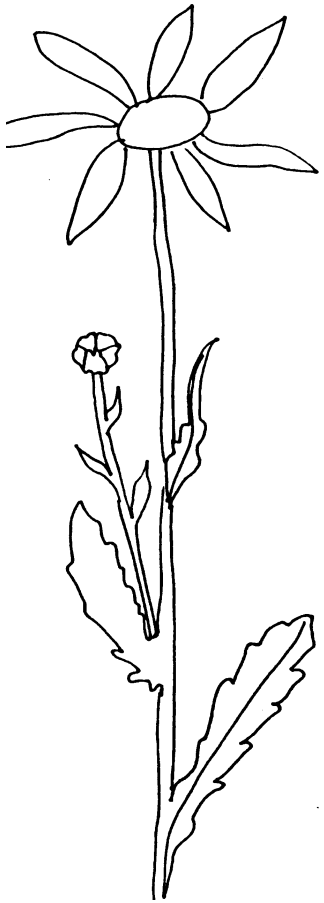

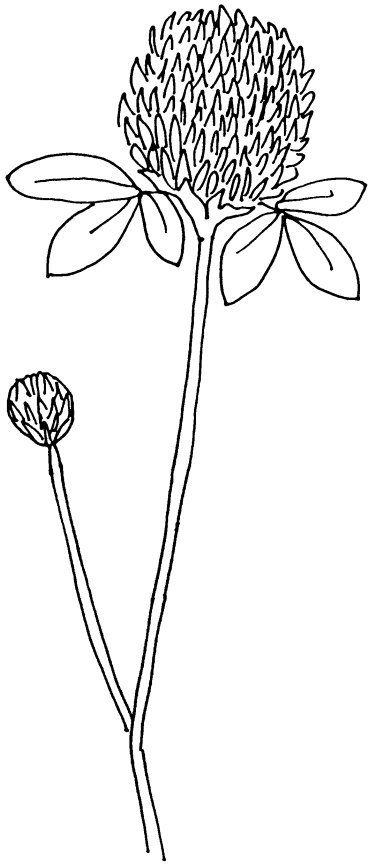

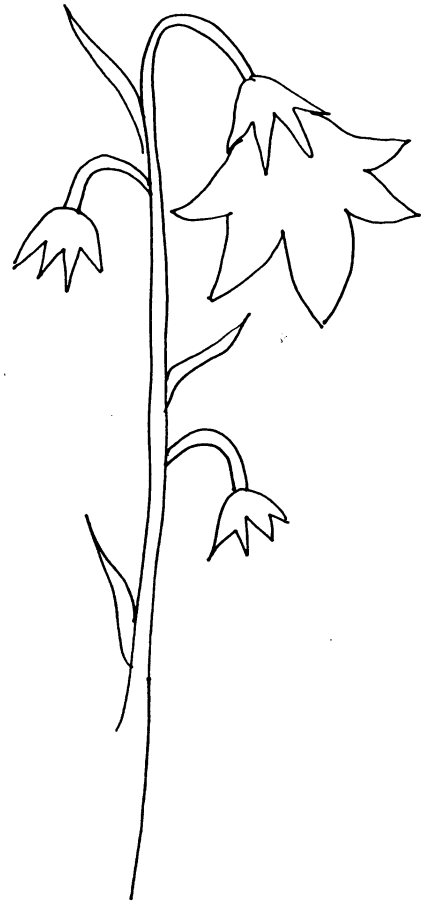

<u>Pomôcka pre učiteľa:</u>

Dikreslí chýbajúce časti

ďateľina
margareta
zvonček

Dokresľin o kotora so chibaľinen

ďatelina
e margareta
harangocis

Príloha A
Pracovný list 8.2
Názov: Kvet

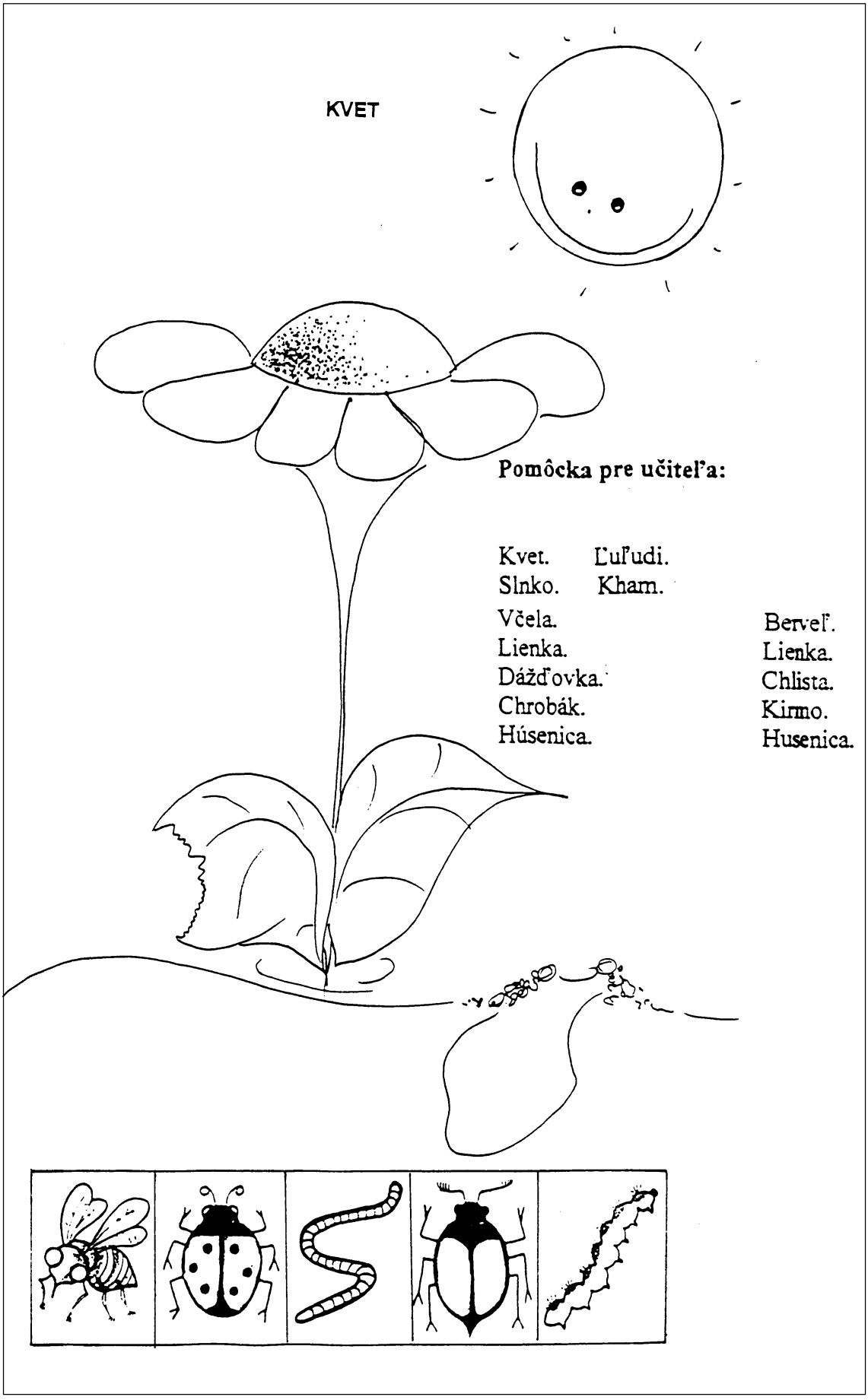

Príloha A
Pracovný list 8.3a
Názov: Hry na piesku

HRY NA PIESKU

Pomôcka pre učiteľa:

Katka ide na pieskovisko. E Katka džal andre poši.

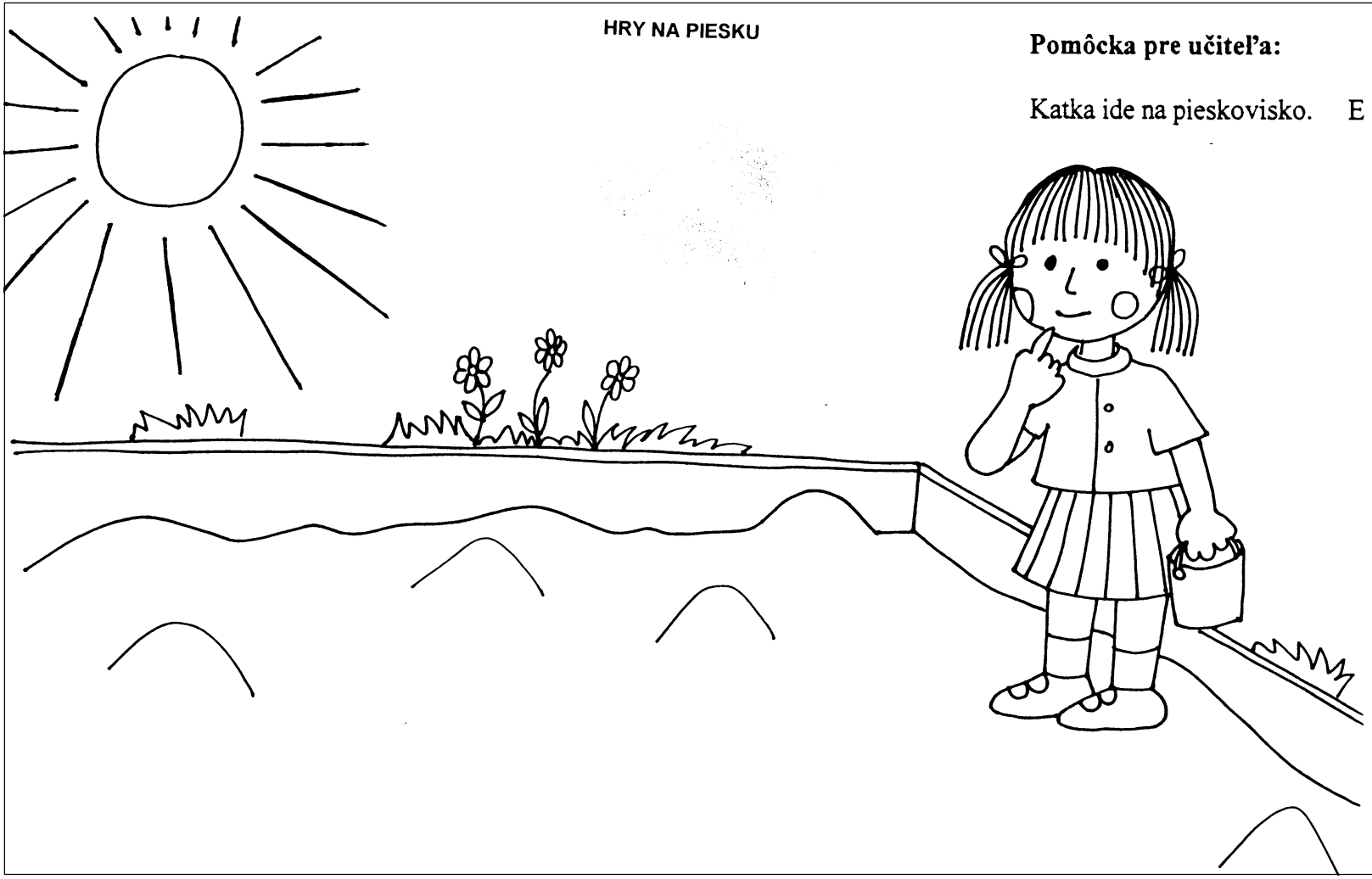

Príloha A
Pracovný list 8.3b
Názov: Hračky

Pomôcka pre učiteľa :

		zošit	pisanka
		srdiečko	jiloro
vedro	vedros	vozík	verdoro
hrable	hrabľi	lopata	lopata
sekera	tover	pílka	e pilka
polievačka	polievačka	raketa	raketa
ceruzka	ceruzka	lopta	labda
kladivo	čokanos	osievačka	osievačka

Príloha A
Pracovný list
Názov: Prázdninová zmluva

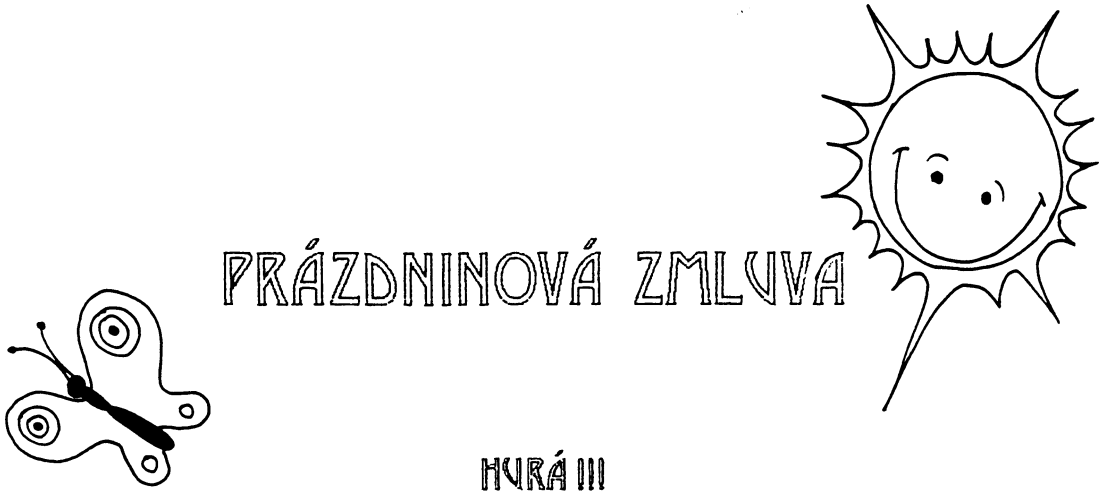

PRÁZDNINOVÁ ZMLUVA

HURÁ !!!

A SÚ TU PRÁZDNINY! POZNÁM UŽ NIEKTORÉ PÍSMENKÁ, POSLÚCHA MA CERUZKA AJ PRŠTEKY. VIEM VŠELIČO SPOČÍTAŤ, NAKRESLIŤ A NAMAĽOVAŤ. POZNÁM KVETY, ZVIERATKÁ A VEĽA NOVÝCH VECÍ.

SĽUBUJEM, ŽE AJ CEZ PRÁZDNINY:

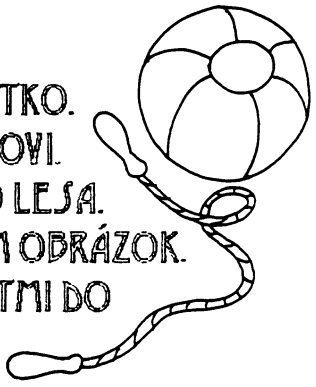

1. BUDEM SA STARAŤ O SVOJE ZVIERATKO.
2. BUDEM POMÁHAŤ MAMIČKE AJ OCKOVI.
3. BUDEM CHODIŤ NA PRECHÁDZKY DO LESA.
4. ASPOŇ RAZ DO TÝŽDŇA NAMAĽUJEM OBRÁZOK.
5. BUDEM SA CHODIŤ HRAŤ S KAMARÁTMI DO KOMUNITNÉHO CENTRA.

PRI PLNENÍ TEJTO ZMLUVY PROSÍM O POMOC AJ SVOJICH RODIČOV.

DIEŤA _____ UČITEĽ _____ RODIČ _____

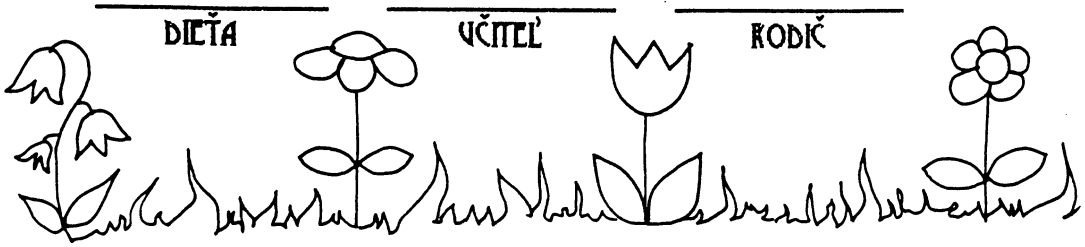

Príloha B

Námety na ekologické hry

Medzi cieľmi vyučovania prvouky významné miesto zaujíma environmentálna výchova. Jej cieľom je u žiakov rozvíjať schopnosti ochrany a zlepšovania životného prostredia. Prvouka poskytuje rad možností, ktorými žiaci získavajú vedomosti o prírode a spoločnosti. Prostredníctvom vychádzok do prírody, jej priamym pozorovaním a kontaktom s ňou učiteľ pôsobí na vytvorenie citového vzťahu žiaka k prírode.

Pre realizáciu praktickej činnosti odporúčame ekohry – ide o cieľavedomú a sústavnú výchovu formou hier, ktoré deťom ukážu rozmanitosť prírody, jej krehkosť a nutnosť ochrany. Pre názornosť uvádzame niekoľko príkladov:

VTÁCI A STROMY

Hráči stoja vo veľkom kruhu s rozostupmi 1 až 2 m. Každému pridelíme meno niektorého stromu, ale nebude prekážať, ak budú dva toho istého mena. V strede kruhu stojí jeden z hráčov: na chvíľu je vtákom, ktorý sa snaží usídliť na niektorom strome. Začneme napríklad vyvolávaním: „Letí sova, letí lesom, sadla na javor.“ Vyvolaný hráč „javor“ rýchlo vyvoláva ďalej, ale, samozrejme, hovorí iného vtáka a iný strom, pričom stredný hráč musí odletieť. Ak sa dotkne stredný hráč „javora“ skôr, ako ten povie iné vyvolávanie, vymenia si svoje miesta (nie mená stromov).

POČÚVAJME…

Ak máme možnosť zohnať fonendoskop, aký používajú lekári, môžeme si popočúvať, aké zvuky vydáva strom, ktorý má hladkú kôru. Ak budeme mať šťastie, budeme počuť šramot, pukot. To sa možno pod kôrou pohyboval nejaký chrobák, alebo sme počuli, ako tečie miazga.

AKO ŽABA – AKO RAK

V teréne vyznačíme 2 čiary vzdialené 50 m. Na štartovej čiare stoja hráči v rozostupoch a čakajú na rozkaz k pohybu k neďalekej cieľovej čiare. Nebude to jednoduché, lebo na rôzne rozkazy sa budú musieť pohybovať najrôznejšími pohybmi. Na rozkaz „žaba“ budú deti znožmo skákať, rozkaz „rak“ znamená pohyb dozadu, „pes“ znamená bežať po štyroch, „kačka“ pohyb v drepe, „ježko“ znamená pohyb vpred pomocou kotúľov… Ak sa niektoré z detí pomýli, pošleme ho späť k štartovej čiare.

HRA NA JAVOROVÝCH MUŽÍČKOV

Všetci bez rozdielu si prilepia na nos javorové listy a tým sa z hráčov stávajú javoroví mužíčkovia. Každý si zhŕňa lístie pod seba a vytvára si svoj brlôžtek, chystajúc sa na zimný spánok. Ale vietor nemá rád mužíčkov, preto im brlôžteky rozfukuje. Pritom detí pozorujú v prírode padanie listov a ich let v povetrí.

DRAVEC A KORISŤ

Žiaci porozprávajú, ako loví kocúr. Predstavte si, že prišla zima. Babka nasype zrno sliepkam a na nich sa prižívia aj vrabce. Skúsime sa pohybovať veľmi ticho ako kocúr. Naznačíme priestor, v ktorom budú 2 kocúry a 1 vrabec. Vrabec je v prostriedku. Vzdialenosť je asi 10 m od vrabca a kocúra. Vrabec má zaviazané oči. Kocúry striehnu a musia sa skokom, plazením alebo iným spôsobom dostať k vrabcovi. Ozajstný vrabec uletí, ale nášmu sa to nepodarí. Dá najavo, že sa k nemu blíži kocúr. Na ktorého ukáže správne, ten vypadá z hry. Ak sa podarí kocúrovi priblížiť k vrabcovi a dotknúť sa ho rukou, stane sa jeho korisťou.

Príloha C

Praktické ukážky vyučovacích hodín

D. 1 TÉMA: NAŠA TRIEDA

Didaktický cieľ: Vedieť pomenovať zariadenie triedy (nábytok a pod.), poznať účel zariadenia, správne určiť jeho miesto a polohu, oboznámiť sa so školskými pomôckami a potrebami, rozlišovať pomôcky, potreby a hračky, poznať ich funkciu, naučiť sa ich správne používať a šetriť, poznať centrá učenia, ich názvy, zariadenie, pomôcky a potreby využívané v centrách, oboznámiť sa s významom centier učenia, poznať účel ostatných miestností v škole, vedieť sa orientovať a využívať ich, oboznámiť sa s povinnosťami a rolami žiaka

Pomôcky: nábytok, zariadenie triedy, školské potreby a pomôcky, flipchartový papier, fixky, PL, lepidlo, šatka, kartičky s rolami žiakov, pexesové karty, kazeta, výkresy, farby, farbičky, ceruzky, obrázky tried, príp. fotografie.

RANNÁ KOMUNITA:

všetci prítomní (deti, učiteľka, AU, rodičia, starí rodičia, dobrovoľníci) sedia v kruhu

1. ranná správa: učiteľka pripraví rannú správu napísanú na flipchartovom papieri, pozdraví deti: „Dobré ráno, žiaci.“ – „Dobré ráno.“ – „Aký je dnes deň?“ – „Dnes je utorok.“ – „Aký je dátum?“ – „Dnes je 3. september 2003.“ – „Kto má meniny?, – „Meniny má Belo.“ – „Aké je počasie?“, jedno dieťa vyberie kartičku so zobrazeným počasím a pripne ju na papier , – „Aké je ročné obdobie?“ – „Jeseň.“ – „Čo sme potrebovali na zapísanie rannej správy?“ – „Papier, fixky, kartičky s počasím...“ – „Áno, a toto všetko sú naše školské potreby (veci, ktoré nevyhnutne potrebujeme na istú školskú činnosť).

2. program dňa: „Dnes sa budeme rozprávať a učiť o veciach, ktoré máme a potrebujeme v triede, po rannej komunite budeme mať vecné učenie. Téma dnešného dňa sa bude prelínať všetkými predmetmi – M, SJ, Vv, Pv, Tv, Hv.“

3. ranný odkaz: učiteľka kladie deťom otázky typu: – „Čo je to trieda? Aká je naša trieda?“ a pod., odpovede zapisuje na tabuľu (veľká, farebná, pekná, veselá, aj rómske slová šukar a pod.). Nakoniec prečíta všetky odpovede detí; potom osloví rodiča, ktorý je prítomný v triede, a poprosí ho, aby porozprával deťom, ako vyzerala trieda, do ktorej chodil on a čím sa odlišovala od ich triedy.

4. navodenie: vyzveme deti, aby si našli v triede nejakú potrebu, pomôcku, príp. inú vec (hračku), správne ju pomenovali a určili, na čo nám v triede slúži, ostatné deti, príp. učiteľka, môžu dieťa doplniť.

VECNÉ UČENIE:

Motivačná časť: Všetci si sadnú okolo stola, AU pripraví 5-10 potrieb a pomôcok (podľa schopností žiakov) a položí ich na lavicu. Zahrajú si hru „Čo chýba na stole?“. Jedno dieťa opustí miestnosť a AU vymení jednu vec (príp. viac vecí) na stole za inú, úlohou dieťaťa je správne určiť, ktorá vec bola vymenená a za akú. Iný variant hry predstavuje napr. 10 vecí, z toho 9 sú školské potreby a 1 napr. hračka, riad, časť odevu a pod., úlohou detí je určiť vec, ktorá do skupiny nepatrí. Pri tejto hre rozvíjame pozornosť a zrakové vnímanie detí.

Expozičná časť: Deti sú rozdelené do skupín (napr. podľa výšky).

1. skupina: Oboznámi sa s centrami učenia – učiteľka so svojou skupinou prechádza triedou a oboznamuje deti s centrami učenia. V každom centre sa žiaci oboznamujú s vybavením, zariadením a významom centra – začíname s menším počtom centier a postupne pridávame ďalšie. Ideálne je, keď si centrá zariaďujú a vybavujú deti podľa vlastných potrieb: centrum matematické, čítania, písania, prírodovedné, výtvarnej výchovy,

pracovného vyučovania, dramatické, stavebníc, odpočinku, nepotrebného haraburdia, zemepisné, hudobné, skladačiek a pod.

2. skupina: AU pripevní na tabuľu flipchartový papier s obrázkom triedy, deti vyberajú obrázky potrieb a pomôcok a lepia ich do obrázka (túto spoločnú aktivitu môžu zameniť aj za individuálnu činnosť vypracovať PL s tou istou tematikou) (príloha A.4.1.1)

3. skupina: Rodič hrá s deťmi tzv. Kimovu hru (sluchovú) – Čo je to za zvuk?, Čo ho vydáva?, príp. Odkiaľ prichádza? Jedno dieťa má zaviazané oči a stojí v rohu miestnosti, rodič, príp. iné dieťa vydáva rôzne zvuky, používa pritom veci z triedy, ktoré sú z rôznych materiálov. Prechádza z miesta na miesto, mení hlasitosť (krčenie papiera, ťukanie ceruziek o seba, listovanie v knihe, otváranie dverí a okien a pod.).

Iné aktivity:

1. skupina: Učiteľka oboznámi deti so službami žiakov v triede, s ich významom pre úspešnú prácu v triede (pomôckar, šatniar, kľúčiar, zametač, umývač tabule, polievač kvetov, ukladač hračiek, kuchár a pod., služby vytvárame podľa individuálnych potrieb v triedach). Dôležitá je pravidelná kontrola zo strany učiteľa a AU.

2. skupina: AU premiestni nábytok a potreby v triede, úlohou tejto skupiny bude všetky veci dať na správne miesto

3. skupina: Zahrá si s rodičom hru pexeso (potreby a pomôcky). Základom hry je vyhľadávať medzi kartičkami uloženými chrbtom hore dvojice zhodných vecí. Vyhráva dieťa, ktoré našlo najviac dvojíc.

Iné aktivity:

1. skupina: Úlohou detí je správne určiť predmety, ktoré nepatria do istej skupiny vecí (hračky, pomôcky, nábytok.

2. skupina: Úlohou detí je správne určiť a vymaľovať školské potreby na flipchartovom papieri.

3. skupina: Úlohou detí je určiť podľa obrázkov povinnosti jednotlivých služieb

Fixačná časť: Skupina sedí v kruhu okolo flipchartu a diktujú pomôcky a potreby, učiteľka ich zapisuje, deti potom hľadajú veci, ktoré spája určitá činnosť v triede: ceruzka – zošit, pastelky – omaľovánky, farby – výkres, farby – štetec, zošit – pero, stolička – lavica, guma – ceruzka, strúhadlo – ceruzka, a pod.; iný variant: dieťa povie činnosť, ktorú robí v triede, ostatní vymenujú potreby a pomôcky nutné pre túto činnosť, napr.: písanie – zošit, ceruzka, pero, guma, PL, matematika – zošit, PZ, ceruzka, pero, tabuľa, krieda, počítadlo, guma a pod.

Diagnostická časť: Spoločne sa vyhodnotí práca v triede, určí sa skupina, ktorej sa najlepšie darilo, vyhodnotia sa jednotlivci, práce sa vystavia v triede.

D. 2 TÉMA: DOMOV – TRADÍCIE VIANOČNÝCH SVIATKOV

Didaktický cieľ: Zopakovanie známych pojmov - rodina, domácnosť, zariadenie bytu, poznať niektoré tradície vianočných sviatkov, spoznať vianočné zvyky a tradície aj v iných krajinách.

Pomôcky: Rodinné fotografie, vianočná guľa, PL, príbeh, flipchartový papier, farebný papier, nožnice, lepidlo, akvarelové a temperové farby, zemiaky, korkové zátky, štetce, biely papier, vianočný stromček, jablká, prírodniny, vianočné ozdoby, reťaze, sušené ovocie, suché plody, pomaranče, sviečky, stuhy, klinčeky, orechy, zlatá farba a niť, magneto-

fón, nahrávky vianočných piesní a kolied, ceruzky, výkresy, lepiaca páska, suroviny na výrobu vianočného pohostenia, pastelky, prstové farby, terakota, vykrajovačky, nožnice na strihanie konárikov

RANNÁ KOMUNITA:

Na dnešnú komunitu pozvali deti svojich rodičov a starých rodičov, všetci sedia v kruhu

1. ranná správa: AU zavesí pripravené informácie, pozdraví deti, rodičov, starých rodičov, privíta ich na rannej komunite. „Aký je dnes deň?“ – „Dnes je piatok, 4. decembra 2003.“ – „Kto má dnes meniny?“ – „Barbora.“ – „Aké je dnes počasie a ročné obdobie?“ – jedno dieťa pripevní kartu s počasím a druhé odpovie: „Teraz máme zimu.“

2. program dňa: Učiteľka oboznámi prítomných s rozvrhom dnešného dňa – „Po rannej komunite budeme mať vecné učenie, pokračovať budeme v SJ, Vv, M, Pv, Hv, Tv“.

3.rozhovor v kruhu: (Pri tomto rozhovore dominuje citová oblasť.) Deti aj rodičia si priniesli z domu fotografie rodinných príslušníkov, priateľov, spomínajú na rôzne rodinné udalosti. Učiteľka podá jednému dieťaťu vianočnú guľu (zvonček a pod.) a toto dieťa začína rozprávať o svojej fotografii , napr.: „Na tejto fotografii som ja s babkou a pečieme koláče.“ a pod. Každý v kruhu povie, čo chce, nikto ho neprerušuje, neopravuje, rozpráva len ten, kto má vianočnú guľu, ostatní ho pozorne počúvajú.

4. navodenie: Po ukončení rozhovoru sa učiteľka opýta detí, o čom sa vlastne rozprávali pred chvíľou - „O rodine, o domove, o rodinných príslušníkoch a pod.“, – „Dnes sa tiež budeme rozprávať o rodine a domove. Blížia sa sviatky, ktoré majú deti veľmi rady. Ktoré sú to sviatky?“ – „Vianoce.“ – „Mamičky a babičky vedia, že Vianociam predchádza veľké upratovanie, všetci chcú mať doma poriadok. Ale povedzte nám, čo všetko ešte pripravujete na vianočné sviatky u vás doma.“ Učiteľka nechá priestor rodičom, ktorí porozprávajú o svojich prípravách na Vianoce (upratovanie, pečenie koláčov, návštevy v rodinách, posielanie pozdravov, príprava stromčeka, veľké nákupy, kupovanie a vyrábanie darčekov, výroba ozdôb a pod.) – „Pretože aj deti sa chcú zapojiť do vianočných príprav, budeme dnes vyrába vianočné ozdoby, pozdravy a darčeky, piecť koláčiky, zdobiť vianočný stromček a veľa ďalších pekných vecí. Rodičia a starí rodičia nám pri tom budú pomáhať.“

VECNÉ UČENIE:

Motivačná časť: AU prečíta vianočný príbeh spracovaný podľa príbehu z Biblie, podľa Lukáša 2.

Expozičná časť: Deti rozdelíme do skupín (podľa počtu rodinných príslušníkov – napr. 3 - 5, 6 - 8, 9 a viac), pri dnešných aktivitách pracujú deti s rodičmi, príp. starými rodičmi, súrodencami a pod. Učiteľka a AU rozdelia úlohy a sledujú, príp. pomáhajú.

1. skupina: Na veľký flipchartový papier zapisuje všetky zvyky a tradície, ktoré sa dodržiavajú u nich v rodine.

2. skupina: Vyrába z farebného papiera reťaze a ozdoby na výzdobu triedy a vianočného stromčeka.

3. skupina: Vyrába vianočné pozdravy z tlačidiel (pokrčený papier, zemiaky, korkové zátky, prsty, štetec a pod.).

Po skončení práce sa skupiny vystriedajú, pokračujú v práci predchádzajúcej skupiny. Činnosť v jednej skupine trvá 15 - 20 minút.

iné aktivity:

počúvanie vianočných kolied a piesní (z magnetofónu).

1. skupina: S pomocou učiteľa zdobí vianočný stromček, využíva na výzdobu vyrobené vianočné ozdoby, reťaze, jablká, sušené ovocie (pripravovali sme ho pri téme Ovocie a zelenina), prírodniny (zbierali sme ich pri téme Jeseň).

2. skupina: Spoločne s AU zdobí triedu, využíva rovnaký materiál ako 1. skupina.

3. skupina: Vyrába s rodičom z ovocia a prírodnín vianočné doplnky: napr. z jabĺčok svietnik – okolo stopky sa jablko vykrojí, aby sa doň mohla vložiť sviečka, okolo sviečky sa napichajú malé ihličnaté vetvičky; orieškové ozdoby – veľké vlašské orechy sa namaľujú zlatou farbou a pripevní na ne zlatú niť; voňavé pomarančové gule – do pomaranča sa napichajú voňavé klinčeky a celý pomaranč sa previaže farebnou stuhou a pod.

Skupiny sa môžu vystriedať, aby si vyskúšali všetky aktivity, osvojili si ich a mohli si ich doma vyskúšať.

iné aktivity:

1. skupina: Bude vyrábať nepečené vianočné pochúťky – kokosové a orechové guľky.

Orechové guľky:
14 dkg cukru
14 dkg mletých orechov
1 vajce, strúhanka
Z cesta robíme guľky a obaľujeme ich v mletých orechoch.

Kokosové gule:
4 dkg masla
12 dkg cukru, 1 bielok
3 dkg kakaa, 5 dkg kokosovej múčky
Z cesta robíme gule a obaľujeme ich v kokosovej múčke.

2. skupina: pečie slané tvarohové tyčinky:
250 g obyčajného tvarohu
250 g hladkej múky
250 g tuku, soľ
Cesto rozvaľkať a nakrájať na pásiky a ukladať na vymastený plech, tyčinky potrieť vajcom, posoliť a posypať rascou, pečieme v horúcej rúre.

3. skupina: Vyzdobí okná vystrihovačkami s vianočnými motívmi (Betlehem, hviezdy, stromčeky, vetvičky, sviečky a pod.), na biely papier sa nakreslí motív, príp. sa obkreslí podľa šablóny, opatrne podľa obrysov sa vystrihne a lepiacou páskou sa prilepí na okno.

Fixačná časť: Všetci si sadnú do kruhu pred flipchart a učiteľka prečíta z papiera zvyky a tradície, ktoré napísali rodiny. Každá rodina si vyberie jednu tradíciu a zapíše ju na výkres. Členovia jednej rodiny si pomáhajú, deti na výkres nakreslia obrázok, príp. priložia fotografiu. Učiteľka po ukončení práce vyzbiera všetky výkresy a zviaže ich do knihy, na názve knihy sa dohodnú všetci prítomní (napr. Naše vianočné zvyky a tradície). Kniha bude zviazaná v zložke tak, aby sa priebežne mohla dopĺňať o ďalšie časti

Diagnostická časť: Po ukončení činnosti vyhodnotia hovorcovia skupín, ako sa im pracovalo, ktorá činnosť bola najzaujímavejšia, ktorá najťažšia, ktorá sa im páčila, čo ich nezaujímalo (učiteľka si zapisuje tieto poznatky, aby nabudúce vedela, ktoré činnosti má vynechať a naopak, ktoré môže zaradiť).

Príloha D

Motivačné príbehy, básne a riekanky k jednotlivým vyučovacím témam

JESEŇ

Rozčítanka
Lístie padá, prišla jeseň,
veveričia smutná pieseň.
Ide zima, ide mráz,
polia, lúky skryje zas.

***
Stojí topoľ blízko rieky,
púšťa zlaté peniažteky.
Prišli vlnky, zaspievali,
peniažteky sebou vzali.

Jeseň pestro oblečená
zore farbí do červena.
Ide zima - bude mráz..
Spite, stromy, už je čas!

Jeseň
Padajú lístočky,
zlatisté dukáty,
leto tak slniečku
za leto zaplatí.

Jeseň
Jeseň ide na koni,
keď kopytom zazvoní.,
Zem je celá pokrytá
zlatom z jeho kopyta.

Šarkan
Šarkan letí, šarkan letí,
za ním, chlapci, za ním, deti!
A všetci sa hrnú von,
vykrikujú, robia zhon.

Jeseň
Padol lístok z jahody
do potôčka, do vody.
Padol lístok z čerešničky,
odpadol aj z buka,
hupla jeseň na záhumnie:
“Bežte, deti, dnuká!”

Prišla jeseň budú hody.
Prečo? Veď nám dáva plody.
Slivky chutné oberajme,
do košíka ukladajme.

***
V záhrade nám rastie strom,
sladké slivky sú na ňom.
Na jeseň ich mama zavára
a v zime vyskakujú z pohára.

JAR

Jar so svojimi dúhami
víta slnko nad nami.
Teplé leto najradšej mám,
venujem sa iba hrám.

Jar
Beatrice Čulmanová

Vykukla už snežienka?
Ukázala kolienka?
Tu niekde sa skryla jar,
prvé kvietky sú jej dar.

***
Po oblohe mrak sa valí,
do smútku sa nebo halí.
Z mraku dáždik padá,
na lúky nám sadá.

Snežienky
– Kukuk, deti, –
spopod snehu
snežienôčka volá z brehu.

Hlávkou kýva,
šepká v tráve:
Jar vypukla
včera práve

Nezábudka
Nezábudka – modroočka
rada hľadím do potôčka.
Zdobím brehy, vlhké miesta,
aby bola krajšia cesta.

Hoci som aj maličká,
v očiach mám kus nebíčka.

Jarná lúka
Prestri, slnko, prestri,
svoj koberec pestrý.
Kvety a trávičku
motýlikmi spestri.

Tam kdesi bývajú,
o lete snívajú
včeličkine sestry.

Sú to horské včely,
patrí im les celý.
Majú zlaté krídla.
Veď sa kúpu v peli.

Šibači
Na šibačku ho-ho
je cukríkov mnoho.
Po šibačke ki-ki-ki
sú zjedené cukríky.

***

Veľká noc, Veľká noc
kedyže už bude,
Ktorýže ma šuhaj
pooblievať príde?

***

Oblievaj, oblievaj,
vlasy aj hlavičku,
ale mi zašanuj
tú novú sukničku.

Fašiangy, Turíce,
Veľká noc príde,
kto nemá kožúška
Zima mu bude.

Ja nemám, ja nemám
len sa tak trasiem,
dajte mi slaninky,
nech sa vypasiem.

***

Šibi- ribi, mastné ryby,
dávaj vajcia, vymieňaj sa !
Ak mi nedáš dve vajíčka,
daj mi aspoň makovníčka.

Vyvolávanie jari
Slnko, slnko,
poď na naše líčko,
dáme ti vajíčko.

***

Posadil sa malý vtáčik
na konár,
zaspieval si zvučným hlasom:
“Prišla jar!”
Zabzučali včielky milo:
“Slniečko nás zobudilo,
zimy niet, lúky sú
sťa pestrá šatka -
samý kvet!”

LETO

Na lúke
E. Čepčeková

Zelené má tráva vlásky,
a v nich kvitnú sedmokrásky.
Ja mám vlásky tmavé
a v nich ako v tráve
biely venček ani víla
sama som ho dneska vila.

Zlatá
Slniečko je
peniaz zlatý
Nebo ho vždy
večer stratí.

Večer stratí
ráno nájde,
pýši sa ním,
až kým zájde.

V júni
F. Hrubín

Zas je rybník vody plný,
poďte s nami robiť vlny,
vlny modré, vlny zlaté,
všade, kam sa pozeráte,
voda čistá, pri jej brehoch
dosť je miesta pre každého.

***

Slniečko nám krásne svieti,
rozkvitli aj margaréty.
Skúsme stonky dokresliť,
aby mohli kvietky piť.

***

Žlté škvrny na lúčke
sú kvietočky drobučké.
Hlávky k slnku obracajú
večer si ich schovávajú.

Prázdniny
Slniečko sa usmieva
a veselo volá -
deti, ešte chvíľočku
a zavrie sa škola
Prázdniny už čakajú,
pôjdeme sa kúpať
a potom sa prechádzať,
po lesoch sa túlať.

Slnko, to je pekná farba,
to je pekná farbička
na maliny, na jahody,
ale hlavne na líčka.

***

Slniečko už vstáva,
dobré ráno dáva,
lúčmi šteklí deti,
zvieratká i kvety.

Svitol dníček
Žmurklo slnko do oblôčka,
šteklilo mi lúčom očká:
- Vstávaj, dievka strapatá,
deň je ako zo zlata!

Zlaté žitko
Žltne pole, žltne pole,
má strapaté vlásky,
až k zemi sa ohýbajú
ťažké zlaté klásky.

Slniečko
Ja som vaše slniečko,
bozkávam vás na líčko.
Úsmev, svetlo, radosť dávam,
hlávky kvietkom pootváram.
-Deti, poďte sa von hrať,
na slniečko pozerať!

Dáždik
Cupky - lupky skáču kvapky
na lesík i na záhradky.
Smädným kvietkom napiť dajú,
pesničku nám zaspievajú.

***

Keď slniečko pripeká,
Pot zalieva človeka.
Čo mu chýba?
Voda iba, nuž si pláva ako ryba.

***

Nie je veru ľahká vec
vyškriabať sa na kopec.
Pôjdeme však všetci – hurá!
Stojí za to taká túra.

***

Osievame múčku
v slamenom klobúčku,
čo naosievame, mlynárovi dáme
a čo zvýši, to Mariši,
čo zostane, to Zuzane.

Šeinás E múčka
okrúchlos čapka
so čívas o mlinarishe dava
so asólu, dava la Marišuke,
a so ašólu la Zuzanke.

RASTLINY

Červená
Jahoda sa
žalovala,
že jej mrkva
kabát vzala.

“Nemáš sama
kabát taký,
podívaj sa
na rajčiaky!”

Zdravá zelenina
Hrášok, pór a karotka,
to je skvelá dobrôtka.
Nepohrdnem špenátom,
kelom, cviklou, šalátom.
Ovocie je paráda,
je ho plná záhrada!

Kvietok
Hanna Zielinska

Stojí krava na pastvisku,
krásny kvietok drží v pysku.
A zajko by vedel rád,
komu chce ten kvietok dať.
Možno koze?
Možno vrane?
Alebo aj možno mne?

Milý zajko, veru nie!
Každý predsa dobre vie,
že krava ten kvietok zje!

Má milá
Moja milá, premilá,
poďme na maliny,
budeme sa dívať
z vŕšku do doliny.

Jahody, jahody
M. Haštová

Jahody, jahody
v košíčku,
poteším otecka,
mamičku.
Poteším brata
aj sestričku,
nesiem im jahody
v košíčku.

Fialôčka
Fialôčka - modroočka
pozerá sa do potôčka.
Čo tam vidí? Modré z neba.
A čo ešte? Vidí seba.

Nezábudka
Rastie skromne bez vône
schováva sa do tône,
v tichej lesnej tôni
nezábudka tróni.

***

Nezábudka rastie pri potôčku,
hlavičku má modrú, slzu v očku.
Nie je to slzička, ale rosa,
vždy sa z nej napije smädná osa.

Do kolečka, do kolesa, chytil sa dub topoľa,
chytili sa stromy z lesa, do kolečka dokola.
Pridali sa k nim aj kvety, aj zvieratká z okolia,
ba aj deti všetkých pletí spievali si dokola.
Tancujeme, tancujeme nožičky nás nebolia,
spolu kolo celej Zeme, do kolečka dokola.

***

Niečo je guľaté, hrášok je guľatý,
niečo je hladké, fazuľa je hladká,
niečo je štipľavé, cesnak je štipľavý,
niečo sladké. mrkvička sladká.

RODINA, DOMOV

Mama
Ráno vyjdem na dvor,
pretriem si tam viečka.
Nazbieram pre mamu
lúčov zo slniečka.
Kyticu z nich spravím,
lúč dám vedľa lúča,
a potom sa hodím
mame do náručia.

***

Keď som bola malá,
čítala mi mama.
V škole som sa naučila,
už si čítam sama.

***

Koliesko maličké,
kreslím ho mamičke.
Nakreslím ho ockovi
aj malému Lackovi.
A to ďalšie pre babičku,
pre deduška, pre Aničku.

Na oblohe slnko hreje,
ako mamička sa smeje.
Na oblohe slnko svieti,
pod ním deti ako kvety.

***

Hopsa, hejsa to je pár!
Oženil sa kominár,
vzal si Betku, Betušku
v roztrhanom kožúšku.

***

Ľúbim kvety, ľúbim vtáčky,
každú hračku maličkú,
lež najväčšmi zo všetkého,
ľúbim svoju mamičku

Mamičke
Maľujem, maľujem
krásny kvet.
Taký kvet nevidel
ešte svet.
Maľujem, maľujem,
ako viem,
mamičke tento kvet
zanesiem.

Deň všetkých mám
Dnes je sviatok všetkých mám,
ja tej svojej pusu dám,
ja tej mame pusu dám,
na deň všetkých mám.

***

Kreslím, kreslím malý dom
ktože bude bývať v ňom?
Otecko i mamička
ja a moja sestrička.

***

Viažem si kytičku
v zelenom hájičku,
keď si ju uviažem,
mamke ju ukážem.
Toto je kytička
z malého hájička,
pre teba mamička,
kus môjho srdiečka.

Bicykel a bratia
– Beda! – babka vykríkla.
– Ďuro spadol z bicykla!
– Tak mu treba! – vraví brat.
– Nechcel mi ho požičať

Okuliare
Náš dedko má oči staré,
preto nosí okuliare.
Cez ne vidí všetko veľké,
písmená i gombičku.
Iste aj mňa vidí cez ne
veľkú ako mamička

Mamička
Tak ako tmavú noc
rozjasní hviezdička,
rozjasní u nás deň
úsmevom mamička.
Tak ako od rosy
nad ránom skrásnie kvet,
v maminom objatí
zjasnie mi celý svet.

Mamička
Mamka moja mamička,
ja ťa rada mám,
preto veľkú kyticu
ku Dňu matiek ti dám.

***

Kotúľa sa slnko
Po modrom nebíčku
Lúčom píše pozdrav
Pre moju mamičku

***

Vykrúca sa vetrík
medzi kvetmi v tráve
vije vonný veniec
mojej starej mame.
Naša milá babička,
strúha pekné jabĺčka.
Vnúčik volá: Babička,
daj mi kúsok jabĺčka

Metla

Metla v kúte stojí,
roboty sa bojí.
A ja som už veľká dievka,
štyri roky budem mať,
poď sem, metla,
nič sa neboj,
naučím ťa zametať.

***

Prala Hanka, prala hábky,
pre takéto veľké bábky.
Keď vyprala, vyžmýkala,
na slniečko povešala.
Prišiel vietor neplecha,
zhodil hábky do blata.

ŠKOLA

V šlabikári palička
tenučká a maličká.
Nad paličkou bodka
vo vzduchu sa motká.

***

Keď Jožko Papay
chodil do škôlky,
vraveli mu:
Jožko Papay - pekne papaj!
A keď chodil do školy,
vraveli mu:
Jožko Papay - ty si lapaj!

Robím koláč makový,
bude raz-dva hotový.
Jeden, dva, tri, štyri, päť,
dám si ho na obed.

***

Mäkčeň je motýľ
prelietavý –
strakatý, biely,
trblietavý.

A správa sa
ako kráľ.
Len by šantil,
tancoval.

***

V pondelok sme nakúpili,
v utorok sme zakúrili,
v stredu sme varili,
vo štvrtok kašu delili.
V piatok sme ju fúkali,
psíkovi sme núkali...

Škola je môj druhý domov,
ja som jej žiačik malý.
Do školy sa práve chystám,
slnko lúčom kýva mi.

***

Šuch botičky na nožičky,
zaviažem si aj šnúročky.
Jedno očko, druhé očko,
spolu spravia uzlíček,
dokážeš to Janíček

***

Idem pekne krok za krokom,
kráčam si do školičky.
V škole je nám dobre, milo,
tak, ako u mamičky.

V hodinách býva čas,
počujem jeho hlas.
Ten pán je akrobat,
rukami chodí rád.

***

Zo stanice, do stanice,
malý vláčik ženie sa.
Fučí, píska, krútia sa mu
na vagónoch kolesá.

ZIMA

Deti, vieme čarovať
mráz a snežik privolať.
Šaty máme ľadové,
my sme vločky snehové.

***

Prvá vločka, druhá vločka,
ktorá z nich je väčšia kočka?
Ani jedna, veru tak,
najkrajší je snehuliak.

***

Kde sa vzala, tu sa vzala,
Meluzína zaplesala:
Zas je zima! Zas je mráz!
Zas je rozprávkový čas.

***

Už nám fúka do komína
chladná pani Meluzína.
My sa jej však nebojíme,
Dobre v piecke zakúrime.

Na zelené borovice
sype biele baranice.
Na chalupy, na chaty
snehobiele kabáty.

Biely mráz je deduško,
pošteklí vás na uško.
Kvety z ľadu vyčaruje,
na korčuliach zatancuje.
Zamihá sa v očiach svet.
To je cesta, to je let!

***

Novoročný vinš

Nech je toho hoci veľa,
nech má každý, čo si želá!
Žuvačky i čokolády,
veď ich deti majú rady.

Biela zima, modré mrazy.
Snehuliačik, či ťa mrazí?
Hoď si kabát na seba.
Mne? A zima? Aleba!

Nič krajšieho pre mňa nieto,
zima – to je moje leto.
Modrá zima, biely sneh,
sánkovačka, detský smiech.

***

Vinšujem vám nový rok,
aby ste mali šťastný krok,
doma lásku svornosť
a všetkého hojnosť.

***

Rada v novom roku
Starý rok je dedko,
ktorý nám dal všetko.
Nový rok je mladý,
dá nám dobré rady,
že ten, kto chce dobre žiť,
musí aj sám dobrý byť.

Veselý je život náš,
keď prichádza Mikuláš.
Keď nás zmôže sladký spánok,
dá nám dary do topánok.
A my ráno ki-ki-ki
maškrtíme cukríky.

***

Na Mikuláša
Vyčistené topánočky
do okna si dáme.
Mikuláša privítame,
bo ho radi máme.

ZVIERATÁ OKOLO NÁS

Jeden kováč koňa kuje,
koľko klincov potrebuje?
Povedz mi to ty!
Jeden, dva, tri.

***

Slimák, slimák, vystrč rožky,
dám ti múky na parožky.
Keď ich nevystrčíš,
podpálim ti dom
a ty zhoríš v ňom.

***

Hijo, hijo, na koníčku,
do Ratkovej po pšeničku.
Hijo, hijo na koni,
pojedli psy tvarohy.
Iba jeden ostal
Jankovi sa dostal.

Bé, bé, bé, ale mi je zle!
Zajko Bobček jajká v plači,
že ho veľmi brucho tlačí.
Ako chceš byť zajko zdravý,
keď si schrúmal toľko trávy.
Bé, bé, bé – preto ti je zle.

Sova
Celý deň len spí si v skrýši.
Aký sen má asi? Myší.
Myška beží, rozmýšľa:
Pôjde za mnou? Čoby šla!
Nedovidí naskutku
na myšaciu pochúťku.
Nech sa živí v potu tváre,
keď stratila okuliare.

BÁSNE O POČASÍ

Slniečko
Ja som vaše slniečko,
bozkávam vás na líčko.
Úsmev, svetlo, radosť dávam,
hlávky kvietkov pootváram.
Deti, poďte sa von hrať!
– Na slniečko pozerať.

Obláčiky
Po oblohe plávajú,
so slnkom sa hrávajú.
Obláčiky – perinky,
ľahké ako bublinky.

Dáždik
Cupky - lupky, skáču kvapky,
na lesík i na záhradky.
Smädným kvietkom napiť dajú,
pesničku nám zaspievajú.

Dúha
Keď dáždik si so slniečkom
jedného dňa podá rúčku,
rozžiari sa krásna dúha,
roztancuje les i lúčku.

Búrka
Blýska blesk a hrmí hrom,
viete, deti, ktože som?
Ja som búrka strapatá,
a šaty mám od blata.

Mesiačik
Kto nám spieva uspávanku?
Mesiačik, ten strážca spánku.
Bielym svetlom v noci svieti.
Pekne spite, milé deti.

Hviezdička
Ja som hviezda - hviezdička,
pobozkám ťa na líčka.
Posielam ti pekné sníčky,
spinkaj sladko môj maličký.

Mráz
Biely mráz je deduško,
pošteklí vás na uško.
Kvety z ľadu vyčaruje,
na korčuliach zatancuje.

Krupobitie
Dúhové kúsky ľadu,
padajú na záhradu.
Studené krúpy- slzičky,
poďme ich zbierať detičky!

MESIACE

Január
Január je plný chladu,
štípe líca, nos i bradu.
Korčuľovať, sánkovať sa
v januári dobre dá sa,
hrať sa v snehu, zabávať sa,
to je pravá zimná krása.
(A. Fraňová)

Február
Február je mesiac zimy,
vie to každý i my, i vy.
Ideme sa guľovať
a na hory sánkovať.
(M. Vnuková)

Marec
Ja mesiačik marec,
idem zaraz na vec.
Slnečný lúč všetkým dám,
aj kvietočky pohladkám.
(M. Mokoš)

Apríl
Vrátil sa náš kamarát
Z teplých krajov a je rád
Nemal sa tam najhoršie,
Ale všade dobře – doma najlepšie.
(G. Nuota)

Máj
Veľa lásky, všetko krásne
ospevujú to aj básne.
To je predsa Máj,
pre nás všetkých raj.
(L. Osvaldová)

Jún
Keď sa leto priblížilo,
každé dieťa sa tešilo.
Žabka na nás z diaľky kváka,
pred ňou stojí veľká mláka.
Kvety kvitnú, včely bzučia,
deti sa so školou lúčia.
Kúpalisko z diaľky volá,
skončila sa nám už škola.
Hurá…

Júl
Júl je plný kriku, smiechu,
tešíme sa juchuchuchú,
slniečko sa na nás smeje
a teplým lúčom deti hreje.
(P. Selčanová)

August
Prázdniny sú veru pekné.
Slnko svieti, dni sú letné.
Chodíme aj k starej mame,
Prázdniny vždy radi máme.
(L. Slušná)

September
September, ten deti do školy priláka,
urobí zo škôlkara prváka.
Učia sa písať, čítať, počítať
a prírodu spoznávať.
(L. Pastierová)

Október
Keď v októbri prší, hubár sa teší,
zoberie košík a do lesa beží.
Aj Adam s Andrejkou do lesa zašli,
pozreli pod stromom, hríb ako päsť našli.

November
Padá lístie farebné,
Janko zrazu zvolal.

Ježko skrýšu hľadá si,
rád by sa v nej schoval.
(J. Števko)

December
V decembri zasvietili prvé stromčeky,
Mikuláš chystá deťom darčeky.
Napadal biely sniežik na strechy,
bude že to veľa smiechu, potechy.
(L. Juhászová)

Aktivita č. 1 – „Železnica“

Členovia skupiny sedia na miestach. Jeden zo žiakov je označený ako „lokomotíva“. Vydáva príslušné zvuky, pohybuje sa pomaly po triede a zostavuje vlak. Vyzýva ostatných, aby sa k nemu pridali ako „vagóny“. Každý oslovený hráč položí ruky na ramená spoluhráča pred sebou. Keď sú všetci zapojení do hry, prejde vlak niekoľkokrát okolo a vedúci hry zvolá: „Pozor, vlak vchádza do stanice!“ Jazda sa spomalí, vlak zastavuje. Pri poslednom slove musia všetci prestať vydávať zvuky, zostanú ticho stáť a nakoniec sa v tichosti vrátia na svoje pôvodné miesto.

Hru je možné upraviť tak, že sa jednotlivé vozne postupne odpájajú. Napr. „V tejto stanici ostane stáť vagón Milan.“ a hráč Milan si sadne na miesto.

Aktivita č. 2 – „Hľadanie rodiny“

K tejto hre je potrebné pripraviť farebne odlíšené kartičky s obrázkami členov rodín, aspoň toľko, koľko je hráčov. Pre každú rodinu sú pripravené kartičky – otec, mama, dieťa, pes, babka, dedko atď. Každý hráč si vytiahne z vrecúška kartičku. Na pokyn sa začnú zvolávať členovia rodiny. Každá úplná rodina sa posadí napr takto: otec na stoličku, mama otcovi na kolená, dieťa matke na kolená a pes si ľahne k nohám a pod.

Aktivita č. 3 – Kôš s ovocím

Všetci hráči sedia v kruhu a sú rozdelení na viac druhov ovocia, napr. jablká, čerešne, hrušky, banány…

Určí sa jeden hráč ako vedúci hry v prvom kole. Vstúpi do stredu kruhu a jeho stolička sa odloží. Vyvoláva dva druhy ovocia, napr. jablká a hrušky. Hráči si musia medzi sebou vymeniť miesta. Vedúci hry sa snaží nájsť voľné miesto pre seba. Žiak, ktorému sa nepodarilo obsadiť stoličku, ide do stredu a znova volí dva druhy ovocia, ktoré sa medzi sebou vymenia. Ak zavolá „ovocný kôš“, musia si miesta vymeniť všetci účastníci aktivity.

Vianočný príbeh

Podľa Lukáša 2, 1-20

Jedného dňa vydal cisár Augustus v Ríme rozkaz. Všetci by sa mali dať zapísať do zoznamov na sčítanie ľudu. Tak sa teda každý vybral do svojho mesta. Aj Jozef a Mária sa vydali na cestu. Išli do Betlehema, mesta Dávidovho, z ktorého pochádzal Jozef.

Mária čakala dieťa. Keď prišli s Jozefom do Betlehemu, cítila, že jej dieťa príde čoskoro na svet. Ale nikde nebolo pre ňu a Jozefa miesta. Jediné miesto, kde sa mohli zložiť, bola mašťaľ v hostinci pre pocestných. A tam Mária porodila syna. Zabalila ho do plienok a položila do jasličiek.

V tom kraji pastieri strážili v noci vonku stáda oviec. Zrazu sa okolo nich rozjasnilo a zjavil sa pred nimi anjel. Pastieri sa veľmi preľakli, ale anjel k nim prehovoril: „Nebojte sa! Zvestujem vám radostnú novinu pre všetky národy. Dnes sa v meste Dávidovom narodil Spasiteľ. Je to Kristus, Pán. Nájdete ho. Dieťa leží v jasličkách zabalené v plienkach.“

Zrazu sa objavil zástup anjelov, chválili Boha a hovorili: „Sláva Bohu na výsostiach a na zemi pokoj ľuďom dobrej vôle.“

Pastieri sa rýchlo vydali na cestu do Betlehema, aby vyhľadali novorodeniatko. Našli Máriu, Jozefa a dieťa v jasličkách a porozprávali, čo im anjel zvestoval. Všetci, čo to počuli, veľmi sa čudovali. Ale Mária si slová pastierov dobre zapamätala. Pastieri sa vrátili k stádu a chválili Boha za všetko, čo videli.

Názov	:	**Pracovný materiál pre nultý ročník základnej školy 2. časť**
Vydavateľ	:	Metodicko-pedagogické centrum v Prešove
Za vydanie zodpovedá	:	PaedDr. Ivan Pavlov, PhD., riaditeľ MPC
Tlač, obal a väzba	:	Rokus, s.r.o., Sabinovská 55, Prešov
Náklad	:	600 ks
Rok vydania	:	2005

Materiál neprešiel jazykovou úpravou.

1. vydanie

Prevzaté z: http://www.minedu/EI/PHARE/Aktivita_2_vystupne_materialy.zip
Pracovný materiál pre nultý ročník základnej školy
Vydalo: PHARE SKOOO2.1
Better Conditions for Roma Self – Realisation in the Education System

Materiál bol vypracovaný v rámci projektu Phare „Zlepšenie podmienok na sebarealizáciu Rómov vo vzdelávacom systéme, SK0002.01.01.0005“ realizovanom v gescii Ministerstva školstva SR a Úradu vlády SR.

Projekt bol realizovaný konzorciom vedeným spoločnosťou European Consultants Organisation v spolupráci s Centre International d´Études Pegagogiques (CIEP), Union Nationale des Institutions Sociales d´Action pour les Tsiganes (UNISAT), Nadáciou škola dokorán a Fórum Inštitútom pre výskum menšín.

ISBN 80-8045-384-5

9 788080 453848

N e p r e d a j n é !
Určené pre vzdelávacie potreby pedagogockých zamestnancov škôl a školských zariadení v SR.

ISBN 80-8045-384-5